

Kulttuuria kartalla

**Valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainti
ja kulttuurin kustannukset Suomen kunnissa**

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:32

Kulttuuria kartalla

**Valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainti
ja kulttuurin kustannukset Suomen kunnissa**

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:32

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Erja Kankala, opetus- ja kulttuuriministeriö
Kansikuva / Omslagsbild:

ISBN 978-952-263-186-2 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetusministeriön julkaisuja / Undervisningsministeriets publikationer 2012:32

Sisältö

1	Lukijalle	9
2	Kartoituksen tavoitteet, aineistot ja toteutus	11
	2.1 Tavoitteet	11
	2.2 Aineistot	12
	2.3 Kartta-analyysin toteutus	20
3	Etelä-Karjala	23
	3.1 Kuntatypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	23
	3.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	25
	3.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	25
	3.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	26
	3.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	26
	3.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	26
	3.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	29
	3.8 Kulttuurin nettokustannukset	29
4	Etelä-Pohjanmaa	33
	4.1 Kuntatypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	33
	4.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	35
	4.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	36
	4.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	36
	4.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	36
	4.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	36
	4.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	39
	4.8 Kulttuurin nettokustannukset	40
5	Etelä-Savo	43
	5.1 Kuntatypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	43
	5.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	45
	5.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	45
	5.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	46
	5.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	46
	5.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	46
	5.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	49
	5.8 Kulttuurin nettokustannukset	49

6	Kainuu	54
6.1	Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	54
6.2	Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	55
6.3	Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	56
6.4	Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	56
6.5	Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	58
6.6	Kulttuuriala kansalaisopistoissa	58
6.7	Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	58
6.8	Kulttuurin nettokustannukset	60
7	Kanta-Häme	64
7.1	Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	64
7.2	Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	65
7.3	Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	66
7.4	Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	67
7.5	Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	67
7.6	Kulttuuriala kansalaisopistoissa	67
7.7	Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	71
7.8	Kulttuurin nettokustannukset	71
8	Keski-Pohjanmaa	75
8.1	Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	75
8.2	Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	76
8.3	Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	77
8.4	Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	79
8.5	Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	79
8.6	Kulttuuriala kansalaisopistoissa	79
8.7	Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	81
8.8	Kulttuurin nettokustannukset	81
9	Keski-Suomi	85
9.1	Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	85
9.2	Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	86
9.3	Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	86
9.4	Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	87
9.5	Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	89
9.6	Kulttuuriala kansalaisopistoissa	89
9.7	Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	90
9.8	Kulttuurin nettokustannukset	90

10	Kymenlaakso	95
10.1	Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	95
10.2	Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	96
10.3	Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	97
10.4	Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	99
10.5	Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	99
10.6	Kulttuuriala kansalaisopistoissa	99
10.7	Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	100
10.8	Kulttuurin nettokustannukset	100
11	Lappi	105
11.1	Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	105
11.2	Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	106
11.3	Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	107
11.4	Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	108
11.5	Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	108
11.6	Kulttuuriala kansalaisopistoissa	108
11.7	Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	111
11.8	Kulttuurin nettokustannukset	112
12	Pirkanmaa	115
12.1	Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	115
12.2	Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	116
12.3	Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	117
12.4	Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	118
12.5	Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	118
12.6	Kulttuuriala kansalaisopistoissa	118
12.7	Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	118
12.8	Kulttuurin nettokustannukset	120
13	Pohjanmaa	125
13.1	Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	125
13.2	Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	126
13.3	Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	127
13.4	Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	127
13.5	Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	129
13.6	Kulttuuriala kansalaisopistoissa	129
13.7	Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	130
13.8	Kulttuurin nettokustannukset	130

14 Pohjois-Karjala	135
14.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti	135
14.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	136
14.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	137
14.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	139
14.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	139
14.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	140
14.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	140
14.8 Kulttuurin nettokustannukset	141
15 Pohjois-Pohjanmaa	145
15.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti	145
15.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	146
15.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	147
15.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	147
15.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	149
15.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	149
15.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	150
15.8 Kulttuurin nettokustannukset	150
16 Pohjois-Savo	155
16.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti	155
16.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	156
16.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	157
16.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	157
16.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	159
16.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	159
16.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	160
16.8 Kulttuurin nettokustannukset	160
17 Päijät-Häme	165
17.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti	165
17.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	166
17.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	167
17.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	169
17.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	169
17.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	169
17.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	170
17.8 Kulttuurin nettokustannukset	171

18 Satakunta	175
18.1 Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	175
18.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	176
18.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit, orkesterit) sijainti	177
18.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	177
18.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	179
18.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	180
18.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	180
18.8 Kulttuurin nettokustannukset	181
19 Uusimaa	185
19.1 Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	185
19.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	186
19.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	187
19.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	190
19.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	192
19.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	194
19.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	195
19.8 Kulttuurin nettokustannukset	196
20 Varsinais-Suomi	200
20.1 Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti	200
20.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti	201
20.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti	202
20.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti	204
20.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti	206
20.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa	207
20.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät	208
20.8 Kulttuurin nettokustannukset	210
21 Lopuksi	212
21.1 Kulttuuripalvelut	212
21.2 Kulttuuripalvelujen rahoitus	214
Alaviitteet, luvut 3–20	218
Lähteet	220

1 Lukijalle

Kulttuuria kartalla -julkaisu on osa opetus- ja kulttuuriministeriön kuntien kulttuuritoiminnan kehittämistyötä ja Jyväskylän yliopiston KUULTO-hanketta. Tavoitteena on tuottaa tietoa kulttuuripolitiikan eri toimijoiden käyttöön heidän pyrkiessään parantamaan kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä luomaan uudenlaisia, kestäviä kulttuuripalveluiden tuotantomalleja asiakkaiden tarpeisiin.

Julkaisun taustalla on vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarjassa julkaistu professori Anita Kankaan ja ministeri Kalevi Kivistön laatima selvitys kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämisspolitiikasta. Selvityksen mukaan alueelliset erot kulttuurin kulutuksessa ovat Suomessa EU-maiden suurimpia, ja asukkaiden mahdollisuudet osallistua kulttuuritoimintaan ovat toteutuneet eriarvoisesti maan eri osissa.

Eriarvoisuus näyttäytyy muun muassa kuntien yleisen kulttuuritoiminnan rahoituksessa. Yhteensä 2,4 miljoonaa suomalaista asuu kunnissa, jotka käyttävät 0-15 euroa/asukas yleiseen kulttuuritoimeen. Muu osa suomalaista asuu kunnissa jotka käyttävät tarkoitukseen 16-70 euroa. Valtionosuus kuntien yleiseen kulttuuritoimeen on asukaskohtainen (noin euro per asukas).

Yleiseen kulttuuritoimintaan osoitettu rahoitus on osa kuntien kulttuuritoimintaan käyttämästä rahoituksesta. Sen lisäksi valtio ja kunnat rahoittavat kirjastoja, taiteen perusopetusta, kansalais- ja työväenopistojen kulttuuritoimintoja, teattereita, orkestereita, museoita sekä erilaisia tapahtumia ja kulttuurialan EU-hankkeita ym. vastinrahoituksella. Myös kolmannen sektorin toimijat ja yksityinen sektori tuottavat kulttuuripalveluita merkittävässä määrin.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen (2011-) ohjelmassa korostetaan laadukkaiden ja yhdenvertaisten kunnallisten palvelujen turvaamista asiakaslähtöisesti koko maassa. ”Kuntauudistuksella luodaan palvelurakenne, jossa valta ja vastuu palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta ovat yhdellä, riittävän laajaan asukas- ja osaamis pohjaan perustuvalla taholla. Vahva ja itsenäinen kunta kykenee hallitsemaan markkinoita palveluiden tuotantotapojen monipuolistuessa ja vastaamaan vaatimuksiin asukkaiden valinnanvapauden lisäämisestä.” Hallitus käynnisti kuntauudistuksen vuonna 2011, ja sen jälkeen eri ministeriöissä ryhdyttiin laatimaan selvityksiä kuntien eri sektorien tilanteista maanlaajuisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä korkeakouluharjoittelija Vappu Renko ryhtyi kesällä 2011 laatimaan selvitystä kuntien kulttuuritoiminnasta. Selvitys laadittiin aluksi valtiovarainministeriön ohjeiden mukaan kolmesta

maakunnasta, jotka olivat Uusimaa, Satakunta ja Lappi. Sitä koskevan raportin Renko kirjoitti yhdessä FM Emmi Lahtisen kanssa.

Kesän ja syksyn 2011 aikana ministeriössä laadittiin myös jatkosuunnitelmia Kankaan ja Kivistön selvityksen jatkoksi. Vuoden 2011 lopussa käynnistyi Jyväskylän yliopiston toteuttamana ja opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana KUULTO-hanke. Koska Rengon ja Lahtisen alustava materiaali kolmesta maakunnasta oli lupaavaa ja sai myönteistä palautetta alueellisilta ja paikallisilta toimijoilta, päätettiin selvitystyötä jatkaa osana KUULTO-hanketta ja toteuttaa se koko maata koskien.

KUULTO-hankkeessa systematisoitiin tiedon tuotannon tapaa ja valittiin lopulliset tiedon tuotannon kohteet. Julkaisun materiaali tuotettiin hyödyntäen paikkatietoaineistoja ja MapInfo-ohjelmaa. Aineistoksi valittiin valtion tukemat taide- ja kulttuuritoiminnot, joista on saatavissa vertailukelpoista materiaalia. Yleisen kulttuuritoimen henkilöstöä koskeva materiaali tuotettiin kuitenkin kokonaan uutena FM Anna Vilkunan toimesta.

Raportti ei luonnollisestikaan anna täydellistä kokonaiskuvaa kuntien kulttuuritoiminnan nykytilasta, koska paikallisella tasolla on paljon toimintaa, jota ei tilastoida systemaattisesti. Puutteet koskevat esimerkiksi kuntien kulttuuritoiminnan tilastointia, jossa on luokitteluihin, mittaamiseen ja vertailukelpoisuuteen liittyviä ongelmia, sekä kolmannen sektorin toimintojen tilastointia.

Edellämainituista syistä käsilläolevaan julkaisuun pyydettiin luonnosvaiheessa kommentteja alueellisilta toimijoilta. Alkukesän 2012 aikana materiaali oli kommentoitavana elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla, alueellisilla taidetoimikunnilla ja maakuntien liitoilla. Heistä suuri osa lähetti korjauksia ja täydennyksiä materiaaliin. Korjauksista ja täydennyksistä on tässä julkaisussa huomioitu ne tiedot, jotka ovat liittyneet karttojen sisältöjen kuvaamaan ajankohtaan. Kaikkea palautetta ei siis ole huomioitu, sillä tavoitteena on ollut, että julkaisun materiaali säilyy ajallisesti mahdollisimman vertailukelpoisena. Palaute otetaan kuitenkin huomioon tiedontuotannon jatkokehitystyössä.

Kulttuuria kartalle -julkaisun materiaalia on käytetty tausta-aineistona talven 2012 aikana toteutetussa kulttuuritoimen peruspalveluiden arvioinnissa, joka laadittiin ensimmäisen kerran sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.

Jatkossa materiaalia pyritään päivittämään ja kehittämään, tekemällä se edelleen vuorovaikutuksessa paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Toiveenamme on, että mikäli havaitset korjattavaa tai pohdit materiaalia koskevia kehittämisehdotuksia, kertoisit niistä opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Kulttuuria kartalle -raportti julkaistaan opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarjassa. Raporttia on edellä kuvatun mukaisesti ollut toteuttamassa suuri joukko ihmisiä. Haluamme kiittää erityisesti VTM Vappu Renkoa raportin kirjoittamisesta sekä kaikkia heitä, jotka ovat materiaaleja ja julkaisua työn aikana kommentoineet. Julkaisulle toivomme mahdollisimman laajaa käyttöä!

Kirsi Kaunisharju
Kulttuuriasianneuvos
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Anita Kangas
Professori
Jyväskylän yliopisto
KUULTO-projekti

2 Kartoituksen tavoitteet, aineistot ja toteutus

2.1 Tavoitteet

Kulttuuripalvelujen kartoituksessa tarkasteltavina ovat valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainti ja alueellinen saavutettavuus sekä kulttuurin rahoitus Suomen kunnissa. Tarkoituksena on luoda rinnastuksia sekä tarkastella kulttuuripalvelujen sijoittumista ja kulttuurin rahoitusta karttapohjaisesti.

Valtio edistää paikallistason kulttuuritoimintaa mm. tukemalla kuntien yleistä kulttuuritoimintaa, kirjastojen ja kansalais- ja työväenopistojen toimintaa sekä kunnissa toimivia taide- ja kulttuurilaitoksia. Valtion tuki ohjautuu kunnille pääasiassa kuntien valtionosuuksina, jonka lisäksi kunnallista kulttuuritoimintaa tuetaan erityisavustuksilla. Valtion osarahoittamalla palveluilla tarkoitetaan tässä kartoituksessa palveluja, joiden kustannuksiin valtio osallistuu yhdessä kuntien tai muiden toimijoiden kanssa. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät valtion rahoittamat kulttuuripalvelut, kuten valtion museot (mm. Suomen kansallismuseo ja valtion taidemuseo).

Tarkasteltavat valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut muodostavat vain osan kuntien kulttuuritarjonnasta. Esimerkiksi paikallismuseot, kesäteatterit tai kuntien kaikki kulttuuritapahtumat eivät näy kulttuuripalvelujen sijainnin tarkastelussa, koska niissä ei ole valtion osarahoitusta.

Kulttuuripalveluja tuottavat kuntien ohella niin yksilöt, yritykset kuin erilaiset kolmannen sektorin toimijat. Yritysten, yhdistysten, seurojen ja järjestöjen rooli palvelujen tarjoajina voi olla hyvin merkittävä

etenkin pienemmissä kunnissa, joissa kulttuuri- ja taidelaitoksia ei välttämättä kirjastoa lukuun ottamatta toimi lainkaan. Esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden tuottamien palvelujen tarkastelua hankaloittaa etenkin tilastoidun tiedon niukkuus: suuri osa kolmannen sektorin kulttuuritoiminnasta jää tilastojen ulkopuolelle.

Käsillä olevaan kartoitukseen on valittu seuraavat valtion osarahoittamat toiminnot ja yksiköt: valtionosuuslaitokset, valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat, taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet, kulttuurialan opetustarjonta kansalaisopistoissa sekä yleisen kulttuuritoimen työntekijät. Kaikkien kohdalla tarkastellaan palvelujen sijaintia. Valtionosuuslaitosten ja kulttuuritapahtumien kohdalla havainnollistetaan myös alueellista saavutettavuutta. Kulttuuripalvelujen lisäksi tarkastellaan kulttuurin rahoitusta kulttuurin asukaskohtaisten nettokustannusten kautta. Tarkasteltavat kustannusluokat ovat yleinen kulttuuritoimi, museot, teatterit ja orkesterit, kirjasto, taiteen perusopetus sekä kansalaisopistojen vapaa sivistystyö.

Tavoitteena on kuvata tarkasteluun valittujen valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijaintia ja alueellista saavutettavuutta pyrkien vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Asukasluvultaan ja kuntatyyppiltään millaisissa kunnissa tarkasteltavat kulttuuripalvelut sijaitsevat? Millainen on valtionosuuslaitosten ja valtionavustusta saavien kulttuuritapahtumien alueellinen saavutettavuus? Miten kulttuurin rahoitus vaihtelee erikokoisissa ja -tyyppisissä kunnissa?

Kartoituksessa on kyse ajallisesta poikkileikkauksesta valittuihin valtion osarahoittamiin kulttuuripalveluihin. Tavoitteisiin ja niistä johdettuihin kysymyksiin pyritään vastaamaan tuottamalla toimintoja, yksiköitä ja kustannuksia kuvaava kartta. Laadittuja karttoja analysoidaan maakunnittain. Lopussa luodaan myös valtakunnallinen katsaus kulttuuripalvelujen sijaintiin, alueelliseen saavutettavuuteen sekä kulttuurin kustannuksiin.

Aiemmin kulttuuripalvelujen sijaintia on tarkasteltu muun muassa Anita Kankaan julkaisussa *Kunta, taide ja markat* (1991) sekä Ritva Mitchellin tutkimuksessa *Taidepohjaisen kulttuurin yhteiskunnallisen hallinnan kehityksestä ja kehittämisestä: tutkimus Suomen taidesektorin julkistumisesta ja julkistamisesta* (1978).

Kankaan teoksessa havainnollistettiin karttapohjaisesti muun muassa kulttuurilautakuntien asukas-kohtaisia menoja vuonna 1986 (Kangas 1991, 51). Tutkimuksessa havaittiin, että kuntien halukkuutta edistää kulttuuritoimintaa kulttuurilautakuntien kautta oli vaikea selittää kuntien rakennetekijöiden kautta. Ainoastaan kaksikielinen, varakas kaupunkikunta oli selvimmän kulttuurimenoiltaan keskimääräistä suurempi. Kartan tulos oli, että kulttuurimenot/asukas vaihtelivat alueittain, mutta vaihtelua ei selittänyt alueen kuuluminen ns. kehittyneisiin alueisiin tai teollisuus-Suomeen. Selitystä haettiin enemmän paikalliskulttuurihistoriallisista aineksista. (Kangas 1991, 41–42, 51–52).

Mitchellin tutkimuksessa kulttuuripalvelujen tarjontaa tarkasteltiin karttojen sijaan taulukoiden avulla. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin kaupunki- ja kauppalakuntien kaupallisen kulttuurin palvelupisteiden (elokuvateatterit, musiikkikaupat, kirjakaupat) tarjontaa pisteyttämällä kunnat tarkasteltavien palvelupisteiden lukumäärän mukaan (Mitchell 1978, 343–345).

Kartoituksessa tarkastellaan sijainnin lisäksi valti-onosuuslaitosten sekä valtionavustusta saavien kulttuuritapahtumien alueellista saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä palvelujen sijaintikunnan keskukselta. Mittaa on käytetty aiemmin muun muassa ennen vuotta 2011 toteutetuissa peruspalvelujen arvioinneissa. Arvioinneissa esimerkiksi lukiokoulutuksen saavutettavuus on 10 kilometrin etäisyydellä lukion opetus-
pisteestä erittäin hyvä ja 30 kilometrin etäisyydellä

melko hyvä¹. Kartoituksessa kehät havainnollistavat eroja palvelujen sijainnissa. Lisäksi kehät kuvaavat kuntien kokoeroja: esimerkiksi suurten kuntien keskustassa sijaitsevat kulttuuripalvelut eivät välttämättä tavoita tarkasteluetäisyydellä kuntarajan asukkaita.

Kulttuurin rahoitusta on tarkasteltu muun muassa professori Anita Kankaan ja ministeri Kalevi Kivistön selvityksessä *Kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämispolitiikka* (2011), jossa nostettiin esiin kuntien väliset erot kulttuurin rahoituksessa. Suomessa oli vuonna 2009 yhteensä 348 kuntaa, joiden yleisen kulttuuritoimen nettokäyttökustannukset asukasta kohden vaihtelivat välillä 0–70 €. Eniten rahaa (16–70 €/asukas) käyttävien joukkoon kuului 74 kuntaa. Suurin osa suomalaisista asui kunnassa, jossa yleisen kulttuuritoimen nettokäyttökustannukset asukasta kohti olivat 15 € tai vähemmän.²

2.2 Aineistot

Kartoitukseen valittiin aineistot, joista on saatavilla tilastoitua ja keskenään vertailukelpoista tietoa. Ne kuvaavat valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijoittumista sekä kulttuurin rahoitusta kunnissa. Seuraavassa esitellään tarkemmin kulttuuripalvelujen sijoittumista ja kulttuurin rahoitusta koskevat aineistot. Aineistolähteet esitellään taulukoituna luvussa 2.2.3.

2.2.1 Kulttuuripalvelujen sijoittuminen

Yleinen kulttuuritoimi

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (728/1992) määrittelee kuntien tehtäväksi edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnissa. Kuntien tulee järjestää asukkailleen mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla. Laissa kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelusten tarjontaa ja käyttöä, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä.

Kunnalliseen kulttuuritoimeen kuuluvat yleinen kulttuuritoimi, museot, teatterit ja orkesterit, taiteen perusopetus ja kirjastot. Yleiseen kulttuuritoimintaan

katsotaan kuuluvaksi mm. kunnan jakamat avustukset taide- ja kulttuuritoimintaa tekeville yhteisöille ja yksityisille henkilöille. Kunnat ylläpitävät kulttuuritiloja, kuten esitys-, harrastus- tai työskentelytiloja sekä järjestävät tapahtumia ja erilaisia kotiseutu- ja kulttuuritilaisuuksia. Kulttuuritoimintaan saattaa kuulua kilpailujen ja taidekurssien järjestäminen. Kuntien tehtäviin kuuluu myös kulttuuriympäristön, historiallisesti arvokkaiden rakennusten ja muistomerkkien suojelu.³

Kuntien yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä koskevat tiedot kerättiin Kuntien kulttuuritoiminnan kehittämishankkeen (KUULTO) toimesta syksyllä 2011. Tiedot kerättiin taidetoimikuntien kautta toteutetulla kyselyllä. Kerätty aineisto käsittää muun muassa tiedon kuntien yleisen kulttuuritoimen päätoimisista sekä osa-aikaisista tai sivutoimisista työntekijöistä, kulttuurin osuudesta sivutoimisten työntekijöiden työajasta, yleiseen kulttuuritoimeen kokonaisuudessaan kohdistuvista henkilötyövuosista sekä yleisen kulttuuritoimen työntekijöiden nimikkeistä. Henkilöstökyselyssä kerättiin tietoja yleisen kulttuuritoimen virkasuhteisista työntekijöistä. Siten esimerkiksi kunnissa toimivien kulttuurilaitosten henkilökunta ja määräaikaiset työntekijät rajautuivat tarkastelun ulkopuolelle. Suurella osalla osa-aikaisesti yleisen kulttuuritoimen tehtäviä hoitavista henkilöistä ei työsuhteissa ole määritelty tehtäväkohtaisia työaikoja. Tästä johtuen henkilötyövuosiosuudet ovat näiden kohdalla arvioita.

Valtionosuuslaitokset

Laki ei velvoita kuntia ylläpitämään kulttuuri- ja taidelaitoksia. Silti etenkin isommissa kaupungeissa niillä on vakiintunut asema kuntien kulttuuripalvelujen joukossa. Kulttuuri- ja taidelaitokset voivat olla kunnallisia tai yksityisten omistamia. Yksityisten laitosten kohdalla kunnat osallistuvat yleensä osaltaan laitosten kustannuksiin. Kaikkiaan noin kaksi kolmasosaa taide- ja kulttuuribudjetista ohjataan kunnille ja kansallisille kulttuurilaitoksille lakisääteisinä valtionosuuksina ja -avustuksina.

Valtionosuutta saavista taide- ja kulttuurilaitoksista säädetään museolaissa (729/1992) sekä teatteri- ja orkesterilaissa (730/1992). Museolain mukaan

museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa. Valtionosuuden saamiselle asetetaan laissa useita edellytyksiä: museolla tulee muun muassa olla ympärivuotista toimintaa sekä toiminnasta vastaava päätoiminen museonjohtaja ja riittävä määrä museoalan koulutuksen saanutta henkilöstöä.

Teatteri- ja orkesterilain mukaan teatteri- ja orkesteritoimintaan myönnettävän valtionosuuden tavoitteena on taiteellisista lähtökohdista tuottaa teatteri- ja orkesteripalveluja ja edistää niiden alueellista saatavuutta sekä saavutettavuutta eri väestöryhmille. Valtionosuuden saamiselle asetettuja edellytyksiä on, että teatteri tai orkesteri harjoittaa vakinaista ja ammatillista esitystoimintaa ja sen omistaa kunta, kuntainliitto tai yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu teatteri- tai orkesteritoiminnan harjoittaminen. Teatterilla tai orkesterilla tulee myös olla vähintään yksi päätoiminen työntekijä ja taiteellisesta toiminnasta vastaavana työntekijänä alan koulutuksen tai riittävän perehtyneisyyden omaava henkilö. Valtionosuuteen oikeutettuja teattereita ja orkestereita ovat lain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön valtion talousarvion rajoissa teatterin ja orkesterin valtionosuuteen oikeutetuiksi hyväksymät teatterit ja orkesterit sekä Svenska Teatern i Helsingfors ja Tampereen Työväen Teatteri.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy museon, teatterin tai orkesterin valtionosuuteen oikeutetuiksi valtion talousarvion rajoissa. Vuonna 2011 valtionosuutta sai 125 museota, 57 teatterin ylläpitäjää ja 28 orkesterin ylläpitäjää. Yli puolet museolain piirissä olevista kulttuurihistoriallisista sekä taide- tai erikoismuseoista on kuntien ylläpitämiä. Näistä aluetehäviensä vuoksi korotettua valtionosuutta saavat 20 maakuntamuseota ja 16 aluetaidemuseota, jotka edistävät ja ohjaavat kulttuurihistoriallisten museoiden ja taidemuseoiden toimintaa ja kehittävät museoyhteistyötä omalla alueellaan.

Osa valtionavustusta saavista taidemuseoista on

nimetty aluetaidemuseoiksi, jotka saavat korotettua valtionosuutta alueellisen toiminnan hoitamiseen. Alueatterit ja -orkesterit taas saavat harkinnanvaraista valtionavustusta, jota opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävälle teattereille tai orkestereille esimerkiksi kiertue-toiminnasta syntyviin menoihin.

Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat

Valtionosuuksien ohella valtio tukee paikallistason kulttuuritoimintaa valtionavustuksilla. Valtionavustuslajeja ovat yleisavustus ja erityisavustus. Harkinnanvaraisten valtionavustusten myöntämiseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2011). Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee avustuksilla muun muassa valtakunnallisten kulttuuritapahtumien järjestämistä.

Avustuksen tarkoitus on turvata ja parantaa valtion osalta taiteellisesti korkeatasoisten ja valtakunnallisesti merkittävien kulttuuritapahtumien järjestäminen eri puolilla maata. Avustuksia myöntäessään opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa huomioon tapahtuman merkityksen taiteenalan ja -alojensa kentässä, tapahtuman valtakunnallisuuden, tapahtuman talousarvion ja järjestävän yhteisön taloudellisen kokonaistilanteen, tapahtuman vakiintuneisuuden sekä vuosittaiset valtion talousarviossa olevat tai muut opetusministeriön hallinnonalaan koskevat painopisteet. Avustusta myönnetään vain oikeustoimikelpoisille yhteisöille.⁴

Vuonna 2011 valtionavustusta sai 162 tapahtumaa ympäri Suomea. Lisäksi Suomen Elokuvasäätiö tuki samana vuonna seitsemää valtakunnallista elokuvafestivaalia. Maakuntien kohdalla mainitaan alaviitteissä myös valtionavustusta vuonna 2010 ja 2012 saaneet valtakunnalliset joka toinen vuosi ja joka kolmas vuosi järjestettävät kulttuuritapahtumat (biennaalit ja trienaaalit), joita ei järjestetty vuonna 2011.

Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat muodostavat vain osan koko maan kulttuuritapahtumatarjonnasta. Kaikkia Suomessa järjestettäviä kulttuuritapahtumia ei ole tilastoitu kattavasti. Opetus- ja kulttuuriministeriö tilastoi valtionavustusta saavia valtakunnallisia kulttuuritapahtumia, ja Finland Festivals -järjestö omia jäsentapahtumiaan. Tarkastelun ulkopuolelle jää siten lukuisia festivaaleja ja muita

kulttuuritapahtumia, jotka voivat saada toimintaansa valtion tai aluetoimijoiden rahallista tukea. Esimerkiksi alueelliset taidetoimikunnat jakavat tukea paikallisiin ja alueellisiin tapahtumiin, jotka voivat olla vuosittaisia tai kertaluontoisia. Näiden tapahtumien merkitys voi olla hyvinkin huomattava.

Taiteen perusopetus

Kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain (728/1992) mukaan kunnan tulee järjestää asukkailleen mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen. Laki taiteen perusopetuksesta (633/1998) määrittelee taiteen perusopetuksen tavoitteelliseksi, tasolta toiselle eteneväksi, ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettäväksi eri taiteenalojen opetukseksi. Opetuksen päämääränä on tarjota oppilaille valmiuksia ilmaista itseään sekä hakeutua taiteenalan ammatillisen ja korkeakouluasteen koulutukseen. Taiteen perusopetuksen keskeisin kohderyhmä ovat peruskouluikäiset (7–15-vuotiaat) lapset ja nuoret, mutta aikuisten taiteen perusopetus lisääntyy kaiken aikaa. Myös varhaisiän opetusta on runsaasti.

Taiteen perusopetusta voidaan järjestää eri menetelmin. Lain mukaan taiteen perusopetusta voidaan järjestää musiikkioppilaitoksissa tai muissa taiteen perusopetusta antavissa oppilaitoksissa tai muulla tavoin. Kunta voi järjestää taiteen perusopetusta omalla päätöksellään ylläpitämässään oppilaitoksissa hyväksymiensä opetussuunnitelmien mukaisesti tai yhdessä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Kunta voi hankkia palvelut myös julkiselta tai yksityiseltä yhteisöltä tai säätiöltä.⁵

Kunnan järjestämää taiteen perusopetusta valtio tukee antamalla kunnalle valtionosuutta kunnan asukasmäärän mukaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan saaneet koulutuksen järjestäjät taas saavat toimintaansa varten valtionosuutta laskennallisten opetustuntien määrän mukaan. Opetustunti-kohtaista valtionosuutta sai lukuvuonna 2007–2008 kaikkiaan 123 oppilaitosta.⁶

Opetushallitus selvitti taiteen perusopetuksen tilaa syksyllä 2008. Selvityksessä koottiin oppilaitosrekisteri taiteen perusopetusta järjestävistä oppilaitoksista sekä kerättiin perustietoa niiden toiminnasta. Selvitys koski lain mukaisesti järjestettyä taiteen perusopetus-

ta, jossa noudatetaan Opetushallituksen vahvistamia opetus suunnitelmien perusteita. Taiteen perusopetusta annetaan musiikissa, sanataiteessa, tanssissa, esittävässä taiteissa (sirkustaide ja teatteritaide), visuaalisissa taiteissa (arkkitehtuuri, audiovisuaalinen taide, kuvataide ja käsityö). Opetusta voidaan antaa yleisen oppimäärän tai laajan oppimäärän mukaisesti.⁷

Lukuvuonna 2007–2008 Suomessa oli yhteensä 465 taiteen perusopetusta järjestävää oppilaitosta. Sivutoimipisteitä ei merkitty rekisteriin oppilaitoksiksi. Opetushallituksen selvityksessä olivat mukana myös vapaan sivistystyön oppilaitokset, mikäli ne tarjoavat lain tarkoittamaa taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetusta järjestävien oppilaitosten päätoimipisteitä oli 206 kunnassa. Kuntia, joissa ei ole taiteen perusopetusta järjestävän oppilaitoksen päätoimipistettä mutta joissa toimii jonkin oppilaitoksen sivutoimipiste, oli selvityksen mukaan yhteensä 119. Taiteen perusopetusta järjestävien päätoimipisteiden kanssa samassa kunnassa toimivia sivutoimipisteitä oli 276.⁸

Kaikkiaan taiteen oppilaitosverkosto on kattava: 82 %:ssa maan kunnista toimi vuonna 2008 taiteen perusopetusta järjestävä oppilaitos tai oppilaitoksen sivutoimipiste. Vuonna 2012 taiteen perusopetuksen piirissä opiskelee noin 135 000 lasta ja nuorta, ja opetusta annetaan 341 kunnan alueella 464 oppilaitoksessa. Peruskouluikäisistä oppilaista noin 24 % saa taiteen perusopetusta.⁹

Tässä lähteenä käytetään Opetushallituksen selvitystä lukuvuoden 2007–2008 perusopetuksesta, sillä tuoreempaa tietoa perusopetuksesta on saatavissa vain niistä oppilaitoksista, jotka toimivat opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla ja jotka saavat opetustuntikohtaista valtionosuutta. Esimerkiksi kansalais- ja työväenopistojen järjestämästä taiteen perusopetuksesta ei ole saatavissa tilastoitua tietoa.

Kansalaisopistot

Jokaisessa Suomen kunnassa on tarjolla kansalaisopistopalveluja. Kansalaisopistot ovat kansanopistojen, työväenopistojen, kesäyliopistojen, liikunnan koulutuskeskusten ja opintokeskusten ohella vapaan sivistystyön oppilaitoksia, joiden toimintaa säätelee Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998). Lain mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen

oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Lain mukaan kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle sekä kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Kansalaisopistoja voivat ylläpitää siihen opetus- ja kulttuuriministeriöltä luvan saaneet kunnat, kuntayhtymät, rekisteröidyt yhteisöt ja säätiöt. Vapaan sivistystyön oppilaitoksille maksetaan valtionosuutta opiston järjestämän tuntimäärän pohjalta.

Suomessa toimi vuoden 2011 alussa 201 kansalaisopistoa. Kansalaisopistotoimintaa järjestetään monesti sopimuksena naapurikuntien kesken. Hallinnollisella pääpaikalla ei kuitenkaan ole käytännön opetuksen kannalta merkitystä, eikä jako ylläpitäjäkuntiin ja muihin kuntiin kerro toiminnan laajuudesta tai tarjonnan luonteesta. Päätoimipisteiden lisäksi kansalaisopistoilla on Suomessa yhteensä yli 10 000 sivutoimipistettä. Huomionarvoista on, että kansalaisopistoverkosto on selvityksessä tarkastelluista kulttuuripalveluista kattavin. Myös kirjastopalveluja on tarjolla kaikissa Suomen kunnissa.

Kansalaisopistojen kohdalla kartoituksessa tarkastellaan kansalaisopistojen toimialueita sekä sitä, kuinka suuri osuus kansalaisopistojen opetustunneista on kulttuurialan opetusta. Tuntimäärä kertoo kulttuurin painoarvosta kansalaisopistojen vapaassa sivistystyössä. Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annettuja opetustunteja koulutus- ja opintoaloittain tilastoivat Tilastokeskus sekä Opetushallituksen WERA -web-raportointipalvelu¹⁰.

Kansalaisopisto-opetuksen merkitys on kulttuurin alueellisen tarjonnan kannalta merkittävää, sillä esimerkiksi vuonna 2007 vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoamista opetustunneista 53 % järjestettiin kulttuurialalla¹¹.

Taiteen aluekeskukset

Taiteen aluekeskuksia toimii Suomessa elokuvan, lastenkulttuurin, tanssin ja valokuvan aloilla. Aluekeskukset on rajattu niihin toimijoihin, jotka saavat toiminta-avustusta Taiteen keskustoimikunnan alaisilta toimikunnilta (valokuva ja elokuva) tai opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämisrahoitusta (tanssi ja lastenkulttuuri). Kartoituksessa aluekeskuksia ei tarkastella erikseen omilla kartoillaan vaan osana kaikkia tarkasteltavia valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja ja kuvaavia karttoja.

Vuonna 2011 Taiteen keskustoimikunnan toiminta-avustusta sai 10 alueellista valokuvakeskusta¹². Valokuvakeskusten yleisin toimintamuoto on valokuvanäyttelyiden järjestäminen keskusten gallerioissa¹³. Elokuvan aluekeskukset edistävät elokuvakulttuuria. Vuonna 2011 Taiteen keskustoimikunnan toiminta-avustusta sai 11 alueellista elokuvakeskusta¹⁴. Vuonna 2010 kolmella elokuvakeskuksesta oli vakituisesti käytössään elokuvateatteri, joka mahdollisti säännöllisen näyttötoiminnan. Muiden elokuvakeskusten toiminta painottui sarjojen näyttämiseen, festivaalien ja tapahtumien järjestämiseen, elokuvakerhotoimintaan sekä mediakasvatukseen.¹⁵

Tanssin aluekeskusverkostoon kuuluu yhteensä kuusi tanssin aluekeskusta: Pohjoinen tanssin aluekeskus, Pohjanmaan tanssin aluekeskus, Itäinen tanssin aluekeskus, Sisä-Suomen tanssin aluekeskus, Läntinen tanssin aluekeskus ja Tanssin aluekeskus Helsinki (Zodiak – Uuden tanssin keskus)¹⁶. Tanssin aluekeskusten tehtävänä on lisätä ammattilaisten työmahdollisuuksia sekä tanssin saatavuutta ja saavutettavuutta. Aluekeskusten toiminta painottuu vahvasti alueen tanssin ammattilaisten työllistämiseen.¹⁷

Lastenkulttuurikeskusten valtakunnalliseen Taikalamppu-verkostoon kuuluu 11 lastenkulttuurikeskusta¹⁸. Vuonna 2010 lastenkulttuurikeskuksista yksi oli yhdistysmuotoinen, yksi kunnan ja yhdistyksen yhteistyö ja yhdeksän toimi kunnallisen kulttuuritoimen sisällä. Lastenkulttuurikeskukset perustettiin vuonna 2003 kehittämään lasten- ja nuorten kulttuuripalveluja tukemalla olemassa olevaa toimintaa ja edistämällä palvelujen syntymistä uusille alueille. Lastenkulttuurikeskusten verkosto toimii yhteistyössä valtiollisten, kunnallisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kans-

sa. Lastenkulttuurikeskukset ovat kunnallisen kulttuuritoiminnan kehittämisprojekteja, joiden toimintoja opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa osana lastenkulttuurikeskusten kokonaisuutta.¹⁹

2.2.2 Kulttuuripalvelujen rahoitus

Kunnat vastaavat alueensa kulttuurin peruspalveluista. Ne rahoittavat toimintansa etupäässä toimintatuloilla, verotuloilla ja valtionosuuksilla. Valtionosuuksista säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009) sekä laissa kuntien kulttuuritoiminnasta (728/1992). Kuntien omat taide- ja kulttuurilaitokset, kulttuuritalot ja kulttuurikeskukset, taiteen perusopetuksen oppilaitokset sekä muut kulttuuripalvelut tuovat kunnille myös tuloja.²⁰

Valtio rahoittaa kuntien toimintaa etenkin lakisääteisen valtionosuusjärjestelmän kautta. Sen tarkoitus on tukea kuntia palvelujen ylläpitämisessä eri osissa maata. Valtionosuuden (VOS) laskennalliset perusteet määräytyvät kulttuuritoiminnoittain, ja niitä ovat kirjastot, yleinen kulttuuritoiminta, taiteen perusopetus sekä museot, teatterit ja orkesterit.²¹

Tilastokeskus julkaisee vuosittain Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastoja, jossa on tietoja kuntien ja kuntayhtymien tuotoista ja kustannuksista, investoinneista, rahoituksesta, varoista ja veloista sekä toiminnasta. Kuntien ja kuntayhtymien talustilastojen perustiedot kootaan tehtävittäin meno- ja tulolajeittain sekä vara- ja velkalajeittain. Tiedot ovat julkisia, ja saatavilla Tilastokeskuksen verkkosivuilta. Yksityiskohtaista aluetietoa on talletettu myös Tilastokeskuksen maksulliseen Altika-aluetietokantaan.

Suomen Kuntaliitto on antanut tililuettelomallin suosituksen, jonka tavoitteena on muodostaa mahdollisimman pitkälle yhtenäinen luokitusmalli kuntien ja kuntayhtymien ulkoiseen kirjanpitoon. Kuitenkin kuntien kirjaustavoissa on vaihtelua kuntien välillä. Siten tiedot kulttuuritoiminnan kustannuksista ovat jossain määrin keskenään erilaisia. Yhtenäistä tietoa suurimpien kuntien kulttuuripalvelujen kustannuksista onkin kerätty Cuporen ja Suomen Kuntaliiton hankkeilla²². Tiedonkeruuhankkeen ensimmäiseen vaiheeseen osallistui 14 kuntaa ja toiseen vaiheeseen 23 kuntaa. Kolmannessa vaiheessa tietoa kerättiin 25 kunnasta. Kaikkien Suomen kuntien kulttuurialan

kustannuksista on kuitenkin toistaiseksi saatavilla tietoa vain Tilastokeskuksen kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastosta.

Kulttuurialan kustannuksia tarkasteltaessa on huomioitava, että kunnista riippuen kulttuuripalveluja paitsi tilastoidaan myös tuotetaan monin tavoin. Asukaskohtaisista nettokustannuksista ei siten voida tehdä suoria johtopäätöksiä kunnan kulttuuritarjonnan määrästä tai laadusta.²³ Kulttuuripalvelujen tuottaminen edellyttää tietyn peruspanostuksen riippumatta siitä, kuinka asukasluvultaan suuresta kunnasta on kyse.

Kulttuuripalvelujen rahoitusta tarkastellaan tässä yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden, kirjaston, taiteen perusopetuksen ja kansalaisopistojen vapaan sivistystyön osilta. Tarkasteltavina ovat kunkin kohdalla asukaskohtaiset nettokustannukset kunnassa. Luokitukset ovat peräisin Tilastokeskuksen Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastosta.

Yleinen kulttuuritoimi sisältää tiedot kunnan järjestämästä kulttuuritoiminnasta, jonka tarkoituksena on kulttuuriharrastusten ja -palvelujen tarjonta ja tukeminen. Myös yleiseen kulttuuritoimeen luettavan henkilöstön palkkauksesta sekä kulttuurikeskusten toiminnasta aiheutuvat menot ja tulot sisältyvät yleiseen kulttuuritoimeen. Lisäksi luokkaan kuuluvat kulttuuritoiminnalle myönnettyt avustukset. Luokkaan eivät sisälly musiikki-, teatteri- ja orkesteritoiminta, joiden menot ja tulot tilastoidaan omassa luokassaan.

Museot, teatterit ja orkesterit -luokka sisältää tiedot kunnan järjestämästä ja tukemasta museo- ja näyttelytoiminnasta, teatteri-, tanssi- ja sirkustoiminnasta sekä musiikkitoiminnasta. Lukuihin sisältyvät myös avustukset yhteisöille, yhdistyksille sekä yksittäisille taiteilijoille.²⁴ Näin ollen tässä aineistossa on mukana myös kuntia, joissa ei toimi valtionosuutta saavia taide- tai kulttuurilaitoksia.

Kirjaston luokkaan sisältyvät kunnan yleisen kirjastotoimen menot ja tulot kunnan järjestämän toiminnan osalta, sekä kunnan osuus muiden kuntien kanssa tai muulla tavoin järjestetyn yleisen kirjastotoimen menoista. On huomattava, että kirjasto tarjoaa oman toimintansa osana myös kulttuuritapahtumia.

Taiteen perusopetus sisältää tiedot taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) mukaisesta kun-

nan tai kuntayhtymän järjestämästä tai avustamasta toiminnasta. Tällaista on mm. musiikkioppilaitoksissa annettava taiteen perusopetus sekä muissa taidekouluissa (kuvataide, sanataide, esittävät taiteet, käsityö) annettava taiteen perusopetus. Luokkaan ei sisälly kunnan tai kuntayhtymän kansalaisopiston järjestämä taideopetus ja taiteen perusopetus.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaisia nettokustannuksia ei ilmoiteta muiden tarkasteltavien kulttuurin kustannusten tapaan suoraan Tilastokeskuksen verkkosivuilla. Asukaskohtaiset nettokustannukset on siksi laskettu Tilastokeskuksesta saaduilla ohjeilla Aluetietokanta Altikan tietojen pohjalta²⁵.

Kansalaisopistojen vapaa sivistystyö sisältää tiedot kunnan ja kuntayhtymän kansalaisopiston vapaasta sivistystyöstä. On huomioitava, että vapaan sivistystyön piiriin kulttuurialan lisäksi muidenkin alojen vapaa sivistystyö. Kulttuurialan opetuksen kustannuksia ei ole tilastoitu eriteltynä.

Asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvoja voidaan tarkastella kuntakohtaisesti sekä koko maan tasolla (Taulukko 1)²⁶. Esimerkiksi yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 kunnissa keskimäärin 11,6 euroa/asukas. Koko Suomessa keskimäärin yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 22 euroa/asukas.²⁷ Koko maan keskiarvon kohdalla eivät käy ilmi kuntakohtaiset erot. Koko maan keskiarvoa voi nostaa Kautiaisten, Marttilan ja etenkin Helsingin osuus: asukasluvultaan maan suurimmassa kaupungissa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maan toiseksi korkeimmat (53 euroa/asukas).

Tilastokeskuksen Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastossa ei ole tietoja nettokustannuksista kaikkien kuntien osalta. Osassa kunnista asukaskohtaiset nettokustannukset taas ovat miinusmerkkiset: tällöin käyttötuotot ovat ylittäneet käyttökustannukset. Miinusmerkkisiä kustannuksia on muun muassa yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä taiteen perusopetuksen luokissa.

Taulukko 2.1. Nettokustannusten vaihteluvälit sekä keskiarvot Suomessa ja kunnissa keskimäärin.²⁸

	Yleinen kulttuuritoimi	Museot, teatterit ja orkesterit	Kirjasto	Taiteen perusopetus	Kansalaisopistojen vapaa sivistystyö
Suomessa keskimäärin (€/asukas)	22 €/asukas	43 €/asukas	55 €/asukas	11 €/asukas	24 €/asukas
Kunnissa keskimäärin (€/asukas)	11,6 €/asukas	17,4 €/asukas	57,3 €/asukas	13,6 €/asukas	29,2 €/asukas
Vaihteluväli	-2–70 €/asukas	-25–154 €/asukas	33–165 €/asukas	-1–139 €/asukas	0–263 €/asukas
Kuntia, joista tieto puuttuu	13 kpl	141 kpl	0 kpl	132 kpl	3 kpl

Asukaskohtaisten nettokustannusten vertailussa on huomioitava, että korkeat nettokustannukset eivät suoraan kerro kunnan kulttuuripalvelujen tarjonnan kattavuudesta. Olennaista on se, mitä rahoituksella todella saadaan aikaan.

2.2.3 Kartta-analyysissa käytetyt tilastoaineistot

Tiedot julkisrahoitteisten kulttuuripalvelujen sijainnista on kerätty useista lähteistä. Kulttuurin rahoitustietojen lähteitä ovat Tilastokeskuksen vuosittain julkaisema Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto sekä Aluetietokanta Altika. Analyysissa käytetyt tilasto-aineistot esitellään taulukossa 2.2.

Kartoitusta on työstetty vuosina 2011 ja 2012. Aineistona on pyritty käyttämään tuoreinta saatavilla ollutta tietoa ja sen vuoksi tiedot ovat osittain eri vuosilta. Kyseessä on kunkin alan osalta poikkileikkaus tietyn vuoden tilanteeseen. On siis huomioitava, että tarkastelu ei tarjoa todellista kokonaiskuvaa tietyltä vuodelta: tarkoitus on luoda yleiskuva kulttuuripalvelujen sijoittumiseen ja kulttuurin rahoitukseen kunnissa.

Taulukko 2.2. Analyysissa käytetyt tilastoaineistot.

	Sijoittuminen	Rahoitus
Yleinen kulttuuritoimi	Yleisen kulttuuritoimen henkilöstö: Kuntien kulttuuritoiminnan kehittämishanke (KUULTO), 2011	Tilastokeskus: Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta, 2009 (luokka 4195)
Valtionosuusmuseot	Valtionosuussovellus: museot, teatterit ja orkesterit, 2011; Museotyypit: Museotilasto, 2009.	Tilastokeskus: Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta, 2009 (luokka 4166) ²⁹
Valtionosuusteatterit	Valtionosuussovellus: museot, teatterit ja orkesterit, 2011	"
Valtionosuusorkesterit	"	"
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM): Valtionavustukset valtakunnallisille kulttuuritapahtumille 2011. Biennaalit ja triennaalit: OKM 2010; OKM 2012. Elokvafestivaalit: Suomen Elokuvasäätiö: Tukipäätökset helmikuu 2011.	-
Taiteen perusopetus	Koramo 2009, s. 10; 45–55.	Tilastokeskus: Aluetietokanta Altika: Kuntien käyttötalous, 2009 (luokka 335)
Kansalaisopistot	Kansalaisopistojen liitto: Kansalaisopistot (2011); Kulttuurialan opetustunnit: Opetushallitus, WERA - web-raportointipalvelu: Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa annetut opetustunnit koulutus- ja opintoaloittain (aikasarja 2009) ³⁰	Tilastokeskus: Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta, 2009 (luokka 3890)
Taiteen aluekeskukset	OKM 2011: Avustukset (lastenkulttuuri, tanssi); Taiteen keskustoimikunta 2011: Toiminta-avustukset (elokuva ja valokuva), Palttila 2009, s. 74–75; Ruokolainen 2010	-
Kirjasto	-	Tilastokeskus, Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta, 2009 (luokka 3970)

2.3 Kartta-analyysin toteutus

Työn toteutustapana on kartta-analyysi, jonka kautta tarkastellaan valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijoittumista erityyppisissä (maaseutumainen, taajaan asuttu, kaupunkimainen) ja asukasluvultaan erikokoisissa kunnissa. Kartat on laadittu MapInfo-ohjelmalla. Tarkasteltavina on kolme pääkysymystä: valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijoittuminen, valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen alueellinen saavutettavuus sekä kulttuurin kustannukset.

2.3.1 Kulttuuripalvelujen sijoittuminen

Yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä kuvaavat symbolit on merkitty kartoille, joiden pohjana esitetään yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kunnissa. Yleisen kulttuuritoimen luokkaan sisältyvät muun muassa yleisen kulttuuritoimen henkilöstön palkkauksesta aiheutuvat menot. Hahmosymbolein esitetään yleisen kulttuuritoimen päätoimisten työntekijöiden lukumäärä kussakin kunnassa.

Omalla kartallaan kuvataan kuntien kohdalle merkityt yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet, joihin on laskettu yhteen tiedot sekä päätoimisista että sivutoimisista yleisen kulttuuritoimen työntekijöistä. Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet esitetään lukuna kunkin kunnan kohdalla.

Valtionosuuslaitokset (museot, teatterit, orkesterit) esitetään kartalla erilaisina symboleina. Symbolit on sijoitettu laitosten sijaintikunnan keskustan tuntumaan riippumatta niiden tosiasiallisista koordinaateista kunnassa. Karttaan merkityt symbolit eivät siis vastaa valtionosuuslaitosten osoitteiden mukaista sijaintia. Useimmiten valtionosuuslaitokset kuitenkin toimivat kuntien keskustan tuntumassa. Museoiden kohdalla karttaan on merkitty erilaisilla symboleilla myös erilaiset museotyytit. Tyytit on jaettu neljään: taidemuseo, kulttuurihistoriallinen museo, taidemuseo ja kulttuurihistoriallinen museo sekä erikoismuseo Museotilastossa (2009) käytetyn jaottelun mukaan.

Useimmilla valtionosuusmuseoilla on useampia museokohteita, joista osa toimii useamman kunnan alueella. Esimerkiksi vuonna 2009 valtionosuusmu-

seoita oli 123 kappaletta ja valtionosuusmuseoiden museokohteita yhteensä 329 kappaletta. Useimmissa tapauksissa kaikki kohteet sijaitsevat samalla paikkakunnalla. Kuitenkin joissakin tapauksissa museokohteita sijaitsee useamman kunnan alueella. Tässä museokohteet on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Lisäksi kartoituksen ulkopuolelle jäävät valtion omistamat museot sekä lukuisat kunnissa toimivat paikallismuseot. Museotarjonta on siis todellisuudessa kartoissa esitettyä kattavampaa.

Joidenkin valtionosuusteattereiden ja -orkestereiden palvelut ovat kiertuetoiminnan johdosta tarjolla myös pääasiallisen sijaintikunnan ulkopuolella. Kotikunnan ulkopuolella järjestettyjen kiertue-esitysten osuus oli vuonna 2009 kaikissa teattereissa yhteensä 13 %. Kiertue-esitysten osuudessa oli selviä eroja teatterityypeittäin: kiertue-esityksiä oli suurilla ja keskisuurilla teattereilla 6 %, ryhmillä 31 % ja tanssiteattereilla 30 % esityksistä. Alueteattereista kiersi vuonna 2009 eniten Kajaanin kaupunginteatteri, jossa kiertue-esitysten osuus kaikista esityksistä oli 37 % (99 esitystä). Kiertuetoimintaa ei ole mahdollista tarkastella kartoituksen puitteissa.

Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat on valtionosuuslaitosten tapaan merkitty karttaan symbolein. Symbolit on sijoitettu kulttuuritapahtuman sijaintikunnan keskustan tuntumaan riippumatta niiden tosiasiallisista koordinaateista kunnassa. Tarkasteltavina ovat valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat sekä Suomen elokuvasäätiön tukea saavat elokuvafestivaalit. Siten monet paikallisesti ja alueellisesti merkittävät, laajuudeltaan kartoitettavia tapahtumia vastaavat kulttuuritapahtumat jäävät tarkastelussa näkymättä. Myös suuri osa alueellisesti merkittävistä populaarimusiikin tapahtumista jää kartoituksen ulkopuolelle.

Osa kulttuuritapahtumista järjestetään usean kunnan alueella. Tällöin tapahtumaa kuvaava symboli on pyritty merkitsemään kaikkiin tapahtumakuntiin. Useaan kuntaan merkityt, samaa tapahtumaa kuvaavat symbolit mainitaan erikseen alaviitteissä.

Taiteen perusopetuksen kohdalla kartoilla esitetään taiteen perusopetuksen päätoimipisteet, osa sivutoimipisteistä sekä päätoimipisteissä opettavat taiteenalat. Opetushallituksen ylläpitämän taiteen perusopetuksen oppilaitosrekisterin mukaan vuonna 2008 taiteen pe-

rusopetusta järjestettiin 341 kunnassa. 72 kunnassa ei sijainnut taiteen perusopetusta järjestävää oppilaitosta. Oppilaitosten päätoimipisteitä sijaitti 206 kunnassa. Yhteensä 82 %:ssa kaikista Suomen kunnista oli joko taiteen perusopetuksen oppilaitoksen päätoimi- tai sivutoimipiste.³¹

Tarkastelussa päätoimipisteitä kuvaavat symbolit on merkitty kuntiin laitosten todellisen lukumäärän mukaan. Symbolit eivät kuitenkaan vastaa oppilaitosten osoitteidenmukaista sijaintia. Taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden kohdalle on merkitty erilaisin symbolein myös päätoimipisteissä eri taiteenaloilla tarjottava opetus. Luokittelu seuraa Opetushallituksen jakoa: Opetushallitus vahvisti vuonna 2005 taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän perusteet tasavertaisesti seuraaville taiteenaloille: musiikki, sanataide, tanssi, esittävät taiteet (sirkustaide ja teatteritaide) ja visuaaliset taiteet (arkkitehtuuri, audiovisuaalinen taide, kuvataide ja käsityö). Kuudes ei tietoa -symboli on merkitty kuntiin, joissa taiteen perusopetuksen päätoimipiste tarjoaa monen taiteenalan opetusta tai toimipisteen tarjoaman opetuksen taiteenala ei ole tiedossa. Symboli on merkitty pääasiassa taiteen perusopetusta tarjoavien kansalaisopistojen kohdalle.

Taiteen perusopetuksen sivutoimipisteitä kuvaava symboli on merkitty niihin kuntiin, joissa toimii vähintään yksi taiteen perusopetuksen sivutoimipiste, mutta ei lainkaan taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä. Näitä kuntia oli 119 kappaletta. On huomattava, että kartoituksen aineistossa eikä siten kartoituksessa ole eritelty lainkaan perusopetusta järjestävien päätoimipisteiden kanssa samassa kunnassa toimivia sivutoimipisteitä, joita oli vuonna 2008 kaikkiaan 276 kappaletta. Sivutoimipisteiden osalta ei ole myöskään saatavilla lukumäärätietoja: yksi symboli kuvaa yhtä tai useampaa sivutoimipistettä.

Kansalaisopistojen osalta tarkastellaan kansalaisopistojen kulttuurialalla tarjoamia opetustuntimääriä. Kulttuurialan tunteihin lasketaan opetustunnit käsi- ja taideteollisuuden ja käden taitojen, kirjallisuuden, musiikin sekä kuvataiteen alueilla. Opetushallituksen raportointipalvelusta on poimittu tiedot kulttuurialan sekä kaikkien alojen opetuksen tuntimäärästä, joiden pohjalta on laskettu kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista kansalaisopiston opetustunneista (%). Tiedot ovat saatavissa päätoimipaikan tarkkuudella.

Opetustunnit ilmoitetaan koulutusalan mukaan oppilaitosten antamasta tutkintoon johtamattomasta koulutuksesta sisältäen taiteen perusopetuksen lukuun ottamatta seuraavia koulutuksia: kotitalousopetus (talouskoulut) maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, alle 6 tuntia kestävät koulutukset, yksinomaan lapsille ja nuorille järjestetyt koulutukset sekä opintokeskusten kerhotoiminta. Opetustunnit eivät siten sisällä alle kuuden tunnin koulutuksissa annettua taiteen perusopetusta ja yksinomaan lapsille ja nuorille järjestettyä taiteen perusopetusta.

Kartoissa esitetään tutkintoon johtamatonta kulttuurialan koulutusta tarjoavan opiston toiminta-alue, jossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista on merkitty päätoimipaikan kohdalle. Käytännössä kulttuurialan opetusta annetaan päätoimipaikan ohella myös sivutoimipisteissä. Lukuisat kansalaisopistot toimivat useamman kunnan alueella, ja monissa kunnissa toimii useampia kansalaisopistoja. Tuntiosuukien lisäksi kartoissa esitetään kuntien vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset. Vapaan sivistystyön asukaskohtaisiin nettokustannuksiin on kirjattu muidenkin alojen kuin kulttuurialan kustannuksia.

2.3.2 Kulttuuripalvelujen alueellinen saavutettavuus

Valtionosuuslaitosten sekä valtionavustusta saavien kulttuuritapahtumien kohdalla tarkastellaan palvelujen sijainnin lisäksi alueellista saavutettavuutta. Alueellista saavutettavuutta kuvataan kehillä, joiden säde on 30 kilometriä. Ympyrän keskipiste on sijoitettu sen kunnan keskukseen, jossa valtionosuuslaitos tai valtionavustusta saava kulttuuritapahtuma toimii. Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät ovat siten viitteellisiä, sillä karttaan merkityt symbolit eivät vastaa valtionosuuslaitosten tai kulttuuritapahtumien osoitteiden mukaista sijaintia.

Kartoituksen puitteissa ei ole mahdollista luoda kuin yleisluontoinen katsaus alueelliseen saavutettavuuteen. Reaaliset kulkureitit, kuntalaisten asuinpaikat ja kulttuuripalvelujen tosiasialliset sijaintipaikat koordinaattien tasolla jäävät kartoituksessa huomioi-

matta. Tarkoitus on tarjota yleinen katsaus kulttuuripalvelujen sijaintiin sekä alueelliseen saavutettavuuteen, ja havainnollistaa kunnallisia ja maakunnallisia eroja pinta-aloissa sekä palvelujen tarjonnassa.

2.3.3 Kulttuurin kustannukset

Kuntien kulttuurin asukaskohtaisia nettokustannuksia kunnissa kuvataan karttapohjilla eri värein: korkeimmat kustannukset kuvataan tummimmalla sävyllä ja matalimmat vaaleimmalla. Eri kustannuksia kuvataan eri värein tarkastelun selkeyttämiseksi. Yleisen kulttuuritoimen luokassa puuttuvia kustannuksia on tarkasteltavissa Manner-Suomen kunnissa seitsemän kunnan kohdalla. Nämä kunnat on merkitty kartoille matalimman kustannusluokan värillä, ja taulukoissa on mainittu kustannustiedon puuttuminen. Taiteen perusopetuksen kustannusluokassa tieto puuttuu yli kolmasosasta kunnista. Näiden kuntien väritys kartoissa on valkoinen.

Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset on jaettu kunkin alan kohdalla kuuteen luokkaan siten, että luokat noudattavat valtakunnallisesti mahdollisimman suoraa jakaumaa. Taulukossa 2.3 esitetään tarkasteltavien asukaskohtaisten nettokustannusten luokat. Kartoissa ilmenevien luokitusten lisäksi tarkat kunta-kohtaiset kustannusluvut esitetään taulukoissa kunkin maakunnan yhteydessä.

Kunnat toimittavat itse kustannustiedot Tilastokeskukselle. Tililuettelomalleista huolimatta kustannustietojen kirjaustavoissa on eroja kuntien välillä. Esimerkiksi yleisen kulttuuritoimen (muu kulttuuritoiminta) kohdalla kustannustietoja saatetaan kirjata muihin luokkiin ja muiden luokkien tietoja yleiseen kulttuuritoimeen. Eri kuntien kustannustiedot eivät siis välttämättä ole keskenään vertailukelpoisia.

Kuntien välillä on eroja myös kulttuuripalvelujen tuotantotavoissa. Palveluja voivat tuottaa esimerkiksi kunnan tukemat kolmannen sektorin toimijat, jolloin kaikki kulttuuripalvelujen tuottamiseen liittyvät kustannukset eivät välttämättä kirjaudu tarkasteltaviin luokkiin (Taulukko 2.3).

Taulukko 2.3. Kulttuurin asukaskohtaisten nettokustannusten luokitukset.

Yleinen kulttuuritoimi (€/asukas)	Yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit (€/asukas)	Kirjasto (€/asukas)	Yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto (€/asukas)	Taiteen perusopetus (€/asukas)	Kansalaisopistojen vapaa sivistystyö (€/asukas)
yli 30 €	yli 100 €	yli 80 €	yli 150 €	Yli 30 €	Yli 60 €
16–30 €	51–100 €	71–80 €	101–150 €	20–30 €	41–60 €
11–15€	21–50 €	61–70 €	81–100 €	8–19 €	21–40 €
6–10 €	11–20 €	51–60 €	66–80 €	5–7 €	13–20 €
3–5 €	5–10 €	40–50 €	51–65 €	3–4 €	7–12 €
2 €tai alle	alle 5 €	alle 40 €	50 €tai alle	Alle 3 €	Alle 7 €

3 Etelä-Karjala

3.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Etelä-Karjalan maakunta jakautuu kahteen seutukuntaan ja kymmeneen kuntaan. Kunnista Imatra ja maakuntakeskus Lappeenranta ovat tyypiltään kaupunkimaisia, muut maaseutumaisia. Etelä-Karjala on väkiluvultaan Manner-Suomen kolmanneksi pienin maakunta.

Etelä-Karjalan kunnista Suomenniemellä ja Taipalsaarella ei ole tarjolla kartassa 3.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Taipalsaari on runsaasti palveluja tarjoavan Lappeenrannan naapurikunta. Suomenniemi taas sijaitsee aivan maakunnan luoteisosassa kaukana kaupunkimaisista kunnista. Kunta yhdistyy vuoden 2013 alussa Mikkelin kaupunkiin.

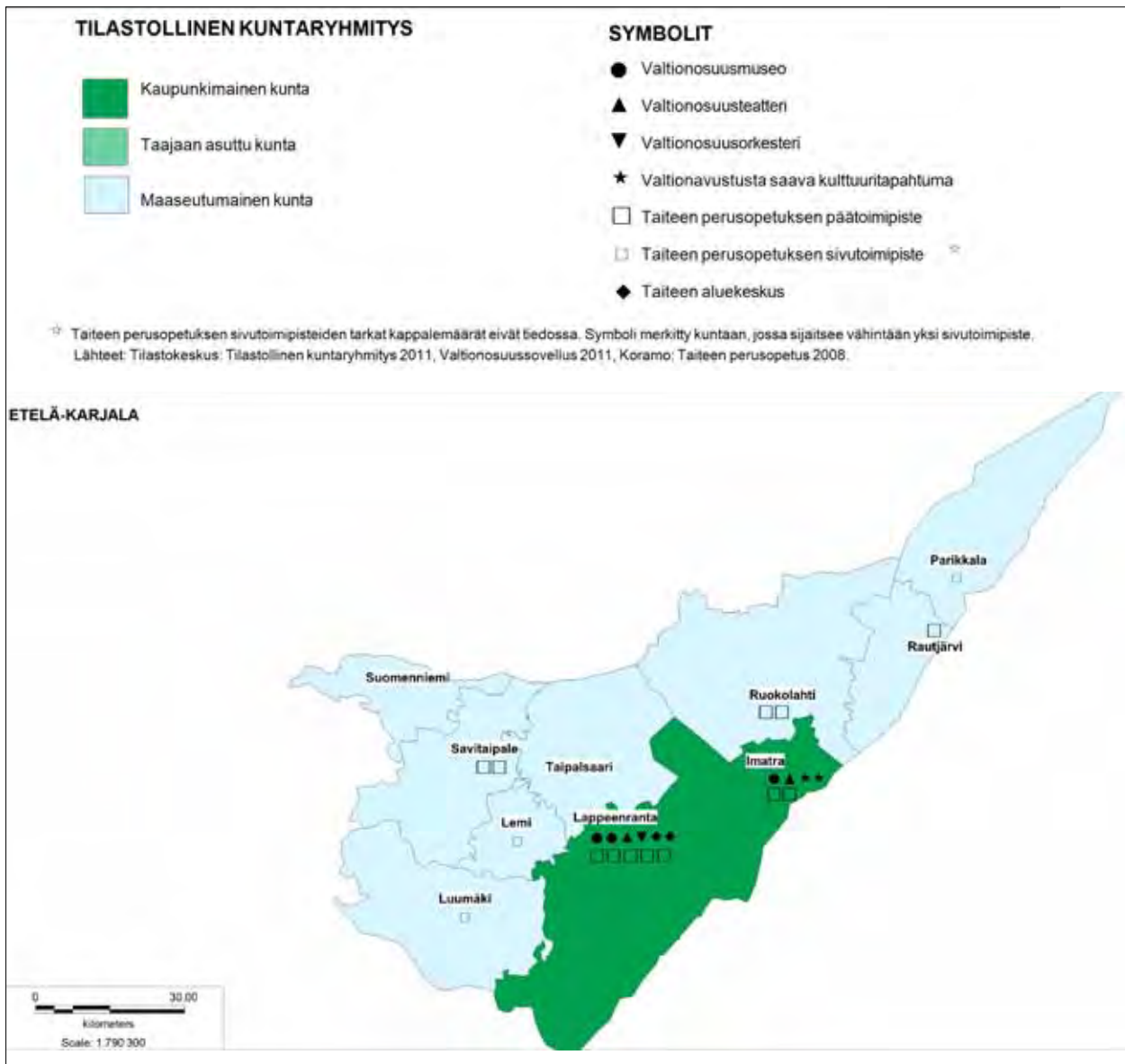
Etelä-Karjalassa toimii yhteensä kuusi valtionosuuslaitosta, joista kaikki sijaitsevat maakunnan kaupunkimaisissa kunnissa. Maakuntakeskus Lappeenrannassa sijaitsevat kaksi valtionosuusmuseota, valtionosuusteatteri ja valtionosuusorkesteri. Imatralla toimivat valtionosuusmuseo ja -teatteri.

Taulukko 3.1.

Etelä-Karjala	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 2 kpl Taajaan asutut: - Maaseutumaiset: 8 kpl Yhteensä: 10 kpl
Väkiluku	133 371
Väestötiheys	23,8 as./km ²
Kokonaispinta-ala	7 235,1 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 3 kpl (44 457 as./museo) Valtionosuusteatterit: 2 kpl (66 685,5 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (133 371 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	2 kpl (66 685,5 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	12 kpl (11 114,3 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	2 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Kaakkois-Suomen taidetoimikunta (toimialue: Kymenlaakso ja Etelä-Karjala)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,04 %

Molemmat maakunnan valtionavustusta saavista valtakunnallisista kulttuuritapahtumista järjestetään Imatralla. Lappeenrannassa taas sijaitsevat molemmat maakunnassa toimivista taiteen aluekesuksista: Kaakkois-Suomen valokuvakeskus sekä Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metku. Metkuun kuuluvat Suomenniemeä lukuun ottamatta kaikki Etelä-Karjalan kunnat. Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metku ja Kymenlaakson lasten ja nuorten kulttuuriverkosto Koppa muodostavat lasten ja nuorten kulttuuriverkosto Kaakun.

Taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteitä lukuun ottamatta kartassa 3.1 tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat Etelä-Karjalassa keskittyneet kaupunkimaisiin kuntiin. Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä sijaitsee Lappeenrannan ja Imatran lisäksi Savitaipaleen, Ruokolahten ja Rautjärven kunnissa. Parikkalassa, Lemillä ja Luumäellä toimii taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden sijaan yksi tai useampi taiteen perusopetuksen sivutoimipiste.

Kartta 3.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Etelä-Karjalassa.

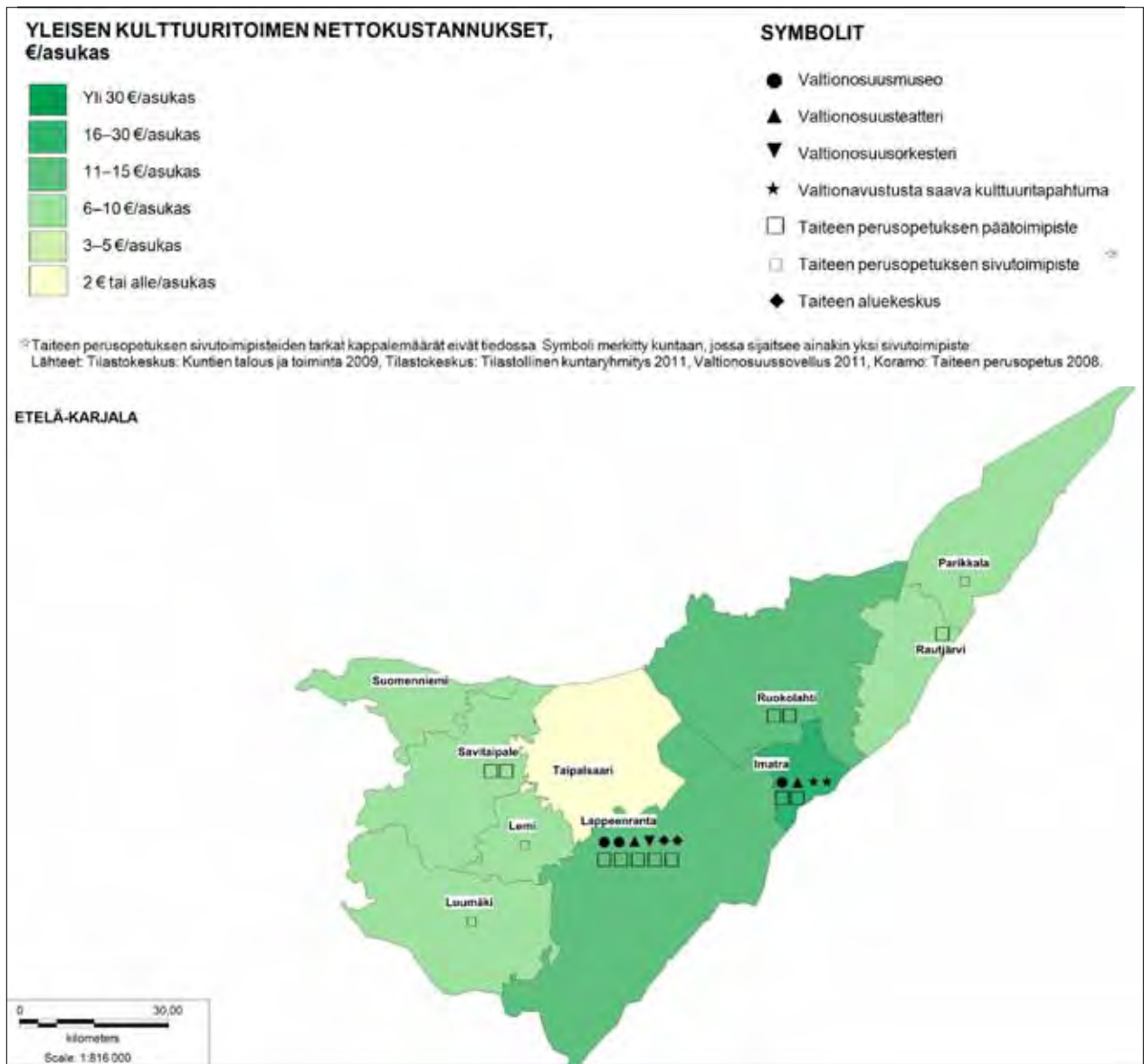
3.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat vuonna 2009 korkeimmat maakunnan toisessa kaupunkimaisessa kunnassa Imatralla (28 €/asukas). Lappeenrannassa ja Ruokolahdella kustannukset olivat 11 €/asukas. Ruokolahti on runsaasti tarkasteltavia kulttuuripalveluja tarjoavien Imatran ja Lappeenrannan naapurikunta. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat siis Etelä-Karjalassa korkeimmat niissä kunnissa, joihin tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat keskittyneet.

Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Taipalsaarella (1 €/asukas). Taipalsaari on Suomenniemen ohella maakunnan ainoa kunta, jossa ei ole tarjolla kartoissa 3.1 ja 3.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

3.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Etelä-Karjalan valtionosuuslaitokset ovat keskittyneet Lappeenrantaan ja Imatralle, joissa asuu valtaosa maakunnan asukkaista.

Kartta 3.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti.

Valtionosuusmuseoita toimii sekä Imatralla että Lappeenrannassa. Kaikki maakunnan valtionosuusmuseot ovat tyypiltään taidemuseoita ja/tai kulttuurihistoriallisia museoita. Lähikunnissa Miehikkälässä, Kouvolassa ja Punkaharjulla toimii myös erikoismuseoita. Miehikkälän museot käsittävät useita museokohteita, joista Miehikkälän kotiseutumuseo on tyypiltään kulttuurihistoriallinen museo ja Salpalinja-museo erikoismuseo. Kouvolassa toimivat Kouvolan kaupungin museot ja Punkaharjulla Suomen Metsämuseo Lusto.

Miehikkälän museot ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa Luumäen ja Lappeenrannan kunnista. Kouvolan museot sijaitsevat noin 30 kilometrin päässä maakuntarajasta Luumäen kunnan kohdalla. Punkaharjun valtionosuusmuseo on saavutettavissa tarkastellulla etäisyydellä lähinnä Parikkalan kunnasta käsin.

Valtionosuusmuseoiden tavoin valtionosuusteatterit ovat Etelä-Karjalassa keskittyneet Imatralla ja Lappeenrantaan: kummassakin kaupungissa toimii yksi valtionosuusteatteri. Lähikuntien valtionosuusteattereista Etelä-Karjalasta ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa vain Kouvolan teatterin palvelut.

Lähikunta Kouvolassa toimii myös valtionosuusorkesteri. Etelä-Karjalassa valtionosuusorkestereita toimii vain maakuntakeskus Lappeenrannassa. Siten orkesterien palvelut ovat valtionosuuslaitoksista heikoiten Etelä-Karjalan asukkaiden saavutettavissa.

3.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Molemmat Etelä-Karjalan valtionavustusta saavista valtakunnallisista kulttuuritapahtumista järjestetään Imatralla. Valtionavustusta myönnettiin vuonna 2011 Imatra Big Band Festivalin sekä VIII kansainvälisen Mustan ja Valkoisen Teatterifestivaalin järjestämiseen. Imatran kulttuuripalvelut ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä osasta Lappeenrannan, Taipalsaaren, Ruokolahden ja Rautjärven kuntia.

Etelä-Karjalan lähikunnissa Kouvolassa ja Mäntyharjulla järjestettävät valtionavustusta saavat kulttuuri-tapahtumat ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa Luumäen ja Suomenniemen kunnista.

3.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Valtaosa Etelä-Karjalassa toimivista taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä sijaitsee maakuntakeskus Lappeenrannassa, jossa asuu maakunnan kunnista eniten 7–15-vuotiaita. Myös opetustarjonta on maakunnan kunnista monipuolisinta: kaupungissa tarjotaan taiteen perusopetusta musiikin, tanssin, esittävi-en taiteiden sekä visuaalisten taiteiden aloilla.

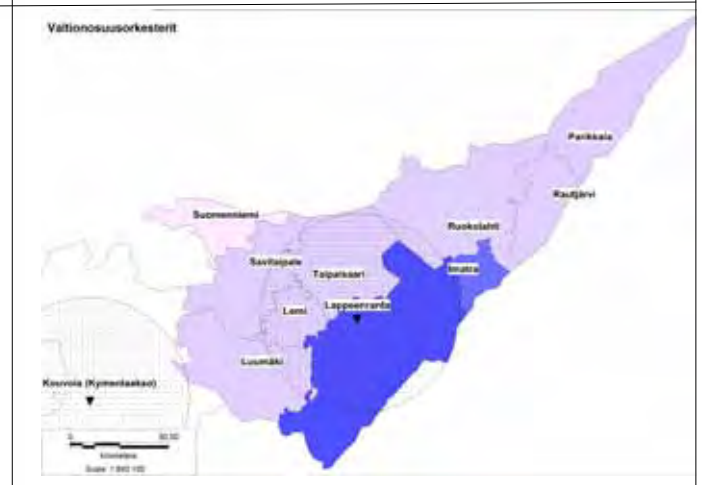
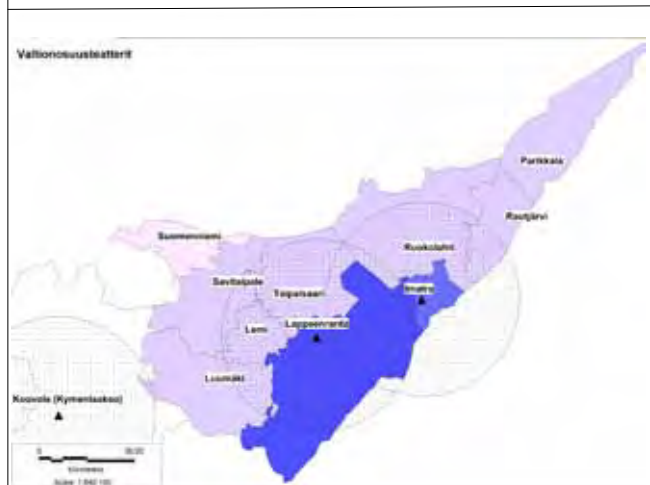
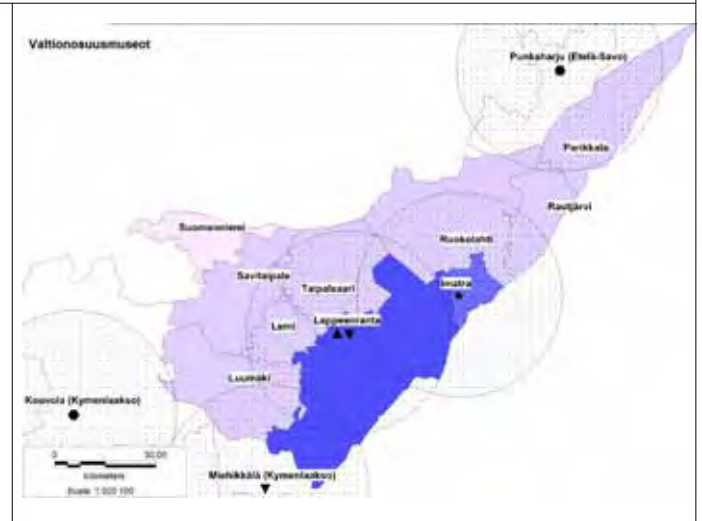
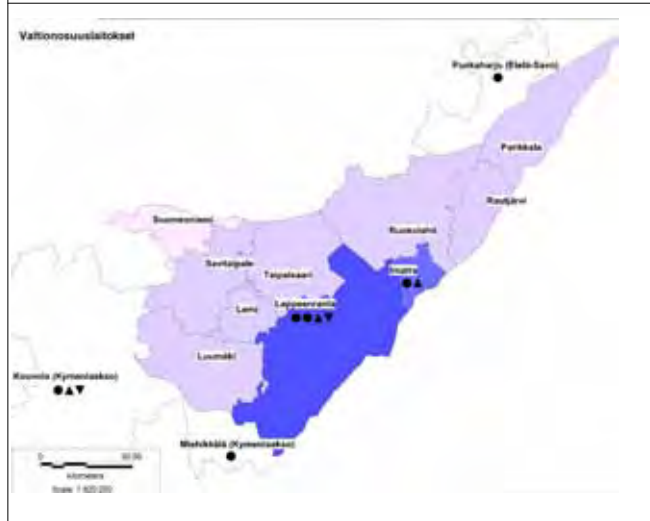
Lappeenrannassa taiteen perusopetuksen asukas-kohtaiset nettokustannukset ovat maakunnan kolmanneksi korkeimmat. Korkeimmat kustannukset ovat Imatralla, jossa toimii kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä.

3.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

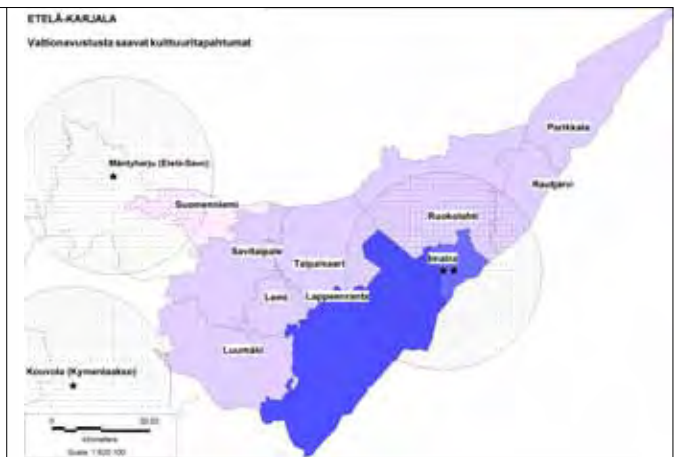
Vapaan sivistystyön asukas-kohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Savitaipaleen kunnassa (78 €/asukas), jossa tarkasteltavat yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 3.17) olivat maakunnan matalimmat. Savitaipaleen kansalaisopisto toimii myös Lemminkäisten ja Suomenniemen kunnissa. Savitaipaleen kansalaisopistossa kulttuurialan tuntien osuus kaikista opetustunneista oli 59,3 % vuonna 2009.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat matalimmat maakuntakeskus Lappeenrannan (4 €/asukas), Luumäen (4 €/asukas) ja Taipalsaaren (1 €/asukas) kunnissa. Näiden alueella toimii Etelä-Karjalan kansalaisopisto, jonka päätoimipaikka on Lappeenranta. Etelä-Karjalan kansalaisopistossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opiston opetustunneista on maakunnassa toimivista kansalaisopistoista matalin (40,8 %).

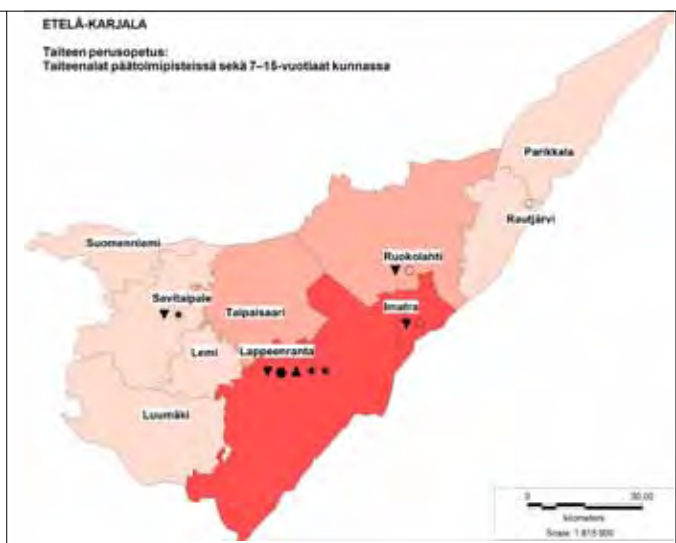
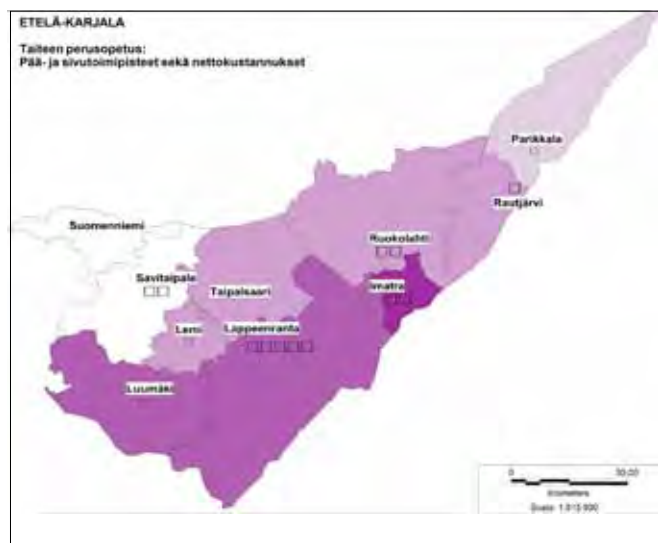
Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli korkein Rautjärven (76,5 %) ja Ruokolahden (74,9 %) kansalaisopistoissa. Kumpikin opisto toimii vain yhden kunnan alueella.

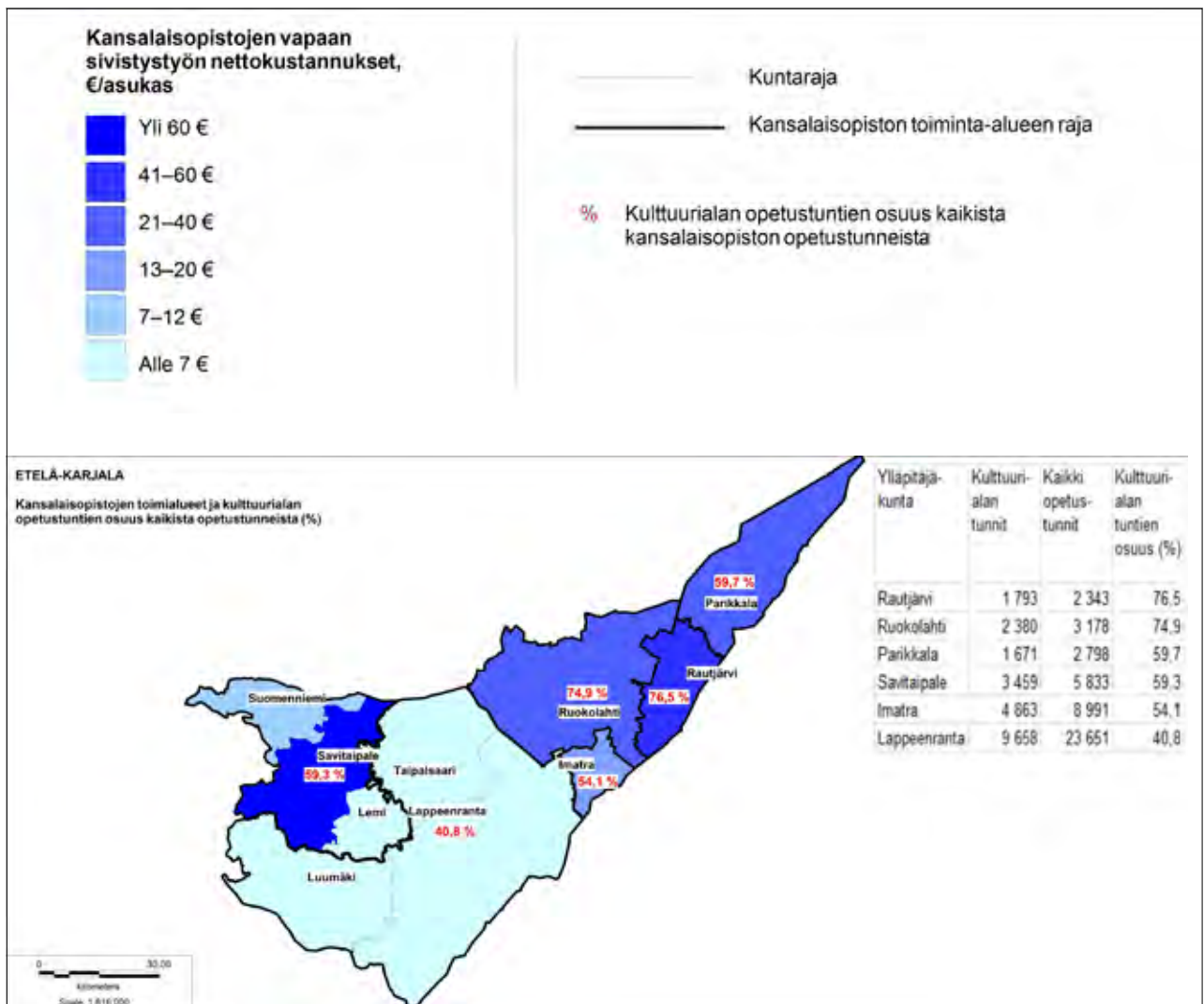
Kartat 3.3–3.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Etelä-Karjalassa ja lähikunnissa: 3.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 3.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä¹, 3.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 3.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä.

Kartat 3.7–3.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Etelä-Karjalassa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.

Kartat 3.9–3.10. Taiteen perusopetus Etelä-Karjalassa: 3.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 3.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.

Kartta 3.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Etelä-Karjalassa.

3.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

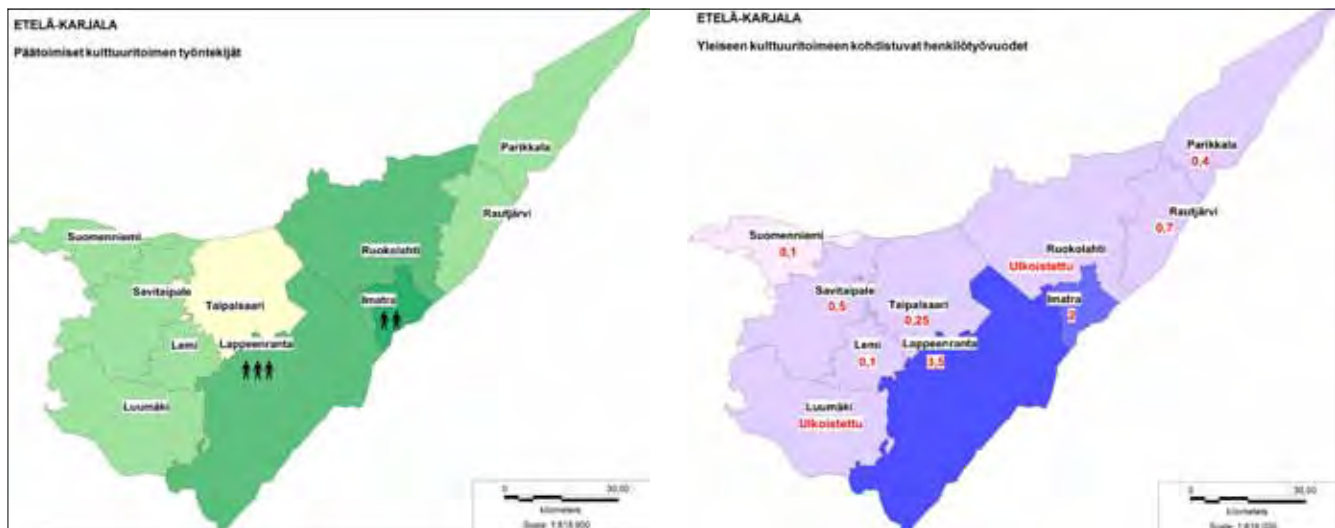
Päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimii Etelä-Karjalassa kahdessa asukasluvultaan maakunnan suurimmassa kunnassa Imatralla ja Lappeenrannassa, joissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ovat maakunnan korkeimpia. Kaupungeissa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuu myös maakunnan kunnista eniten henkilötyövuosia.

Asukasluvultaan maakunnan pienimmissä Suomeniemen ja Lemmin kunnissa kulttuurin osuus sivutoimisten työntekijöiden työajasta on matalin. Kulttuuritoimen palvelut toteutetaan ostopalveluina Luumäen ja Ruokolahden kunnissa².

3.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset (Kartta 3.14) olivat vuonna 2009 Etelä-Karjalan kunnista korkeimmat Imatralla (28 €/asukas). Toiseksi korkeimmat nettokustannukset ovat Lappeenrannassa ja Ruokolahdella 11 €/asukas. Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Lappeenrannan naapurikunnassa Taipalsaarella (1€/asukas). Suomeniemellä yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan toiseksi matalimmat (7 €/asukas).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 3.15) nousivat Lappeenrannan ja Imatran kohdalla huomattavasti muiden kuntien kustannuksia

Kartat 3.12–3.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Etelä-Karjalassa: 3.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 3.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä).

korkeammiksi. Lappeenrannassa yhteenlasketut kustannukset olivat 87 €/asukas ja Imatralla 85 €/asukas. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat kunnista korkeimmat Lappeenrannassa (76 €/asukas). Imatralla ja Lappeenrannassa toimivat kaikki maakunnan valtiosuuslaitokset.

Kolmanneksi korkeimmat yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivat Ruokolahdella (11 €/asukas). Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Taipalsaarella (2 €/asukas), jossa sekä yleisen kulttuuritoimen että museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivat 1 €/asukas. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannuksiin luetaan myös muun muassa näyttely-, esitys- ja musiikkitoimintaan kunnassa myönnetty avustukset. Siten luokassa on kustannuksia sellaisissakin kunnissa, joissa ei toimi valtiosuuslaitoksia.

Kirjaston nettokustannukset (Kartta 3.16) olivat korkeimmat naapurikunnissa Rautjärvellä (68 €/asukas) ja Parikkalassa (60 €/asukas). Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ovat molemmissa kunnissa maakunnan keskitasoa. Tarkasteltavista kulttuuripalveluista kunnissa on kansalaisopistopalvelujen lisäksi tarjolla vain taiteen perusopetusta. Kirjaston nettokustannukset olivat matalimmat Savitaipaleen ja Ruokolahden kunnissa (kummassakin 44 €/asukas). Myös

näissä kunnissa on tarkasteltavista palveluista tarjolla vain taiteen perusopetusta. Maakunnan kaupunkimaisissa kunnissa Imatralla ja Lappeenrannassa kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin. Erot kuntien kustannuksissa ovat kuitenkin kirjaston kohdalla varsin pieniä.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 3.17) olivat huomattavasti muita kuntia korkeammat Lappeenrannassa (134 €/asukas) ja Imatralla (131 €/asukas). Näissä kunnissa etenkin museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat huomattavan korkeita maakunnan muihin kuntiin verrattuna. Seuraavaksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Rautjärvellä (77 €/asukas) ja Parikkalassa (69 €/asukas), joissa taas kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat.

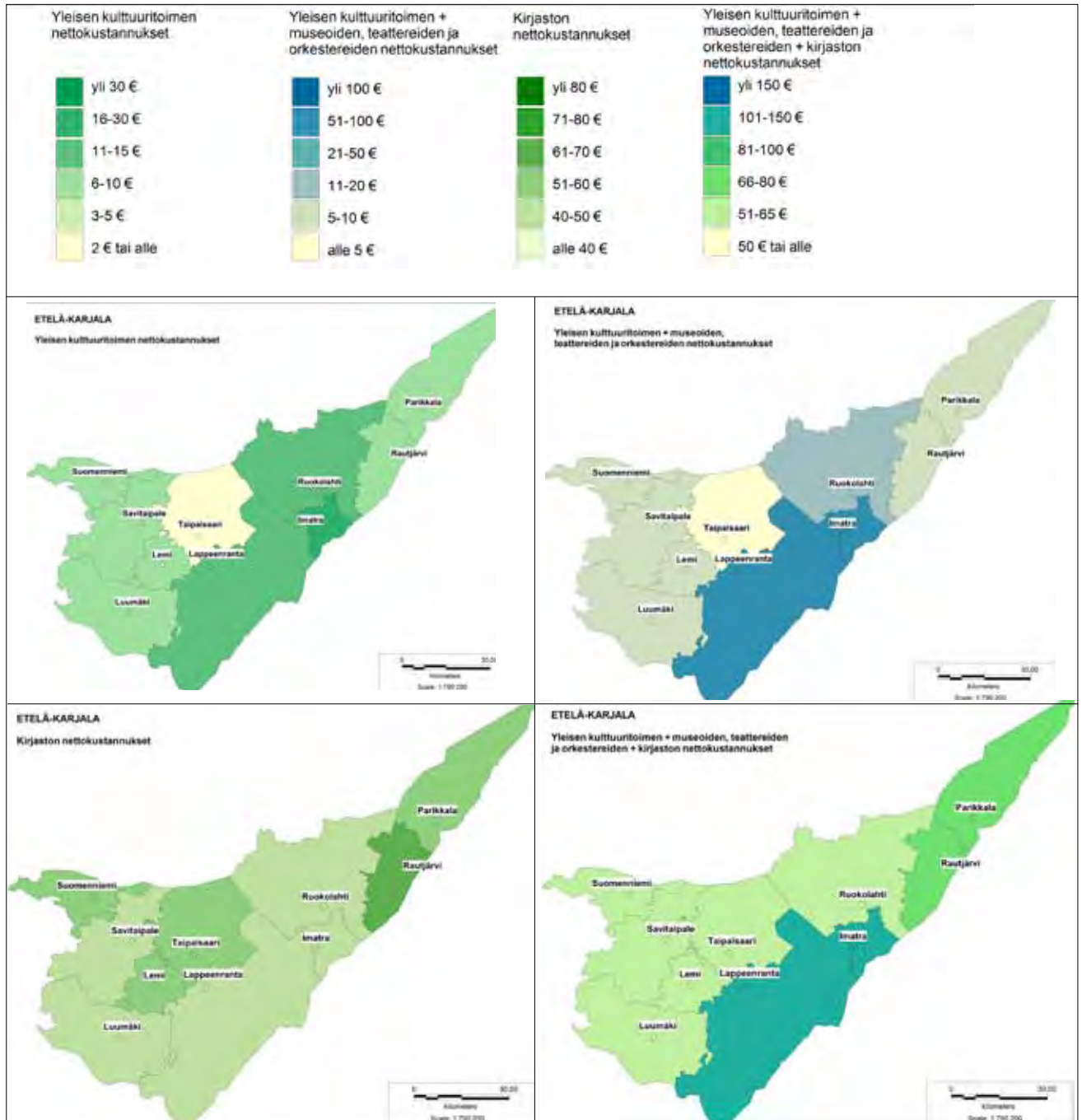
Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Savitaipaleen kunnassa (53 €/asukas). Kunnassa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan keskitasoa, mutta kirjaston nettokustannukset Ruokolahden ohella maakunnan matalimmat.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukas-kohtaiset nettokustannukset (Kartta 3.9) olivat korkeimmat Imatralla (26 €/asukas) ja matalimmat Ruokolahdella, Rautjärvellä ja Parikkalassa (5 €/asukas).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokus-

tannukset olivat kuitenkin näissä kunnissa Ruokolah-
tea lukuun ottamatta maakunnan korkeimpia.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokus-
tannukset (Kartta 3.11) olivat huomattavasti muita
maakunnan kuntia korkeammat Taipalsaarella (78 €/
asukas), jossa taas yhteenlasketut nettokustannukset
(Kartta 3.17) olivat maakunnan toiseksi matalimmat.

Kartat 3.14–3.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Etelä-Karjalassa: 3.14) yleinen kulttuuritoimi, 3.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 3.16) kirjasto, 3.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto.

Taulukko 3.2

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Pää- toimiset yl. kult- tuuri- toimen työn- tekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orkes- terit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Imatra	28	85	46	131	26	20	28 540	2406	2	2
Lappeenranta	11	87	47	134	12	4	71 982	6503	3	3,5
Lemi	8	8	51	59	6	6	3 064	350	-	0,1
Luumäki	6	8	48	56	15	4	5 147	467	-	Ulkoistettu
Parikkala	7	9	60	69	5	29	5 787	442	-	0,4
Rautjärvi	8	9	68	77	5	41	3 937	338	-	0,7
Ruokolahti	11	11	44	55	5	34	5 668	516	-	Ulkoistettu
Savitaipale	9	9	44	53	Ei tietoa	78	3 863	344	-	0,5
Suomenniemi	7	7	54	61	Ei tietoa	12	804	73	-	0,1
Taipalsaari	1	2	52	54	8	1	4 911	604	-	0,25

4 Etelä-Pohjanmaa

4.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Etelä-Pohjanmaan maakunnassa on 19 kuntaa, jotka muodostavat neljä seutukuntaa. Maakunnan kunnista vain maakuntakeskus Seinäjoki on tyypiltään kaupunkimainen kunta. Väkiluvultaan Etelä-Pohjanmaa on väkiluvultaan maan yhdeksänneksi suurin maakunta.

Kaikissa Etelä-Pohjanmaan kunnissa on tarjolla joi-takin tarkasteltavista kulttuuripalveluista.

Taulukko 4.1

Etelä-Pohjanmaa	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 1 kpl Taajaan asutut: 5 kpl Maaseutumaiset: 13 kpl Yhteensä: 19 kpl
Väkiluku	193 828
Väestötiheys	14,4 as./km ²
Kokonaispinta-ala	13 998,9 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 2 kpl (96 914 as./museo) Valtionosuusteatterit: 1 kpl (193 828 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (193 828 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	6 kpl (Eteläpohjalaiset Spelit -tapahtuma Kauhajoella, Teuvalla ja Isojoella) (32 304,7 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	17 kpl (11 401,6 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	2 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Pohjanmaan taidetoimikunta (toimialue: Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,18 %

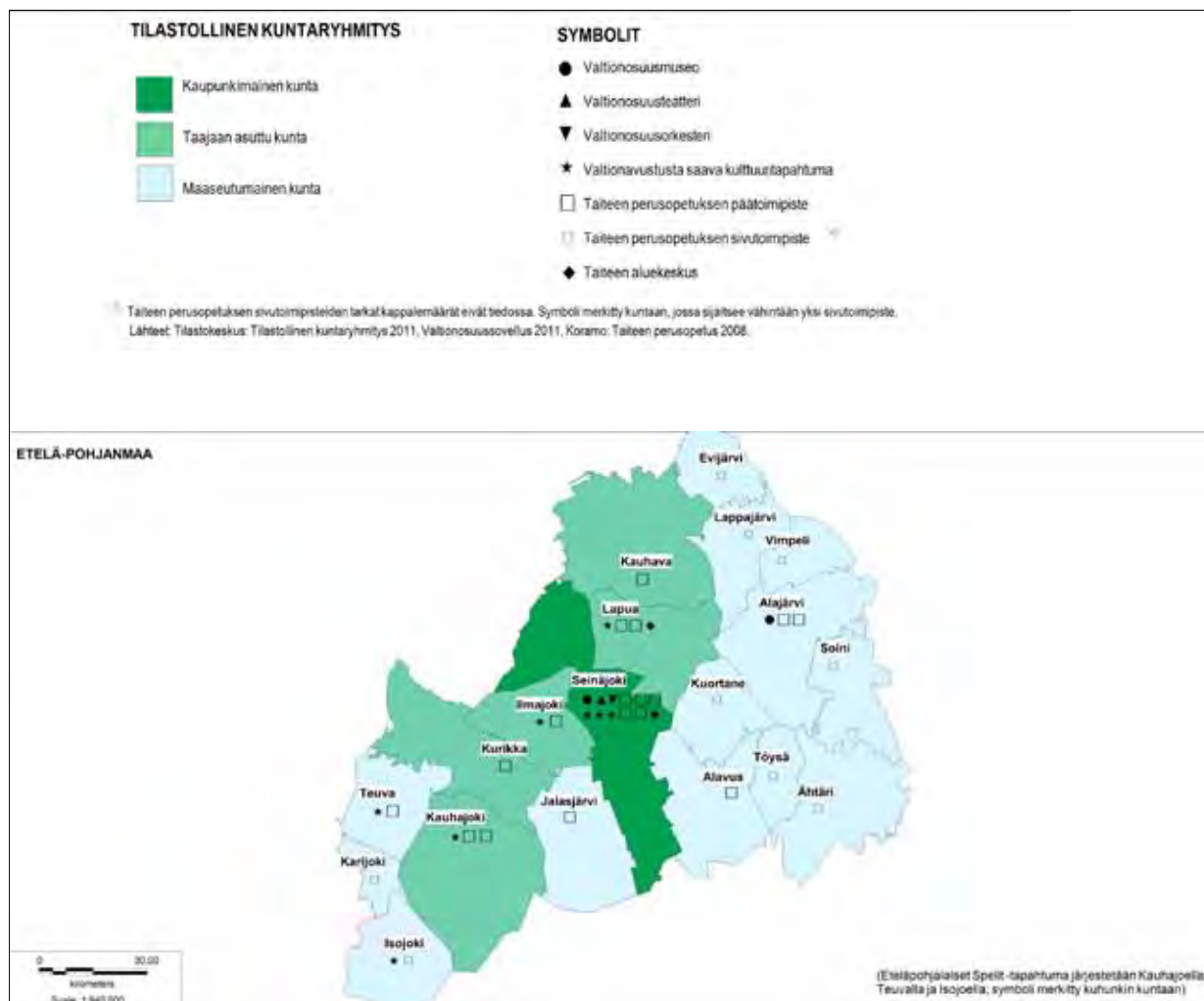
Tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat Etelä-Pohjanmaalla keskittyneet Seinäjoelle, jossa toimivat yksi valtionosuusmuseo sekä maakunnan ainoat valtionosuusteatteri ja -orkesteri. Seinäjoen ohella myös maaseutumaisessa Alajärven kunnassa toimii valtionosuuden piirissä oleva museo.

Valtionavustusta saavia valtakunnallisia kulttuuri-tapahtumia järjestetään maakunnassa kaiken tyyppisissä kunnissa. Useimpia tapahtumia toimii Seinäjoella (kolme tapahtumaa). Taajaan asutuissa Ilmajoen, Kauhajoen ja Lapuan kunnissa sekä maaseutumaisissa Isojoen ja Teuvan kunnissa järjestetään kussakin yhtä tarkasteltavaa tapahtumaa.

Etelä-Pohjanmaalla sijaitsee kaksi taiteen aluekeskusta. Pohjanmaan Valokuvakeskuksen toimitilat

sijaitsevat Lapualla. Valokuvakeskuksen toiminta-alueena ovat Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnat. Seinäjoella taas toimii Seinäjoen seudun lasten ja nuorten rytmimusiikkiverkosto Louhimo. Lisäksi lastenkulttuuria alueella edistää Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK, johon kuuluvat kaikki Pohjanmaan kunnat sekä Kokkola. BARK toimii Pohjanmaan Mustasaaren kunnasta käsin. Etelä-Pohjanmaa on mukana myös Pohjanmaan tanssin aluekeskuksen toiminnassa. Aluekeskuksen symboli on sijoitettu Vaasaan Pohjanmaalle (luku 13).

Kaikissa Etelä-Pohjanmaan kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa toimii yksi tai useampi taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Eniten päätoimipisteitä sijaitsee maakuntakeskus Seinäjoella.

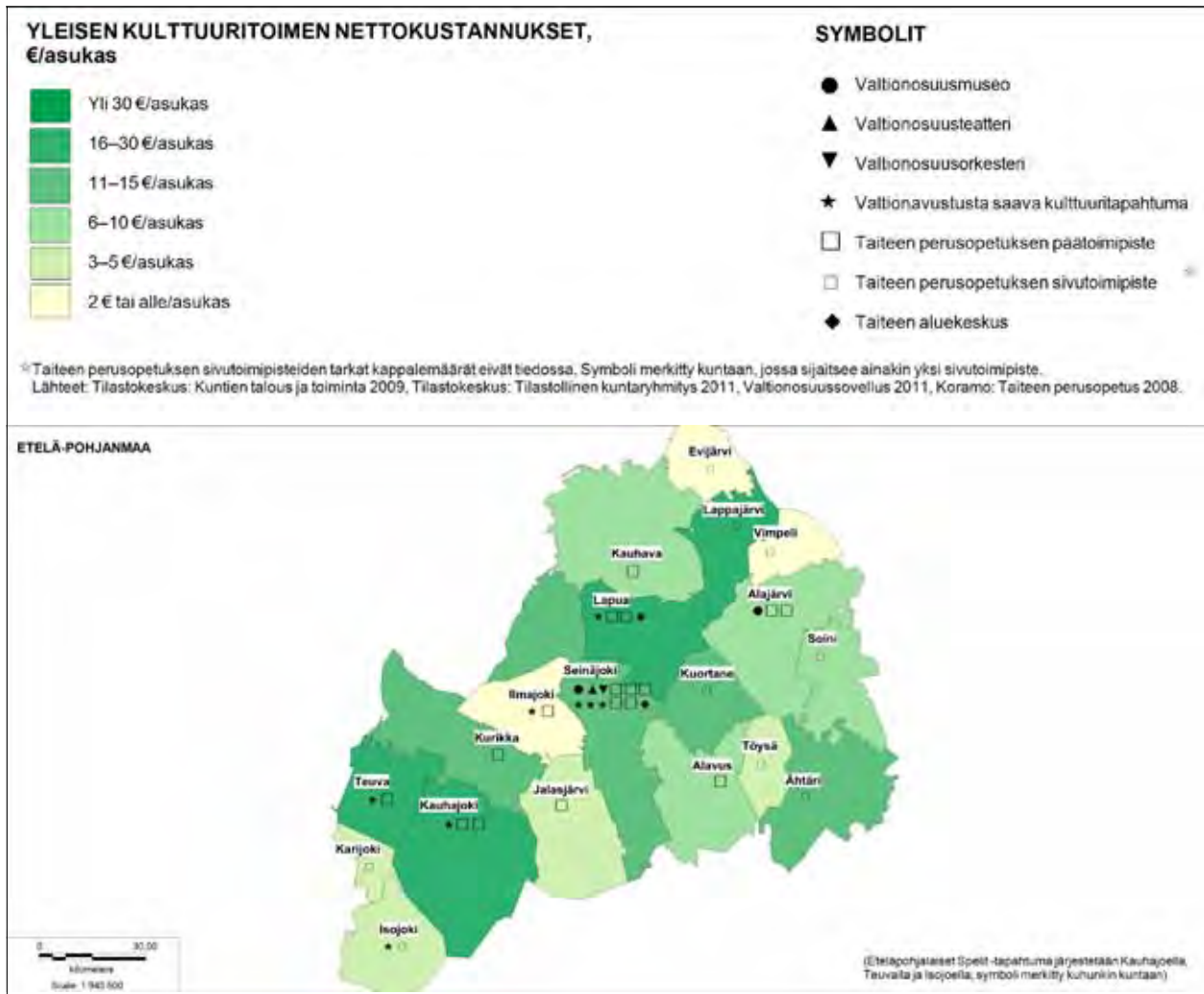
Kartta 4.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Etelä-Pohjanmaalla

4.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat vuonna 2009 Etelä-Pohjanmaan kunnista korkeimmat Kauhajoella (25 €/asukas). Kunnassa on tarkasteltavista kulttuuripalveluista tarjolla kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä sekä yksi valtionavustusta saava valtakunnallinen kulttuuritapahtuma. Samat palvelut ovat tarjolla myös Lapualla, jossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ovat maakunnan toiseksi korkeimmat (20 €/asukas). Lapualla toimii lisäksi valokuvan aluekeskus. Maakuntakeskus Seinäjoella, jossa toimii valtaosa maakunnan tarkas-

teltavista kulttuuripalveluista, kustannukset olivat lähempänä maakunnan keskitasoa (Seinäjoella kustannukset 12 €/asukas, maakunnan kuntien keskiarvo 9,8 €/asukas).

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat maakuntarajan tuntumassa sijaitsevilla Evijärven (1 €/asukas), Vimpelin (2 €/asukas) ja Ilmajoen (2 €/asukas) kunnissa. Evijärvellä ja Vimpelissä on tarkasteltavista palveluista tarjolla taiteen perusopetuksen sivutoimipisteet. Ilmajoella toimivat perusopetuksen päätoimipiste sekä yksi valtionavustusta saava kulttuuritapahtuma (Ilmajoen Musiikkijuhlat). Ilmajoen naapurikunta on runsaasti tarkasteltavia palveluita tarjoava Seinäjoki.

Kartta 4.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti.

4.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Etelä-Pohjanmaan valtionosuuslaitokset ovat keskittyneet maakuntakeskus Seinäjoelle, jossa toimivat maakunnan ainoat valtionosuusteatteri ja -orkesteri. Valtionosuusmuseoita toimii Seinäjoen lisäksi maaseutumaisessa Alajärven kunnassa. Asukasluvultaan Alajärvi on maakunnan seitsemänneksi suurin kunta.

Seinäjoella toimiva museo on tyypiltään kulttuurihistoriallinen museo, kun taas Alajärvellä toimii taidemuseo. Valtaosa lähikunnissa Kankaanpäässä, Keuruulla ja Vaasassa toimivista museoista on tyypiltään taide- ja kulttuurihistoriallisia museoita. Näiden museoiden alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät ulottuvat Etelä-Pohjanmaan maakuntarajan tuntumaan. Etenkin useat maakunnan itä- ja eteläosan kunnista (mm. Vimpeli, Alajärvi, Soini, Ähtäri, Töysä, Teuva, Kauhajoki ja Karijoki) jäävät kehien ulkopuolelle.

Maakunnan ainoat valtionosuusteatteri ja -orkesteri sijaitsevat Seinäjoella. Lähikunnista valtionosuusteattereita toimii Vaasassa sekä Kaustisella. Kansanmusiikki-orkesteri Tallari on Kaustisella päämajaansa pitävä kansanmusiikin ammattilaisyhtye, joka esiintyy eri puolilla Suomea.

4.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Etelä-Pohjanmaan kunnissa järjestetään valtionavustusta saavia valtakunnallisia kulttuuritapahtumia asukasluvultaan pienimpiä kuntia lukuun ottamatta. Eniten tapahtumia järjestetään Seinäjoella, joka on asukasluvultaan maakunnan suurin kunta.

Etelä-Pohjanmaan lähikunnissa valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Kaustisella (kolme tapahtumaa), jonka palvelut ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä osasta Evijärven ja Lappajärven kuntia.

Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat valtaosan maakunnan pohjois- ja länsiosan kunnista. Kehien ulkopuolelle jää etenkin maakunnan itäosan kuntia.

4.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Etelä-Pohjanmaalla eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii Seinäjoella, jossa myös asuu maakunnan kunnista eniten 7–15-vuotiaita. Seinäjoella opetustarjonta on maakunnan kunnista monipuolisinta: kaupungissa tarjotaan taiteen perusopetusta musiikin, tanssin sekä visuaalisten taiteiden aloilla.

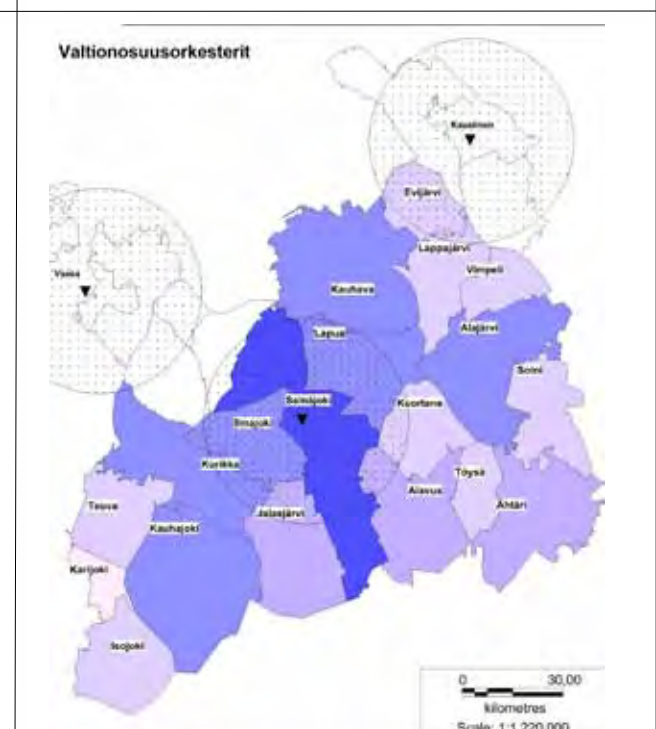
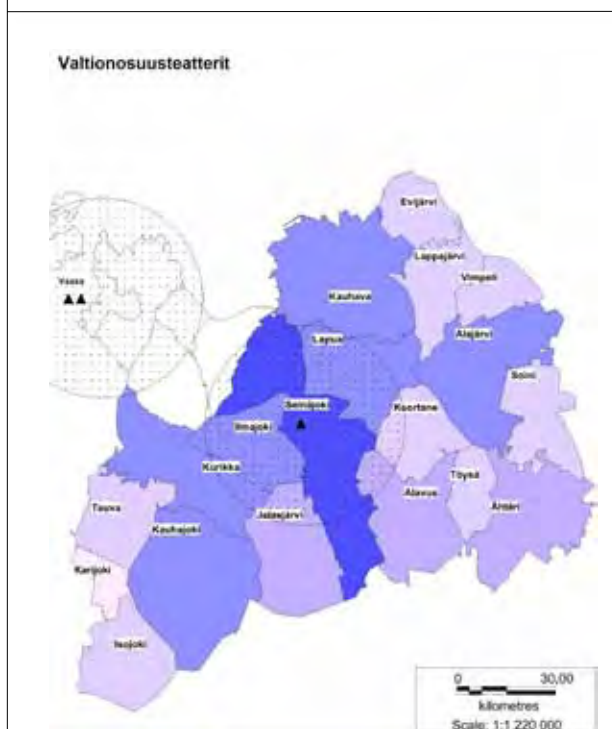
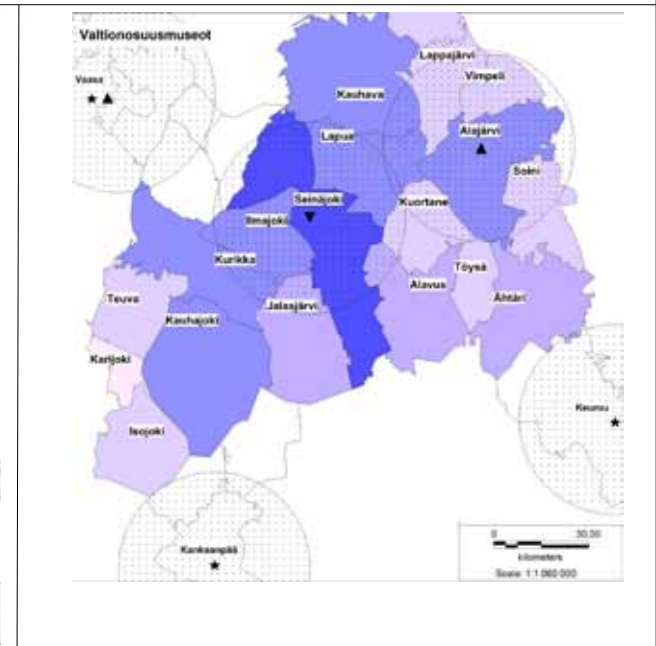
Muissa kunnissa useat taiteen perusopetuksen päätoimipisteet ovat kansalaisopistoja, joiden osalta ei ole tietoa tarjolla olevista taiteenaloista. Tiedossa olevista aloista useimmassa maakunnan kunnassa tarjotaan musiikin perusopetusta.⁴

Tieto taiteen perusopetuksen kustannuksista puuttuu kahdeksasta Etelä-Pohjanmaan kunnasta, muun muassa maakuntakeskus Seinäjoelta. Tiedossa olevat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat Alajärvellä (56 €/asukas) ja Lapualla (46 €/asukas), joissa kummassakin toimii kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Matalimmat taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Teuvalla (4 €/asukas) sekä Karijoella ja Isojoella (5 €/asukas), joista viimeksi mainituissa taiteen perusopetusta tarjotaan sivutoimipisteissä.

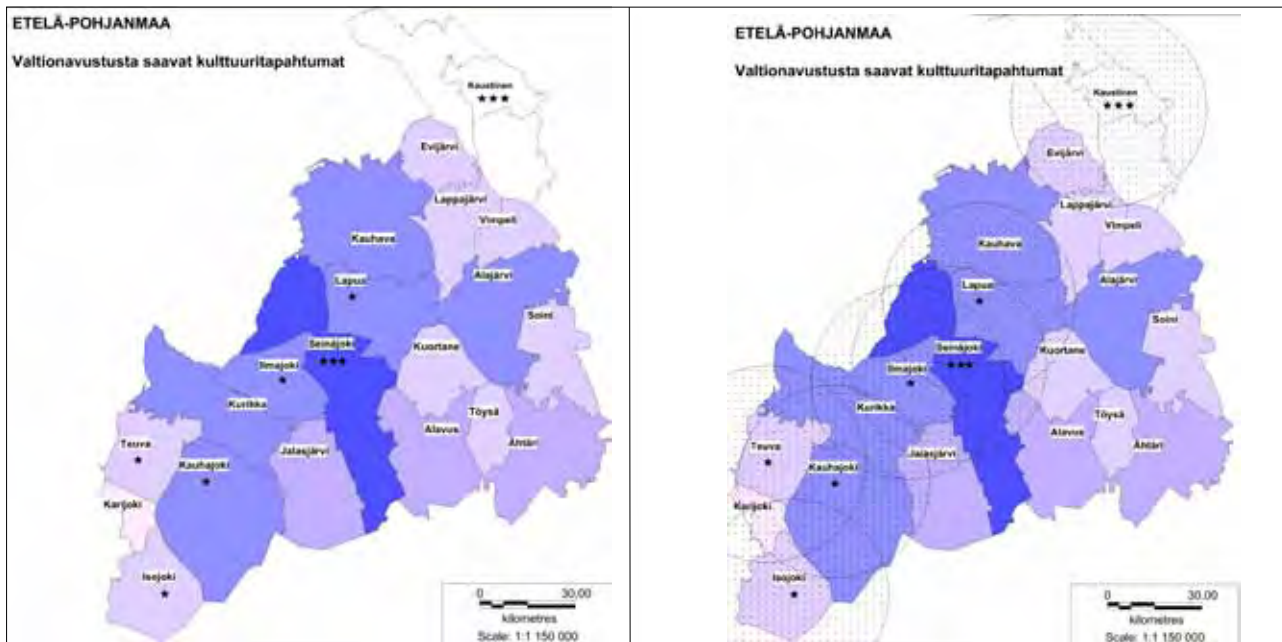
4.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Ilmajoella (81 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 4.17) olivat maakunnan matalimmat. Ilmajoki-opistossa kulttuurialan tuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnassa toimivista kansalaisopistoista toiseksi korkein (77,9 %).

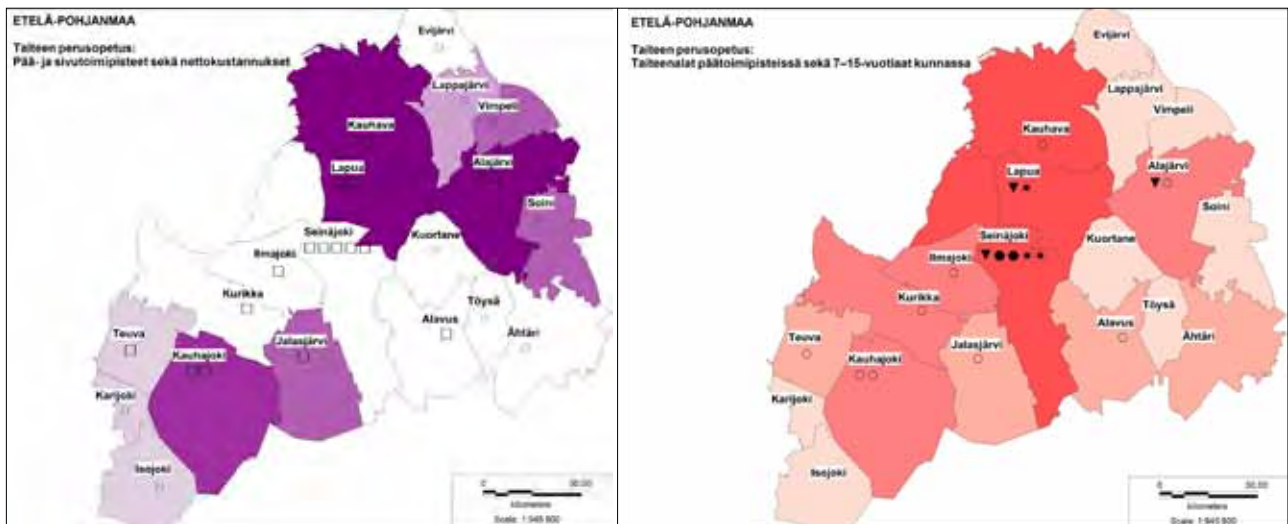
Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli matalin Evijärven, Kauhavan ja Lappajärven alueella toimivassa Järvilakeuden kansalaisopistossa (66,5 %). Näissä kunnissa myös kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

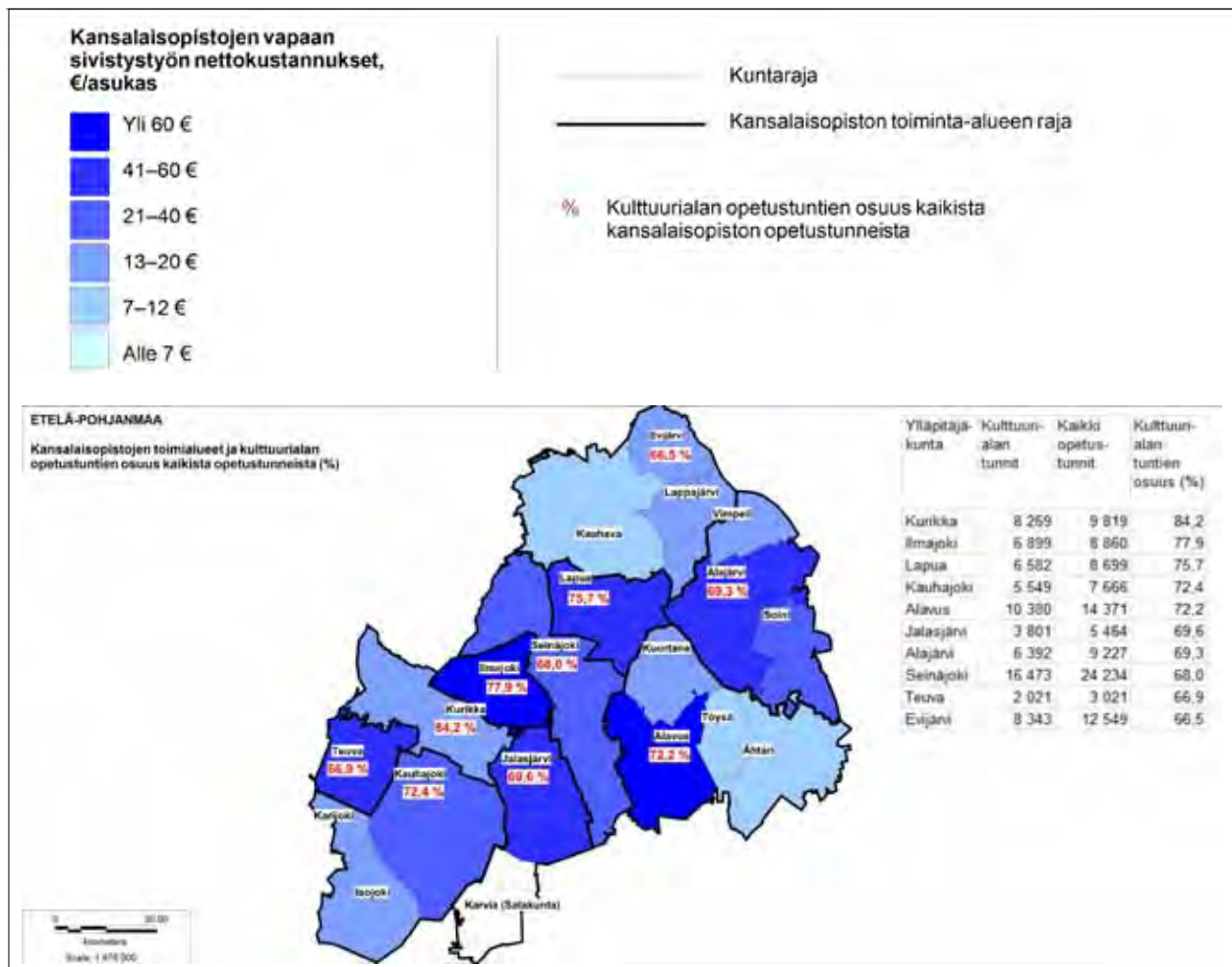
Kartat 4.3–4.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Etelä-Pohjanmaalla ja lähikunnissa: 4.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 4.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 4.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 4.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä.

Kartat 4.7–4.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Etelä-Pohjanmaalla ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.³

Kartat 4.9–4.10. Taiteen perusopetus Etelä-Pohjanmaalla: 4.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 4.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.

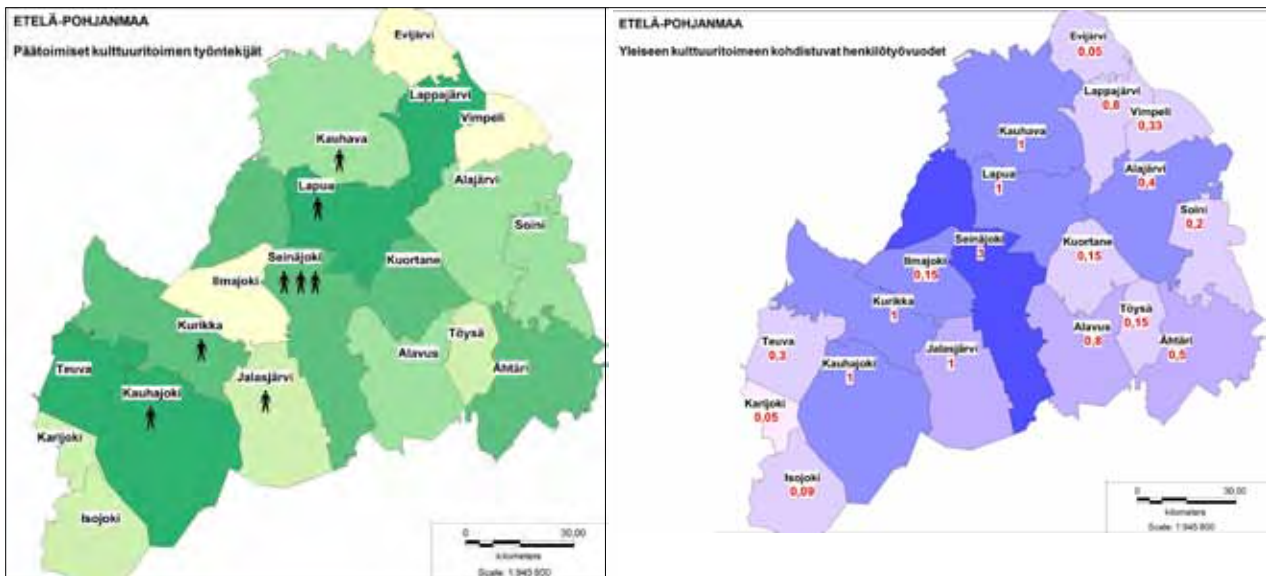
Kartta 4.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Etelä-Pohjanmaalla.

4.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Useimpia yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimii Etelä-Pohjanmaan kunnista maakuntakeskus Seinäjoella. Yksi yleisen kulttuuritoimen päätoiminen työntekijä toimii Kauhajoella ja Lapualla, joissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin, sekä Kurikassa, jossa nettokustannukset ylittivät maakunnan keskitason.

Näiden kuntien lisäksi yleisen kulttuuritoimen päätoiminen työntekijä toimii Kauhavalla ja Jalasjärvellä, joissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset alittavat maakunnan keskitason. Jalasjärvellä kustannukset olivat maakunnan kunnista neljänneksi matalimmat (4 €/asukas).

Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Etelä-Pohjanmaalla eniten henkilötyövuosia asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa. Kuitenkin esimerkiksi asukasluvultaan maakunnan yhdeksänneksi suurimmassa Jalasjärven kunnassa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui enemmän henkilötyövuosia kuin seitsemänneksi suurimmassa Alajärven kunnassa (0,4 htv) tai kuudenneksi suurimmassa Ilmajoen kunnassa (0,15 htv).

Kartat 4.12–4.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Etelä-Pohjanmaalla: 12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä).

4.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset (Kartta 4.14) olivat vuonna 2009 maakunnan kunnista korkeimmat Kauhajoella (25 €/asukas), Lapualla (20 €/asukas), Lappajärvellä (18 €/asukas) ja Teuvalla (18 €/asukas). Lappajärveä lukuun ottamatta kaikissa kunnissa järjestetään yhtä valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa. Kaikissa kunnissa toimii myös taiteen perusopetuksen pää- tai sivutoimipiste. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat matalimmat Evijärven (1 €/asukas), Vimpelin (2 €/asukas) ja Ilmajoen (2 €/asukas) kunnissa. Evijärvellä ja Vimpelissä sijaitsee tarkasteltavista palveluista (kansalaisopisto-palveluita lukuun ottamatta) taiteen perusopetuksen sivutoimipiste. Ilmajoella toimivat taiteen perusopetuksen päätoimipiste sekä valtionavustusta saava kulttuuritapahtuma.

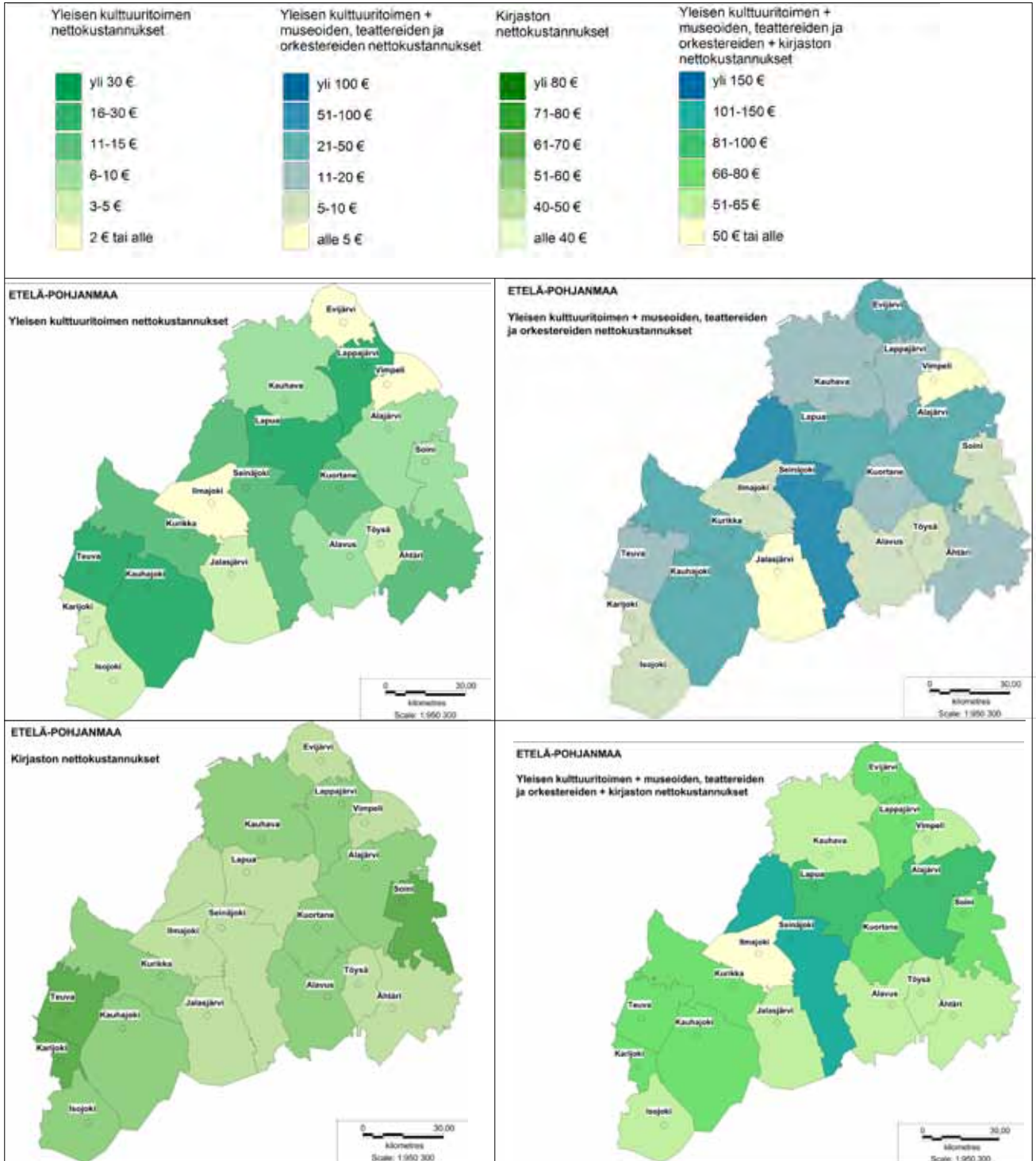
Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 4.15) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Seinäjoella (84 €/asukas), jossa toimii valtaosa kaikista maakunnan valtionosuuslaitoksista. Kunnassa museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat (72 €/asukas). Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset (Taulukko 15) olivat Lapualla (35

€/asukas). Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Vimpelissä ja Jalasjärvellä (4 €/asukas). Jalasjärvellä yleisen kulttuuritoimen kustannukset olivat 4 €/asukas, joten museoiden, teattereiden ja orkestereiden luokassa kustannuksia ei ollut kunnassa lainkaan.

Kirjaston (Kartta 4.16) nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat Soinissa (68 €/asukas), Teuvalla (62 €/asukas) ja Karijoella (62 €/asukas). Teuvalla myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan kunnista korkeimpia. Soinissa taas yleisen kulttuuritoimen kustannukset olivat 9 €/asukas ja Karijoella 5 €/asukas. Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Ilmajoella (40 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Vimpelin ohella maakunnan toiseksi matalimmat (2 €/asukas).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 4.17) olivat korkeimmat Seinäjoella (131 €/asukas), jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista, ja etenkin museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset olivat korkeat verrattuina muihin maakunnan kuntiin. Yhteenlasketut nettokustannukset olivat matalimmat Seinäjoen naapurikunnassa Ilmajoella (48 €/asukas). Kunnassa etenkin yleisen kulttuuritoimen ja kirjaston nettokustannukset olivat matalat. Ilmajoella

on kuitenkin tarkasteltavista kulttuuripalveluista tarjolla taiteen perusopetuksen päätoimipiste ja valtionavustusta saava kulttuuritapahtuma. Lisäksi Seinäjoen laaja palvelutarjonta on kunnasta saavutettavissa 30 kilometrin säteellä.

Kartat 4.14–4.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Etelä-Pohjanmaalla: 4.14) yleinen kulttuuritoimi, 4.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 4.16) kirjasto, 4.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukas-kohtaiset nettokustannukset (Kartta 4.9) olivat korkeimmat Alajärvellä (56 €/asukas) ja Lapualla (46 €/asukas), joissa myös yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 4.17) olivat maakunnan korkeimpia. Tieto taiteen perusopetuksen nettokustannuksista kuitenkin puuttui usean Etelä-Pohjanmaan kunnan kohdalta.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 4.11) olivat maakunnan korkeimmat Ilmajoen (81 €/asukas) ja Alavuden (71 €/asukas) kunnissa, joissa taas yhteenlasketut kustannukset (Kartta 4.17) kuuluivat matalimpiin. Ilmajoella yhteenlasketut kustannukset olivat kaikista maakunnan kunnista matalimmat.

Taulukko 4.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kulttuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Alajärvi	8	31	52	83	56	58	10 487	1226	-	0,4
Alavus	6	6	54	60	Ei tietoa	71	9 287	998	-	0,8
Evijärvi	1	21	47	68	Ei tietoa	18	2 755	292	-	0,05
Ilmajoki	2	8	40	48	Ei tietoa	81	11 841	1386	-	0,15
Isojoki	5	5	54	59	5	15	2 400	234	-	0,09
Jalasjärvi	4	4	48	52	14	41	8 214	797	1	1
Karjajoki	5	8	62	70	5	20	1 521	128	-	0,05
Kauhajoki	25	25	53	78	25	32	14 269	1481	1	1
Kauhava	7	13	52	65	33	11	17 308	1813	1	1
Kuortane	13	13	56	69	Ei tietoa	17	2 943	357	-	0,15
Kurikka	14	22	54	76	Ei tietoa	16	14 597	1452	1	1
Lappajärvi	18	18	60	78	6	15	3 440	299	-	0,8
Lapua	20	35	47	82	46	42	14 428	1606	1	1
Seinäjoki	12	84	47	131	Ei tietoa	28	57 811	6081	3	3
Soini	9	9	68	77	15	30	2 391	269	-	0,2
Teuva	18	18	62	80	4	46	5 923	584	-	0,3
Töysä	5	5	50	55	Ei tietoa	8	3 152	358	-	0,15
Vimpeli	24		47	51	16	17	3 255	334	-	0,33
Ähtäri	13	13	41	54	Ei tietoa	12	6 482	645	-	0,5

5 Etelä-Savo

5.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Etelä-Savossa on 17 kuntaa, joista kaupunkimaisia on tyypiltään kaksi: maakuntakeskus Mikkeli ja asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurin kaupunki Savonlinna. Väkiluvultaan Etelä-Savo on Manner-Suomen maakunnista neljänneksi pienin. Lukuisia palveluita tarjoavan Savonlinnan naapurikunta Enonkoski on maakunnan ainoa kunta, jossa ei ole tarjolla kartassa 5.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Tarkasteltavat kustannukset ovat maakunnan kunnista miinusmerkkiset Juvalla: kunnassa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset vuonna 2009 olivat -2 €/asukas. Nettokustannukset laskeaan vähentämällä käyttökustannuksista käyttötuotot. Siten kustannukset ovat miinusmerkkiset, kun käyttötuotot ylittävät käyttökustannukset: taustalla voi olla esimerkiksi kunnan kulttuuritoimen saama avustus tai muu suurempi tuloerä.

Ristiinan kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannuksista vuonna 2009 ei ollut tietoa Tilastokeskuksen kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta-tilastossa. Vuosina 2007 ja 2008 kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 1 €/asukas.

Etelä-Savossa valtaosa tarkasteltavista kulttuuripalveluista on keskittynyt maakunnan kahteen kaupunkimaiseen kuntaan Mikkeliin ja Savonlinnaan, joissa toimivat myös kaikki maakunnan valtionosuuslaitokset lukuun ottamatta maaseutumaisessa Punkaharjun kunnassa toimivaa valtionosuusmuseota (Suomen Metsämuseo Lusto).

Taulukko 5.1.

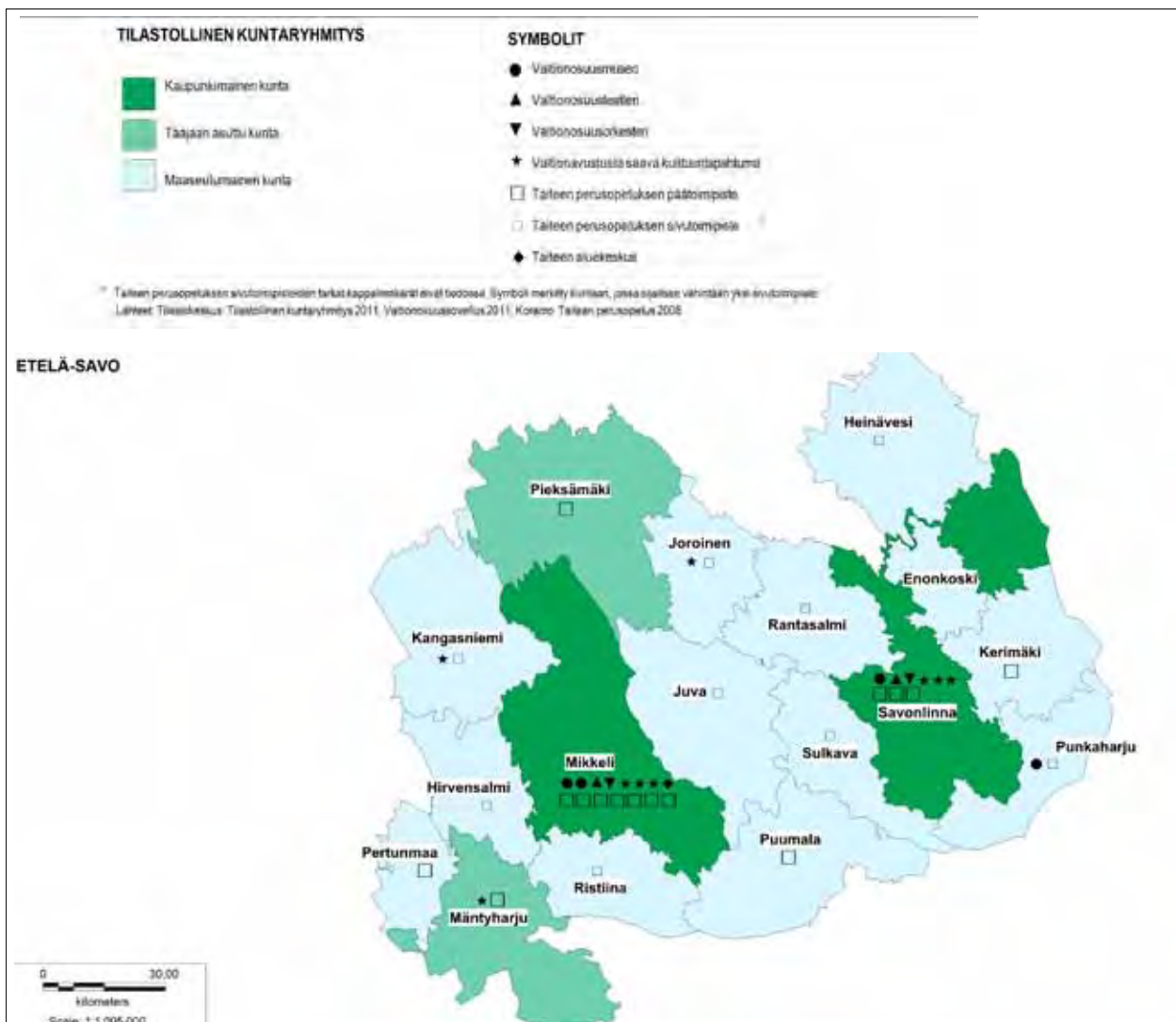
Etelä-Savo	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 2 kpl Taajaan asutut: 2 kpl Maaseutumaiset: 13 kpl Yhteensä: 17 kpl
Väkiluku	154 359
Väestötiheys	11,0 as./km ²
Kokonaispinta-ala	18 767,4 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 4 kpl (38 589,8 as./ museo) Valtionosuusteatterit: 3 kpl (51 453 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 2 kpl (77 179,5 as./ orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	9 kpl (17 151 as./ tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	15 kpl (10 290,6 as./ päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	1 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Etelä-Savon taidetoimikunta
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	3,49 %

Kuten valtionosuuslaitoksista, myös valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista suurin osa toimii maakunnan kahdessa kaupunkimaisessa kunnassa. Avustusta saavia valtakunnallisia tapahtumia järjestetään kuitenkin myös taajaan asutulla Mäntyharjulla (avustusta myönnetty monitaiteellisen kulttuuritapahtuman järjestämiseen Taidekeskus Salmelassa) sekä maaseutumaisissa Joroisten ja Kangasniemen kunnissa. Joroisilla järjestetään Joroisten musiikkpäivät ja Kangasniemellä Kangasniemen Musiikkiviikot -tapahtuma.

Valtaosa maakunnan taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä toimii maakuntakeskus Mikkelissä. Kunnassa sijaitsee seitsemän taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Toisessa maakunnan kaupunkimai-

ssa kunnassa Savonlinnassa perusopetuksen päätoimipisteitä on kolme. Näiden kuntien lisäksi taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii taajaan asutuissa Mäntyharjun ja Pieksämäen kunnissa sekä maaseutumaisissa Kerimäen, Pertunmaan ja Puumalan kunnissa. Muissa maakunnan kunnissa sijaitsee vähintään yksi taiteen perusopetuksen sivutoimipiste Enonkosken kuntaa lukuun ottamatta.

Taiteen aluekeskuksista maakunnan alueella toimii Mikkelin valokuvataide ry. Lisäksi Itäisen tanssin aluekeskuksen toiminta-alueeseen kuuluvat Etelä-Savo, Pohjois-Savo sekä Pohjois-Karjala. Aluekeskuksen symboli on merkitty Kuopioon Pohjois-Savoon. Alueellisena taidetoimikuntana maakunnan alueella toimii Etelä-Savon taidetoimikunta.

Karta 5.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyyppittäin Etelä-Savossa.

5.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Etelä-Savossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 korkeimmat asukasluvultaan maakunnan toiseksi korkeimmassa kaupungissa Savonlinnassa (38 €/asukas). Suurimassa kaupungissa Mikkelissä kustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat. Toiseksi korkeimmat kustannukset olivat Pieksämäellä (32 €/asukas), jossa toimii tarkasteltavista kulttuuripalveluista yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

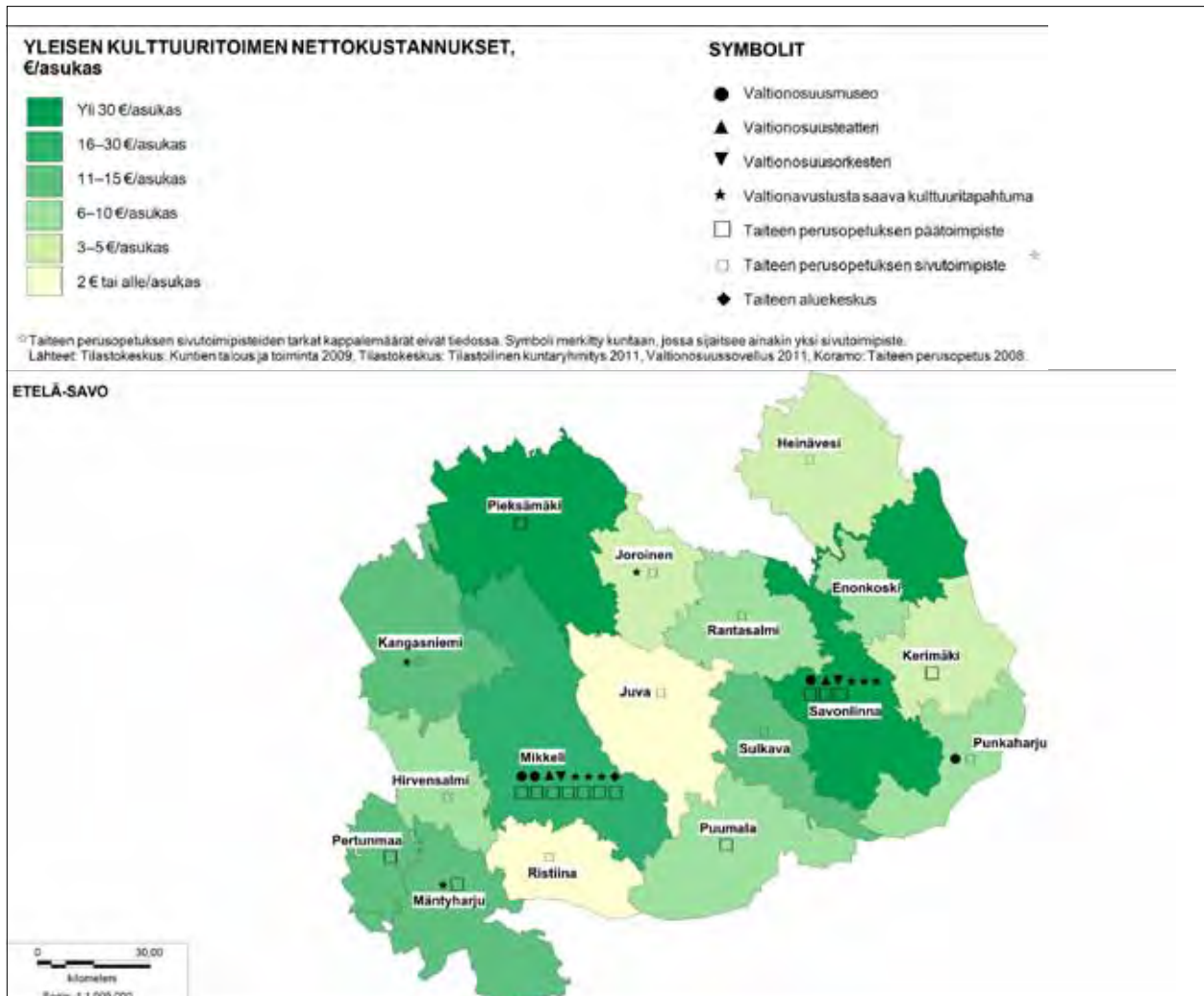
Matalimmat yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Juvalla (-2 €/asukas), Kerimäellä (3 €/asukas) ja Heinävedellä (3 €/asukas), joissa kaikissa on tarkasteltavista palveluista tarjolla

taiteen perusopetusta. Enonkoskella, jossa ei ole tarjolla kartassa 5.2 kuvattuja palveluja, yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 6 €/asukas.

5.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa Etelä-Savon valtionosuuslaitoksista toimii maakunnan kahdessa asukasluvultaan suurimmassa kunnassa. Kahden kaupunkimaisen kunnan lisäksi yksi valtionosuuslaitos toimii Punkaharjulla. Maakunnan lähikunnissa toimii neljä valtionosuusmuseota ja yksi valtionosuusteatteri, joiden palvelut ovat Etelä-Savon maakunnasta saavutettavissa 30 kilometrin säteellä.

Etelä-Savon kunnista valtionosuusmuseoita toimii Mikkelissä, Savonlinnassa ja Punkaharjulla. Puolet maakunnan museoista on tyypiltään kulttuurihistori-

Kartta 5.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti.

allisia museoita ja puolet erikoismuseoita. Maakunnan lähikunnissa valtionosuusmuseoita toimii Heinolassa (Heinolan kaupunginmuseo), Rautalammillä (Rautalammin museo), Varkaudessa (Varkauden museo ja taidemuseo) ja Outokummussa (Outokummun kaivosmuseo). Lähikuntien museot parantavat valtionosuusmuseoiden alueellista saavutettavissa etenkin osassa Mäntyharjun, Pertunmaan, Pieksämäen, Joroisten ja Heinäveden kuntia, joista on yli 30 kilometriä matkaa Etelä-Savon maakunnassa sijaitseviin valtionosuuslaitoksiin.

Valtionosuusteattereita ja -orkestereita sijaitsee Etelä-Savossa Mikkelissä ja Savonlinnassa. Lähikunnista Varkauden teatterin palvelut ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa osasta Pieksämäen, Joroisten, Rantasalmen ja Heinäveden kuntia. Maakunnan lähikunnissa ei sijaitse valtionosuusorkestereita, joiden palvelut olisivat saavutettavissa Etelä-Savon maakunnasta käsin tarkasteluetäisyydellä.

Valtionosuusmuseot ovat valtionosuuslaitoksista kattavimmin saavutettavissa Etelä-Savon maakunnan kunnista.

5.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia valtakunnallisia kulttuuritapahtumia järjestetään Etelä-Savossa kaikentyyppisissä kunnissa. Eniten tapahtumia järjestetään kaupunkimaisissa Mikkelissä ja Savonlinnassa. Savonlinnassa valtionavustusta myönnettiin vuonna 2011 Savonlinnan balettijuhlien, Savonlinnan Oopperajuhlien ja Samuelin Poloneesi -kansanmusiikitapahtuman järjestämiseen. Mikkelissä tukea saivat Mikkelin 9. kuvitustriennale, Mikkelin Musiikkijuhlat ja 35. Työväen näyttämöpäivät. Yhtä valtionavustusta saavaa tapahtumaa järjestetään Joroisissa (Joroisten musiikkipäivät), Kangasniemellä (Kangasniemen Musiikkiviikot) ja Mäntyharjulla (monitaiteellinen kulttuuritapahtuma Taidekeskus Salmelassa).

Etelä-Savon lähikunnissa valtionavustusta saavia tapahtumia järjestetään Joutsassa, Varkaudessa ja Rääkkylässä, joiden tapahtumat ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä lähinnä Etelä-Savon maakuntarajan tuntumassa sijaitsevissa kunnissa.

5.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

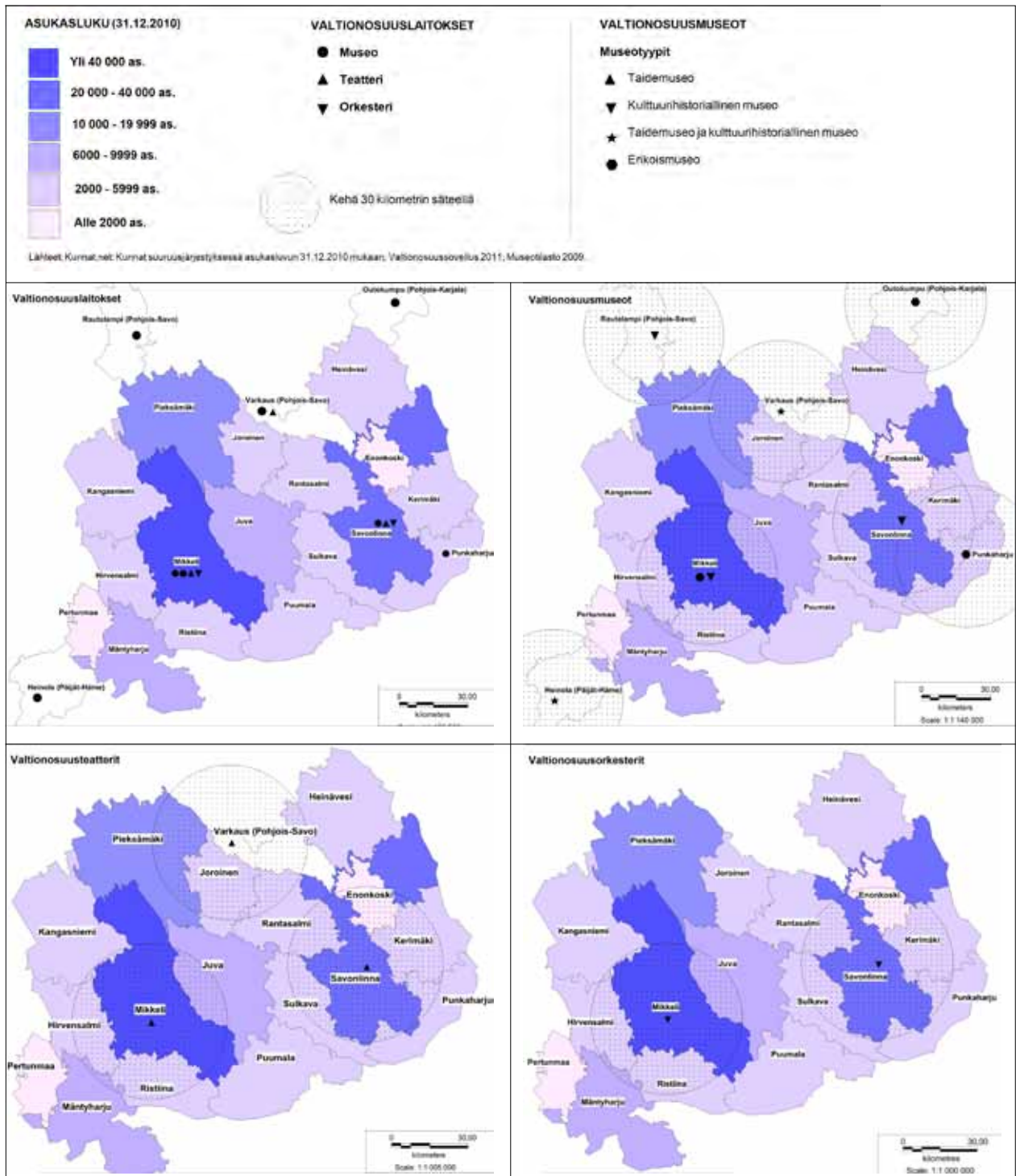
Maakuntakeskus Mikkelissä toimii Etelä-Savon kunnista eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä, joiden opetustarjonta on myös maakunnan kunnista monipuolisinta. Toiseksi eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii Savonlinnassa. Näissä kunnissa asuu maakunnan kunnista eniten 7–15-vuotiaita. Kolmanneksi eniten ikäluokkaan kuuluvia asuu Pieksämäellä, jossa taiteen perusopetusta tarjoaa Pieksämäen seutuopisto.

Taiteen perusopetuksen kustannukset ovat Etelä-Savon kunnissa verrattain matalat (Etelä-Savon kuntien keskiarvo 4,5 €/asukas, koko maan kuntien keskiarvo 13,6 €/asukas). Kustannustieto puuttuu kuitenkin lähes puolesta maakunnan kunnista.

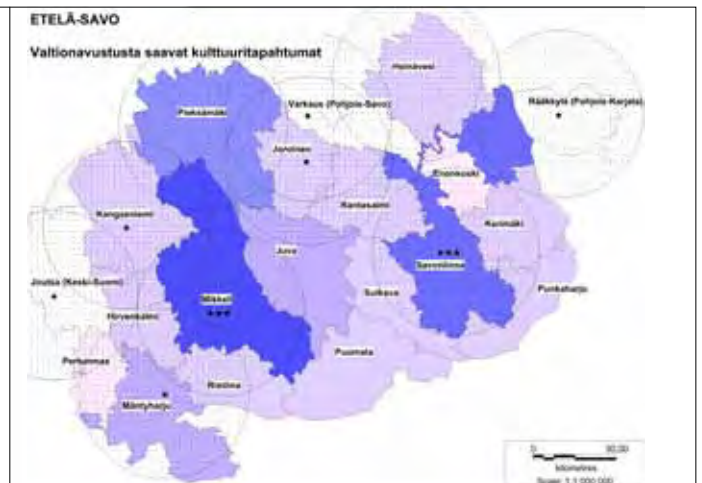
5.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 huomattavasti muita kuntia korkeammat Puumalassa (263 €/asukas), jossa luokan kustannukset olivat kaikista maan kunnista korkeimmat. Toiseksi korkeimmat nettokustannukset olivat Kerimäellä ja Mäntyharjulla (58 €/asukas). Puumalassa ja Mäntyharjulla tarkasteltavat yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan keskitasoa. Kerimäellä yhteenlasketut kustannukset taas kuuluivat maakunnan matalimpiin.

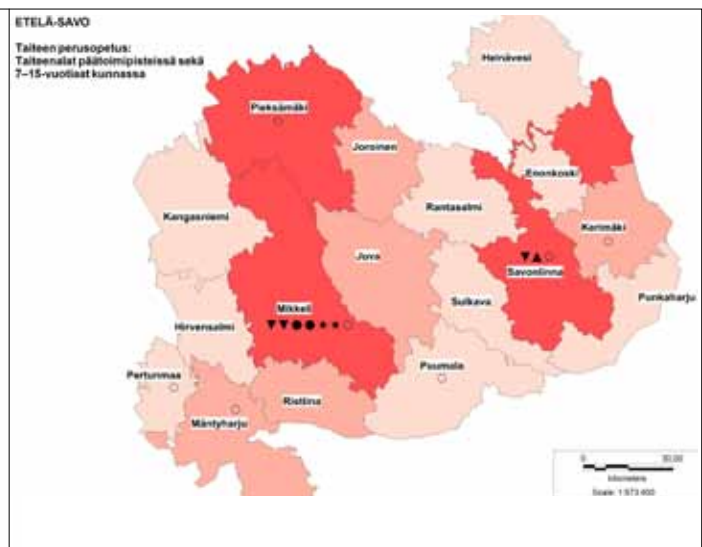
Puumala on Puumalan, Juvan, Rantasalmen ja Sulkavan alueella toimivan RaJuPuSu-opiston ylläpitäjäkunta. Opiston kulttuurialan tuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnassa toimivista kansalaisopistoista toiseksi korkein (73,5 %). Eniten kulttuurialan opetustunteja annettiin maakuntakeskus Mikkelin ylläpitämässä Mikkelin kansalaisopistossa, jossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli 67,3 %. Kartat 5.9–5.10. Taiteen perusopetus Etelä-Savossa: 5.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 5.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.

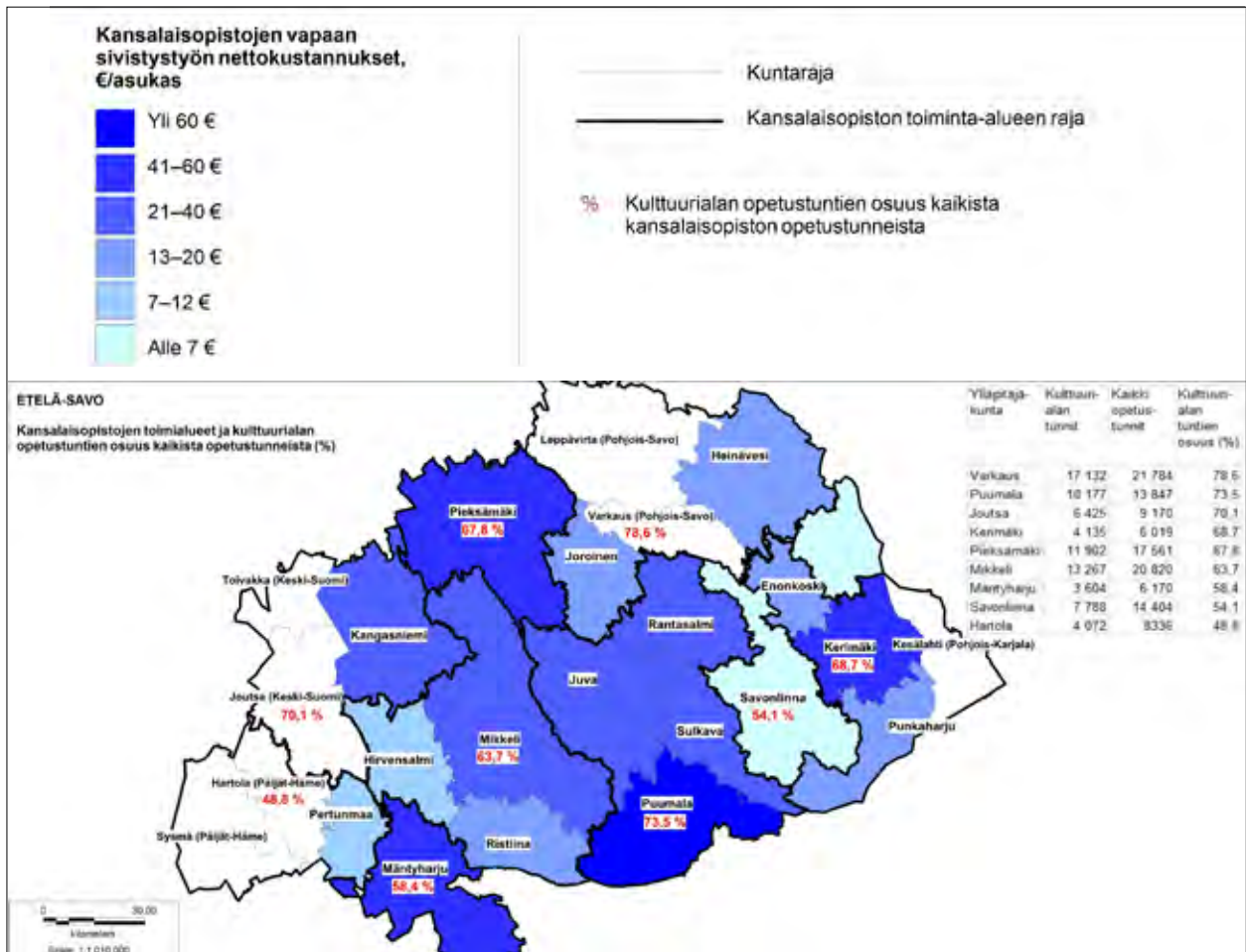
Kartat 5.3–5.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Etelä-Savossa ja lähikunnissa: 5.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 5.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 5.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 5.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä.

Kartat 5.7–5.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Etelä-Savossa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.

Kartat 5.9–5.10. Taiteen perusopetus Etelä-Savossa: 5.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 5.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnissa.

Kartta 5.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Etelä-Savossa.

5.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

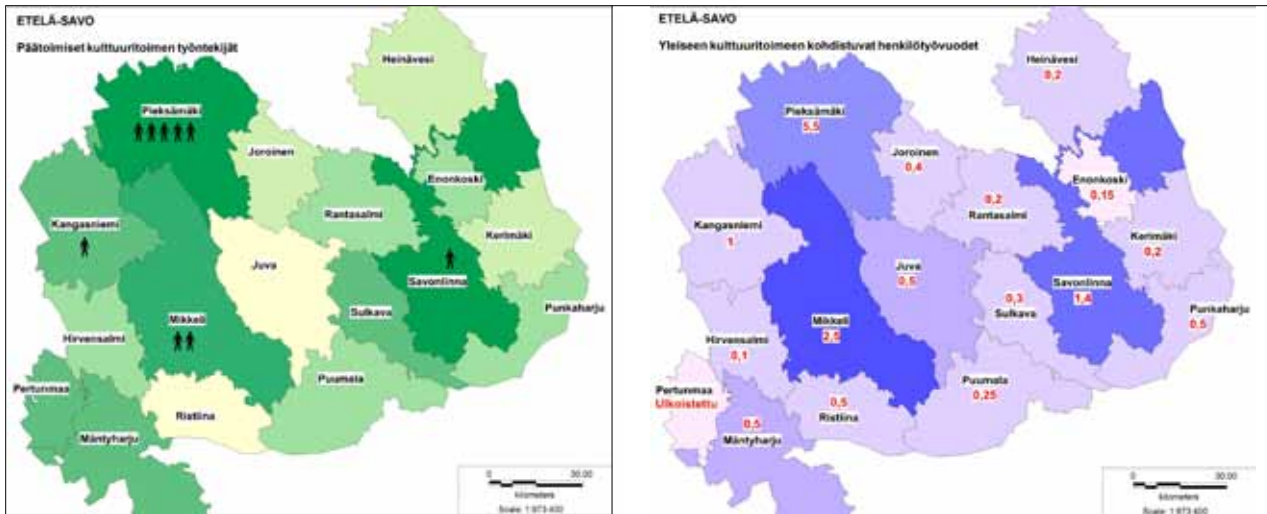
Etelä-Savossa yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimi vuonna 2011 niissä neljässä kunnassa, joissa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat korkeimmat (Savonlinna, Pieksämäki, Mikkeli, Kangasniemi). Eniten päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi Pieksämäellä, joka on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurin kunta. Suurin on maakuntakeskus Mikkeli, jossa päätoimisia kulttuuritoimen työntekijöitä toimi yksi.

Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui eniten henkilötyövuosia Pieksämäellä, jossa työskenteli viiden päätoimisen lisäksi yksi osa-aikainen työntekijä. Matalin yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvien henkilötyö-

vuosien osuus oli Hirvensalmella (0,1), joka on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi pienin kunta. Toiseksi pienimmässä kunnassa Pertunmaalla yleinen kulttuuritoimi toteutetaan ostopalveluna.

5.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat vuonna 2009 Etelä-Savon kunnista korkeimmat Savonlinnassa (38 €/asukas). Savonlinna on maakunnan toiseksi suurin kunta, jossa on tarjolla runsaasti tässä tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Maakuntakeskus Mikkeliissä yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat (21 €/asukas). Matalimmat nettokustannukset olivat vuonna 2009 Juvalla (-2 €/asukas).

Kartat 5.12–5.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Etelä-Savossa: 5.12) päätöiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 5.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä).

Yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yhteenlasketut nettokustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Mikkelissä ja Savonlinnassa. Yhteenlasketut kustannukset olivat kummassakin kunnassa 85 €/asukas. Mikkelissä, jossa toimii maakunnan kunnista useimpia valtionosuuslaitoksia, asukaskohtaiset kustannukset museoiden, teattereiden ja orkestereiden luokassa olivat maakunnan korkeimmat (64 €/asukas).

Yhteenlasketut kustannukset (Kartta 5.15) olivat matalimmat Ristiinassa (1 €/asukas). Koska kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset eivät ole tiedossa, luokan kustannukset muodostuvat vain museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannuksista. Ristiinan yhteenlasketut kustannukset saattavat siis todellisuudessa olla korkeammat. Toiseksi matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Heinävedellä (3 €/asukas), jossa ei ollut lainkaan kustannuksia museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta.

Kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan kunnista korkeimmat Pertunmaalla (79 €/asukas), Sulkavalla (78 €/asukas) ja Heinävedellä (71 €/asukas). Näissä maaseutumaisissa kunnissa oli tarkasteltavista kulttuuripalveluista tarjolla taiteen perusopetusta. Pertunmaalla ja Sulkavalla yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan keskitasoa. Heinävedellä taas yleisen kulttuuritoimen nettokus-

tannukset (3 €/asukas) olivat Kerimäen ohella maakunnan toiseksi matalimmat.

Kirjaston nettokustannukset olivat matalimmat Kerimäen (35 €/asukas) ja Ristiinan (37 €/asukas) kunnissa. Kumpikin sijaitsee kaupunkimaisen kunnan naapurina, ja tarjoaa tarkasteltavista palveluista taiteen perusopetusta. Kerimäellä yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Heinäveden ohella maan toiseksi matalimmat (3 €/asukas). Ristiinan yleisen kulttuuritoimen nettokustannuksia ei ole kirjattu Tilastokeskuksen Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta 2009 -tilastoon. Kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin myös maakunnan ainoissa kaupunkimaisissa kunnissa Mikkelissä ja Savonlinnassa (44 €/asukas), joissa taas esimerkiksi museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat.

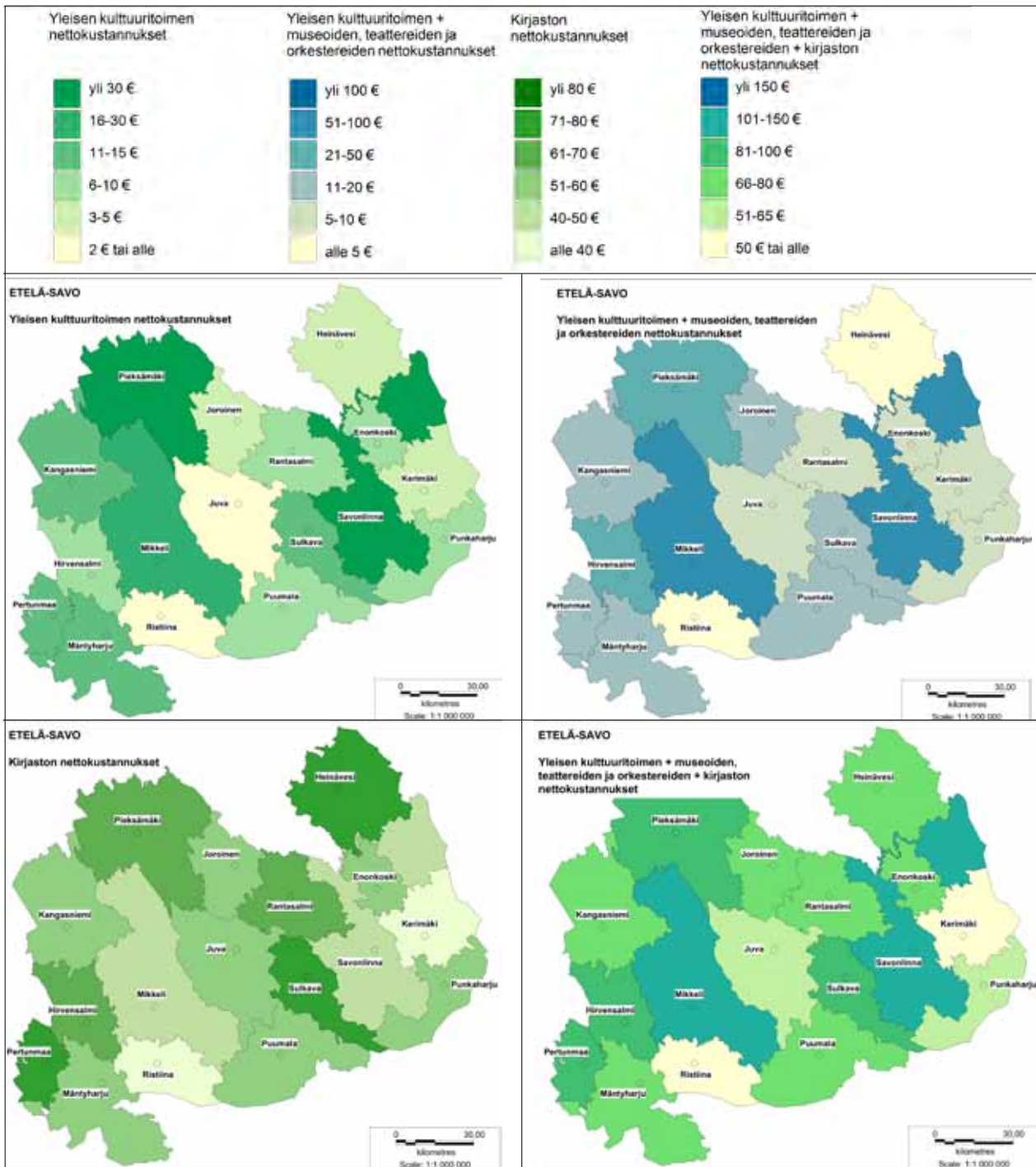
Yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 5.17) olivat maakunnan korkeimmat Mikkelissä ja Savonlinnassa (kummassakin 129 €/asukas). Kunnissa kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan kunnista matalimpia, mutta yleisen kulttuuritoimen ja museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Kolmanneksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Pieksämäellä (99

€/asukas), jossa toimi tarkasteltavista kulttuuripalveluista taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

Matalimmat yhteenlasketut kustannukset (Kartta 17) olivat Ristiinassa (38 €/asukas) ja Kerimäellä (41 €/asukas). Ristiinassa yhteenlasketut kustannukset voivat todellisuudessa olla korkeammat, sillä kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset eivät ole tiedossa. Kerimäellä niin yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden kuin kirjastonkin nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin. Naapurikunta Savonlinnan kulttuuripalvelut ovat kuitenkin kunnasta saavutettavissa 30 kilometrin säteellä.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukas-kohtaiset nettokustannukset (Kartta 5.9) olivat koko maan tasoon verrattuna suhteellisen matalat. Yleisen kulttuuritoimen osalta maakunnan kuntien keskiarvo (12,1 €/asukas) taas ylitti hieman koko maan kuntien keskiarvon (11,6 €/asukas). Kirjaston osalta Etelä-Savon ja koko maan kuntien keskiarvot olivat samat (57,3 €/asukas).

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannusten (Kartta 5.11) keskiarvo (39,2 €/asukas) oli Etelä-Savossa huomattavasti koko maan keskiarvoa (29,2 €/asukas) korkeampi. Etelä-Savossa keskiarvoa nostavat ainakin Puumalan kustannukset (263 €/asukas), jotka olivat koko maan kunnista korkeimmat. Yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 5.17) olivat kunnassa maakunnan keskitasoa. Toiseksi korkeimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Kerimäellä ja Mäntyharjulla. Kerimäellä yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan kunnista toiseksi matalimmat.

Kartat 5.14–5.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Etelä-Savossa: 5.14) yleinen kulttuuritoimi, 5.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 5.16) kirjasto, 5.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto.

Taulukko 5.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7-15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orkes- terit	Kir- jasto	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Enonkoski	6	6	60	66	6	13	1 615	138	-	0,15
Heinävesi	3	3	71	74	Ei tietoa	16	3 912	324	-	0,2
Hirvensalmi	9	23	62	85	4	7	2 439	247	-	0,1
Joroinen	5	11	59	70	Ei tietoa	18	5 394	531	-	0,4
Juva	-2	5	57	62	Ei tietoa	26	6 962	643	-	0,5
Kangasniemi	15	15	53	68	6	32	5 964	489	1	
Kerimäki	3	6	35	41	7	58	5 641	563	-	0,2
Mikkeli	21	85	44	129	0	23	48 751	4634	2	2,5
Mäntyharju	14	17	55	72	7	58	6 456	567	-	0,5
Pertunmaa	14	19	79	98	2	9	1 936	165	-	Ulkoistettu
Pieksämäki	32	37	62	99	0	53	19 869	1718	5	5,5
Punkaharju	7	7	55	62	7	14	3 733	316	-	0,5
Puumala	10	17	57	74	Ei tietoa	263	2 477	158	-	0,25
Rantasalmi	6	8	66	74	Ei tietoa	27	3 996	356	-	0,2
Ristiina	Ei tietoa	1	37	38	Ei tietoa	13	4 900	530	-	0,5
Savonlinna	38	85	44	129	8	5	27 685	2375	1	1,4
Sulkava	12	13	78	91	Ei tietoa	31	2 938	259	-	0,3

6 Kainuu

6.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kainuun maakuntaan kuuluu yhdeksän kuntaa, joista valtaosa on tyypiltään maaseutumaisia. Maakunnan ainoa kaupunkimainen kunta on maakuntakeskus Kajaani. Väkiluvultaan Kainuu on Manner-Suomen maakunnista toiseksi pienin.

Kaikissa maakunnan kunnissa on tarjolla joitakin tarkasteltavista kulttuuripalveluista. Kainuussa ei toimi lainkaan valtionosuutta saavia orkestereita ja taiteen aluekeskuksia. Ristijärven kunnan osalta ei ollut tietoa vuoden 2009 yleisen kulttuuritoimen asukas-kohtaisista nettokustannuksista. Kulttuuritapahtumia tuottaa Ristijärvellä Kulttuuritapahtumat ry, jota kunta tukee avustuksilla. Avustukset kirjataan yleishallinnon ja elinkeinotoimen luokkiin, joten kustannukset eivät näy yleisen kulttuuritoimen luokassa.

Kainuussa tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat keskittyneet maakuntakeskus Kajaaniin, jossa sijaitsevat molemmat maakunnan valtionosuusmuseot (Kainuun museo ja Kajaanin taidemuseo) sekä maakunnan ainoa valtionosuusteatteri (Kajaanin kaupunginteatteri) (Kartta 6.1).

Valtionavustusta saavista valtakunnallisista kulttuuritapahtumista valtaosa toimii Kajaanissa. Kajaanin ohella Kuhmossa järjestetään valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa (Kuhmon Kamari-musiikki -tapahtuma).

Taulukko 6.1.

KAINUU	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 1 kpl Taajaan asutut: 1 kpl Maaseutumaiset: 7 kpl Yhteensä: 9 kpl
Väkiluku	81 751
Väestötiheys	3,8 as./km ²
Kokonaispinta-ala	24 451,6 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 2 kpl (40 875,5 as./museo) Valtionosuusteatterit: 1 kpl (81 751 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: -
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	3 kpl (27 250,3 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	15 kpl (10 290,6 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	-
Alueellinen taidetoimikunta	Oulun läänin taidetoimikunta (toimialue: Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	1,98 %

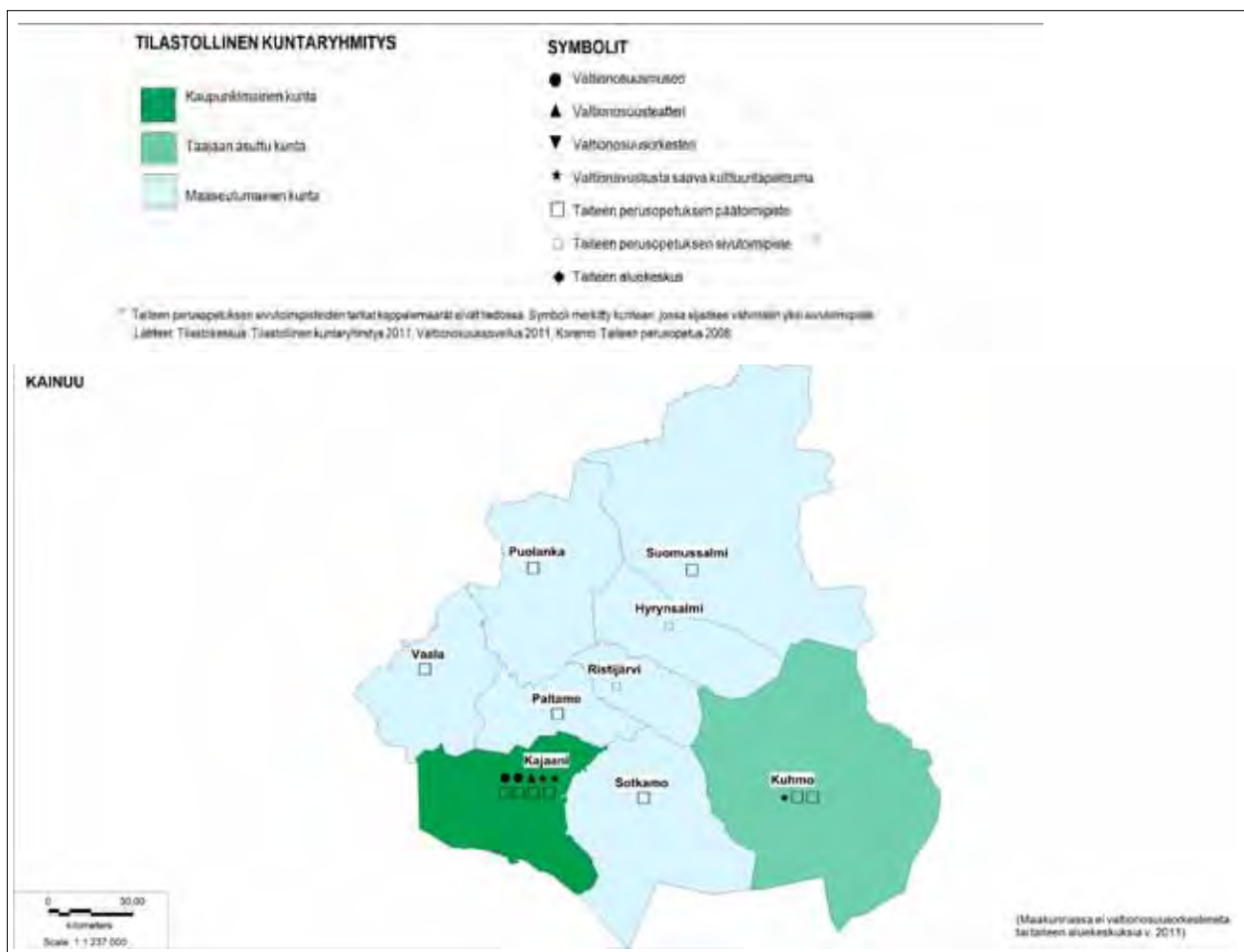
Kaikissa Kainuun maakunnan kunnissa tarjotaan taiteen perusopetusta. Useampia päätoimipisteitä sijaitsee kaupunkimaisessa Kajaanissa (neljä päätoimipistettä) ja taajaan asutussa Kuhmossa (kaksi päätoimipistettä). Maaseutumaisista kunnista useimmissa (Paltamo, Puolanka, Sotkamo, Suomussalmi, Vaala) toimii taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

6.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat maakuntakeskus Kajaanissa (18 €/asukas), joka on tarkasteltavien kulttuuripalvelujen maakunnallinen keskittymä (Kartta 6.2). Toiseksi eniten tarkasteltavia

kulttuuripalveluja tarjoavassa Kuhmossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat (11 €/asukas). Kaikkiaan yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnassa varsin matalat: asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo oli 7,1 €/asukas, kun kaikissa Suomen kunnissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannusten keskiarvo oli 11,6 €/asukas.

Niissä Kainuun kunnissa, joissa ei taiteen perusopetuksen toimipisteitä lukuun ottamatta ole tarjolla kartoitettavia kulttuuripalveluja, yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin. Kustannukset olivat maakunnan kunnista matalimmat Puolangalla (2 €/asukas) sekä Hyrynsalmen ja Vaalan kunnissa (1 €/asukas).

Kartta 6.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Kainuussa

6.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Kaikki Kainuun valtionosuuslaitokset (kaksi valtionosuusmuseota ja yksi valtionosuusteatteri) toimivat maakuntakeskus Kajaanissa (Kartta 6.3). Siten valtionosuuslaitosten palvelut ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa lähinnä Kajaanista sekä naapurikunnista Paltamosta ja Sotkamosta (Kartat 6.4–6.6). Maakunnan lähikunnissa ei toimi valtionosuuslaitoksia, joiden palvelut olisivat Kainuusta saavutettavissa tarkasteluikäisyydellä.

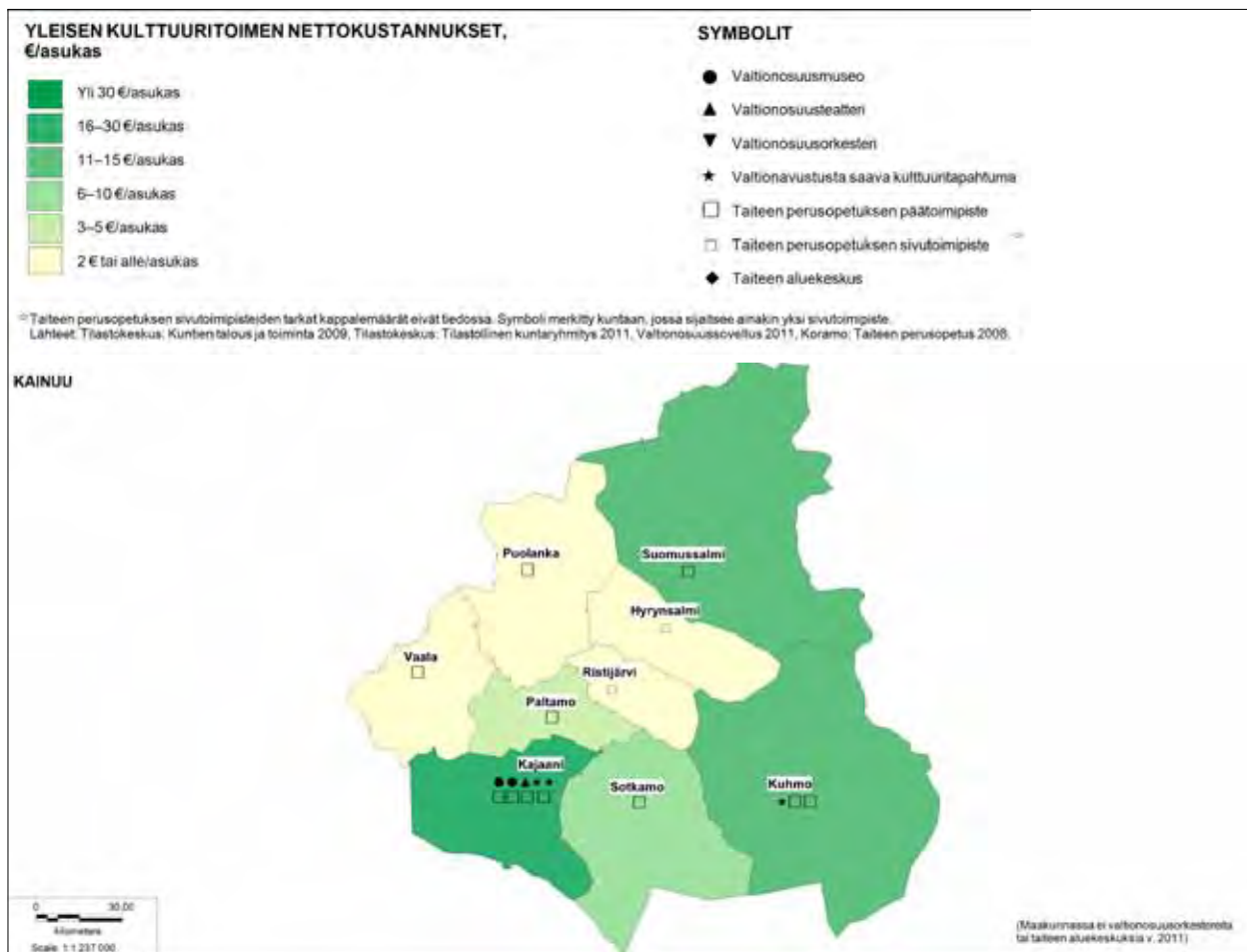
Kajaanin kaupunginteatteri sai vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää harkinnanvaraista valtionavustusta alueteatteritoimintaan. Avustusta voidaan myöntää alueellisesti merkittävillä teattereille tai orkestereille esimerkiksi kiertuetoiminnasta aiheutuviin menoihin. Kajaanin kaupunginteatteri kiersi alueteattereista eniten vuonna 2009: kiertue-

esitysten osuus kaikista esityksistä oli 37 % (99 esitystä). Siten valtionosuusteatterin palveluita on tarjolla muissakin kuin symbolin osoittamassa kunnassa.

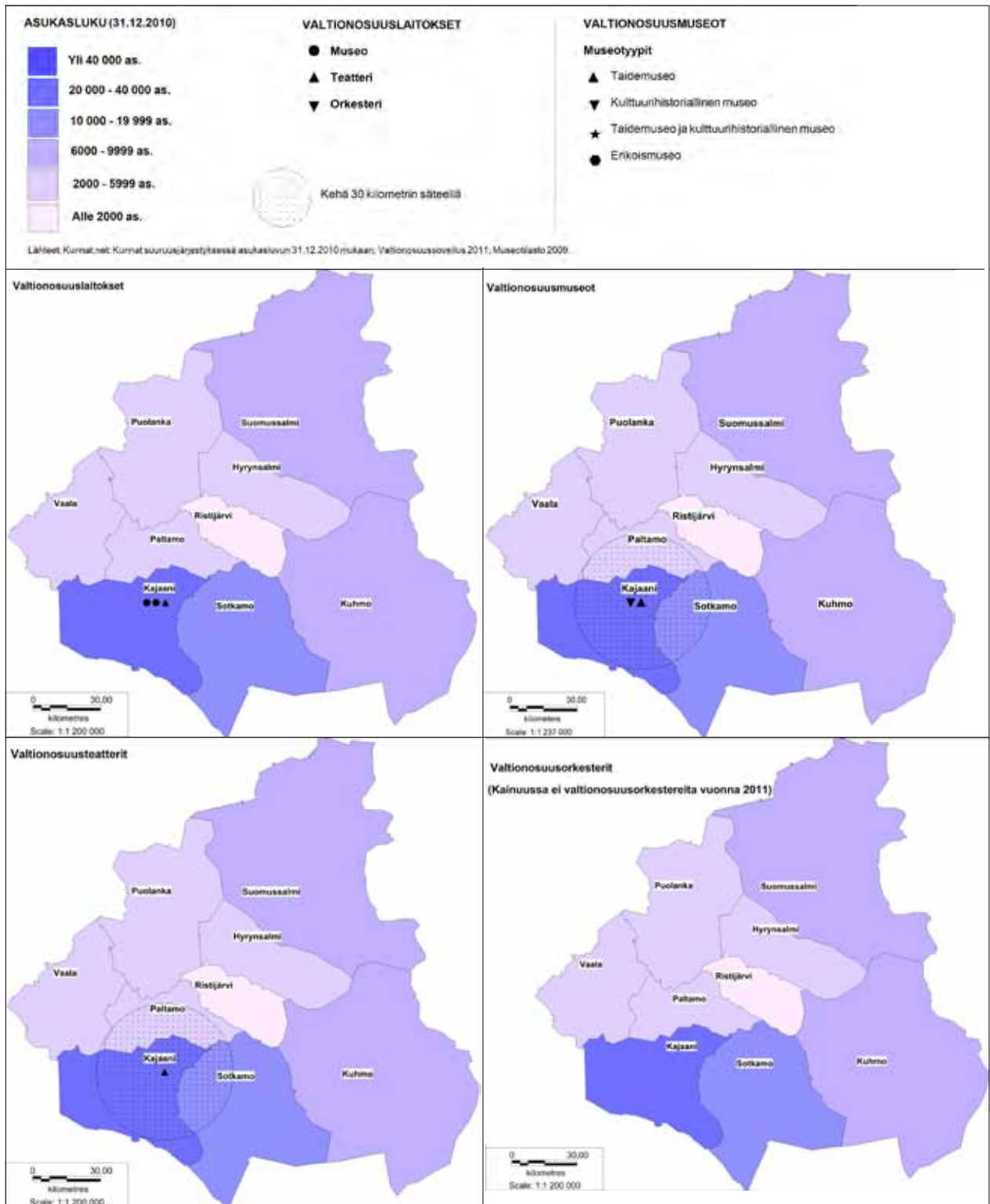
Alueellista saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä kuvaavat kehät eivät kata kokonaan yhtään Kainuun kunnista. Palvelukeskittymä Kajaanin suuresta pinta-alasta johtuen kunnan etelä- ja länsiosista kertyy keskuksen kulttuuripalveluihin matkaa yli 30 kilometriä.

6.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Kainuussa järjestetään kolmea valtionavustusta saavaa valtakunnallista kulttuuritapahtumaa (Kartta 6.7). Tapahtumista kaksi toimii asukasluvultaan maakunnan suurimmassa kunnassa Kajaanissa ja yksi asukasluvultaan kolmanneksi suurimmassa Kuhmossa. Kajaaniin valtionavustusta on myönnetty Kajaani

Kartta 6.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kartat 6.3–6.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Kainuussa ja lähikunnissa: 6.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 6.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 6.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 6.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

tanssii -tapahtuman ja valtakunnallisen koreografia-katselmuksen sekä Kajaanin Runoviikon Sana ja Sävel -tapahtuman järjestämiseen. Kuhmossa järjestetään Kuhmon Kamarimusiikki -tapahtuma, joka oli vuonna 2011 yksi eniten valtionavustusta saaneista kulttuuritapahtumista.

Kajaanin lähikunnista valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa järjestetään Taivalkoskella (Päätaloviikko) (Kartta 6.8). Tapahtuman alueellista saavutettavuutta kuvaava kehä ulottuu juuri maakuntarajalle.

6.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Taiteen perusopetuksen pää- tai sivutoimipisteitä toimii jokaisessa Kainuun maakunnan kunnassa (Kartta 6.9). Päätoimipisteitä sijaitsee eniten maakuntakeskus Kajaanissa, jossa myös opetustarjonta on maakunnan kunnista monipuolisinta (Kartta 6.10). Useimmissa Kainuun kunnissa taiteen perusopetuksen päätoimipisteenä toimii kansalaisopisto, joiden osalta ei ole tietoa tarjolla olevista taiteenaloista.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan kunnista korkeimmat Kuhmossa (53 €/asukas), jossa toimii kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Toiseksi korkeimmat kustannukset olivat Kajaanissa (36 €/asukas). Tieto taiteen perusopetuksen asukaskohtaisista nettokustannuksista puuttui kolmasosasta Kainuun kunnista.

6.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 6.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Paltamossa (101 €/asukas), Hyrynsalmella (71 €/asukas) ja Suomussalmella (60 €/asukas), joissa tarkasteltavat yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston kustannukset (Kartta 6,17) olivat maakunnan keskitasoa. Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Ristijärvellä (16 €/asukas), jossa taas kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Yleisen kulttuuritoimen tai museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset eivät olleet tiedossa.

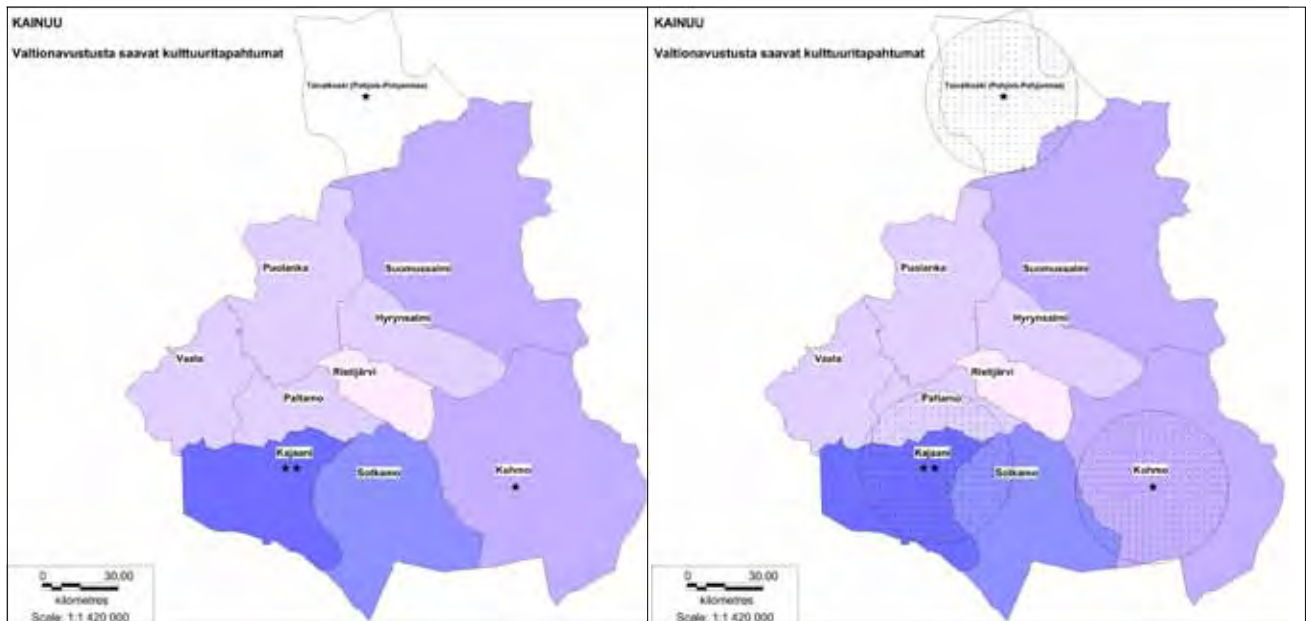
Kainuussa kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maan keskitasoon verraten korkeat: Kainuun kunnissa asukaskohtaisten kustannusten keskiarvo oli 51,4 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

Paltamon ja Ristijärven alueella toimiva Paltamon kansalaisopisto oli maakunnan ainoa useamman kunnan alueella toimiva kansalaisopisto. Kajaanin alueella toimi kaksi kansalaisopistoa, joissa kulttuurialan opetustuntien osuudet kaikista opetustunneista kuuluivat maakunnan matalimpiin (Kainulan kansalaisopisto 54,0 %, Kaukametsän opisto 51,2 %). Matalin kulttuurialan tuntien osuus kaikista opetustunneista oli Sotkamon kansalaisopistossa (18 %) ja korkein Hyrynsalmen kansalaisopistossa (92,6 %).

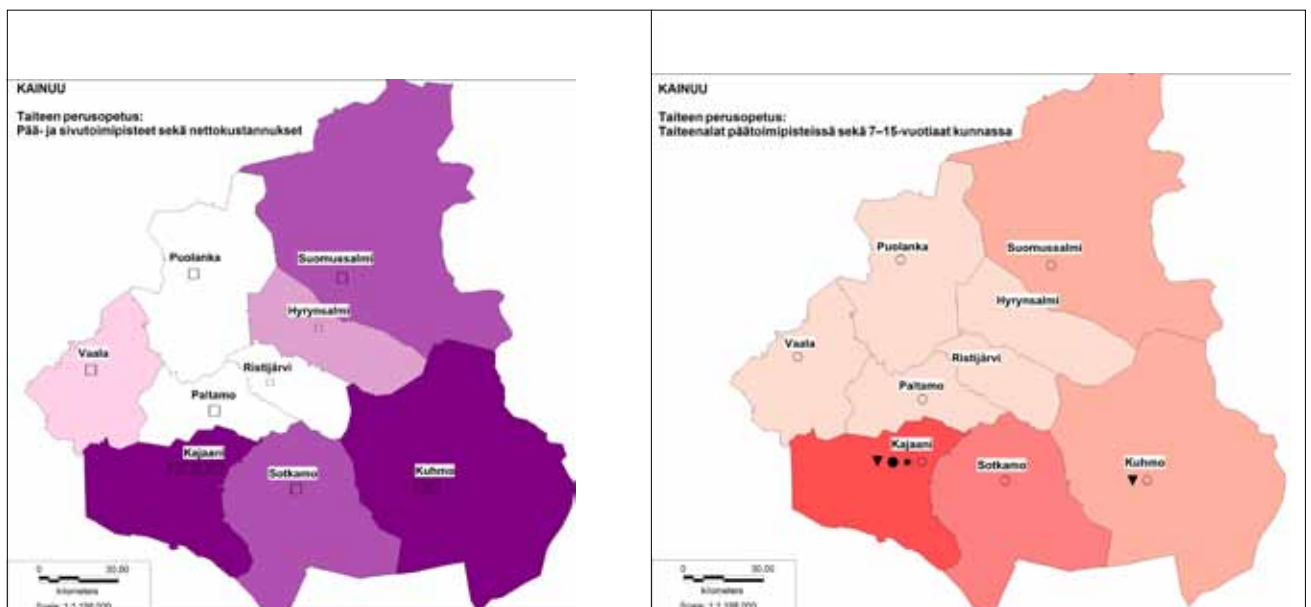
6.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Kainuussa yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi kolmessa kunnassa, joissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat (Kartta 6.12). Kunnista Kajaani on asukasluvultaan maakunnan suurin, Kuhmo kolmanneksi suurin ja Suomussalmi neljänneksi suurin kunta. Asukasluvultaan toiseksi suurimmassa Sotkamossa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,6 henkilötyövuotta (Kartta 6.13). Kunnan yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan neljänneksi korkeimmat (8 €/asukas).

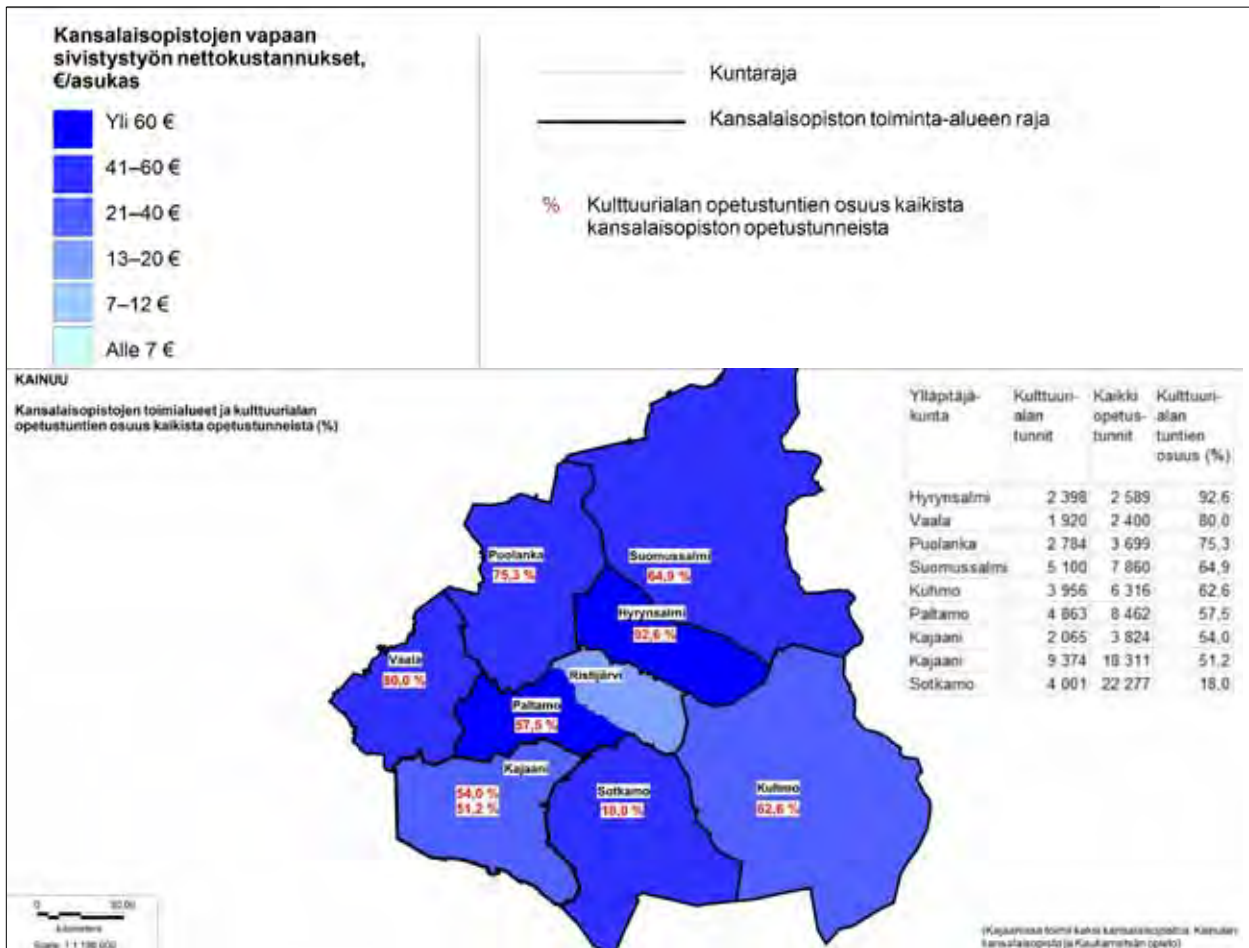
Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui eniten henkilötyövuosia kolmanneksi suurimmassa kunnassa Kuhmossa (1,25 HTV), jossa toimi päätoimisen työntekijän lisäksi yksi sivutoiminen yleisen kulttuuritoimen työntekijä. Vähiten henkilötyövuosia yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui asukasluvultaan maakunnan pienimmissä kunnissa, joissa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Kartat 6.7–6.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Kainuussa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.

Kartat 6.9–6.10. Taiteen perusopetus Kainuussa: 6.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 6.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Kartta 6.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Kainuussa

6.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 6.14) olivat vuonna 2009 Kainuun korkeimmat maakuntakeskus Kajaanissa (18 €/asukas) ja toiseksi korkeimmat Suomussalmella (12 €/asukas). Matalimmat nettokustannukset olivat Vaalan (1 €/asukas), Hyrnsalmen (1 €/asukas) ja Puolangan (2 €/asukas) kunnissa. Vaalan naapurikunta on runsaasti palveluja tarjoava maakuntakeskus Kajaani. Puolangan ja Hyrnsalmen naapurissa taas sijaitsee toiseksi korkeimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset omaava Suomussalmi.

Yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yhteenlasketut nettokustannukset

(Kartta 6.15) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Kajaanissa (114 €/asukas), jossa toimivat kaikki maakunnan valtionosuuslaitokset. Yhteenlasketut kustannukset ovat matalimmat Vaalassa (1 €/asukas), Puolangalla (4 €/asukas) ja Hyrnsalmella (4 €/asukas), joissa myös pelkät yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat. Vaalassa ei ollut lainkaan kustannuksia museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta.

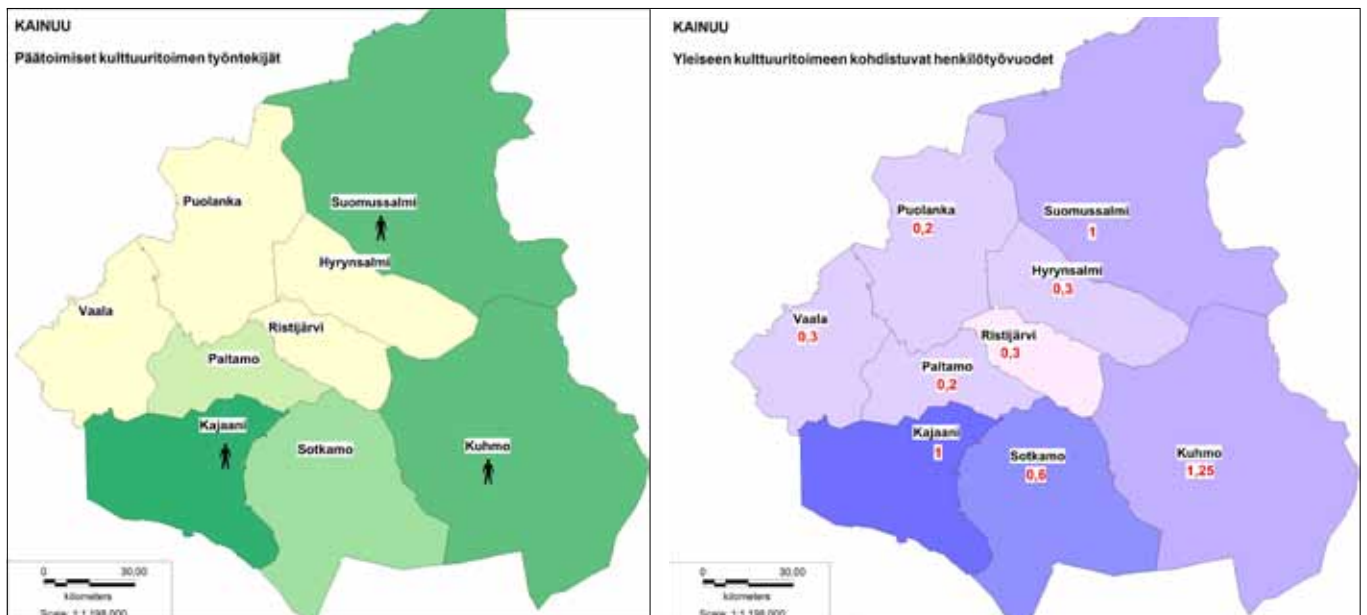
Kirjaston nettokustannukset (Kartta 6.16) olivat maakunnan korkeimmat kunnissa, joissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat matalimmat. Kirjaston nettokustannukset olivat Vaalassa 79 €/asukas ja Hyrnsalmella 73 €/asukas. Sen sijaan Puolangalla sekä yleisen kulttuuritoimen että kirjaston

nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin. Kirjaston nettokustannukset olivat matalimmat maakuntakeskus Kajaanissa (54 €/asukas), jossa taas yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat. Kainuun kuntien kirjaston nettokustannusten keskiarvo (64,9 €/asukas) ylitti koko maan kuntien keskiarvon (57,3 €/asukas).

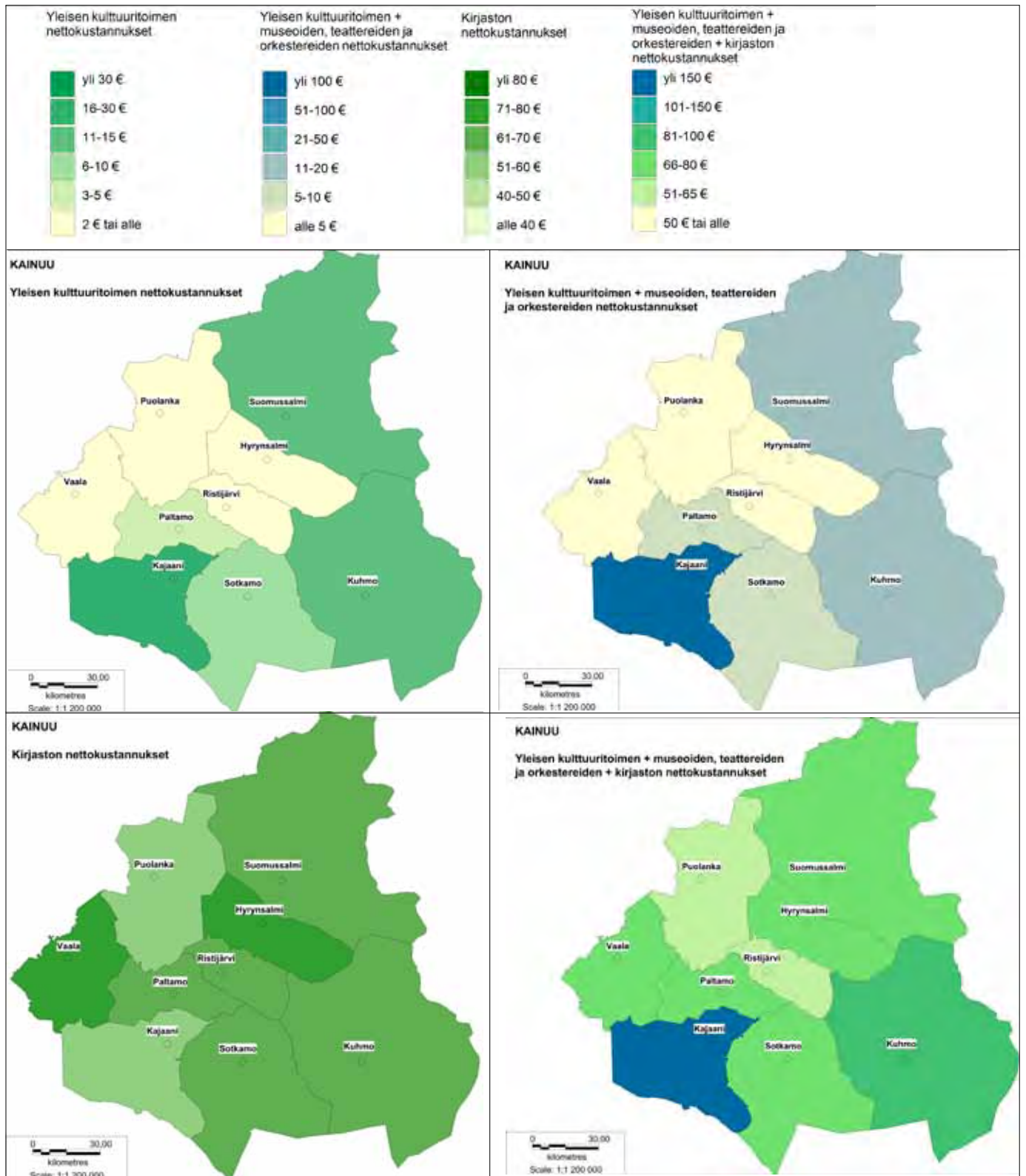
Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 6.17) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeimmat Kajaanissa (168 €/asukas). Toiseksi korkeimmat kustannukset omaavassa Kuhmossa asukaskohtaiset kustannukset olivat alle puolet Kajaanin kustannuksista (81 €/asukas). Yhteenlasketut kustannukset olivat matalimmat Puolangan (60 €/asukas) ja Ristijärven (64 €/asukas) kunnissa. Puolangalla sekä yleisen kulttuuritoimen että kirjaston nettokustannukset kuuluvat maakunnan matalimpiin. Ristijärven osalta taas yleisen kulttuuri-

toimen nettokustannukset ja museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset eivät ole tiedossa, joten yhteenlasketut kustannukset voivat olla todellisuudessa mainittua korkeammat.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 6.9) olivat korkeimmat Kuhmossa (53 €/asukas) ja Kajaanissa (36 €/asukas), joissa myös yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 6.15) olivat maakunnan korkeimmat. Kirjaston (Kartta 5.16) sekä kansalaisopistojen vapaan sivistystyön (Kartta 6.11) asukaskohtaiset nettokustannukset taas kuuluivat näissä kunnissa maakunnan matalimpiin. Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Hyrynsalmella (4 €/asukas) ja Vaalassa (3 €/asukas), joissa taas kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan kunnista korkeimmat.

Kartat 6.12–6.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Kainuussa: 6.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 6.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä).

Kartat 6.14–6.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Kainuussa: 6.14) yleinen kulttuuritoimi, 6.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 6.16) kirjasto, 6.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 6.2

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7-15- vuotiaat	Pää- toimiset yl. kulttuuri- toimen- työn- tekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kan- salais- opis- tojen vapaa- sivis- tystyö				
Hyrnsalmi	1	4	73	77	4	71	2 736	229	-	0,3
Kajaani	18	114	54	168	36	27	38 157	3733	1	1
Kuhmo	11	20	61	81	53	37	9 492	780	1	1,25
Paltamo	4	6	70	76	Ei tietoa	101	3 884	379	-	0,2
Puolanka	2	4	56	60	Ei tietoa	56	3 063	275	-	0,2
Ristijärvi	Ei tietoa	Ei tietoa	64	64	Ei tietoa	16	1 513	119	-	0,3
Sotkamo	8	8	63	71	10	43	10 702	1101	-	0,6
Suomussalmi	12	16	64	80	10	60	9 156	797	1	1
Vaala	1	1	79	80	3	52	3 370	343	-	0,3

7 Kanta-Häme

7.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kanta-Hämeen maakunnassa on 11 kuntaa, joista kolme (Forssa, Hämeenlinna ja Riihimäki) ovat kaupunkeja. Väkiluvultaan maakunta on Manner-Suomen maakunnista kuudenneksi pienin. Kanta-Hämeen maakuntakeskus on Hämeenlinna.

Maaseutumainen Ypäjä on maakunnan ainoa kunta, jossa ei ole tarjolla kartassa 7.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluita. Kanta-Hämeessä ei toimi lainkaan valtionosuutta saavia orkestereita. Lahden kaupungin-orkesteri Sinfonia Lahti konsertoi kuitenkin säännöllisesti Hämeenlinnan Verkatehtaalla. Lahden kaupunginorkesterille myönnettiin vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää harkinnanvaraista valtionavustusta alueelliseen konserttitoimintaan. Avustusta voidaan myöntää alueellisesti merkittäville teattereille tai orkestereille esimerkiksi kiertuetoiminnasta aiheutuviin menoihin.

Valtaosa Kanta-Hämeen tarkasteltavista kulttuuripalveluista on keskittynyt maakunnan kaupunkimaisista kunnista Hämeenlinnaan ja Riihimäelle (Kartta 7.1). Riihimäellä toimii useampia valtionosuuslaitoksia kuin maakuntakeskus Hämeenlinnassa. Maakunnan kolmannessa kaupunkimaisessa kunnassa Forssassa sekä taajaan asutussa Hattulassa toimii kummassakin yksi valtionosuusmuseo.

Taulukko 7.1.

KANTA-HÄME	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 3 kpl Taajaan asutut: 2 kpl Maaseutumaiset: 6 kpl Yhteensä: 11 kpl
Väkiluku	174 833
Väestötiheys	33,6 as./km ²
Kokonaispinta-ala	5 707,6 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 9 kpl (19 425,9 as./museo) Valtionosuusteatterit: 2 kpl (87 416,5 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: -
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	5 kpl (Irish Festival in Finland -tapahtuma eri puolilla Suomea, Kanta-Hämeessä Forssassa ja Hämeenlinnassa) (34 966,6 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	18 kpl (9 712,9 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	1
Alueellinen taidetoimikunta	Hämeen taidetoimikunta (toimialue: Kanta-Häme, Päijät-Häme)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	3,22%

Valtionavustusta saavia valtakunnallisia kulttuuritapahtumia järjestetään vain Kanta-Hämeen kaupunkimaisissa kunnissa. Eniten tarkasteltavia tapahtumia järjestetään maakuntakeskus Hämeenlinnassa (neljä tapahtumaa). Forssassa ja Riihimäellä järjestetään kummassakin yhtä valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa.

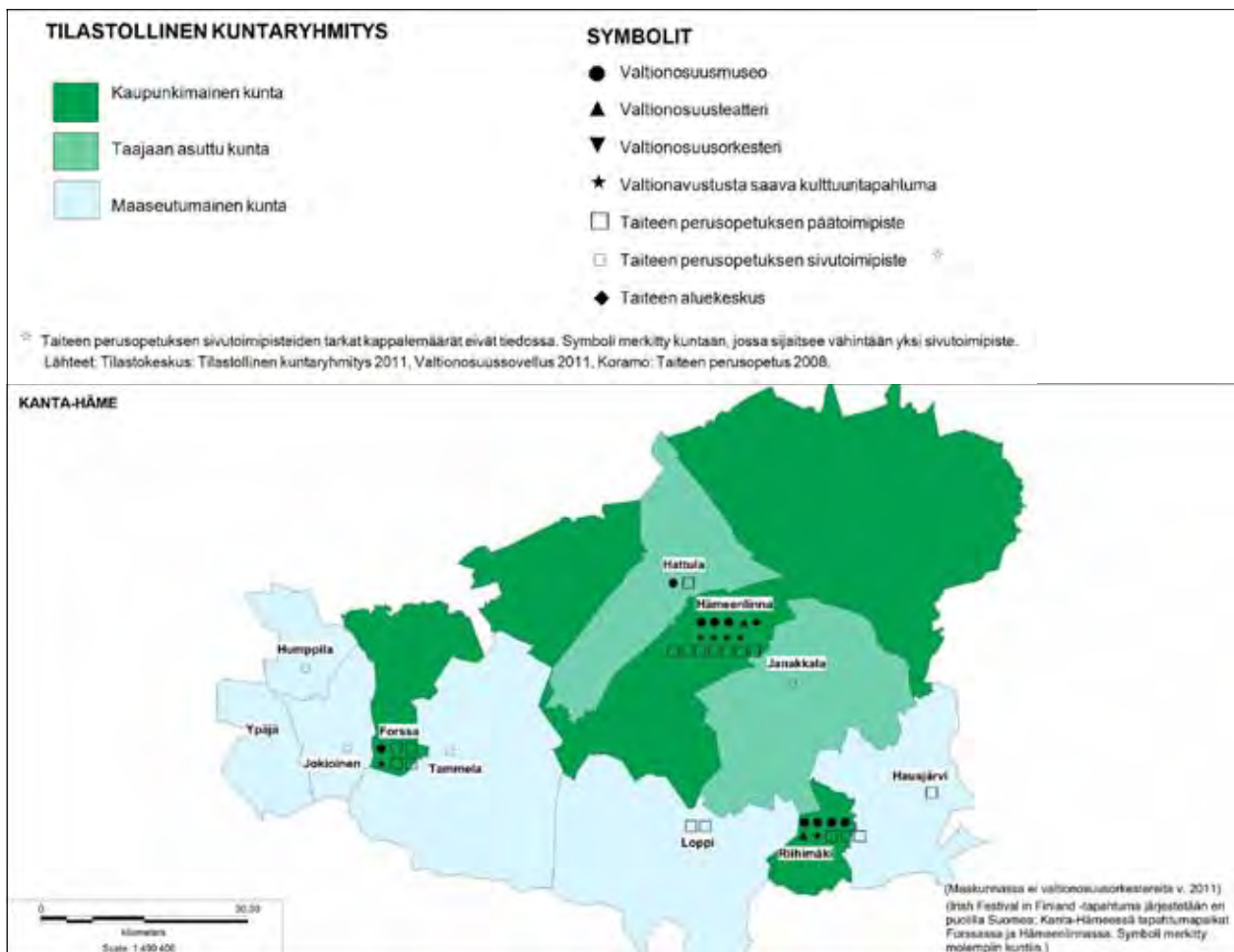
Valtaosa taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä toimii Kanta-Hämeen kaupunkimaisissa kunnissa. Päätoimipisteitä sijaitsee kuitenkin myös taajaan asutussa Hattulassa sekä maaseutumaisissa Hausjärven ja Lopen kunnissa.

Maakunnan ainoa taiteen aluekeskus on Hämeenlinnassa toimiva Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX. ARX-verkosto on hämeenlinnalaisien lapsille ja nuorille kulttuurisisältöjä tuottavien toimijoiden keskittymä, johon kuuluu 16 toimijaa. Taidetoimikuntana Kanta-Hämeen alueella toimii Hämeen taidetoimikunta, jonka toimialuetta on Kanta-Hämeen lisäksi Päijät-Hämeen maakunta.

7.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat maakuntakeskus Hämeenlinnassa (51 €/asukas), jonne valtaosa tarkasteltavista kulttuuripalveluista on keskittynyt (Kartta 7.2). Maakunnan kahdessa muussa kaupunkimaisessa kunnassa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat huomattavasti matalammat: Forssassa ja Riihimäellä nettokustannukset olivat 8 €/asukas. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 8 €/asukas myös Lopella, jossa toimii tarkasteltavista kulttuuripalveluista kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä.

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Hausjärven (1 €/asukas) ja Jokioisten (2 €/asukas) kunnissa.

Kartta 7.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Kanta-Hämeessä

Kummankin naapurissa sijaitsee runsaasti tarkasteltavia palveluja tarjoava kunta: Jokioisten naapurikunta on Forssa ja Hausjärven Riihimäki. Matkaa naapurikaupunkien palveluihin kertyy kunnista alle 30 kilometriä.

Ypäjällä ei ole tarjolla kartassa 7.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Kunnan yleisen kulttuuritoiminnan nettokustannukset ovat kuitenkin Kanta-Hämeen kunnista neljänneksi korkeimmat (12 €/asukas).

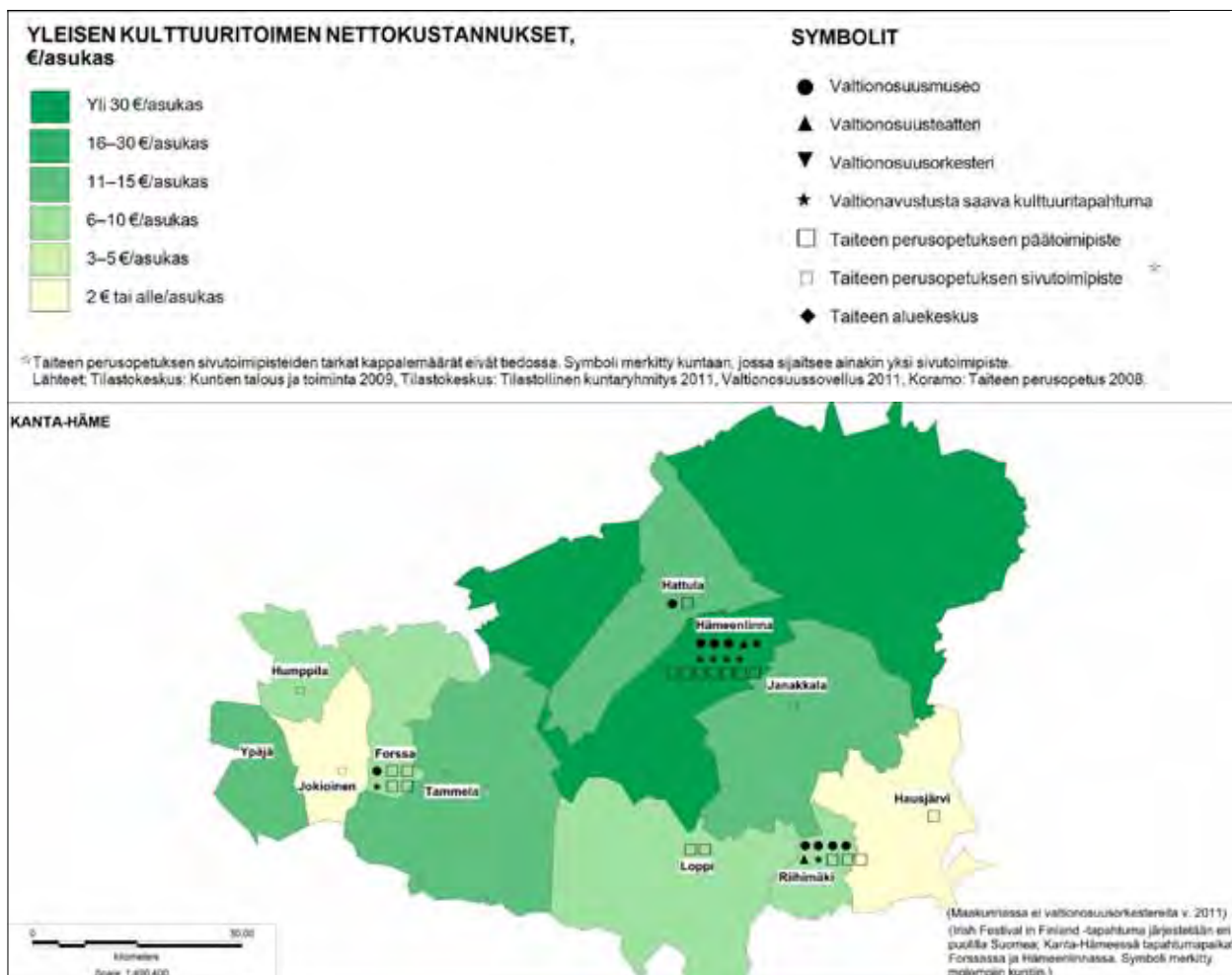
7.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa Kanta-Hämeen valtionosuuslaitoksista toimii asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kaupungeissa Hämeenlinnassa ja Riihimäellä (Kartta 7.3). Riihimäellä valtionosuuslaitoksia on useampia

kuin maakuntakeskus Hämeenlinnassa. Muista maakunnan kunnista valtionosuuslaitoksia toimii kaupunkimaisessa Forssassa ja taajaan asutussa Hattulassa. Forssa on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurin ja Hattula viidenneksi suurin kunta.

Valtionosuusmuseoiden palvelut ovat valtionosuuslaitoksista kattavimmin Kanta-Hämeen maakunnan asukkaiden alueellisesti saavutettavissa (Kartta 7.4): alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat valtionosuusmuseoiden osalta lähes koko Kanta-Hämeen maakunnan. Kanta-Hämeessä toimivien museoiden lisäksi maakunnan lähikunnissa toimii useita valtionosuusmuseoita, joiden palvelut ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa osasta Kanta-Hämeen kuntia.

Valtionosuusteattereita toimii Kanta-Hämeessä Hämeenlinnassa (Hämeenlinnan kaupunginteatteri) ja

Kartta 7.2. Yleisen kulttuuritoiminnan nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Riihimäellä (Riihimäen teatteri) (Kartta 7.5). Näiden tarjoamat palvelut ovat tarkasteluetäisyydellä saavutettavissa lähinnä naapurikunnista käsin. Valtionosuusorkestereita maakunnassa ei toimi, mutta esimerkiksi Sinfonia Lahti järjestää Hämeenlinnassa säännöllistä konserttitoimintaa. Lisäksi Hyvinkään Orkesterin palvelut ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä osasta maakunnan eteläosan kuntia (Kartta 7.6).

7.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Kanta-Hämeessä asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa Hämeenlinnassa, Riihimäellä ja Forssassa (Kartta 7.7). Useimpia valtionavustusta saavia tapahtumia toimii Hämeenlinnassa (neljä tapahtumaa). Riihimäellä ja Forssassa toimii kummassakin yksi tarkasteltava tapahtuma.

Lähikunnissa valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään useassa kunnassa: Järvenpäässä (kaksi tapahtumaa) sekä Hollolassa, Nurmijärvellä, Urjalassa ja Valkeakoskella (kussakin yksi tapahtuma).

Alueellista saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä kuvaavat kehät kattavat valtionavustusta saavien kulttuuritapahtumien osalta lähes koko Kanta-Hämeen maakunnan (Kartta 7.8).

7.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Ypäjää lukuun ottamatta kaikissa Kanta-Hämeen kunnissa toimii taiteen perusopetuksen pää- tai sivutoimipiste (Kartta 7.9). Hämeenlinnassa päätoimipisteitä toimii eniten, ja myös opetustarjonta on maakunnan kunnista monipuolisinta (Kartta 7.10). Useampia päätoimipisteitä toimii Hämeenlinnan lisäksi Forssassa, Riihimäellä ja Lopella. Näissä kunnissa asuu yli puolet maakunnan 7–15-vuotiaista. Janakkalassa, jossa ikäluokkaan kuuluvia on maakunnan kunnista kolmanneksi eniten, toimii taiteen perusopetuksen päätoimipisteen sijaan ainakin yksi sivutoimipiste.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan kunnista korkeimmat Forssassa (51 €/asukas) ja Riihimäellä

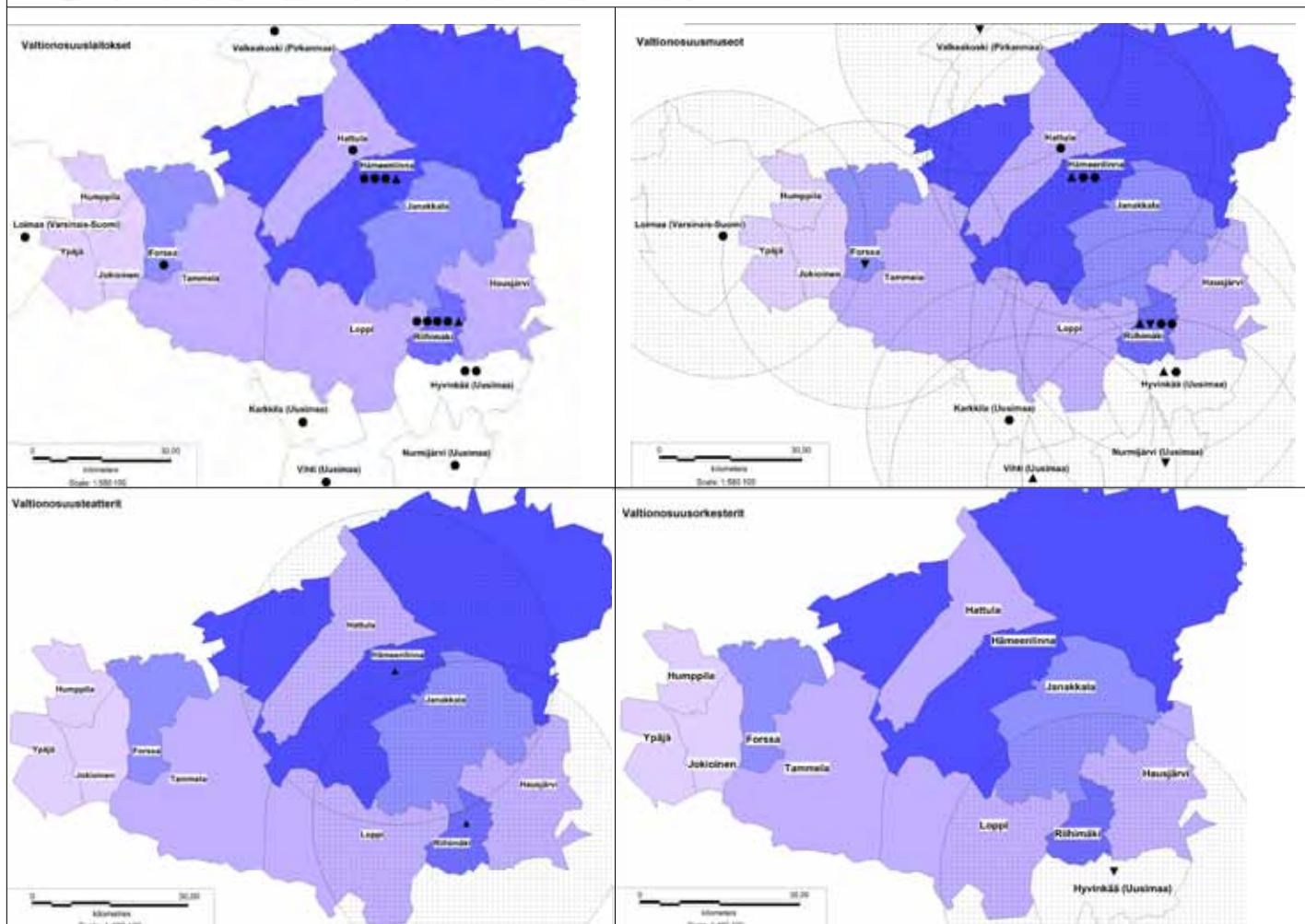
(38 €/asukas). Sen sijaan Hämeenlinnassa, jossa päätoimipisteitä on eniten, kustannukset ovat Ypäjän ohella maakunnan matalimpia (6 €/asukas). Kustannustieto puuttui Hattulan ja Hausjärven kohdalta. Lopella asukaskohtaiset kustannukset pyöristyivät noltaan (nettokustannukset -0,49 €/asukas).

7.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

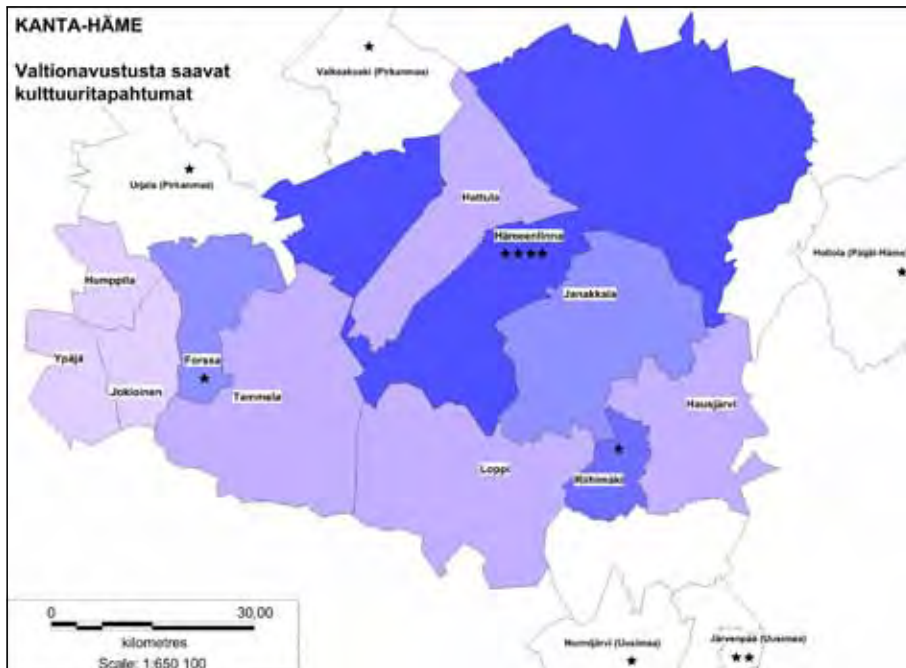
Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 7.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Hausjärven kunnassa (32 €/asukas), jossa tarkasteltavat yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 7.17) olivat maakunnan toiseksi matalimmat. Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön kustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin myös Forssassa (30 €/asukas), Humppilassa (29 €/asukas) ja Ypäjällä (29 €/asukas). Forssassa ja Humppilassa myös yhteenlasketut kustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Humppilassa taas yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan kolmanneksi matalimmat.

Kaikkiaan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Kanta-Hämeessä maan keskiarvoa matalammat: Kanta-Hämeen kuntien keskiarvo oli 20,4 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

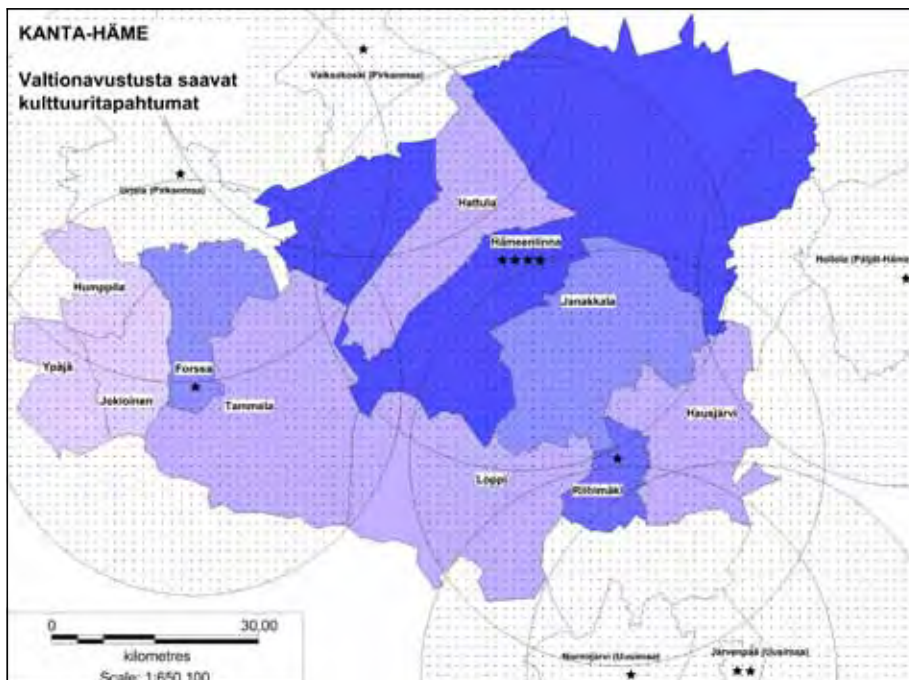
Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Hämeenlinnan (6 €/asukas), Hattulan (8 €/asukas) ja Janakkalan (8 €/asukas) kunnissa. Näiden alueella toimii Vanajaveden opisto, jonka päätoimipaikka on Hämeenlinna. Vanajaveden opistossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opiston opetustunneista oli maakunnassa toimivista kansalaisopistoista matalin (51,7 %). Korkein kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli Lopen opistossa (84,3 %).

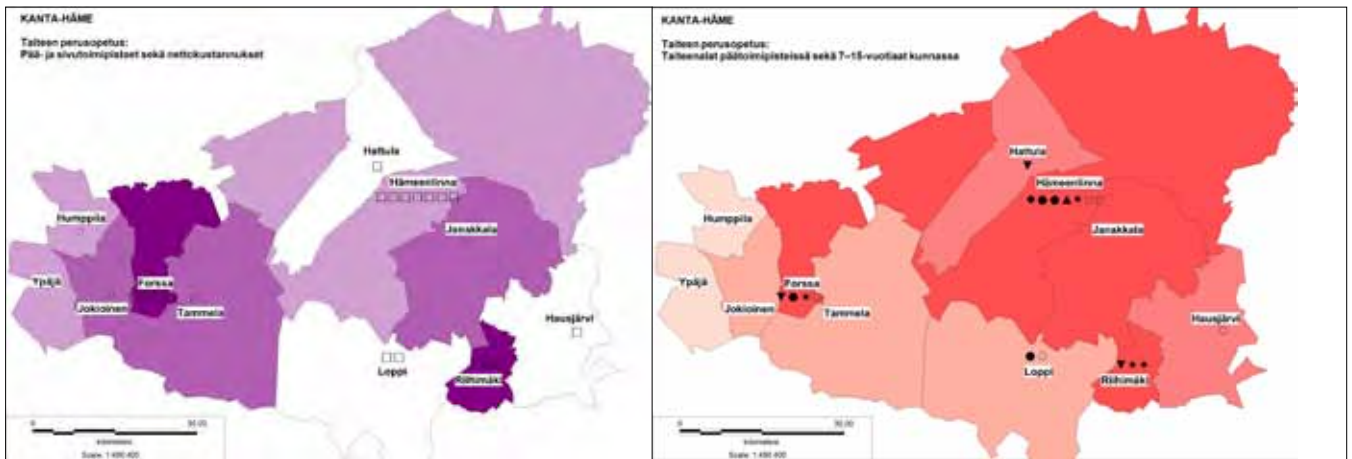
Kartat 7.3–7.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Kanta-Hämeessä ja lähikunnissa: 7.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 7.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 7.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 7.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

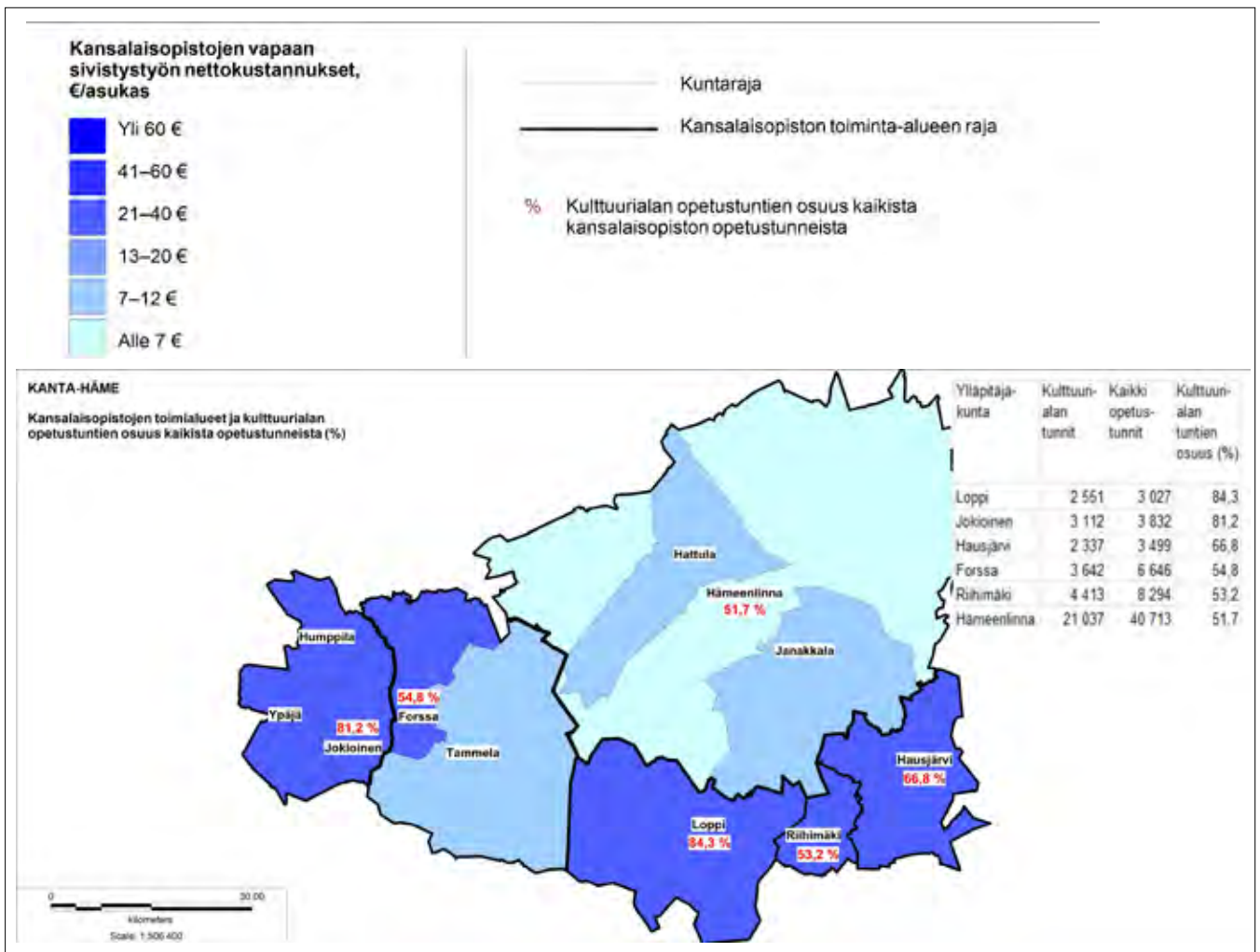
Kartta 7.7. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Kanta-Hämeessä ja lähikunnissa.⁵

Kartta 7.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Kanta-Hämeessä ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä

Kartta 7.9–7.10. Taiteen perusopetus Kanta-Hämeessä: 7.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 7.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.

Kartta 7.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Kanta-Hämeessä

7.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Kanta-Hämeessä yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä työskentelee kolmessa asukasluvultaan maakunnan suurimpiin kuuluvassa kunnassa: Hämeenlinnassa, Janakkalassa ja Riihimäellä (Kartta 7.12). Näissä kunnissa asukaskohtaiset yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset vaihtelivat vuonna 2009 huomattavasti. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat korkeimmat Hämeenlinnassa (51 €). Janakkalassa nettokustannukset olivat 12 €/asukas ja Riihimäellä 8 €/asukas.

Forssa on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurin kaupunki. Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui kaupungissa kuitenkin maakunnan kunnista viidenneksi vähiten henkilötyövuosia (0,35) (Kartta 7.13). Matalin yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvien henkilötyövuosien määrä oli Hausjärvellä, jossa henkilötyövuosien määräksi oli ilmoitettu 0.

7.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat maakuntakeskus Hämeenlinnassa (51 €/asukas) (Kartta 7.14). Seuraavaksi korkeimmat nettokustannukset olivat Hämeenlinnan naapurikunnassa Tammelassa (13 €/asukas), jossa on tarkasteltavista palveluista tarjolla taiteen perusopetusta. Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Hausjärvellä (1 €/asukas) ja Jokioisilla (2 €/asukas). Ypäjällä, jossa ei ole tarjolla kartoissa 7.1 ja 7.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja, yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Janakkalan ohella maakunnan kolmanneksi korkeimmat (12 €/asukas).

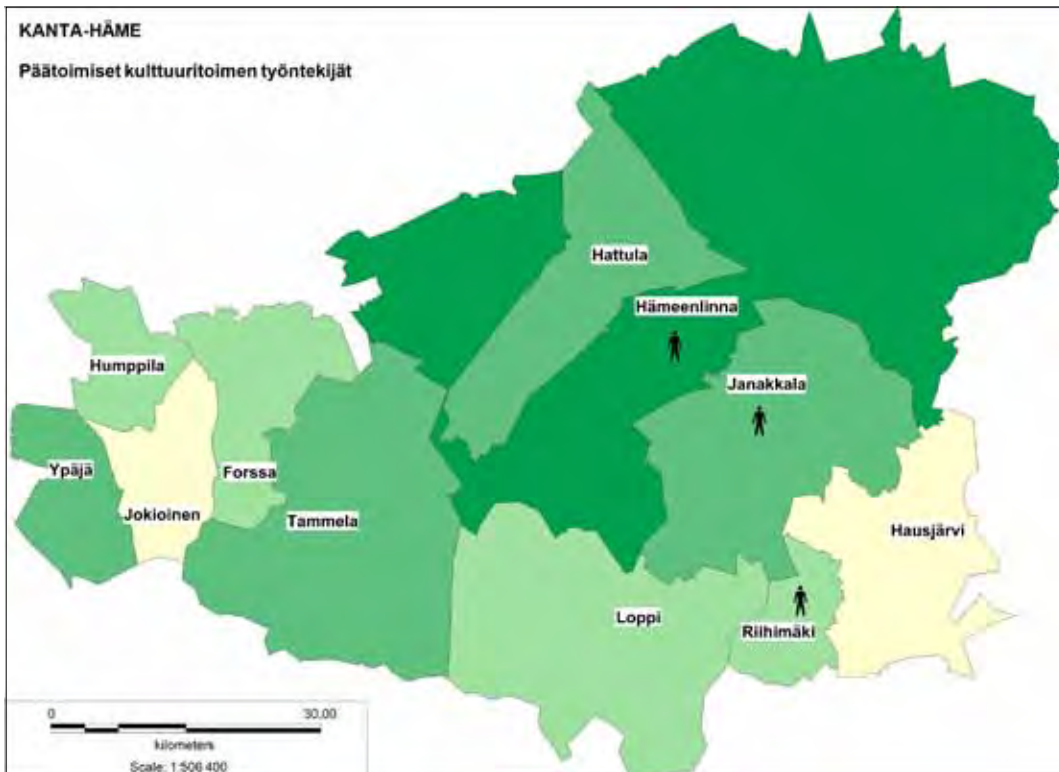
Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 7.15) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Hämeenlinnassa (97 €/asukas) ja Riihimäellä (87 €/asukas), joissa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Hausjärvellä ja Jokioisilla (2 €/asukas), jossa museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset olivat nolla euroa.

Kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 7.16) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Ypäjällä (72 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Muissa maakunnan kunnissa kirjaston nettokustannukset vaihtelivat välillä 46–54 €/asukas. Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Jokioisilla, jossa myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

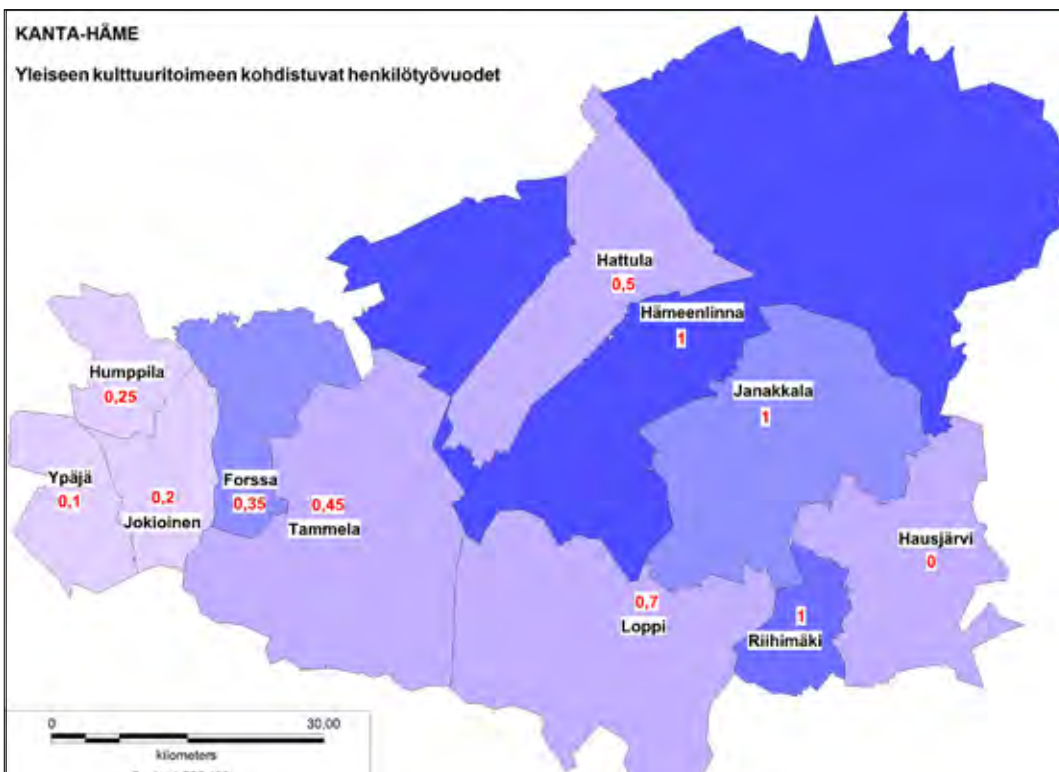
Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 7.17) olivat maakunnan korkeimmat Hämeenlinnassa (146 €/asukas) ja Riihimäellä (141 €/asukas). Hämeenlinnassa kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin, mutta yleisen kulttuuritoimen ja etenkin museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivat korkeat. Yhteenlasketut nettokustannukset olivat kolmanneksi korkeimmat Ypäjällä (84 €/asukas), jossa ei ole tarjolla mitään tarkastelluista kulttuuripalveluista. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Jokioisilla (48 €/asukas). Kunnassa kaikki tarkastellut asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 7.9) olivat maakunnan matalimpia Hämeenlinnassa ja Ypäjällä (6 €/asukas), joissa taas yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 7.17) olivat maakunnan korkeimpia.

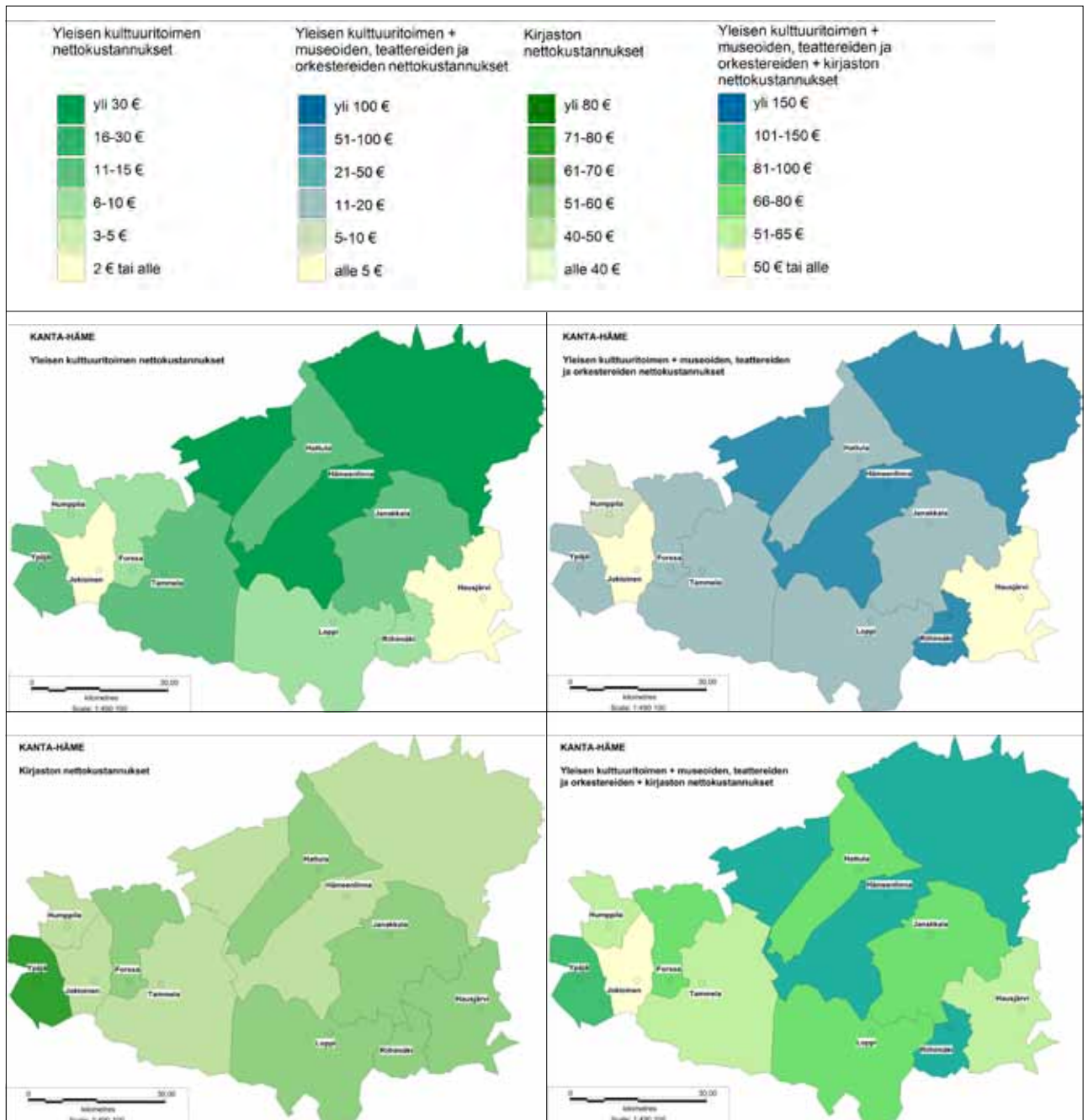
Hausjärvellä, jossa taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat 0 €/asukas, myös yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan toiseksi matalimmat. Kuitenkin kunnan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 7.11) olivat maakunnan kunnista korkeimmat (32 €/asukas).

Kartta 7.12. Päätöiset yleisen kulttuuritoimen työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset

Kartta 7.13. Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Kartat 7.14–7.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Kanta-Hämeessä: 7.14) yleinen kulttuuritoimi, 7.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 7.16) kirjasto, 7.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 7.2

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kan- salais- opis- tojen vapaa sivis- tystyö				
Forssa	8	19	52	71	51	30	17 904	1534	-	0,35
Hattula	11	18	54	72	Ei tietoa	8	9 657	1090	-	0,5
Hausjärvi	1	2	53	55	Ei tietoa	32	8 815	1066	-	0
Humppila	6	9	50	59	7	29	2 506	276	-	0,25
Hämeenlinna	51	97	49	146	6	6 66	829	6344	1	1
Janakkala	12	14	52	66	10	8 16	892	1989	1	1
Jokioinen	2	2	46	48	12	25	5 720	738	-	0,2
Loppi	8	13	54	67	0	23	8 273	997	-	0,7
Riihimäki	8	87	54	141	38	22	28 803	2865	1	1
Tammela	13	13	48	61	12	12	6 591	762	-	0,45
Ypäjä	12	12	72	84	6	29	2 565	255	-	0,1

8 Keski-Pohjanmaa

8.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Keski-Pohjanmaa jakautuu kahteen seutukuntaan ja kahdeksaan kuntaan, joista valtaosa on tyypiltään maaseutumaisia. Maakuntakeskus Kokkola on maakunnan ainoa kaupunkimainen kunta. Väkiluvultaan Keski-Pohjanmaa on Manner-Suomen pienin maakunta.

Maakunnan kunnista Halsualla ja Lestijärvellä ei ole tarjolla kartassa 8.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Kumpikin kunnista kuuluu maakuntakeskus Kokkolan naapurikuntiin. Keski-Pohjanmaalla ei sijaitse taiteen aluekeskuksia, mutta Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK kattaa Pohjanmaan maakunnan 17 kunnan lisäksi Kokkolan kaupungin.

Keski-Pohjanmaan maakunnassa tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat keskittyneet Kokkolaan, jossa sijaitsevat maakunnan ainoa valtionosuusmuseumo (Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo) ja valtionosuusteatteri (Kokkolan kaupunginteatteri) (Kartta 8.1). Valtionosuusorkestereita toimii sekä Kokkolassa (Kokkolan orkesteriyhdistys) että maaseutumaisessa Kaustisen kunnassa (Kansanmusiikki-orkesteri Tallari). Kansanmusiikki-orkesteri Tallarin kunnaksi on valtionosuussovelluksessa merkitty Kaustinen, mutta käytännössä kansanmusiikin ammattilaisyhtye esiintyy eri puolilla Suomea. Maakunnan valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista neljää järjestään Kokkolassa ja kolmea Kaustisilla.

Taulukko 8.1.

KESKI-POHJANMAA	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 3 kpl Taajaan asutut: 1 kpl Maaseutumaiset: 6 kpl Yhteensä: 8 kpl
Väkiluku	68 440
Väestötiheys	13,6 as./km ²
Kokonaispinta-ala	6 463,0 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseumo: 1 kpl (68 440 as./museumo) Valtionosuusteatterit: 1 kpl (68 440 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 2 kpl (34 220 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	7 kpl (9 777,1 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	9 kpl (7 604,4 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	-
Alueellinen taidetoimikunta	Pohjanmaan taidetoimikunta (toimialue: Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,33 %

Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet ovat keskittyneet Kokkolaan, jossa toimii kuusi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä, kun mukaan lasketaan Kokkolaan vuonna 2009 liittyneissä Lohtajan, Kälviän ja Ullavan kunnissa sijainneet päätoimipisteet. Yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste toimii maakunnan kunnista taajaan asutussa Kannuksessa sekä maaseutumaisissa Kaustisen ja Perhon kunnissa.

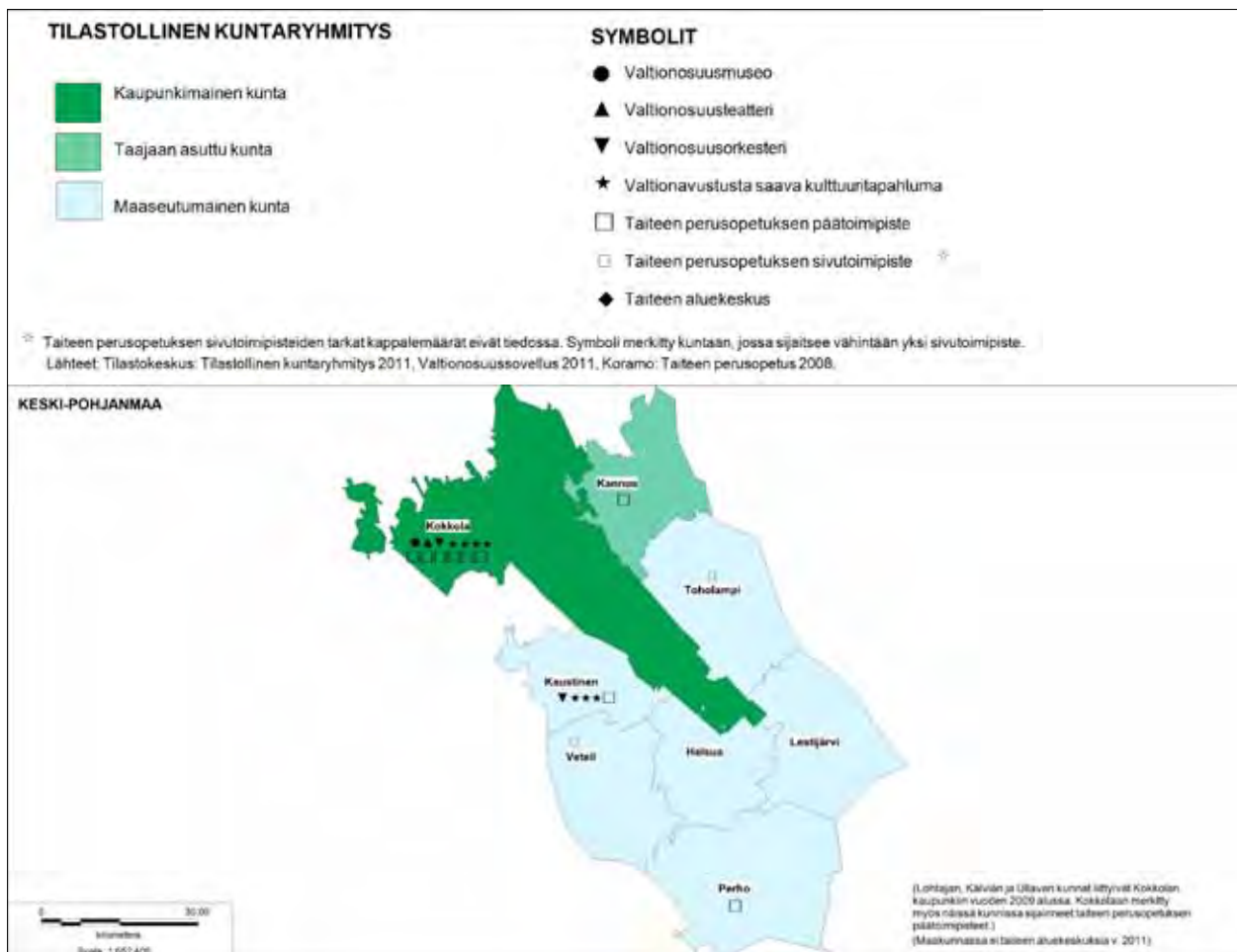
8.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Keski-Pohjanmaan kunnista yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 korkeimmat Toholammilla (18 €/asukas) (Kartta 8.2). Toiseksi korkeimmat yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Kannuksen

kunnassa (15 €/asukas). Kummassakin kunnassa toimii tarkasteltavista kulttuuripalveluista taiteen perusopetuksen toimipiste. Molemmat myös sijaitsevat runsaasti tarkasteltavia kulttuuripalveluja tarjoavan Kokkolan naapurissa.

Maakuntakeskus Kokkolassa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 11 €/asukas. Myös useampia tarkasteltavia palveluja tarjoavassa Kaustisen kunnassa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 12 €/asukas.

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Halsuan ja Lestijärven kunnissa (1 €/asukas), joissa ei ole tarjolla kartassa 8.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Vaikka kunnat ovat runsaasti tarkasteltavia palveluita tarjoavan Kokkolan naapurikuntia, niistä kertyy Kokkolan palveluihin matkaa yli 30 kilometriä.

Kartta 8.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Keski-Pohjanmaalla

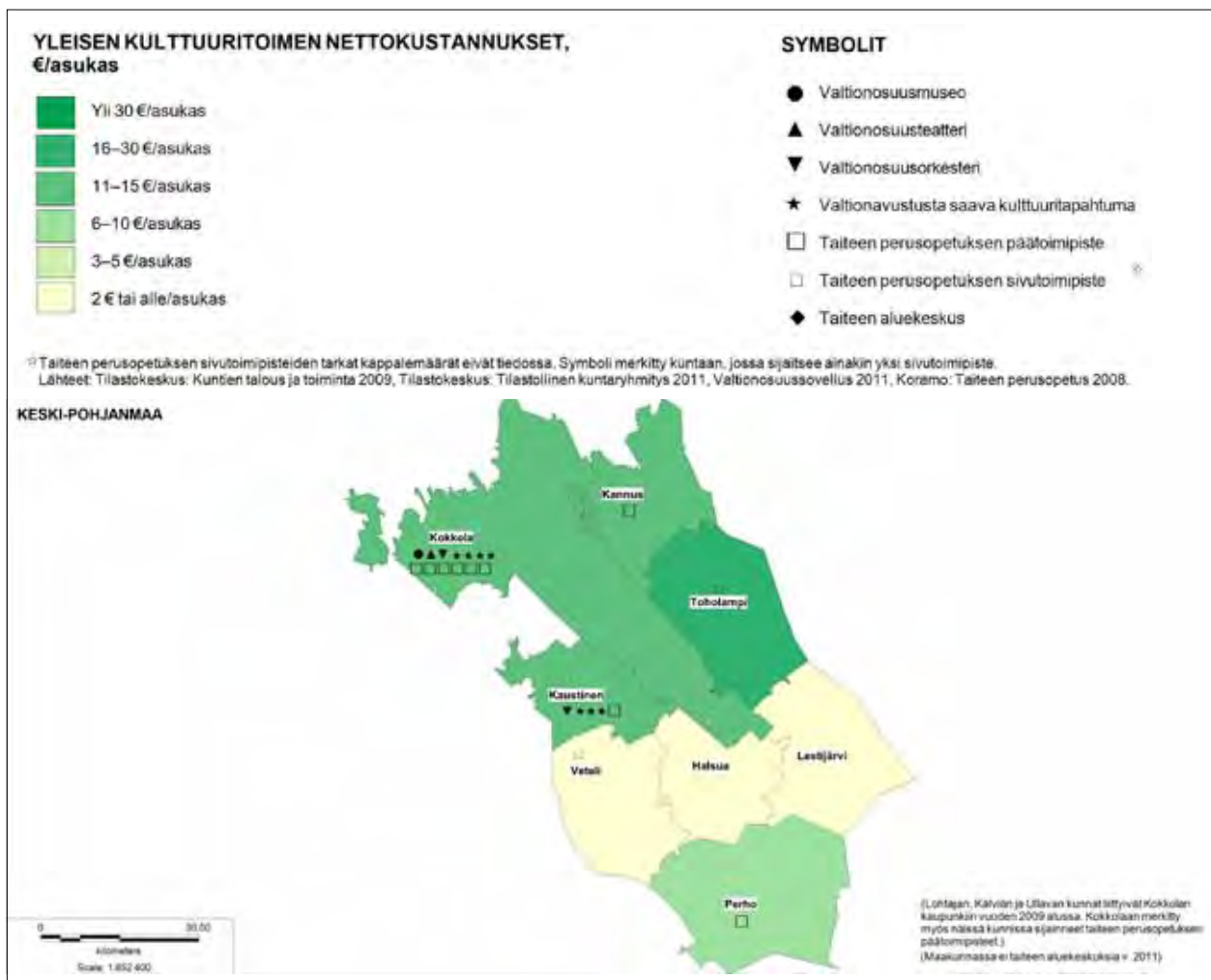
Kaikkiaan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Keski-Pohjanmaalla verraten matalat: nettokustannusten keskiarvo oli 8,5 €/asukas, kun kaikkien Suomen kuntien keskiarvo tarkasteluvuonna oli 11,76 €/asukas.

8.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

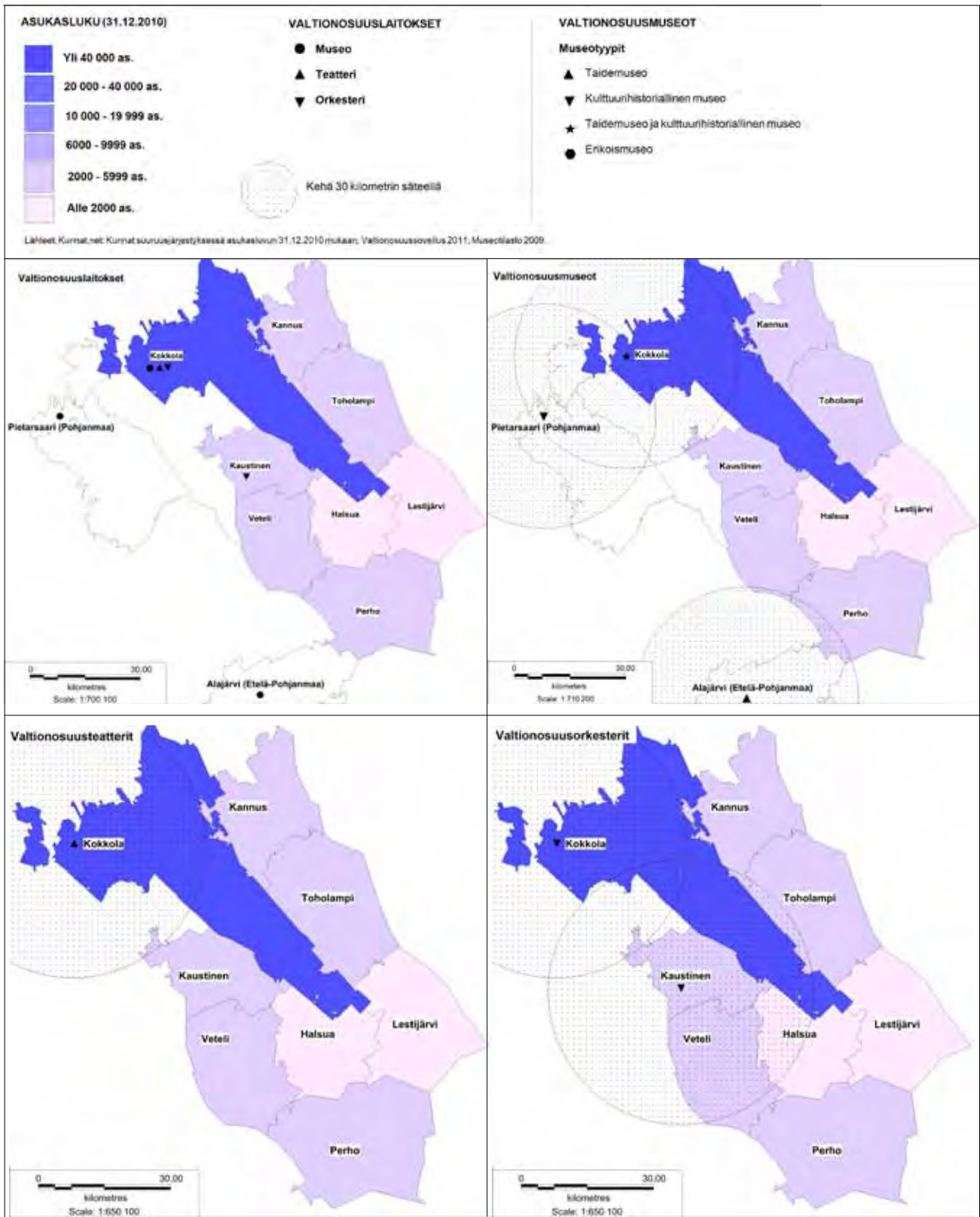
Valtaosa Keski-Pohjanmaan valtionosuuslaitoksista toimii Kokkolassa, jossa sijaitsevat valtionosuusmuseo, -teatteri- ja orkesteri (Kartta 8.3). Asukasluvultaan kolmanneksi suurimmassa kunnassa Kaustisilla toimii valtionosuusorkesteri, jonka esiintyminen painottuu kiertuetoimintaan.

Maakunnan ainoa valtionosuusmuseo toimii Kokkolassa (Kartta 8.4). Lisäksi lähikunnissa Pietarsaarella ja Alajärvellä sijaitsevien museoiden palvelut ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä osasta Keski-Pohjanmaan kuntia. Valtionosuusteattereita ja -orkestreita ei sen sijaan toimi maakunnan lähikunnissa.

Valtionosuuslaitosten alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat lähinnä Kokkolan ja valtionosuusorkesterien osalta myös Kaustisten lähikunnat (Kartat 8.4–8.6). Suuri osa Keski-Pohjanmaan kunnista jää kehien ulkopuolelle.

Kartta 8.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kartat 8.3–8.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Keski-Pohjanmaalla ja lähikunnissa: 8.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 8.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 8.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 8.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

8.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Keski-Pohjanmaalla valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia toimii samoilla paikkakunnilla kuin valtionosuuslaitoksiakin (Kartta 8.7). Kokkolassa järjestetään neljää ja Kaustisilla kolmea valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa, jotka ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä lähinnä naapurikunnista käsin (Kartta 8.8).

Keski-Pohjanmaan lähikunnissa ei järjestetä valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia, jotka olisivat 30 kilometrin säteellä maakunnan asukkaiden saavutettavissa.

8.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

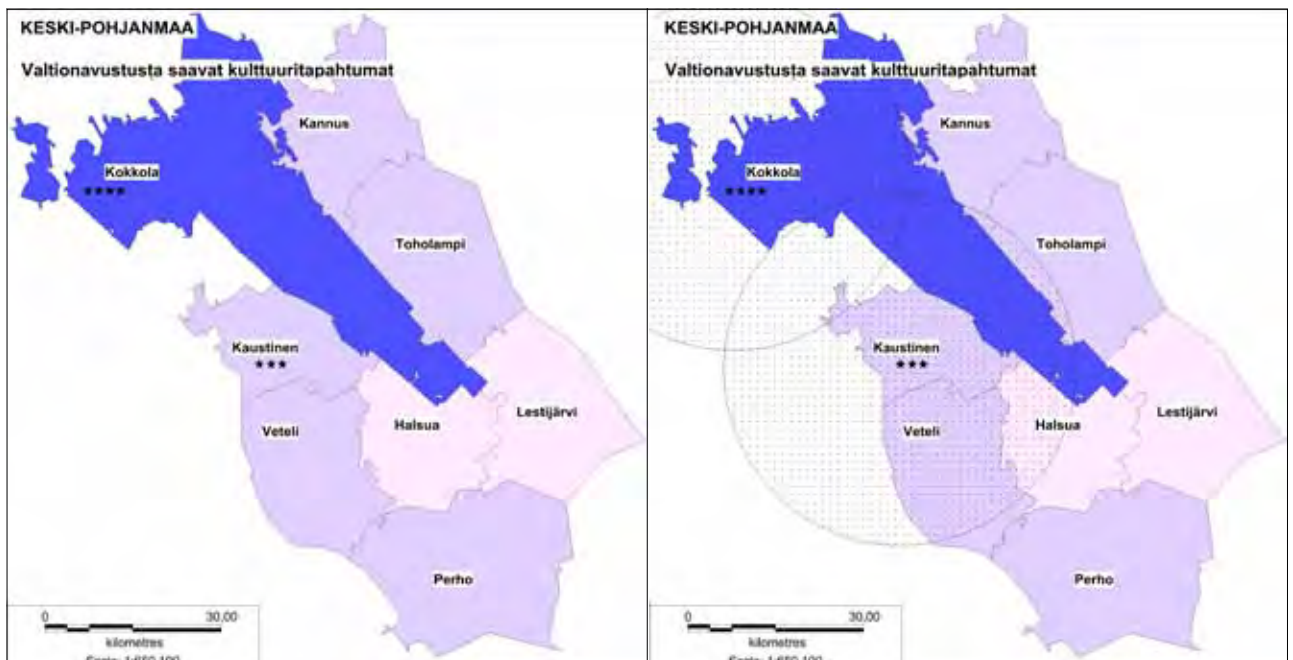
Keski-Pohjanmaalla valtaosa taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä sijaitsee maakuntakeskus Kokkolassa, jossa perusopetusta tarjotaan usealla taiteenalalla. Kaupungissa asuu myös suurin osa maakunnan 7–15-vuotiaista (Kartta 8.9). Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii niissä maakunnan neljässä kunnassa, joissa ikäluokkaan kuuluvia asuu eniten (Kartta 8.10).

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat Kokkolassa (15 €/asukas). Nettokustannustietoja ei ollut saatavilla kolmen kunnan osalta.

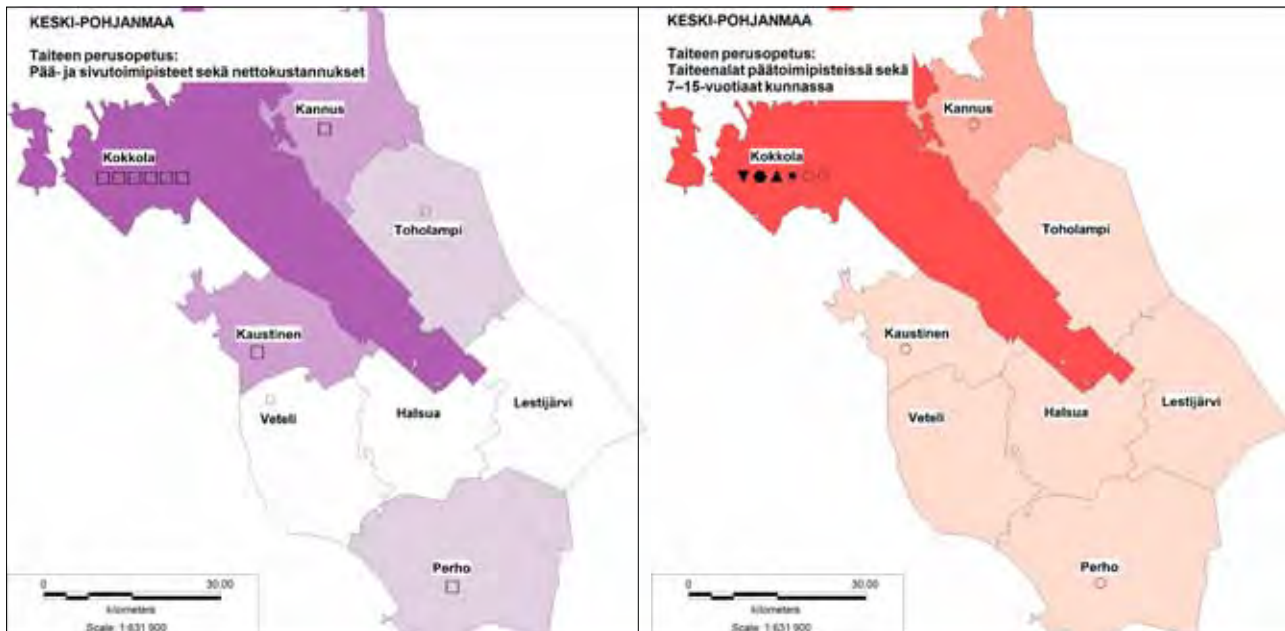
8.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 8.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Vetelissä (88 €/asukas), jossa taas yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 8.17) olivat maakunnan matalimmat. Halsuan, Kaustisen, Perhon ja Vetelin alueella toimii Perhonjokilaakson kansalaisopisto, jonka päätoimipiste sijaitsee Vetelissä. Kansalaisopiston kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan kansalaisopistoista korkein (81,8 %).

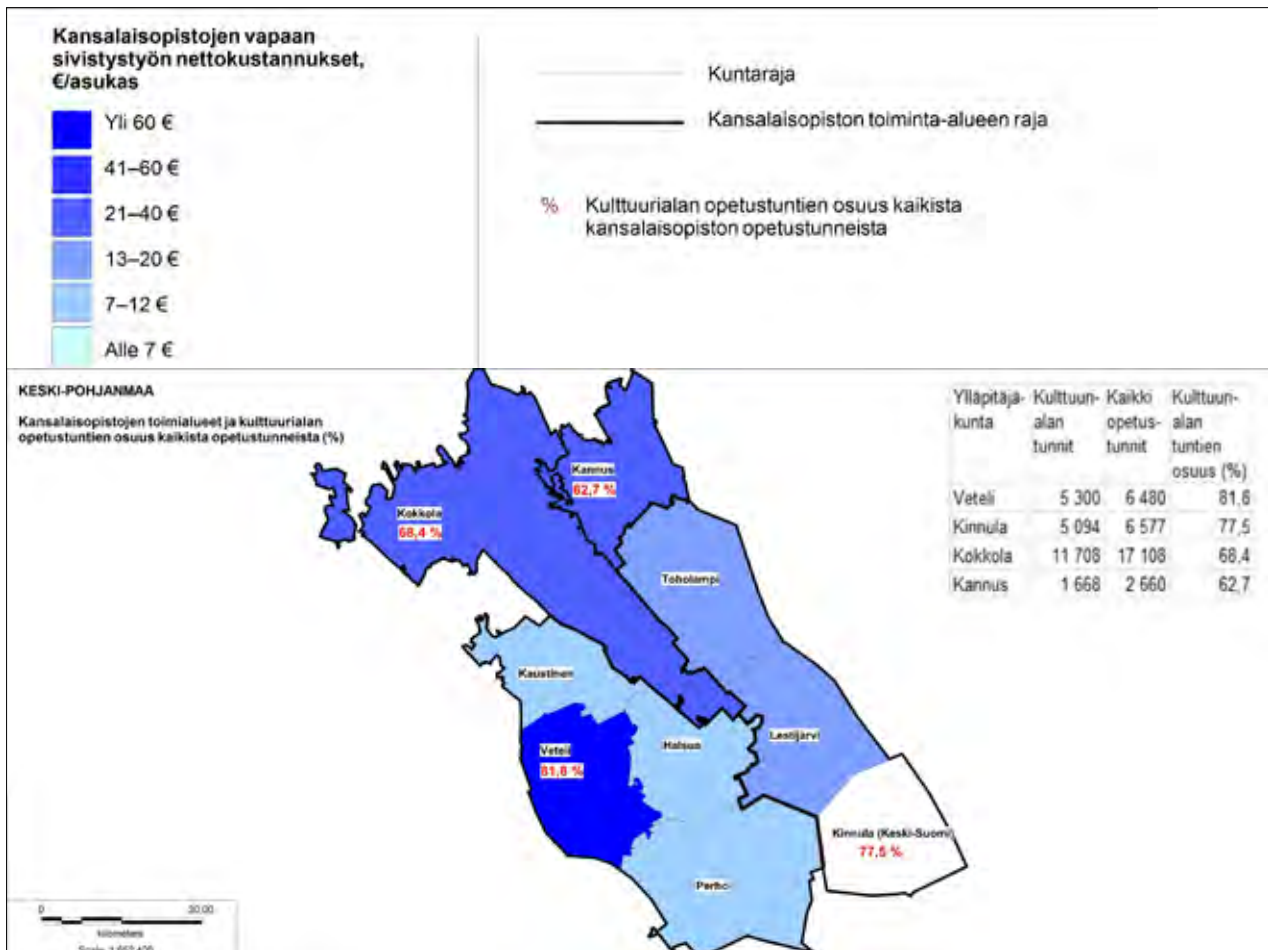
Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli matalin Kannuksen kansalaisopistossa (62,7 %), jossa kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan toiseksi korkeimmat (30 €/asukas).

Kartat 8.7–8.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Keski-Pohjanmaalla ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä

Kartat 8.9–8.10. Taiteen perusopetus Keski-Pohjanmaalla: 8.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 8.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Kartta 8.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Keski-Pohjanmaalla

8.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimi Keski-Pohjanmaan kunnista eniten Kokkolassa, jossa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan neljänneksi korkeimmat (Kartta 8.12). Myös toiseksi korkeimmat yleisen kulttuuritoimen kustannukset omaavassa Kannuksessa työskenteli yksi päätoiminen yleisen kulttuuritoimen työntekijä. Kokkola ja Kannus ovat asukasluvultaan maakunnan suurimpia kuntia.

Vähiten henkilötyövuosia yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui maakunnan kunnista Halsualla (0,04), Vetelissä (0,05), Lestijärvellä (0,1) ja Kaustisella (0,15) (Kartta 8.13). Kaustinen on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurin kunta, kun taas Lestijärven asukasluku on maakunnan pienin. Lestijärvellä myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Halsuan ohella maakunnan matalimmat (1 €/asukas)

8.8 Kulttuurin nettokustannukset

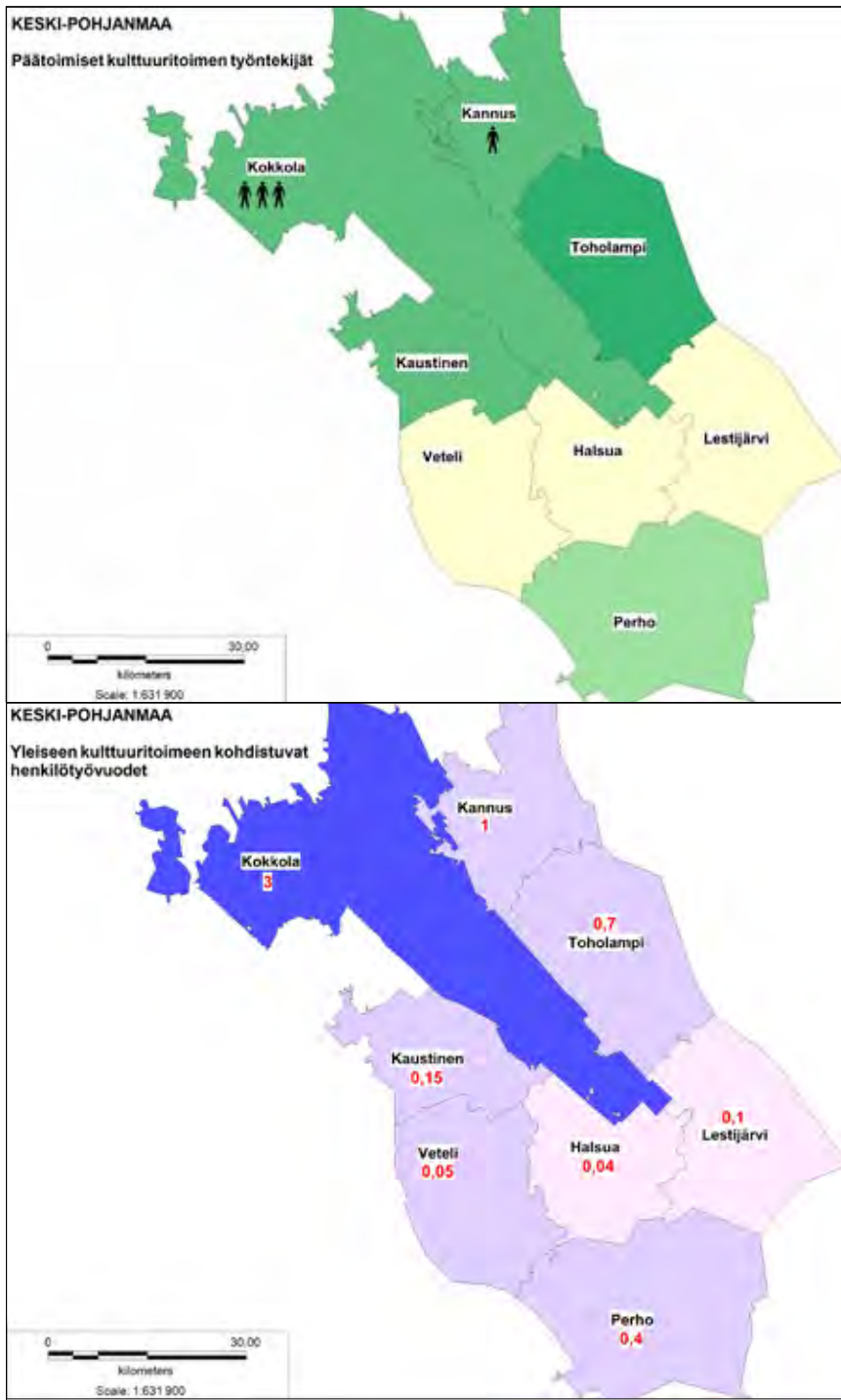
Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 8.14) olivat maakunnan korkeimpia Toholammilla (18 €/asukas) ja Kannuksen (15 €/asukas) kunnissa sekä runsaasti tarkasteltavia palveluja tarjoavissa Kaustisen (12 €/asukas) ja Kokkolan (11 €/asukas) kunnissa. Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Halsuan ja Lestijärven kunnissa (1 €/asukas), joissa ei ole tarjolla kartoissa 8.1 ja 8.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yhteenlasketut nettokustannukset (Kartta 8.15) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Kokkolassa (77 €/asukas), jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Lestijärvellä (1 €/asukas), jossa kustannuksia ei ollut lainkaan museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta. Halsuan kunnassa, jossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Lestijärven ohella maakunnan matalimmat, yhteenlasketut kustannukset ovat 12 €/asukas – saman verran kuin runsaammin tarkasteltavia palveluita tarjoavassa Kaustisen kunnassa.

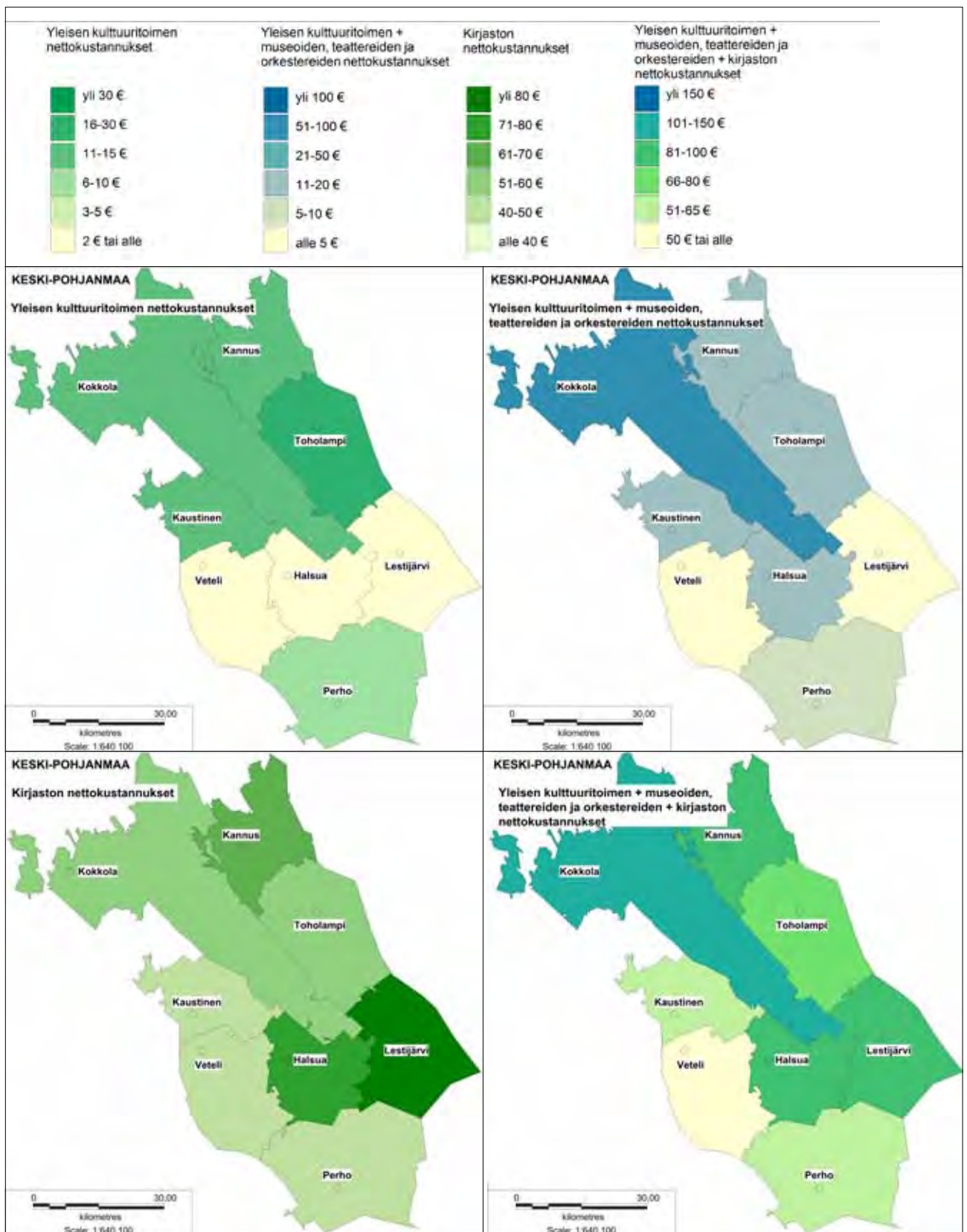
Kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 8.16) olivat maakunnan korkeimmat Lestijärvellä (94 €/asukas) ja Halsualla (75 €/asukas). Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Kaustisilla (46 €/asukas) ja Vetelissä (48 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Halsuan ja Lestijärven jälkeen maakunnan matalimmat.

Yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut nettokustannukset (Kartta 8.17) olivat maakunnan korkeimmat maakuntakeskus Kokkolassa (135 €/asukas). Seuraavaksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Lestijärvellä (95 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen kustannukset olivat Halsuan ohella maakunnan matalimmat, mutta kirjaston nettokustannukset taas maakunnan korkeimmat. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Vetelissä (50 €/asukas), jossa kaikki tarkastellut asukaskohtaiset kustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 8.9) olivat yhteenlaskettujen kustannusten (Kartta 8.17) tapaan korkeimmat Kokkolassa. Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset taas olivat maakunnan korkeimmat Vetelissä (88 €/asukas), jossa taas yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan matalimmat.

Kartat 8.12–8.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Keski-Pohjanmaalla: 8.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 8.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Kartat 8.14–8.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Keski-Pohjanmaalla: 8.14) yleinen kulttuuritoimi, 8.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 8.16) kirjasto, 8.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 8.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Halsua	1	12	75	87	Ei tietoa	11	1 289	145	-	0,04
Kannus	15	18	65	83	6	30	5 737	714	1 1	
Kaustinen	12	12	46	58	7	10	4 302	440	-	0,15
Kokkola	11	77	58	135	15	27	46 260	5131	3 3	
Lestijärvi	1	1	94	95	Ei tietoa	15	853	85	-	0,1
Perho	8	8	49	57	4	9	2 934	425	-	0,4
Toholampi	18	18	60	78	4	17	3 480	396	-	0,7
Veteli	2	2	48	50	Ei tietoa	88	3 466	333	-	0,05

9 Keski-Suomi

9.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Keski-Suomi on asukasluvultaan maan viidenneksi suurin maakunta. Maakunnassa on 23 kuntaa, joista kaupunkeja on kuusi. Keski-Suomen maakuntakeskus on Jyväskylä.

Kuudessa Keski-Suomen maakunnan kunnassa ei ole tarjolla kartassa 9.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Näitä kuntia ovat Kannonkoski, Kivijärvi, Kuhmoinen ja Kyyjärvi sekä Jyväskylän naapurikunnat Muurame ja Uurainen.

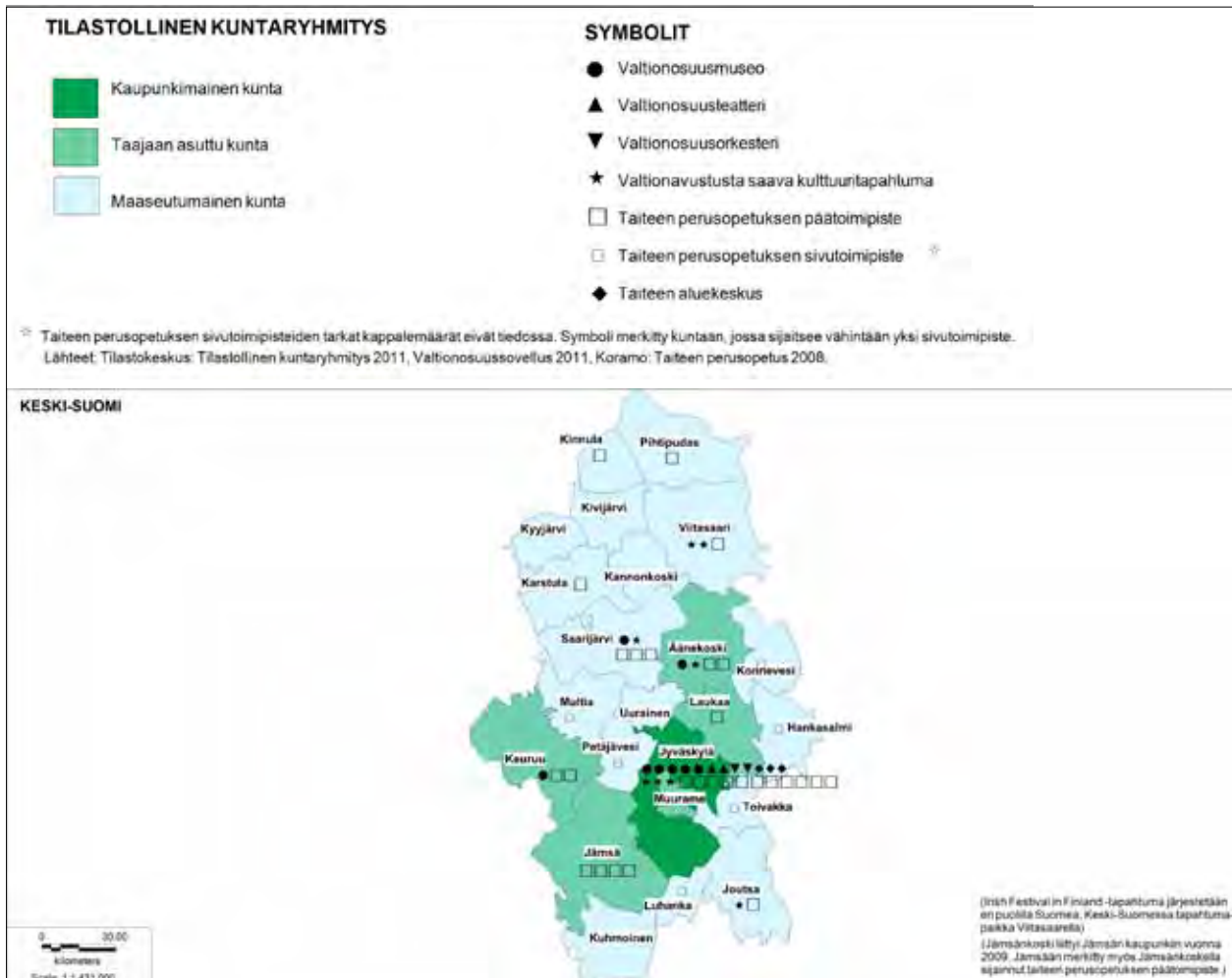
Keski-Suomen maakuntakeskus Jyväskylä on tarkasteltavien kulttuuripalvelujen maakunnallinen keskitelmä (Kartta 9.1). Jyväskylässä sijaitsevat valtaosa maakunnan valtionosuusmuseoista (5 kappaletta), molemmat maakunnan valtionosuusteatterit sekä molemmat maakunnan valtionosuusorkesterit. Valtionosuusmuseoita toimii Jyväskylän ohella kaupunkimaisissa Keuruun (Keuruun museo) ja Äänekosken kunnissa (Äänekosken kaupunginmuseo) sekä maaseutumaisessa Saarijärven kunnassa (Saarijärven museo).

Valtaosa tarkasteltavista kulttuuripalveluista toimii maakunnan ainoassa kaupunkimaisessa kunnassa Jyväskylässä, mutta useita palveluja on tarjolla niin taajaan asutussa Äänekosken kunnassa kuin maaseutumaisessa Saarijärvenkin kunnassa.

Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii maakunnan kunnista eniten Jyväskylässä (11 päätoimipistettä). Useampia päätoimipisteitä toimii maakunnan kunnista myös taajaan asutuissa Jämsässä, Keuruulla ja Äänekoskella. Maaseutumaisista kunnista Saarijärvellä sijaitsee useampi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

Taulukko 9.1.

KESKI-SUOMI	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 1 kpl Taajaan asutut: 5 kpl Maaseutumaiset: 17 kpl Yhteensä: 23 kpl
Väkiluku	273 561
Väestötiheys	16,4 as./km ²
Kokonaispinta-ala	19 948,8 km ²
Valtionosuuslaitokset	8 kpl (34 195,1 as./museo) Valtionosuusteatterit: 2 kpl (136 780,5 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 2 kpl (136 780,5 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	8 kpl (Irish Festival in Finland -tapahtuma eri puolilla Suomea, Keski-Suomessa Viitasaarella) (34 195,1 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	28 kpl (9 770,0 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	3 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Keski-Suomen taidetoimikunta
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	3,28 %

Kartta 9.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Keski-Suomessa.

9.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Keski-Suomessa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 korkeimmat kunnissa, joissa on tarkastelluista kulttuuripalveluista tarjolla vain taiteen perusopetusta (Kartta 9.2). Tarkasteltavien kulttuuripalvelujen keskittymässä Jyväskylässä yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (17 €/asukas) kuuluivat myös maakunnan korkeimpiin.

Vaikka yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat kunnissa, joissa tarkasteltavia palveluja on tarjolla hieman tai ei lainkaan, myös matalimmat kustannustiedot olivat tällaisista kunnista. Tarkasteltavat nettokustannukset

olivat matalimmat Kannonkoskella ja Uuraisissa (1 €/asukas), joissa kummassakaan ei ole tarjolla kartassa 9.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat keskimäärin Keski-Suomessa hieman koko maan tasoa matalammat: Keski-Suomen kuntien keskiarvo oli 10,4 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 11,6 €/asukas.

9.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista toimii maakuntakeskus Jyväskylässä (Kartta 9.3). Muista kunnista valtionosuuslaitoksia toimii Keuruulla, Saarijärvellä ja Äänekoskella, jotka kuuluvat asukasluvultaan maakunnan suurimpiin kuntiin.

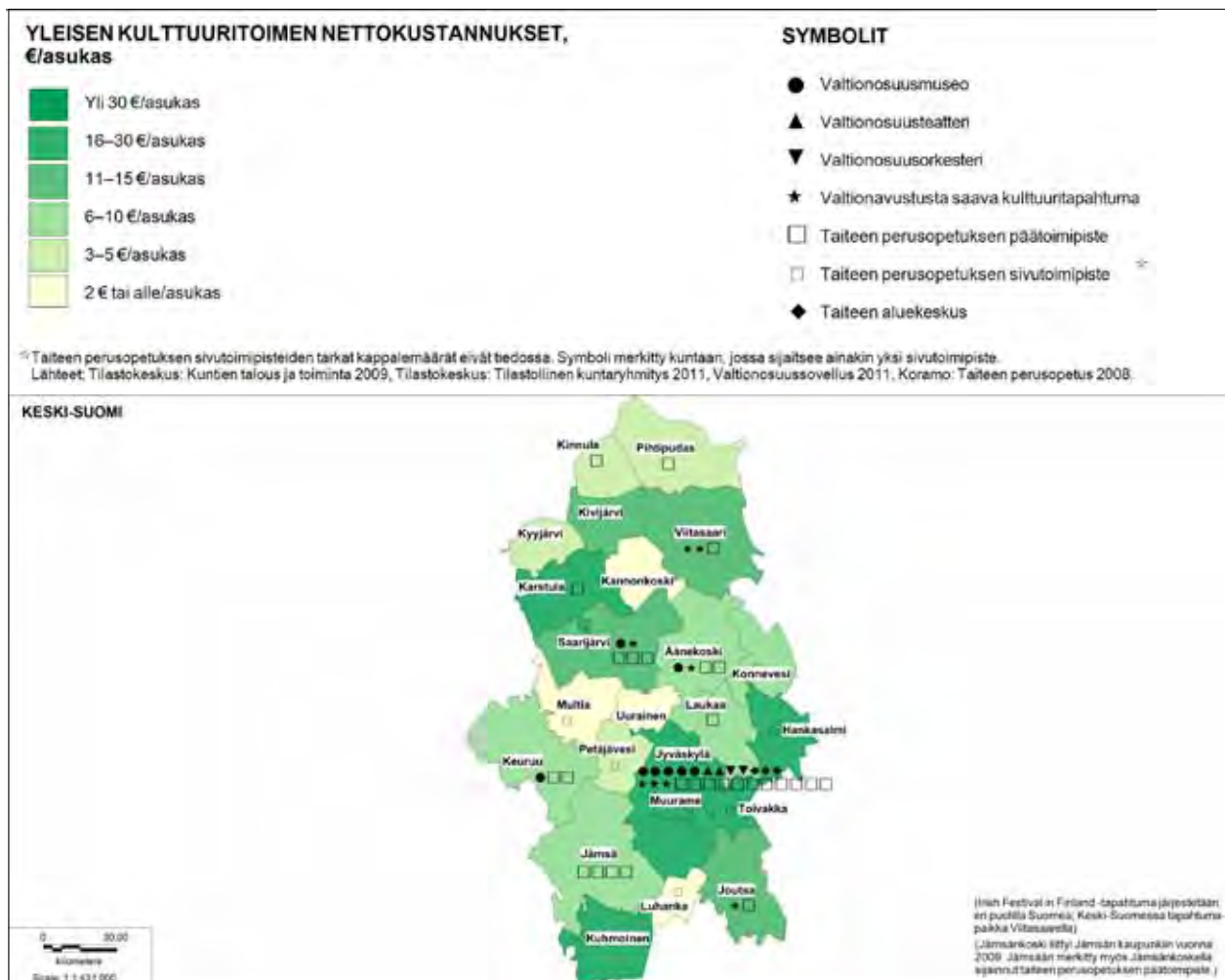
Valtionosuusmuseoiden palvelut ovat valtionosuuslaitoksista kattavimmin maakunnan asukkaiden saatavissa (Kartta 9.4): valtionosuusmuseoita toimii useita sekä maakunnassa että 30 kilometrin säteellä maakunnan lähikunnissa. Alueellista saatavuutta kuvaavat kehät kattavat maakunnan keskiosan. Maakunnan pohjois- ja eteläosissa sijaitsee kuitenkin kuntia, joista valtionosuuslaitosten palvelut eivät ole saatavissa tarkasteltavalla etäisyydellä.

Valtionosuusteattereita ja -orkestereita ei toimi 30 kilometrin säteellä maakunnan lähikunnissa (Kartta 8.5 ja 8.6). Jyväskylään sijoitetut symbolit ovat tarkasteluetaisyydellä saatavissa lähinnä maakunnan keskiosan kunnista käsin. Kartoissa ei kuitenkaan näy kiertuetoiminta.

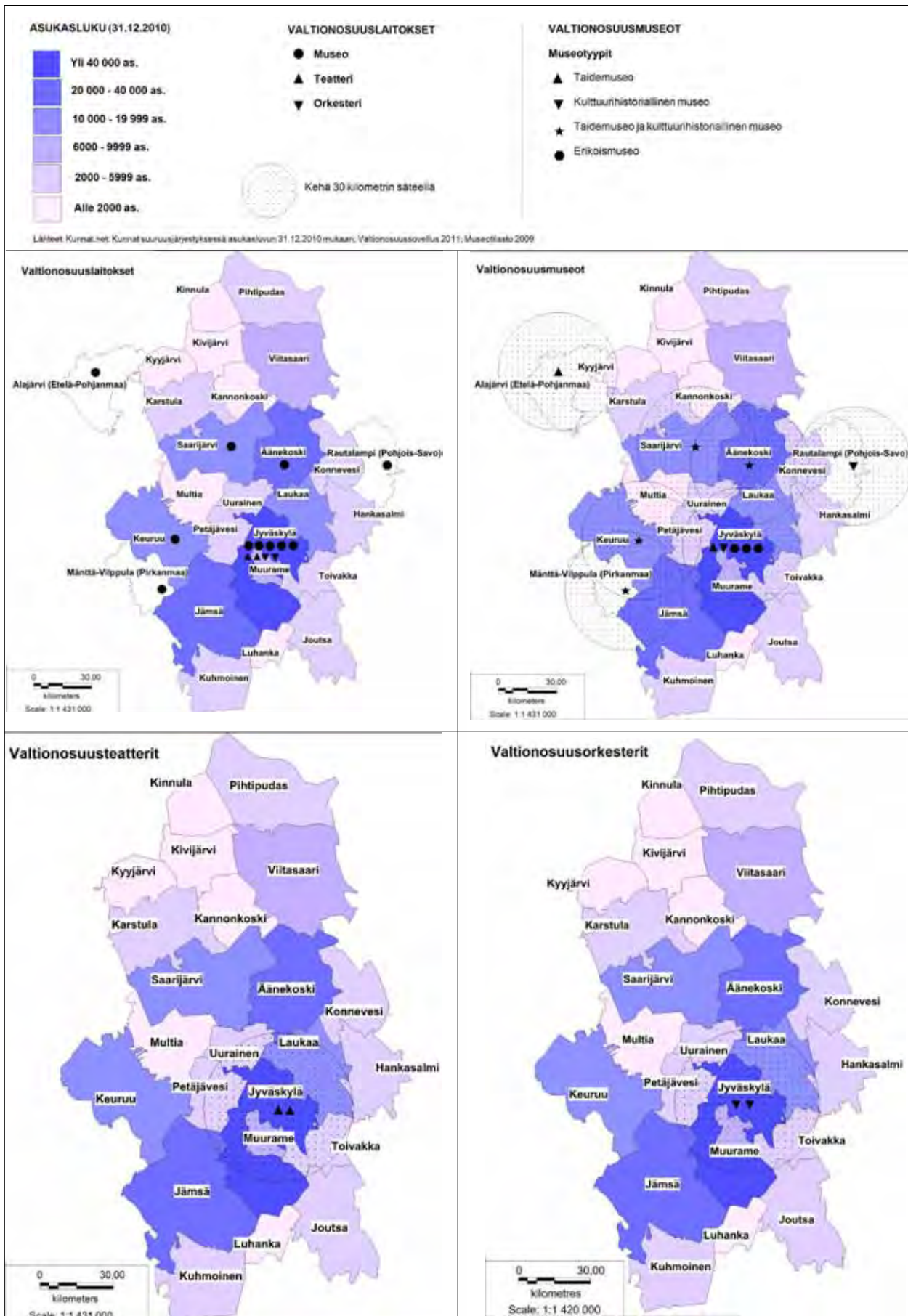
9.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Keski-Suomessa viidessä kunnassa, joista asukasluvultaan pienin oli vuonna 2010 Joutsa (5 053) ja suurin Jyväskylä (130 816) (Kartta 9.7). Maakunnan tapahtumien lisäksi lähikunnissa järjestetään useita tapahtumia, jotka ovat osan maakunnan asukkaista saatavissa 30 kilometrin säteellä.

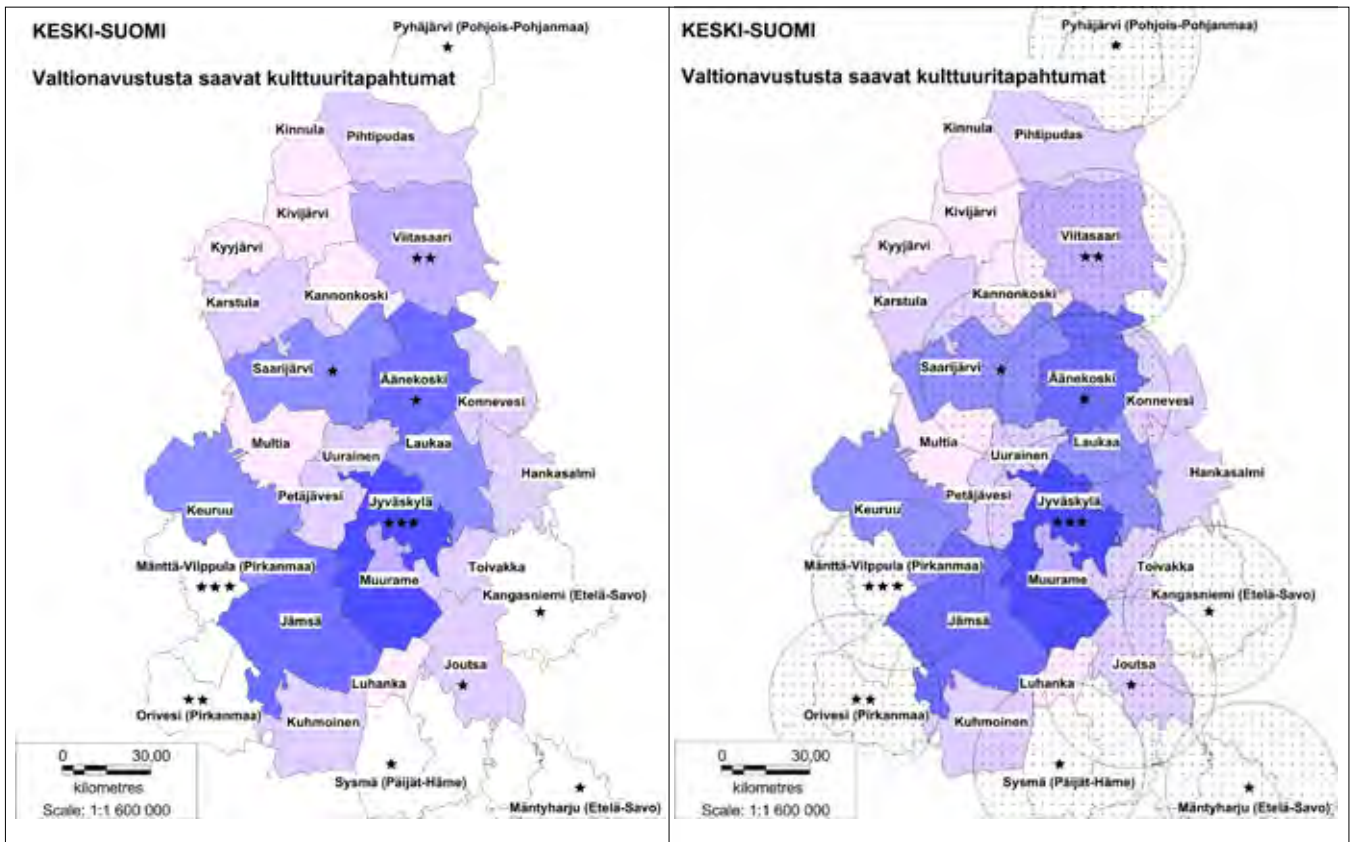
Saatavuutta kuvaavat kehät kattavat lähes koko maakunnan (Kartta 9.8). Kehien ulkopuolelle jää etenkin pohjoisosan asukasluvultaan pieniä kuntia.

Kartta 9.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti.

Kartat 9.3–9.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Keski-Suomessa ja lähikunnissa: 9.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 9.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 9.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 9.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä.

Kartat 9.7–9.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Keski-Suomessa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.⁷

9.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

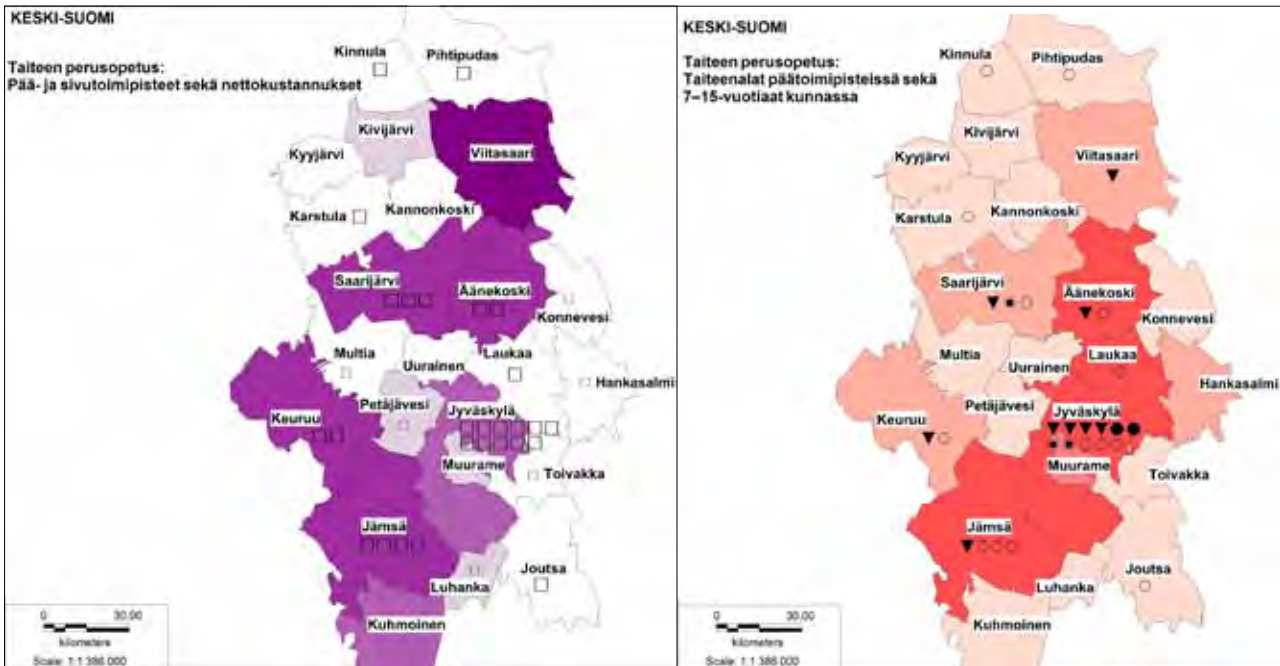
Suurimmassa osassa Keski-Suomen kuntia toimii yksi tai useampi taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipiste (Kartta 9.9). Useita päätoimipisteitä sijaitsee Jyväskylässä, Jämsässä, Saarijärvellä, Keuruulla, Äänekoskella ja Viitasaarella (Kartta 9.10). Laukaalla, jossa asuu maakunnan toiseksi eniten 7–15-vuotiaita, taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii yksi. Tiedossa olevista aloista useimmissa maakunnan kunnassa tarjotaan musiikin perusopetusta.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia pääosin niissä kunnissa, joissa toimi useampi taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Kuitenkin korkeimmat taiteen perusopetuksen nettokustannukset olivat Viitasaarella (39 €/asukas), jossa toimi yksi päätoimipiste. Kustannustietoja ei ollut saatavilla yhdeksän kunnan osalta.

9.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 9.11) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Kinnulassa (221 €/asukas). Kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin, kun taas kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan keskitasoa. Kinnula ylläpitää Suomenselän kansalaisopistoa, jossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista on maakunnan toiseksi korkein (77,5 %).

Kaikkiaan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Keski-Suomessa verraten korkeat: Keski-Suomen kuntien keskiarvo oli 38,1 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

Kartat 9.9–9.10. Taiteen perusopetus Keski-Suomessa: 9.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 9.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli korkein Pihtiputaan ja Viitasaaren alueella toimivassa Viitaseudun opistossa (81,5 %), jonka päätoimipaikka sijaitsee Pihtiputaalla. Pihtiputaan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat (90 €/asukas).

9.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Keski-Suomessa useampia yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä työskentelee asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa: Jyväskylässä toimii seitsemän, Äänekoskella kolme ja Jämsässä kaksi päätoimista työntekijää (Kartta 9.12). Seitsemässä maakunnan kunnista toimii yksi yleisen kulttuuritoimen päätoiminen työntekijä. Näissä kunnissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset vaihtelivat maakunnan kolmanneksi matalimmista (Petäjävesi, 4 €/asukas) maakunnan korkeimpiin (Karstula, 21 €/asukas).

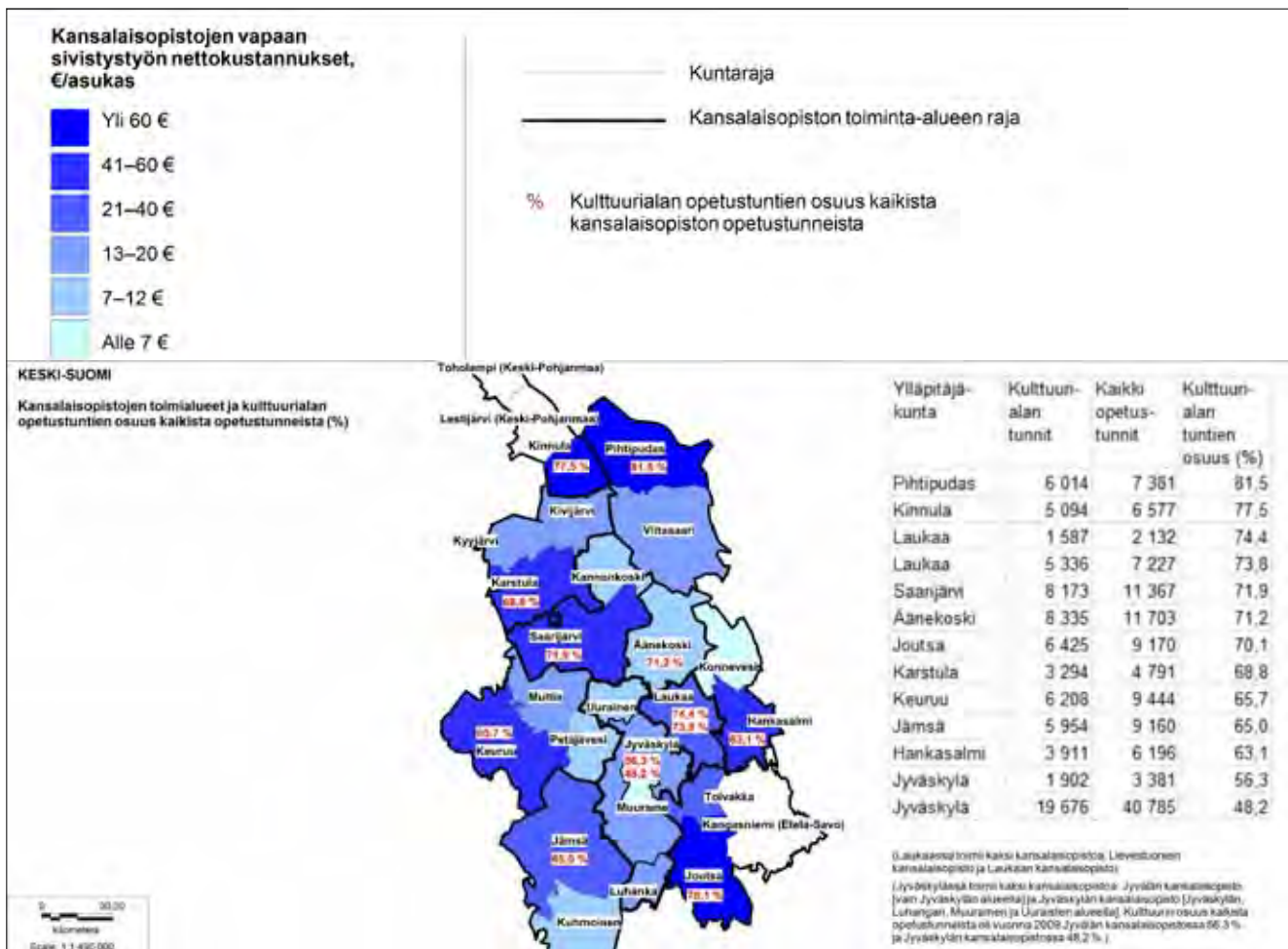
Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui eniten henkilötyövuosia asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa (Kartta 9.13). Kuitenkin joissakin asukasluvultaan pienemmissä kunnissa (Hankasalmi, Kars-

tula, Petäjävesi) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui yksi henkilötyövuosi. Yleisen kulttuuritoimen tehtävät toteutetaan ostopalveluna Kyyjällä, joka on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi pienin kunta.

9.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 9.14) olivat Keski-Suomessa vuonna 2009 korkeimmat maaseutumaisessa Karstulan kunnassa (21 €/asukas). Maakuntakeskus Jyväskylässä (17 €/asukas) nettokustannukset kuuluivat myös maakunnan korkeimpiin. Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Kannonkosken ja Uuraisten kunnissa (1 €/asukas).

Yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yhteenlasketut nettokustannukset (Kartta 9.15) olivat korkeimmat maakuntakeskus Jyväskylässä (92 €/asukas), jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Jyväskylässä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivatkin huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat: kaupungissa kustannukset olivat 75 €/asukas, kun toiseksi korkeimmat kustannukset olivat Saarijällä 35 €/asukas.

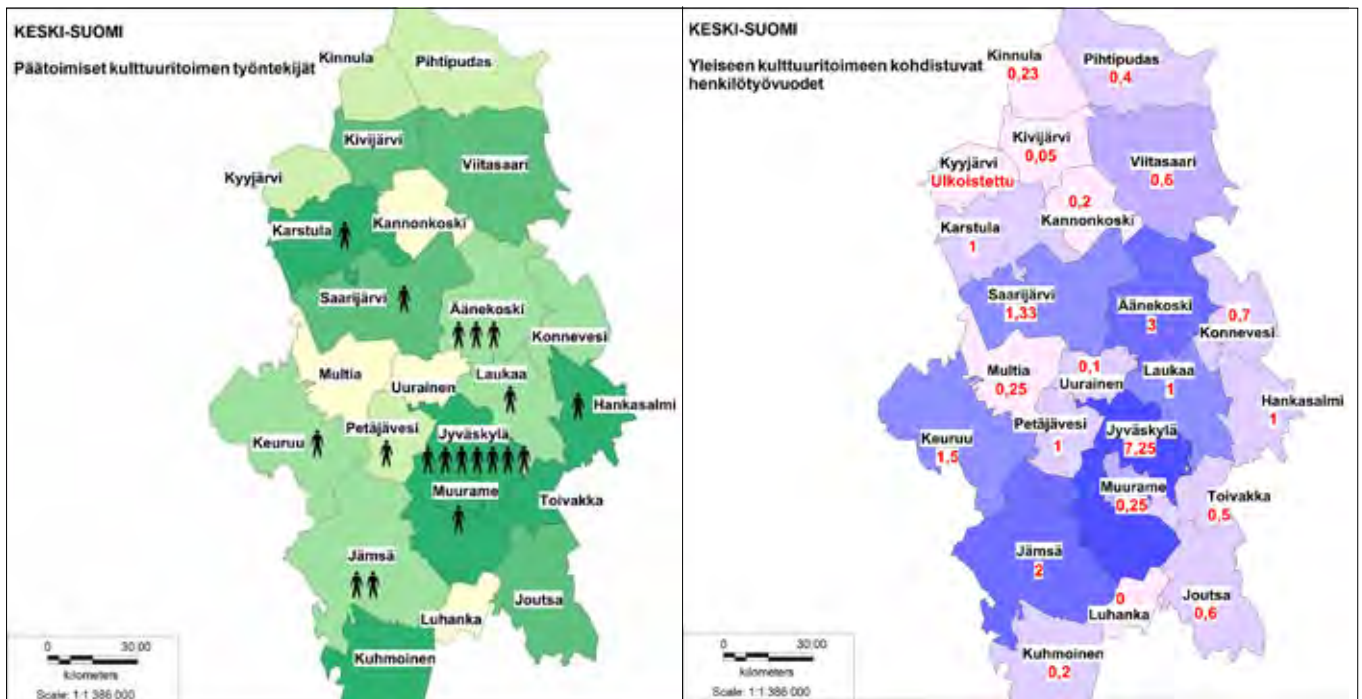
Kartta 9.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Keski-Suomessa

Kirjaston nettokustannukset (Kartta 9.16) olivat maakunnan korkeimmat Luhangan kunnassa (98 €/asukas), jonka kustannuksista yleisen kulttuuritoimen tai museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta ei ollut ilmoitettu tietoja. Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Muuramessa (39 €/asukas), jonka yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin.

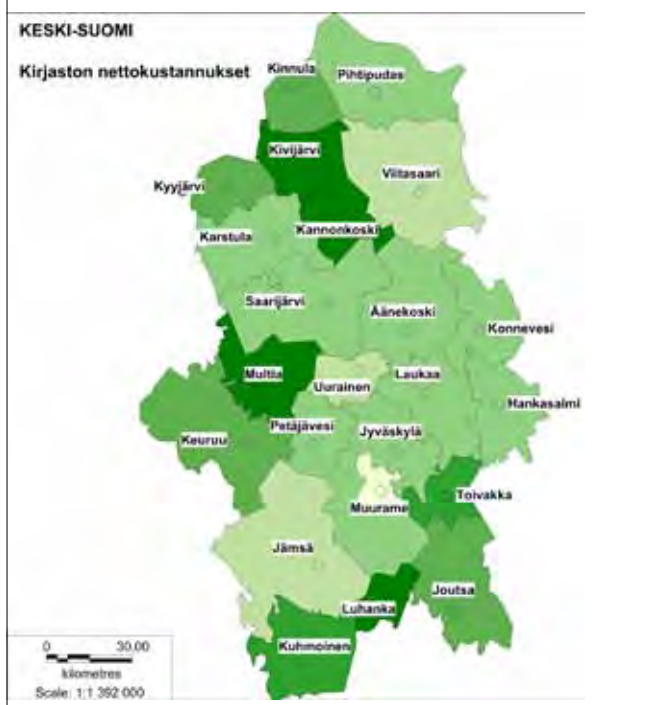
Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 9.17) olivat maakunnan korkeimmat Jyväskylässä (152 €/asukas). Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Uraisilla (48 €/asukas), jossa kaikki tarkastelluista kustannuksista kuuluivat maakunnan matalimpiin. Luhangan ja Multian tietoja ei ollut saatavilla, joten kuntien yhteenlasketut kustannukset saattavat todellisuudessa olla kartalla esitettyä korkeammat.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 9.9) olivat maakunnan korkeimpia Viitasaarella (39 €/asukas) ja Äänekoskella (31 €/asukas), joista kummassakin yhteenlasketut kustannukset (Kartta 9.17) olivat maakunnan keskiarvoa (79,7 €/asukas) matalammat. Äänekoskella yhteenlasketut kustannukset olivat Pihtiputaan ohella maakunnan kolmanneksi matalimmat (61 €/asukas).

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Kinnulassa (0 €/asukas) sekä Toivakassa ja Joutsassa (2 €/asukas). Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 9.11) taas olivat maakunnan korkeimmat juuri Kinnulassa (221 €/asukas) ja Joutsassa (108 €/asukas). Toivakassa kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan kahdeksanneksi korkeimmat (37 €/asukas).

Kartat 9.12–9.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Keski-Suomessa: 9.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 9.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Kartat 9.14–9.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Keski-Suomessa: 9.14) yleinen kulttuuritoimi, 9.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 9.16) kirjasto, 9.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 9.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7-15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kulttuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orkes- terit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kan- salais- opis- tojen vapaa sivistys- työ				
Hankasalmi	20	20	60	80	Ei tietoa	60	5 542	529	1	1
Joutsa	13	13	67	80	2	108	5 053	391	-	0,6
Jyväskylä	17	92	60	152	10	19	130 816	11928	7	7,25
Jämsä	7	13	50	63	23	25	22 691	2287	2	2
Kannonkoski	1	4	83	87	Ei tietoa	8	1 577	151	-	0,2
Karstula	21	25	57	82	Ei tietoa	48	4 507	429	1	1
Keuruu	10	14	61	75	22	55	10 666	974	1	1,5
Kinnula	3	3	62	65	0	221	1 821	195	-	0,23
Kivijärvi	14	14	82	96	4	16	1 364	139	-	0,05
Konnevesi	8	8	60	68	Ei tietoa	6	2 963	265	-	0,7
Kuhmoinen	19	33	80	113	8	10	2 554	185	-	0,2
Kyyjärvi	3	6	70	76	Ei tietoa	16	1 508	156	-	Ulkoistettu
Laukaa	6	6	51	57	Ei tietoa	23	18 142	2311	1	1
Luhanka	Ei tietoa	Ei tietoa	98	98	4	18	831	66	-	0
Multia	Ei tietoa	Ei tietoa	83	83	Ei tietoa	15	1 890	181	-	0,25
Muurame	20	25	39	64	4	6	9 256	1305	1	0,25
Petäjävesi	4	4	58	62	4	10	4 022	452	1	1
Pihtipudas	4	4	57	61	Ei tietoa	90	4 563	498	-	0,4
Saarijärvi	11	46	54	100	27	49	10 580	993	1	1,33
Toivakka	16	16	77	93	2	37	2 418	238	-	0,5
Uurainen	1	3	45	48	Ei tietoa	9	3 455	442	-	0,1
Viitasaari	11	11	50	61	39	17	7 174	671	-	0,6
Äänekoski	10	16	52	68	31	10	20 244	2192	3	3

10 Kymenlaakso

10.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kymenlaakson maakunta jakautuu kahteen seutukuntaan ja seitsemään kuntaan. Vuonna 2010 kuntia oli kymmenen. Kymenlaaksolla on kaksi maakuntakeskusta: Kotka ja Kouvola. Kotkassa sijaitsevat muun muassa maakunnan liiton hallinto ja keskussairaala. Kouvola on ollut vuoden 2009 kuntaliitosten jälkeen asukasluvultaan maakunnan suurin kaupunki: vuoden 2010 lopussa Kouvolan asukasluku oli 88 072. Samaan aikaan asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa kaupungissa Kotkassa asui 54 824 henkilöä.

Kaikissa Kymenlaakson kunnissa on tarjolla joitakin tarkasteltavista kulttuuripalveluista.

Kymenlaakson maakunnassa ei ole lainkaan taajaan asuttuja kuntia. Suurin osa tarkasteltavista kulttuuripalveluista on keskittynyt kaupunkimaisiin kuntiin (Kartta 10.1). Valtionosuuslaitoksista maaseutumaisissa kunnissa toimivat vain Miehikkälän museot. Valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumissa kaupunkimaisten kuntien ulkopuolella järjestetään vain Iitin Musiikkijuhlat.

Valtionosuuslaitosten ja kulttuuritapahtumien ohella myös suurin osa taiteen perusopetuksen oppilaitosten päätoimipisteistä sijaitsee Kymenlaakson kaupunkimaisissa kunnissa. Kaikkiaan taiteen perusopetuksen oppilaitosten pää- tai sivutoimipisteitä toimi vuonna 2008 kaikissa kunnissa Miehikkälää lukuun ottamatta.

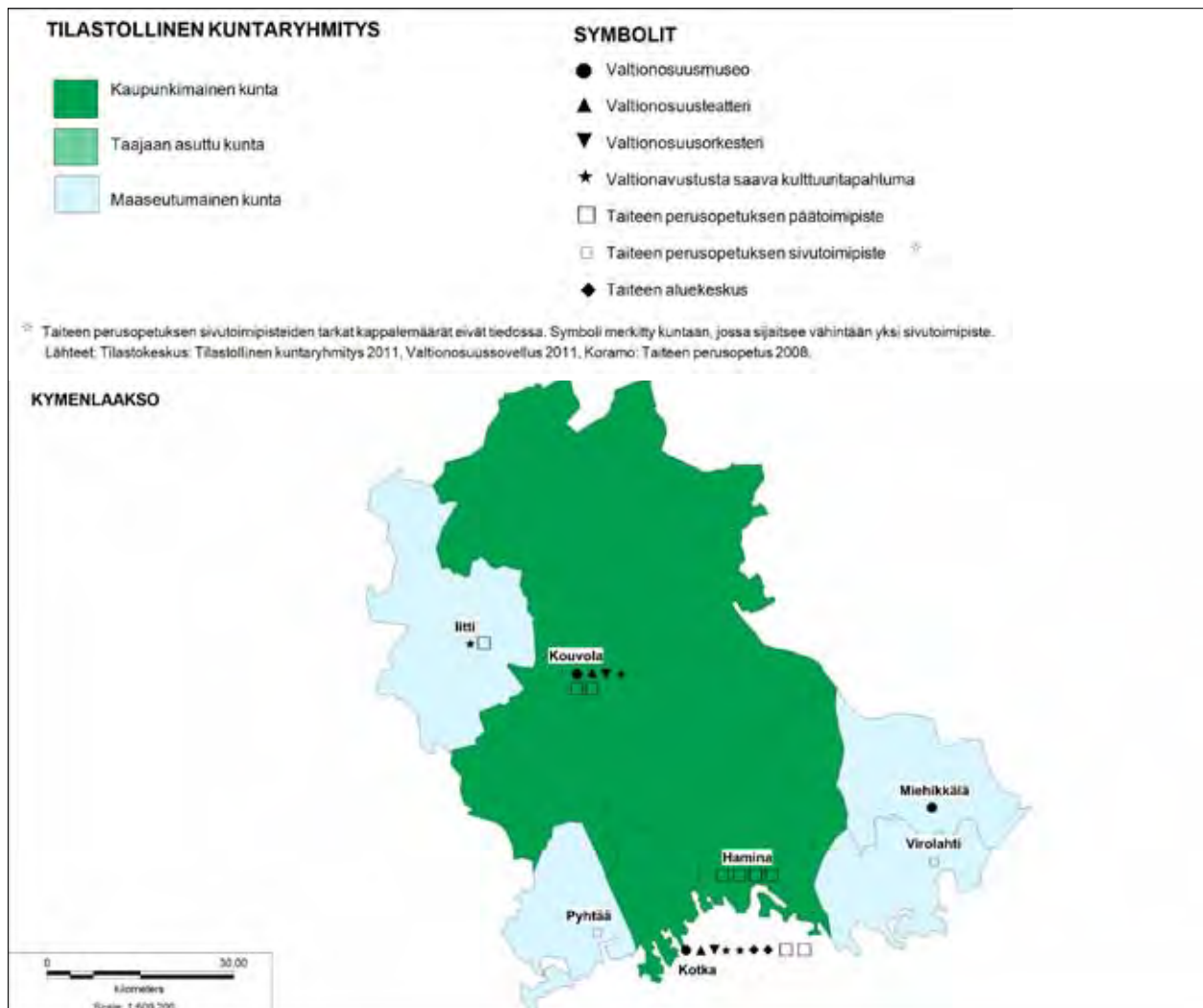
Taulukko 10.1.

KYMENLAAKSO	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 3 kpl Taajaan asutut: - kpl Maaseutumaiset: 4 kpl Yhteensä: 7 kpl
Väkiluku	182 226
Väestötiheys	35,4 as./km ²
Kokonaispinta-ala	7 455,5 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 3 kpl (60 742 as./museo) Valtionosuusteatterit: 2 kpl (91 113 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl ⁹ (182 226 as./ orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	4 kpl (45 556,5 as./ tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	9 kpl (20 247,3 as./ päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	2 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Kaakkois-Suomen taidetoimikunta (toimialue: Kymenlaakso ja Etelä- Karjala)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,17 %

Taiteen aluekeskuksista Kymenlaaksossa toimivat Kotkan valokuvakeskus sekä Kymenlaakson lastenkulttuuriverkosto, joka yhdessä Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metkun kanssa muodostaa Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkoston. Kaakon lasten ja nuorten kulttuuriverkosto kuuluu valtakunnalliseen Taikalamppu-lastenkulttuuriverkostoon, ja sen toiminta kattaa kaikki Kymenlaakson lastenkulttuuriverkostoon kuuluvat kunnat (Iitti, Kotka, Kouvola, Hamina, Virolahti, Miehikkälä ja Pyhtää) sekä Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metkuun kuuluvat kunnat (Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Imatra, Lappeenranta, Taipalsaari, Lemi, Savitaipale ja Luumäki).

10.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 10.2) olivat vuonna 2009 korkeimmat maakunnan kaupunkimaisissa kunnissa: Kotkassa (23 €/asukas), Kouvolassa (22 €/asukas) ja Haminassa (18 €/asukas). Matalimmat nettokustannukset olivat Miehikkälässä (8 €/asukas). Kymenlaakson kuntien yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat keskimääräistä korkeammat: Kymenlaakson kuntien keskiarvo oli 15,1 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 11,6 €/asukas

Kartta 10.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Kymenlaaksossa.

Kartoituksessa tarkasteltavista kulttuuripalveluista suurin osa sijaitsi kunnissa, joissa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin (Kotka ja Kouvola).

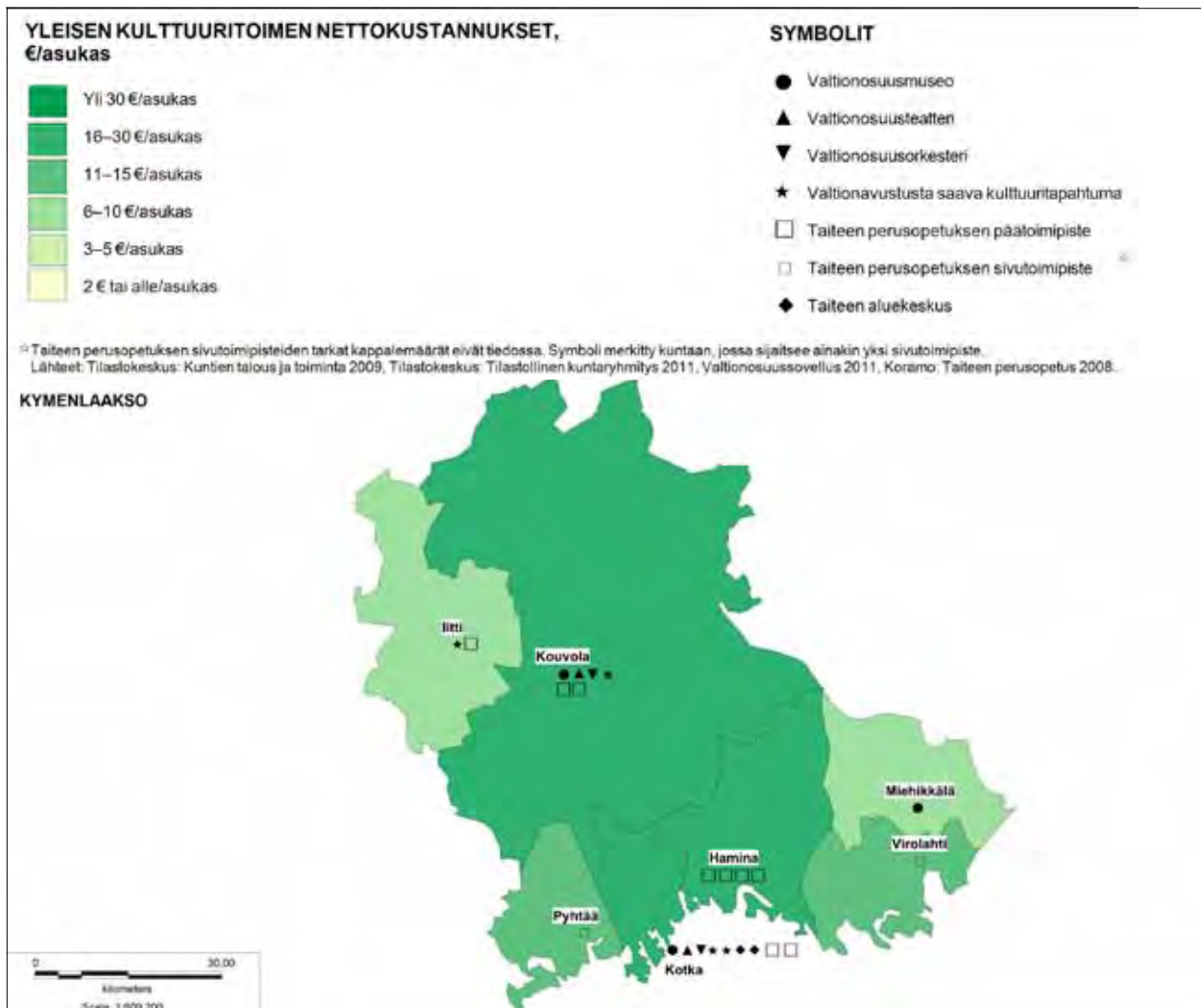
10.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Kymenlaaksossa valtionosuuslaitoksia toimii maakuntakeskuksissa Kouvolassa ja Kotkassa sekä Miehikkälässä, joka on asukasluvultaan maakunnan pienin kunta (Kartta 10.3). Valtionosuusmuseoiden palvelut ovat laitoksista kattavimmin maakunnan asukkaiden saavutettavissa: valtionosuusmuseoita toimii useita sekä maakunnassa että 30 kilometrin säteellä maakunnan lähikunnissa (Kartta 10.4). Alueellista saavutettavuut-

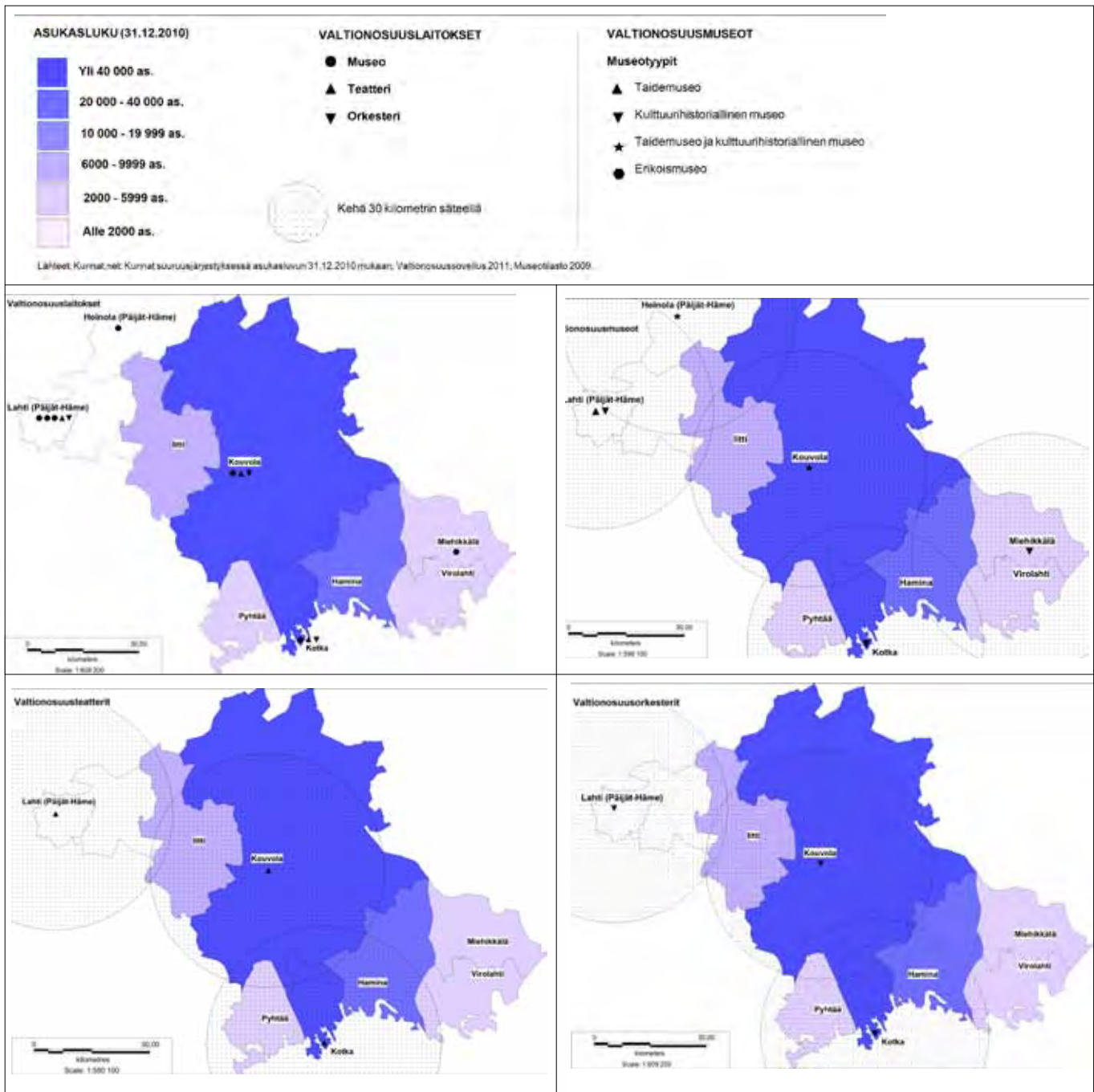
ta kuvaavat kehät kattavat lähes koko maakunnan.

Valtionosuusteattereita ja -orkestereita toimii vain maakuntakeskuksissa, ja niiden palvelut ovat pääosin naapurikuntien asukkaiden saavutettavissa 30 kilometrin säteellä (Kartat 10.5 ja 10.6). Lähikunta Lahdessa on tarjolla kaikenlaisia valtionosuuslaitosten tarjoamia kulttuuripalveluita.

Kymenlaakson orkesteri Kymi Sinfoniettaa kuvaava symboli on merkitty sekä Kotkaan että Kouvolaan, sillä kyseessä on kahden kaupungin orkesteri: orkesteri koostuu vuoden 1998 lopussa yhdistettyjen Kotkan ja Kouvolan kaupunginorkestereiden muusikoista ja esiintyy molemmilla paikkakunnilla. Valtionosuusvoelluksessa orkesterin kotikunnaksi on merkitty Kouvola. Tässä orkesterin symboli on merkitty todellista tilannetta vastaavasti kumpaankin kaupunkiin.

Kartta 10.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti.

Kartat 10.3–10.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Kymenlaaksossa ja lähikunnissa: 10.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 10.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä⁹, 10.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 10.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä.

10.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Kymenlaaksossa maakuntakeskuksissa sekä maaseutumaisessa Iitissä, joka on asukasluvultaan maakunnan neljänneksi suurin kunta (Kartta 10.7). Kymenlaakson lähikunnissa valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Lahdessa, Loviisassa ja Mäntyharjulla¹⁰.

Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat suurimman osan Kymenlaakson kunnista (Kartta 10.8). Kuitenkin esimerkiksi Kouvolan suuren pinta-alan takia keskustaan asetettu ympyrä ei kata koko kunnan aluetta. Lisäksi kehien ulkopuolelle jää etenkin maakunnan kaakkoisosan kuntia.

10.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurimmassa kunnassa Haminassa, jossa tarjotaan tiedossa olevista aloista maakunnan ainoana kuntana perusopetusta esittävässä ja visuaalisissa taiteissa (Kartta 10.9. ja 10.10).

Useampia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii Haminan lisäksi asukasluvultaan maakunnan

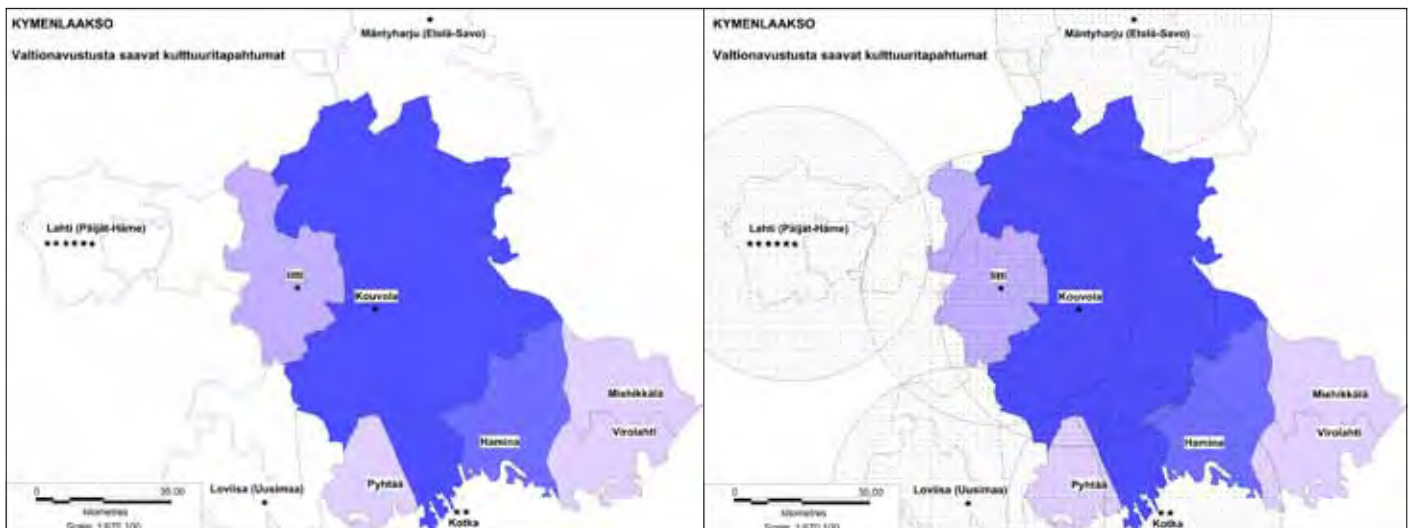
suurimmissa kaupungeissa Kotkassa ja Kouvolassa. Näissä kolmessa kunnassa asuu valtaosa maakunnan 7–15-vuotiaista. Määrällisesti vähiten ikäluokkaan kuuluvia on Pyhtään, Virolahden ja Miehikkälän kunnissa, joista Pyhtäällä ja Virolahdella toimii taiteen perusopetuksen sivutoimipisteitä.

Korkeimmat taiteen perusopetuksen asukaskohittaiset nettokustannukset olivat Iitissä (10 €/asukas), jossa toimii yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Eniten päätoimipisteitä omaavassa Haminassa nettokustannukset olivat 6 €/asukas.

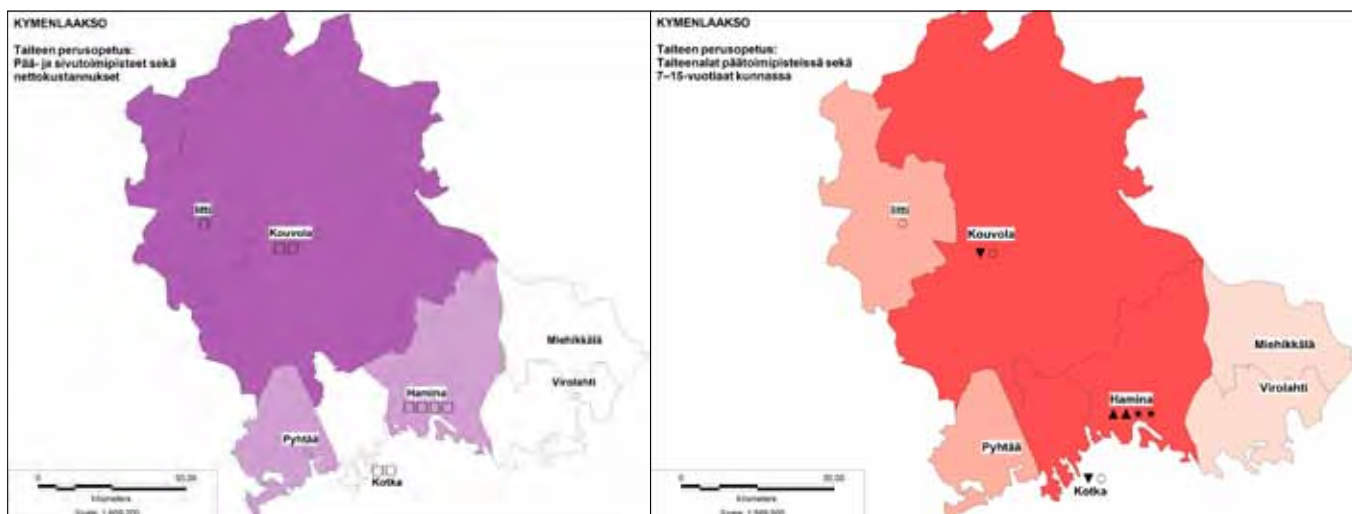
10.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat Haminassa (32 €/asukas), jonka kansalaisopistossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan toiseksi korkein (63,8 %) (Kartta 10.11). Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli matalin maakuntakeskuksissa Kouvolassa ja Kotkassa toimivissa kansalaisopistoissa.

Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Pyhtäällä (9 €/asukas) ja Virolahdella (10 €/asukas), joissa myös yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Kartta 10.7–10.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Kymenlaaksossa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä

Kartat 10.9–10.10. Taiteen perusopetus Kymenlaaksossa: 10.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 10.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Verrattuna koko maan kuntien keskiarvoon (29,2 €/asukas), Kymenlaakson kuntien kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo (20,4 €/asukas) oli matalampi.

10.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Kymenlaaksossa päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi kaikissa maan kaupunkimaisissa kunnissa (Kartta 10.12). Näissä maakunnan asukasluvultaan suurimmissa kunnissa myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimpia. Sivutoimisia työntekijöitä toimi kaupunkimaisen Kouvolan lisäksi maaseutumaisissa Pyhtään ja Virolahden kunnissa.

Pää- ja sivutoimisten työntekijöiden yhteenlasketut henkilötyövuodet olivat Kymenlaaksossa sitä suuremmat mitä korkeampi kunnan asukasluku oli (Kartta 10.13). Yleisen kulttuuritoimen palvelut toteutetaan ostopalveluina Miehkälässä, jossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat.

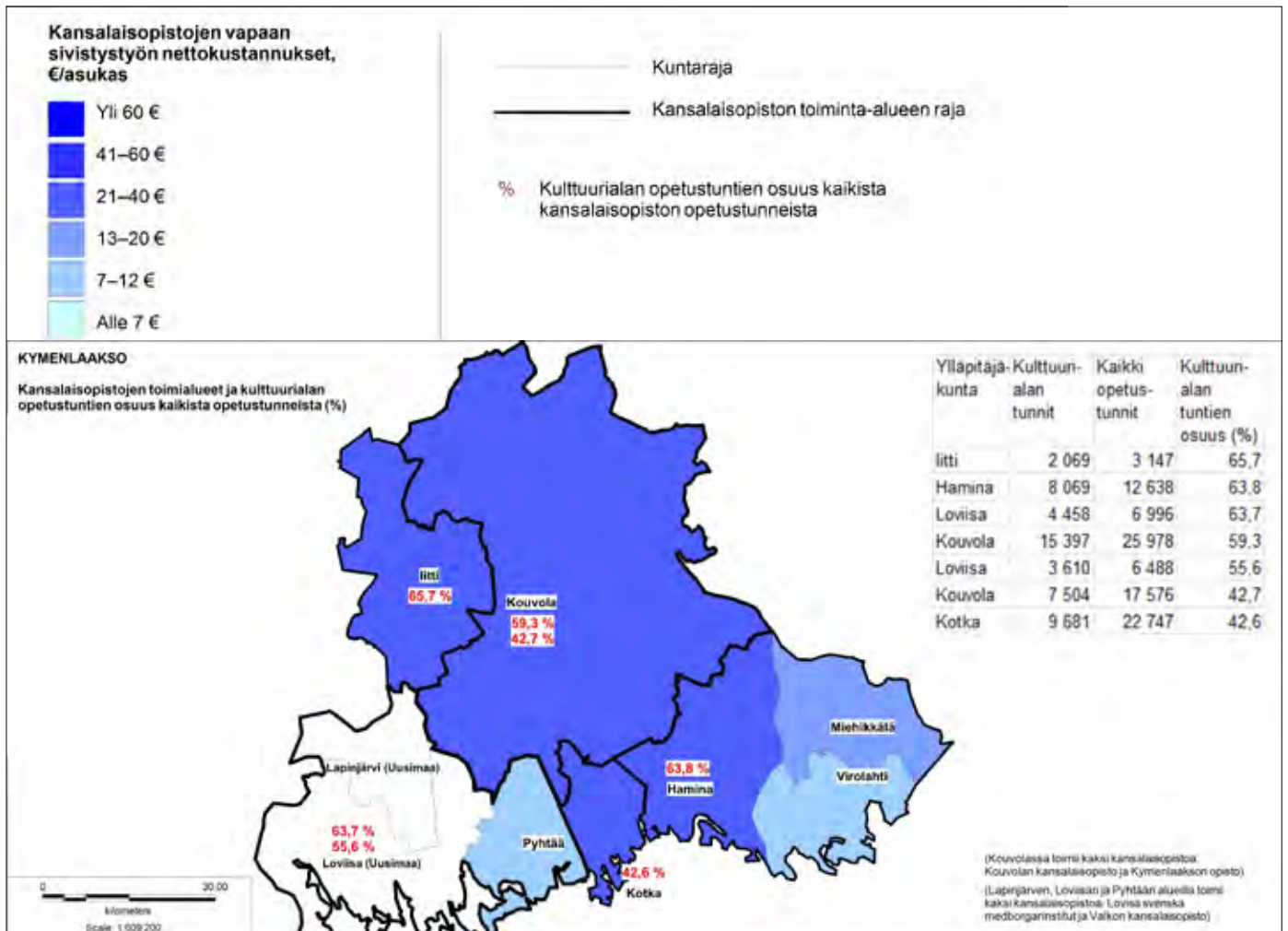
10.8 Kulttuurin nettokustannukset

Kymenlaaksossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat korkeimmat kaupunkimaisissa kunnissa ja matalimmat maaseutumaisissa kunnissa (Kartta

10.14). Museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat korkeimmat Kotkassa (129 €/asukas), jossa myös yhteenlasketut kustannukset (Kartta 10.15) olivat huomattavasti muita kuntia korkeammalla (152 €/asukas). Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Miehkälässä (90 €/asukas), jossa kustannukset museoiden, teattereiden ja orkestereiden luokassa olivat maakunnan toiseksi korkeimmat (82 €/asukas). Miehkälässä toimii yksi valtionosuusmuseo, kun taas Kouvossa, jossa valtionosuuslaitoksia on Kotkan ohella maakunnan eniten, museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (35 €/asukas) ja yhteenlasketut (57 €/asukas) kustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat.

Kirjaston nettokustannukset (Kartta 10.16) olivat maakunnan korkeimmat (56 €/asukas) kaupunkimaisessa Kouvossa ja maaseutumaisessa Pyhtään kunnassa, jossa yhteenlasketut kustannukset (Kartta 10.15) olivat maakunnan toiseksi pienimmät. Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Miehkälässä (42 €/asukas), jossa taas yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat (8 €/asukas).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 10.17) olivat korkeimmat Kotkassa (205 €/asukas). Toisessa maakuntakeskuksessa Kouvossa yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan

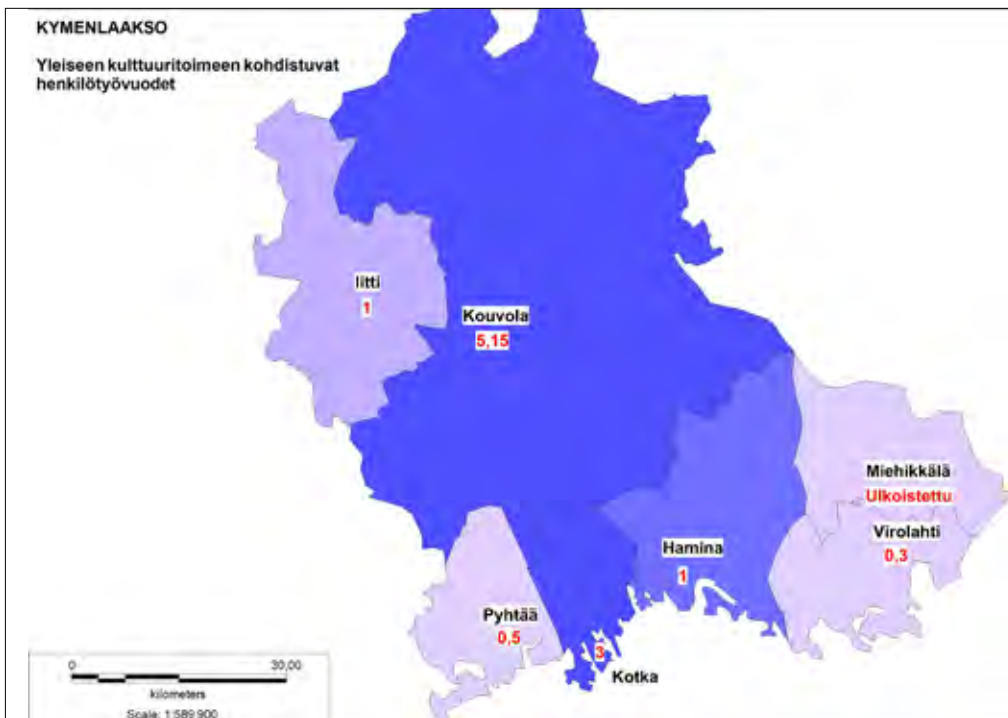
Kartta 10.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Kymenlaaksossa

kolmanneksi korkeimmat (113 €/asukas). Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Miehikkälässä (132 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen ja kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maan matalimmat, mutta museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset taas maakunnan toiseksi korkeimmat. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat maaseutumaisissa Iitin ja Virolahden kunnissa (67 €/asukas).

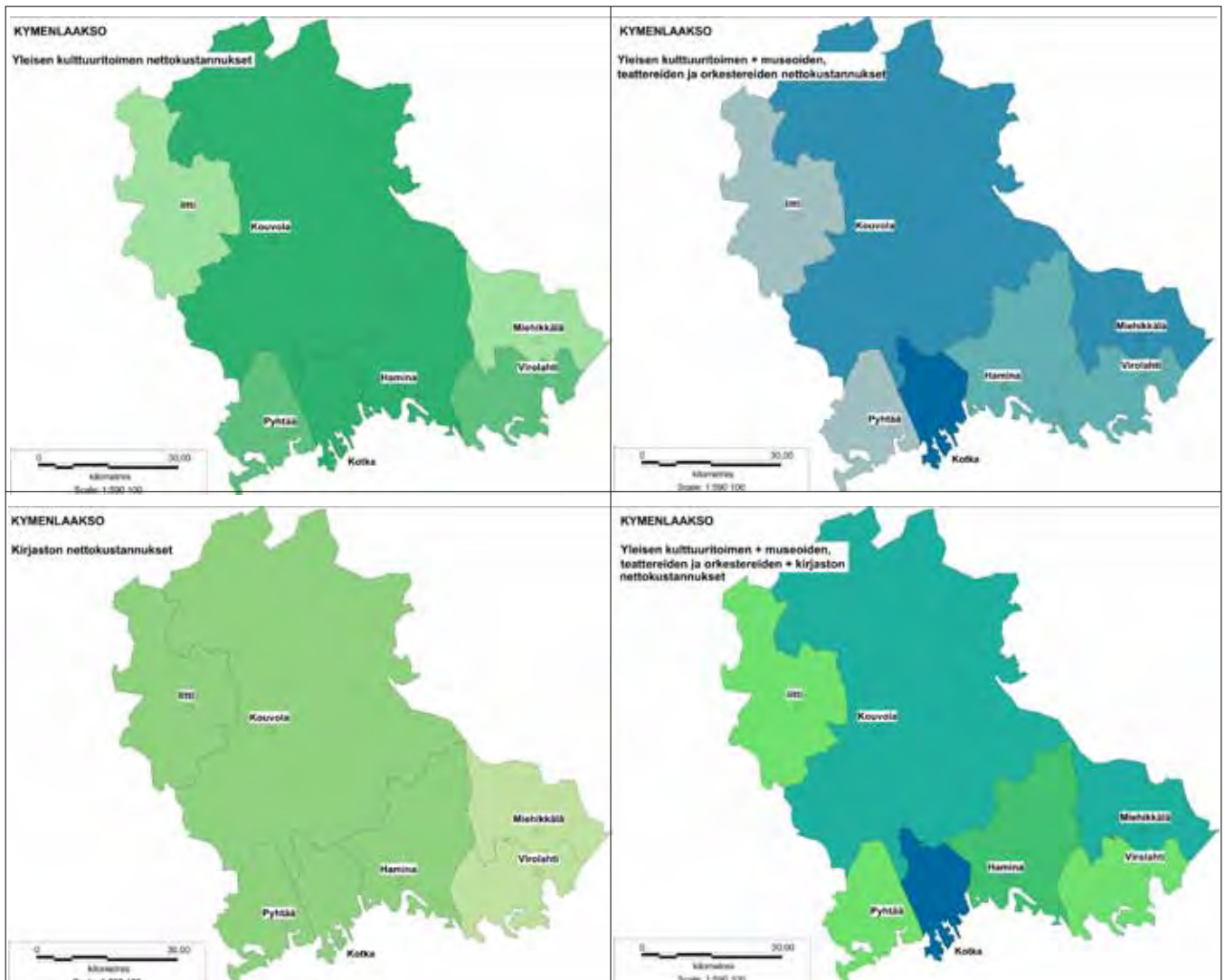
Edellä tarkastelluissa taiteen perusopetuksen asukaskohtaisissa nettokustannuksissa (Kartta 10.9) erot kuntien välillä olivat pieniä. Korkeimmat kustannukset olivat Iitissä (10 €/asukas), jossa taas yhteenlasketut kustannukset (Kartta 10.17) olivat maakunnan matalimpia. Kunnassa kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat

vastavertaisesti korkeimmat (28 €/asukas).

Virolahdella yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset olivat Iitin ohella maakunnan matalimmat. Kunnassa myös kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 10.11) olivat maakunnan kunnista toiseksi matalimmat (10 €/asukas). Kunnan taiteen perusopetuksen kustannukset eivät olleet tiedossa.

Kartat 10.12–10.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Kymenlaaksossa: 10.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 10.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Kartat 10.14–10.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Kymenlaaksossa: 10.14) yleinen kulttuuritoimi, 10.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 10.16) kirjasto, 10.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 10.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kulttuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Hamina	18	32	53	85	6	32	21 400	2008	1 1	
Iitti	10	12	55	67	10	28	7 005	675	-	1
Kotka	23	152	53	205	Ei tietoa	30	54 824	5097	3 3	
Kouvola	22	57	56	113	9	21	88 072	8332	5	5,15
Miehikkälä	8	90	42	132	Ei tietoa	13	2 210	198	-	Ulkoistettu
Pyhtää	11	13	56	69	6	9	5 355	583	-	0,5
Virolahti	14	24	43	67	Ei tietoa	10	3 516	303	-	0,3

11 Lappi

11.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Lappi on Suomen pohjoisin maakunta, jonka ainoa naapurimaakunta on Pohjois-Pohjanmaa. Lapin maakunnan muodostavat 21 kuntaa, jotka jakautuvat kuuteen seutukuntaan. Kunnista neljä (Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi ja Tornio) ovat kaupunkeja.

Utsjoki on Lapin ainoa kunta, jossa ei ole tarjolla kartassa 11.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Suomen pohjoisimpana kuntana sillä on vain yksi naapurikunta Inari, jossa toimivat valtionosuusmuseumo sekä taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Matkaa Inarin palveluihin kertyy kuitenkin Utsjoelta yli 30 kilometriä.

Lapin valtionosuuslaitokset ovat keskittyneet maakunnan kaupunkimaisiin kuntiin Kemiin, Tornioon ja Rovaniemelle (Kartta 11.1). Valtionosuusmuseumoita toimii kuitenkin myös taajaan asutussa Sodankylässä (Kultamuseo) sekä maaseutumaisissa Inarissa (Saamelaismuseumo Siida) ja Kittilässä (Särestöniemi-museo). Valtionosuusteattereita ja -orkestereita sijaitsee vain Kemissä ja Rovaniemellä. Valtionosuuslaitoksista museot ovat siis kattavimmin maakunnan asukkaiden saavutettavissa.

Vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää avustusta alueteatteritoimintaan sai Lapin Alueteatteriyhdistys ry/Rovaniemen teatteri ja alueelliseen konserttitoimintaan Rovaniemen kaupunki/Lapin

Kamariorkesteri sekä Kemin kaupunki/kaupunginorkesteri. Avustusta myönnetään valtionosuuden piirissä oleville alueellisesti merkittävälle teattereille ja

orkestereille, jotka voivat järjestää muun muassa kiertue-toimintaa. Vuonna 2009 Rovaniemen teatterin esityksistä 18 % oli kotikunnan ulkopuolella. Siten alueellisten valtionosuuslaitosten palveluja on käytännössä tarjolla maakunnan kunnissa kartalla esitettyä kattavammin.

Taulukko 11.1.

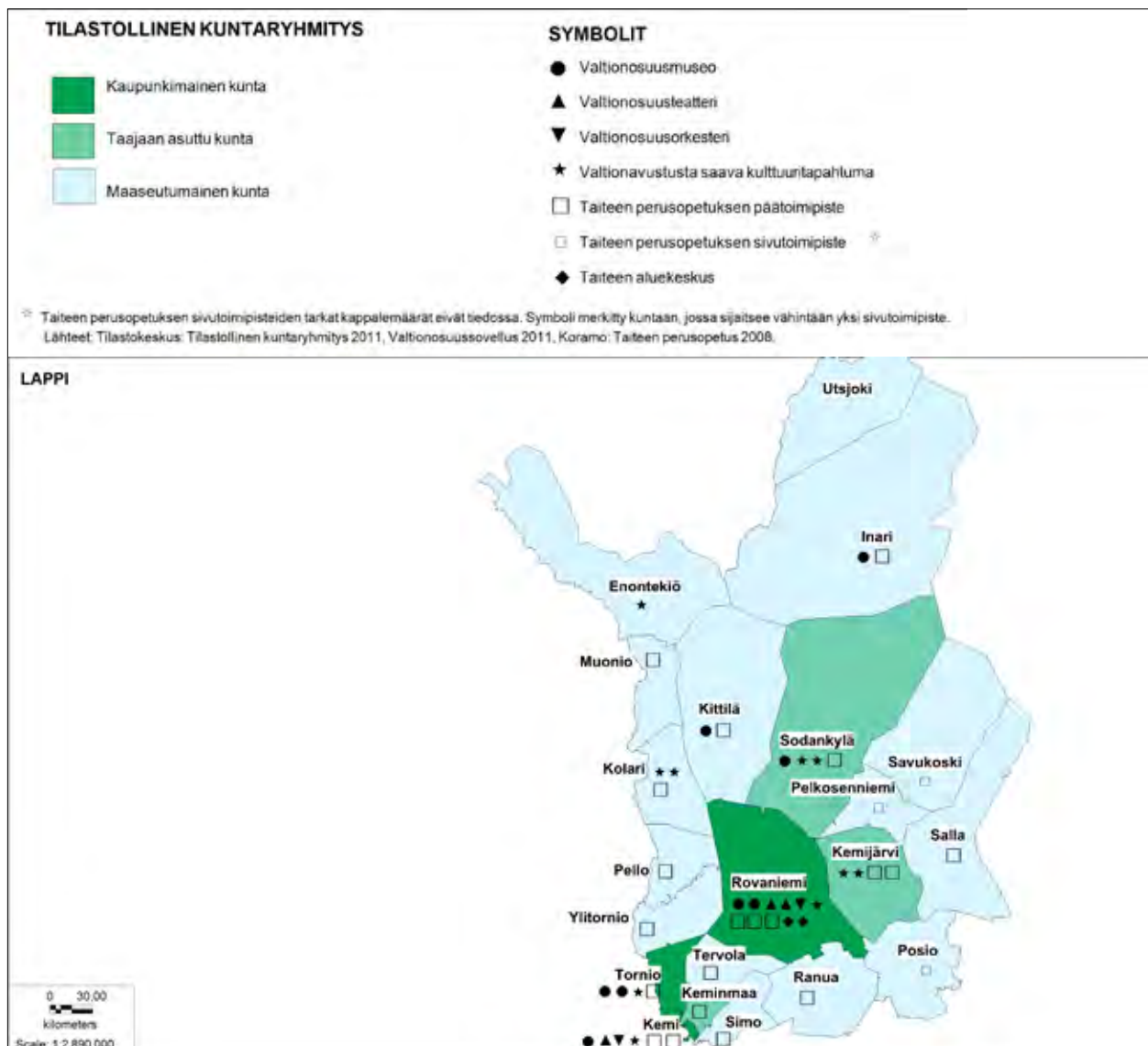
LAPPI	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 3 kpl Taajaan asutut: 3 kpl Maaseutumaiset: 15 kpl Yhteensä: 21 kpl
Väkiluku	183 348
Väestötiheys	2,0 as./km ²
Kokonaispinta-ala	100 367,0 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseumo: 8 kpl (22 918,5 as./museumo) Valtionosuusteatterit: 3 kpl (61 116 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 2 kpl (91 674 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	10 kpl (18 334,8 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	20 kpl (9 167,4 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	3 kpl
Alueellinen taidetoimikunta (Rovaniemi)	Lapin taidetoimikunta (Rovaniemi)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,63 %

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Lapissa kaiken tyyppisissä kunnissa. Kussakin kaupunkimaisessa kunnassa järjestetään yhtä tarkasteltavaa tapahtumaa ja taajaan asutuissa Sodankylässä sekä Kemijärvellä kummassakin kahta tapahtumaa. Maaseutumaisista kunnista valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia toimii Kolarissa (kaksi tapahtumaa) ja Enontekiöllä (yksi tapahtuma).

Valtaosassa Lapin maakunnan kunnista toimii taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Päätoimipisteitä on eniten Rovaniemellä. Kaikissa kuntatyyppiltään kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa toimii ainakin yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

11.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Savukoskella (39 €/asukas) (Kartta 11.2). Savukoski on maaseutumainen kunta, jossa on kartassa tarkasteltavista palveluista tarjolla taiteen perusopetusta. Asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia myös Savukosken naapurikunnassa Sodankylässä (31 €/asukas) ja Kemijärvellä (32 €/asukas), joissa on tarjolla useampia tässä tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

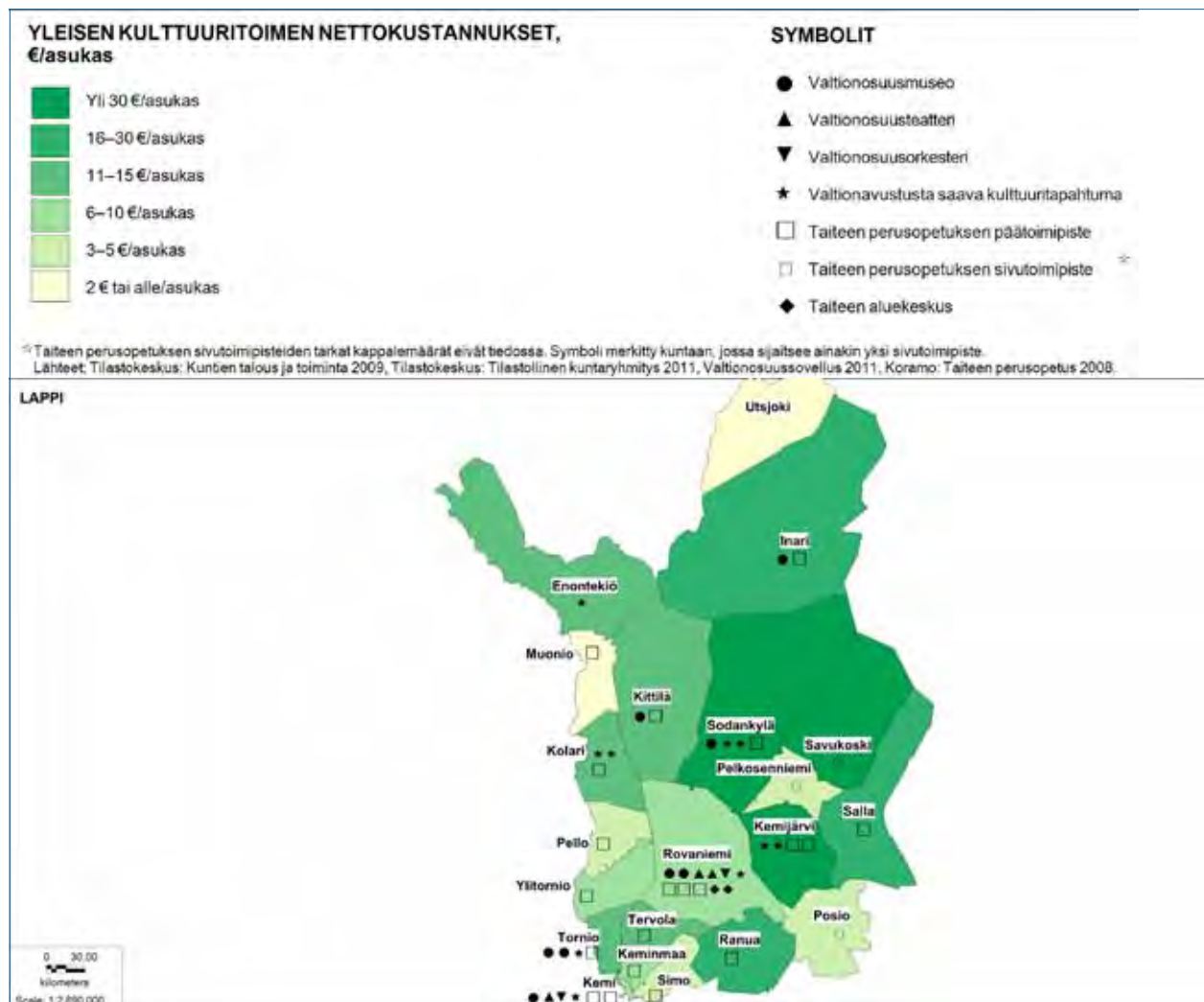
Kartta 11.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Lapissa

Lapin kolmessa kaupunkimaisessa kunnassa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset eivät kuuluneet maakunnan korkeimpiin: kustannukset olivat Kemissä 8 €/asukas, Rovaniemellä 6 €/asukas ja Torniossa 11 €/asukas.

Kaikkiaan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat korkeimpia maakunnan itäosan kunnissa. Matalimmat yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan länsiosassa sijaitsevassa Muoniossa (1 €/asukas). Lapin kuntien yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaisten kuntien keskiarvo (12,7 €/asukas) oli hieman koko maan kuntien keskiarvoa (11,6 €/asukas) korkeampi.

11.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa Lapin valtionosuuslaitoksista toimii maakunnan kolmessa kaupunkimaisessa kunnassa (Rovaniemi, Kemi ja Tornio), jotka ovat asukasluvultaan maakunnan suurimpia (Kartta 11.3). Eniten valtionosuuslaitoksia sijaitsee maakuntakeskus Rovaniemellä (kaksi museota, kaksi teatteria ja yksi orkesteri). Rovaniemen teatteri saa avustusta aluetheateritoimintaan ja Lapin Kamariorkesteri alueelliseen konserttitoimintaan, joten niiden palveluja on tarjolla myös kotikunnan ulkopuolella. Lisäksi avustusta saa Lapissa Kemin kaupunginorkesteri.

Kartta 11.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Valtionosuuslaitoksista teattereita ja orkestereita sijaitsee vain Rovaniemellä ja Kemissä. Valtionosuusmuseoita toimii myös taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa. Museoita toimii Rovaniemen, Tornion ja Kemin ohella Rovaniemen naapurikunnissa Kittilässä ja Sodankylässä sekä pohjoisempaan sijaitsevassa Inarissa.

Kuntien suuresta pinta-alasta johtuen niissä toimivat valtionosuuslaitokset ovat harvoin saavutettavissa naapurikunnista 30 kilometrin säteellä (Kartat 11.4–11.6). Inarissa, Kittilässä, Sodankylässä ja Rovaniemellä saavutettavuutta kuvaavat kehät eivät kata edes koko kunnan aluetta.

11.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Lapissa eniten Kemijärvellä, Sodankylässä ja Kolarissa (kaksi tapahtumaa kussakin) (Kartta 11.7). Yksikään näistä kunnista ei ole tyypiltään kaupunkimainen. Maakunnan kaupunkimaisissa kunnissa järjestetään kussakin yhtä valtionavustusta saavaa tapahtumaa. Näiden lisäksi tarkasteltavia tapahtumia toimii Enontekiön kunnassa (Hetan Musiikkipäivät).

Kuntien suurista pinta-aloista johtuen 30 kilometrin säteellä piirretyt kehät eivät juuri ulotu tapahtumapaikkakuntien keskuksista naapurikuntiin (Kartta 11.8). Maakunnan lähikunnissa järjestettävistä tapahtumista vain Kuusamon kehä ylittää Posion kohdalla maakuntarajan tuntumaan.

11.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Valtaosassa Lapin kunnista toimii taiteen perusopetuksen päätoimipiste (Kartta 11.9). Useampia päätoimipisteitä toimii Rovaniemellä, Kemissä ja Kemijärvellä, joista Rovaniemi ja Kemi kuuluvat asukasluvultaan maakunnan suurimpiin kuntiin. Asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurimmassa Torniossa taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii yksi. Kunnassa 7–15-vuotiaita on Rovaniemen jälkeen Lapin kunnista määrällisesti eniten (Kartta 11.10).

Suurin osa taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä maakunnassa on kansalaisopistoja. Tiedossa olevista päätoimipisteiden taiteenaloista suurin osa on musiikin alan perusopetusta.

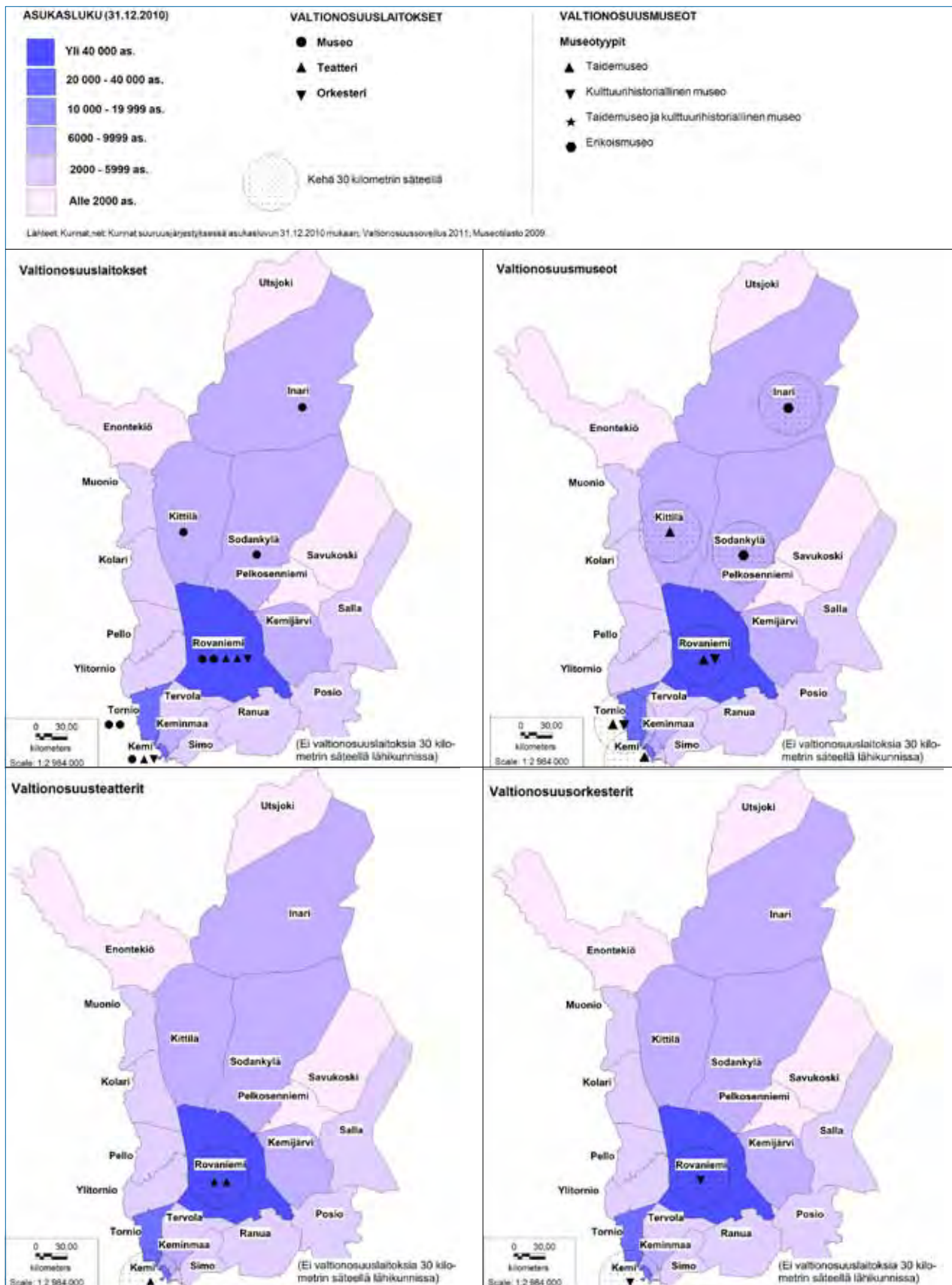
Lähes puolesta maakunnan kunnista puuttui tietoa kunnan taiteen perusopetuksen kustannuksista. Tiedossa olevat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat korkeimmat kunnissa, joissa toimii useampia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä: Kemijärvellä (73 €/asukas), Kemissä (40 €/asukas) ja Rovaniemellä (24 €/asukas). Matalimmat taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Sodankylässä (3 €/asukas), jossa sijaitsee yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

11.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

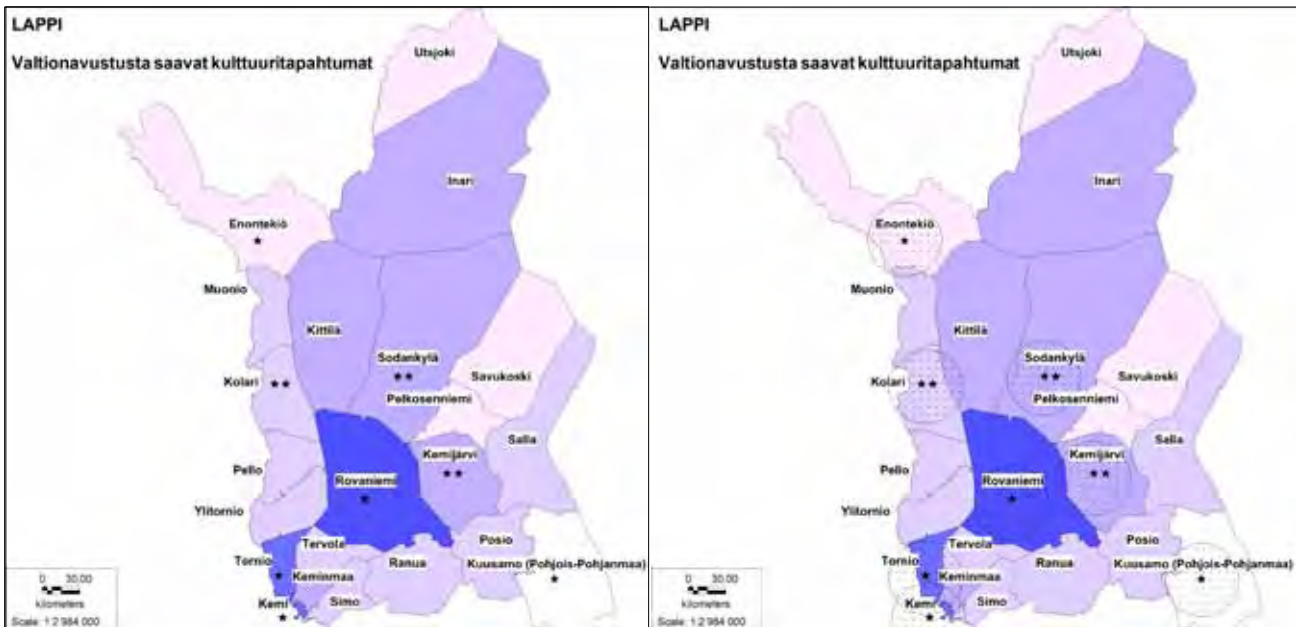
Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat Kittilässä (108 €/asukas) (Kartta 11.11). Matalimpia nettokustannukset maakunnan asukasluvultaan suurimmassa kunnissa Rovaniemellä (12 €/asukas), Kemissä (25 €/asukas) ja Torniossa (22 €/asukas). Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat matalat myös Savukoskella (17 €/asukas), jossa taas yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Lapissa verraten korkeat: Lapin kuntien keskiarvo vuonna 2009 oli 49,0 €/asukas, kun taas koko maan kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

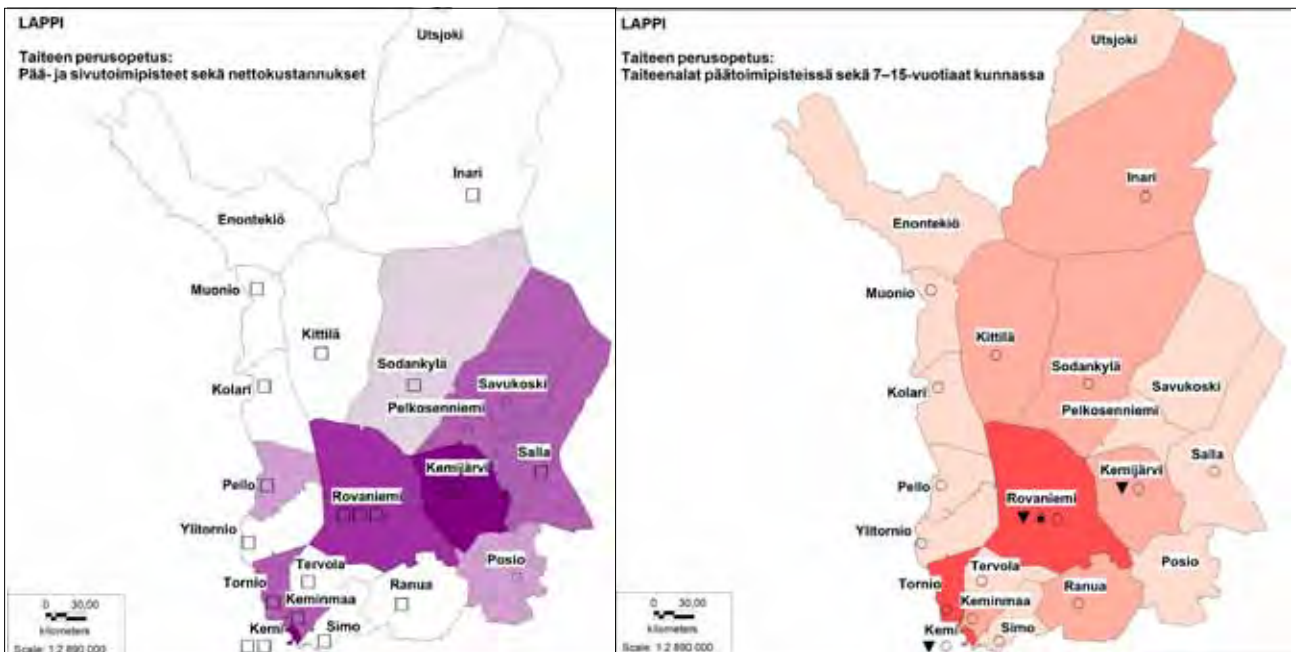
Kemissä ja Rovaniemellä toimii kummassakin kaksi kansalaisopistoa. Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli korkein Rovaniemen kaupungin kansalaisopistossa (84,7 %). Rovaniemen kansalaisopistossa taas kulttuurialan tuntien osuus oli maakunnan opistoista kolmanneksi matalin (53,1 %). Kaikista maakunnan kansalaisopistoista matalin kulttuurialan opetustuntien osuus oli Utsjoen kansalaisopistossa (40,3 %).

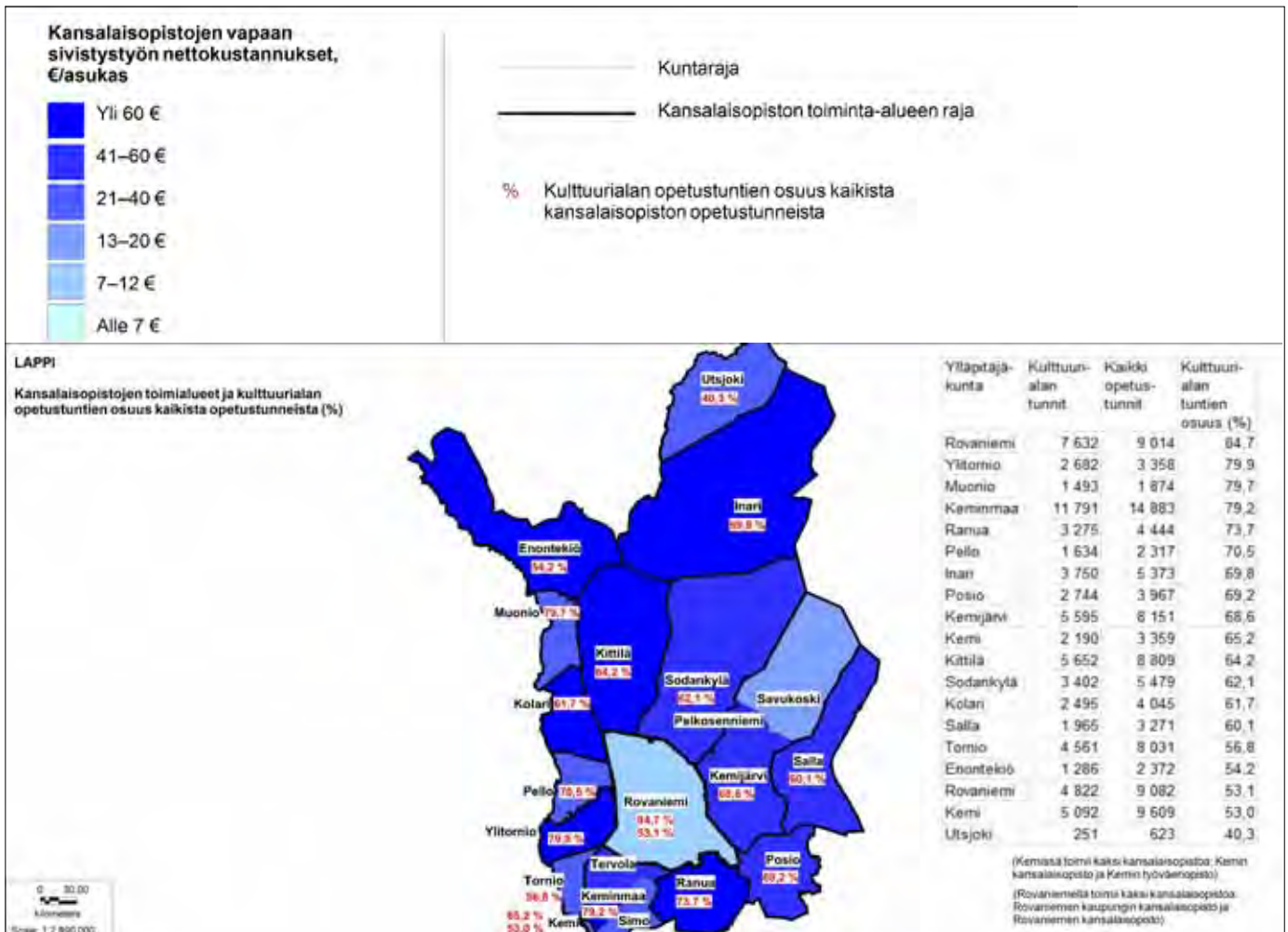
Kartat 11.3–11.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Lapissa (lähikunnissa ei valtionosuuslaitoksia): 11.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 11.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 11.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 11.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

Kartat 11.7–11.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Lapissa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä

Kartat 11.9–11.10. Taiteen perusopetus Lapissa: 11.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 11.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.

Kartta 11.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Lapissa

11.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Eniten päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi Lapin kunnista Rovaniemellä, joka on asukasluvultaan maakunnan suurin kunta (Kartta 11.12). Asukasluvultaan toiseksi suurimmassa Kemissä toimi päätoimisen sijaan sivutoiminen työntekijä, jonka työajasta kulttuurin osuus oli 25 %. Kolmanneksi suurimmassa Torniossa työskenteli kaksi päätoimista työntekijää. Rovaniemi ja Tornio kuuluvat asukasluvultaan maakunnan suurimpiin kuntiin, mutta niiden yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan keskitasoa.

Kulttuuritoimeen kohdistuvien henkilötyövuosien määrä ei Lapissa suoraan vastaa kunnan asukasluvulla

mitattua suuruutta (Kartta 11.13). Asukasluvultaan suurimmassa Rovaniemen kunnassa ja kolmanneksi suurimmassa Tornion kunnassa henkilötyövuosia oli eniten. Kolmanneksi eniten kulttuuritoimeen kohdistuvia henkilötyövuosia oli kuitenkin Sallassa, joka kuuluu asukasluvultaan maakunnan pienempiin kuntiin. Sallassa toimi päätoimisten sijaan kaksi sivutoimista yleisen kulttuuritoimen työntekijää, joiden työajat muodostivat yhteensä yhden henkilötyövuoden. Asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa kunnassa Kemissä yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,25 henkilötyövuotta.

Vähiten henkilötyövuosia (0,05) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Keminmaan ja Pellon kunnissa, joista Keminmaa on asukasluvultaan maakunnan viidenneksi suurin ja Pello kymmenenneksi pienin kunta.

Posiolla yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,15 henkilötyövuotta, mutta kunnassa työskentelee lisäksi hankerahoituksella toistaiseksi määräaikainen tapahtumakoordinaattori, jonka vastuulla on isojen kulttuuritapahtumien järjestäminen.

11.8 Kulttuurin nettokustannukset

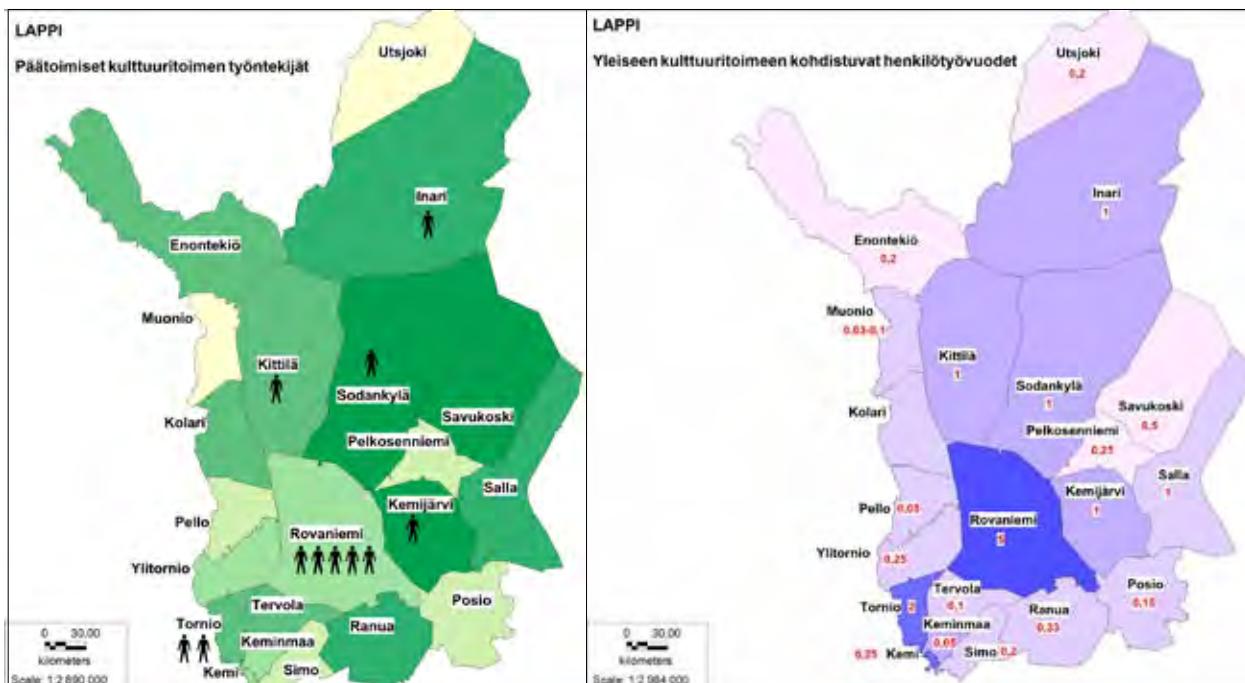
Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Savukoskella (Kartta 11.14). Savukosken jälkeen korkeimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat taajaan asutuissa Sodankylässä (31 €/asukas) ja Kemijärvellä (32 €/asukas). Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Muoniossa (1€/asukas), Utsjoella (2 €/asukas) ja Posiolla (3 €/asukas), joista kaikki sijaitsevat maakuntarajan tuntumassa. Utsjoki taas on maakunnan ainoa kunta, jossa ei ole tarjolla kartoissa 11.1 ja 11.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yhteenlasketut nettokustannukset (Kartta 11.15) olivat korkeimmat kaupunkimaisissa kunnissa, joissa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista: Kemissä (122 €/asukas), Rovaniemellä

(67 €/asukas) ja Torniossa (38 €/asukas). Torniota korkeammat yhteenlasketut kustannukset olivat Savukoskella (44 €/asukas). Savukoskella kuitenkin kustannukset museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta olivat 5 €/asukas, kun Torniossa kustannukset olivat 27 €/asukas. Yhteenlasketut nettokustannukset (Kartta 11.15) olivat matalimmat samoissa kunnissa kuin pelkät yleisen kulttuuritoimen nettokustannuksetkin (Muonio, Utsjoki, Posio, Simo).

Yleisen kulttuuritoimen tapaan myös kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 11.16) olivat maakunnan korkeimmat Savukosken kunnassa (121 €/asukas). Kirjaston nettokustannukset olivat Savukosken ohella korkeat naapurikunnassa Pelkosenniemellä (103 €/asukas) sekä maakunnan pohjoisimmassa kunnassa Utsjoella (101 €/asukas).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 11.17) olivat maakunnan korkeimmat Kemissä (182 €/asukas). Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset ovat Savukoskella (165 €/asukas), jossa museoiden, teattereiden ja orkesterien kustannukset ovat matalat, mutta yleisen kulttuuritoimen ja kirjaston nettokustannukset

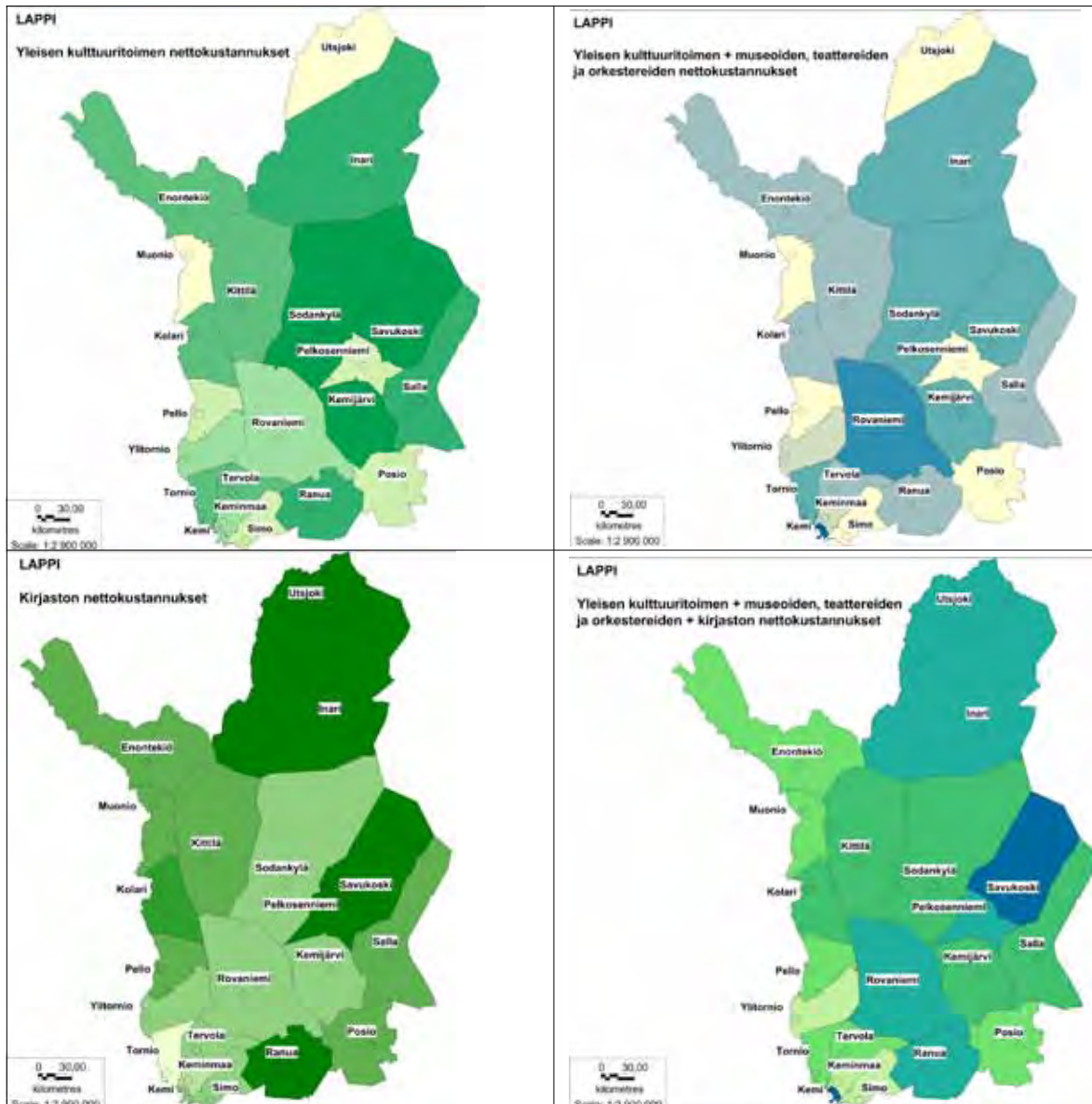
Kartat 11.12–11.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Lapissa: 11.12) päätöiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 11.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

korkeat. Maakuntakeskus Rovaniemellä yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan kunnista kolmanneksi korkeimmat (124 €/asukas). Rovaniemellä toimii maakunnan kunnista eniten valtiosuuslaitoksia, mutta sekä yleisen kulttuuritoimen että kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan keskiarvoa matalimmat. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Kemlin naapurikunnissa Kemimaalla (52 €/asukas) ja Simossa 62 €/asukas).

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukas-kohtaiset nettokustannukset (Kartta 11.9) olivat huo-

mattavasti muita kuntia korkeammat Kemijärven, Kemlin ja Rovaniemen kunnissa, joissa myös yhteenlasketut kustannukset (Kartta 11.17) kuuluivat Kemijärveä lukuun ottamatta maakunnan korkeimpiin.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 11.11) olivat maakunnan korkeimmat Kittilässä, Enontekiöllä ja Ylitorniossa, jossa taas yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan kolmanneksi matalimmat.

Kartat 11.14–11.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Lapissa: 11.14) yleinen kulttuuritoimi, 11.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 11.16) kirjasto, 11.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 11.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7-15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistys- työ				
Enontekiö	12	12	63	75	Ei tietoa	96	1 876	141	-	0,2
Inari	23	30	83	113	Ei tietoa	61	6 778	586	1	1
Kemi	8	122	60	182	40	25	22 537	1868	-	0,25
Kemijärvi	32	32	51	83	73	57	8 418	628	1	1
Keminmaa	7	9	43	52	15	64	8 573	998	-	0,05
Kittilä	14	17	69	86	Ei tietoa	108	6 183	601	1	1
Kolari	11	11	71	82	Ei tietoa	64	3 839	270	-	0,2
Muonio	1	2	64	66	Ei tietoa	35	2 401	231	-	0,03-0,1
Pelkosenniemi	4	4	103	107	17	51	1 008	58	-	0,25
Pello	4	4	63	67	6	35	3 980	315	-	0,05
Posio	3	5	62	67	8	55	3 874	342	-	0,15
Ranua	17	18	84	102	Ei tietoa	63	4 337	587	-	0,33
Rovaniemi	6	67	57	124	24	12	60 090	5946	5	5
Salla	16	16	66	82	9	54	4 162	305	-	1
Savukoski	39	44	121	165	14	17	1 179	85	-	0,5
Simo	4	4	58	62	Ei tietoa	30	3 489	393	-	0,2
Sodankylä	31	34	56	90	3	44	8 779	811	1	1
Tervola	14	14	52	66	Ei tietoa	42	3 444	390	-	0,1
Tornio	11	38	39	77	10	22	22 513	2516	2	2
Utsjoki	2	2	101	103	Ei tietoa	28	1 297	101	-	0,2
Ylitornio	8	8	55	63	Ei tietoa	66	4 731	434	-	0,25

12 Pirkanmaa

12.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Pirkanmaa on asukasluvultaan Suomen toiseksi suurin maakunta, jonka maakuntakeskus on Tampere. Maakunta koostuu 22 kunnasta, joista puolet on kaupunkeja. Vuonna 2010 kuntia oli 24.

Maakunnan kunnista Ruovedellä ei ole lainkaan tarjolla tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Kylmäkosken ja Kuhmalahden kohdille ei ole myöskään merkitty symboleja: Kylmäkoski liittyi vuoden 2011 alusta Akaan kaupunkiin ja Kuhmalahti Kangasalan kaupunkiin.

Pirkanmaalla valtionosuuslaitokset ovat keskityneet maakuntakeskus Tampereelle (Kartta 12.1). Muista kunnista valtionosuuslaitoksia toimii kaupunkimaisissa Valkeakosken (Visavuoren museosäätiön museot) ja Kangasalan (Mobilia auto- ja tiemuseo) kunnissa sekä taajaan asutuissa Mänttä-Vilppulan (Serlachius-museot) ja Sastamalan (Sastamalan seudun museo) kunnissa.

Valtionosuuslaitosten ohella myös suurin osa valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista toimii Tampereella. Useampia tapahtumia järjestetään myös taajaan asutuissa Mänttä-Vilppulassa, Sastamalassa ja Orivedellä.

Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet ovat keskittyneet kaupunkimaisiin kuntiin ja etenkin maakunnan keskuskuntaan Tampereelle. Päätoimipisteitä toimii kuitenkin myös taajaan asutuissa (Ikaalinen, Orivesi, Mänttä-Vilppula, Parkano, Sastamala) ja maaseutumaisissa kunnissa (Kihniö, Pälkäne, Virrat).

Taulukko 12.1.

PIRKANMAA	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 7 kpl Taajaan asutut: 7 kpl Maaseutumaiset: 8 kpl Yhteensä: 22 kpl
Väkiluku	488 821
Väestötiheys	39,3 as./km ²
Kokonaispinta-ala	14 468,9 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuuslaitokset Valtionosuusmuseot: 11 kpl (44 438,3 as./museo) Valtionosuusteatterit: 7 kpl (69 831,6 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (488 821 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	24 kpl (Irish Festival in Finland -tapahtuma eri puolilla Suomea, Pirkanmaalla Tampereella) (20 367,5 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	52 kpl (9 400,4 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	5 kpl (Pirkanmaan lastenkulttuurikeskuksella toimipaikat sekä Tampereella että Lempäälässä)
Alueellinen taidetoimikunta	Pirkanmaan taidetoimikunta
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	4,06 %

Pirkanmaalla toimii viisi taiteen aluekeskusta, joista Pirkanmaan lastenkulttuurikeskuksella on toimipaikat sekä Tampereella että Lempäälässä. Taidetoimikuntana Pirkanmaan alueella toimii Pirkanmaan taidetoimikunta.

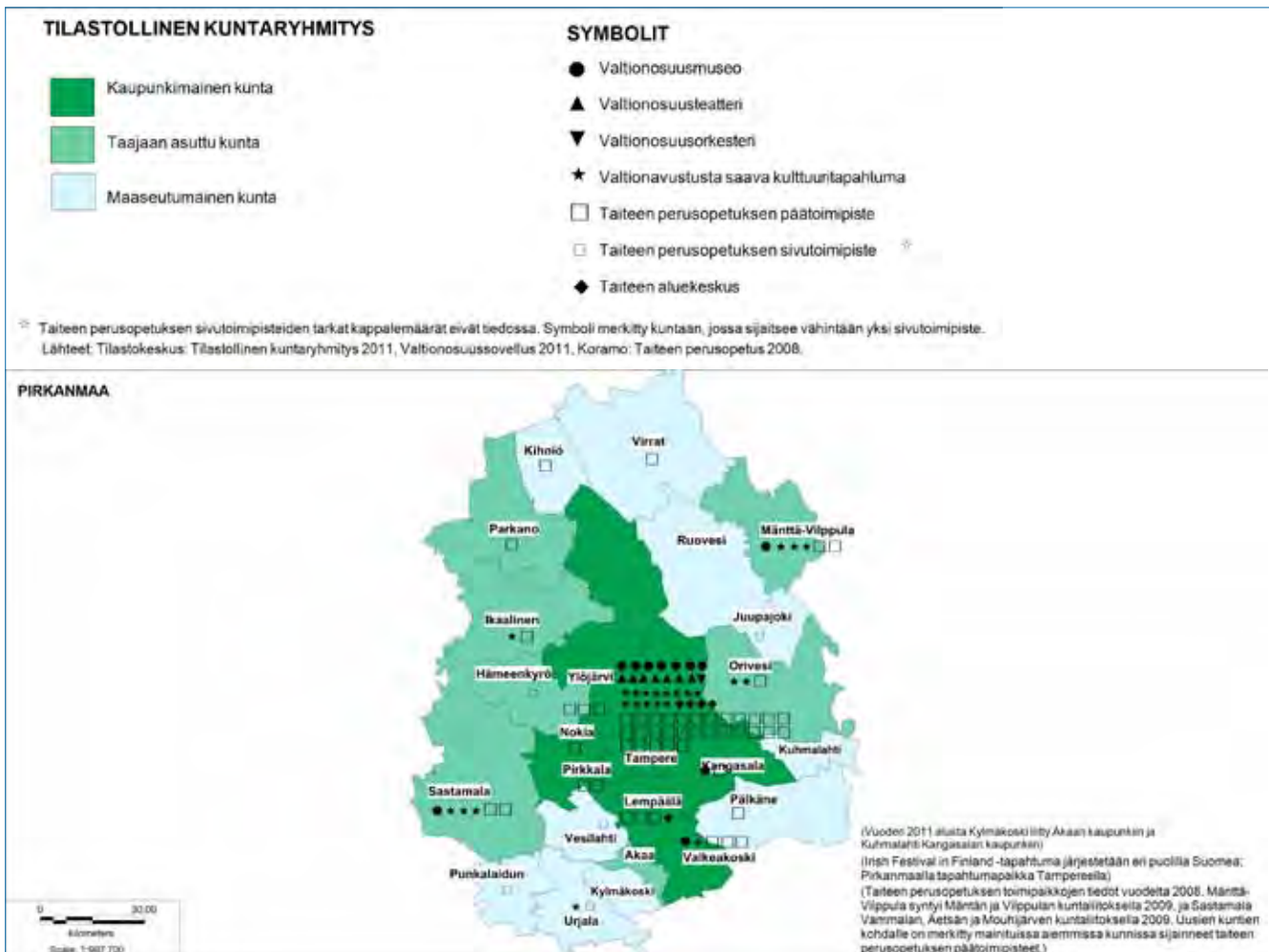
12.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 Pirkanmaan kunnista korkeimmat maakuntakeskus Tampereella (45 €/asukas), joka on tarkasteltavien kulttuuripalvelujen keskittymä maakunnassa (Kartta 12.2). Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Tampereen

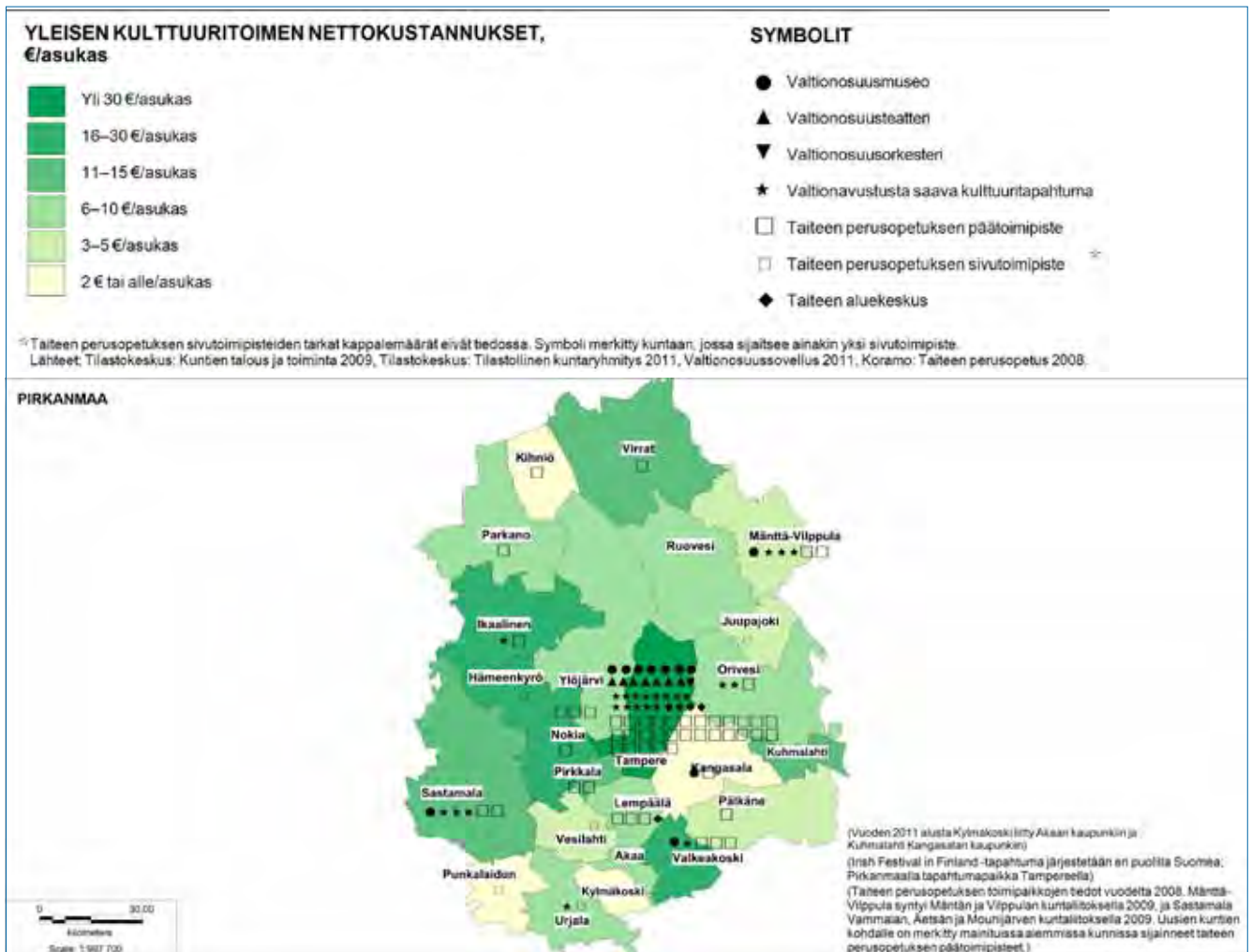
naapurikunnassa Kangasalla (0 €/asukas), jossa toimivat yksi valtionosuusmuseo sekä taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

Pirkanmaan kunnista Ruovesi on ainoa, jossa ei ole tarjolla kartassa 12.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset paikkakunnalla olivat 9 €/asukas. Asukaskohtaiset kustannukset olivat siten maakunnan kunnista yhdeksänneksi korkeimmat.

Kaikkiaan Pirkanmaan kuntien yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat hieman keskimääräistä matalammat: Pirkanmaan kuntien asukaskohtaisten kustannusten keskiarvo oli 11,3 €/asukas, kun taas koko maan kuntien asukaskohtaisten kustannusten keskiarvo oli 11,6 €/asukas.

Kartta 12.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Pirkanmaalla

Kartta 12.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

12.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista sijaitsee maakuntakeskus Tampereella: kaupungissa toimivat seitsemän valtionosuusmuseumo, kaikki maakunnan seitsemän valtionosuusteatteria sekä maakunnan ainoa valtionosuusorkesteri (Kartta 12.3). Tampereella asuu lähes puolet koko maakunnan asukkaista. Muista maakunnan kunnista valtionosuusmuseumoita toimii Kangasalla, Mänttä-Vilppulassa, Saastamalassa ja Valkkeakoskella, joissa kussakin sijaitsee yksi valtionosuus-

museo. Asukasluvultaan kunnat kuuluvat maakunnan suurimpiin.

Valtionosuusmuseumoien palvelut ovat valtionosuut-ta saavista laitoksista parhaiten maakunnan asukkai-den alueellisesti saavutettavissa (Kartta 12.4). Saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä kuvaavat kehät kattavat suurimman osan maakunnan kunnista. Vain maakunnan pohjoisosassa sijaitsevat kunnat jäävät kokonaan tai osin kehien ulkopuolelle. Myös maakunnan lähikunnissa toimii lukuisia valtionosuusmuseumoita, joiden palvelut ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä Pirkanmaalta käsin.

Valtionosuusteattereita ja -orkestereita sijaitsee Pirkanmaalla vain maakuntakeskus Tampereella (Kartta 12.5 ja 12.6). Käytännössä palvelut ovat saavutettavissa kattavamminkin: vuonna 2009 esimerkiksi Teatteri Mukamaksella kotipaikkakunnan ulkopuolella olleiden esitysten osuus kaikista esityksistä oli 73 %. Ahaa Teatterilla kiertue-esitysten osuus oli 43 %. Lähikunta Hämeenlinnassa toimii lisäksi valtionosuusteatteri, jonka palvelut ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa maakuntarajan tuntumasta käsin.

12.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtaosa valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista järjestetään Tampereella (Kartta 12.7)¹². Useampia tapahtumia toimii myös Mänttä-Vilppulan, Sastamalan ja Oriveden kunnissa. Useissa maakunnan lähikunnissa järjestetään myös valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia, jotka ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa Pirkanmaalta käsin.

Kuten valtionosuuslaitostenkin kohdalla, alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat valtaosan maakunnan kunnista (Kartta 12.8). Vain maakunnan pohjoisosassa sijaitsevat kunnat jäävät kokonaan tai osin alueellista saavutettavuutta kuvaavien kehien ulkopuolelle.

12.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Valtaosa Pirkanmaalla toimivista taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä sijaitsee Tampereella, jossa perusopetusta tarjotaan eniten musiikin alalla (Kartta 12.9 ja 12.10). Tampereella asuu hieman yli puolet koko maakunnan 7–15-vuotiaista. Useampia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii Tampereen lisäksi Lempäälän, Mänttä-Vilppulan, Pirkkalan, Sastamalan, Valkeakosken ja Ylöjärven kunnissa.

Tieto taiteen perusopetuksen kustannuksista puuttui seitsemän Pirkanmaan kunnan osalta. Tiedossa olevista korkeimmat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Virroilla (81 €/asukas) ja Valkeakoskella (67 €/asukas). Virroilla toimii yksi ja Valkeakoskella kolme taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Kolmanneksi matalim-

mat kustannukset (4 €/asukas) olivat Juupajoella sekä Tampereella, jossa toimii maakunnan kunnista eniten taiteen perusopetuksen toimipisteitä.

12.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 12.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Sastamalassa (56 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Punkalaitumella (3 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset kustannukset olivat Kylmäkosken ohella maakunnan toiseksi matalimmat (1 €/asukas).

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin myös Tampereella (11 €/asukas), jossa taas yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut nettokustannukset (Kartta 12.17) olivat maakunnan korkeimmat. Tampereella toimii kaksi kansalaisopistoa, joista kummassakin kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista kuului maakunnan matalimpiin: kulttuurialan tuntien osuus oli Ahjolan kansalaisopistossa 48,2 % ja Tampereen työväenopistossa 38,4 %.

Korkein kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli Ruoveden opistossa (85,5 %). Ruovedellä myös kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin.

12.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

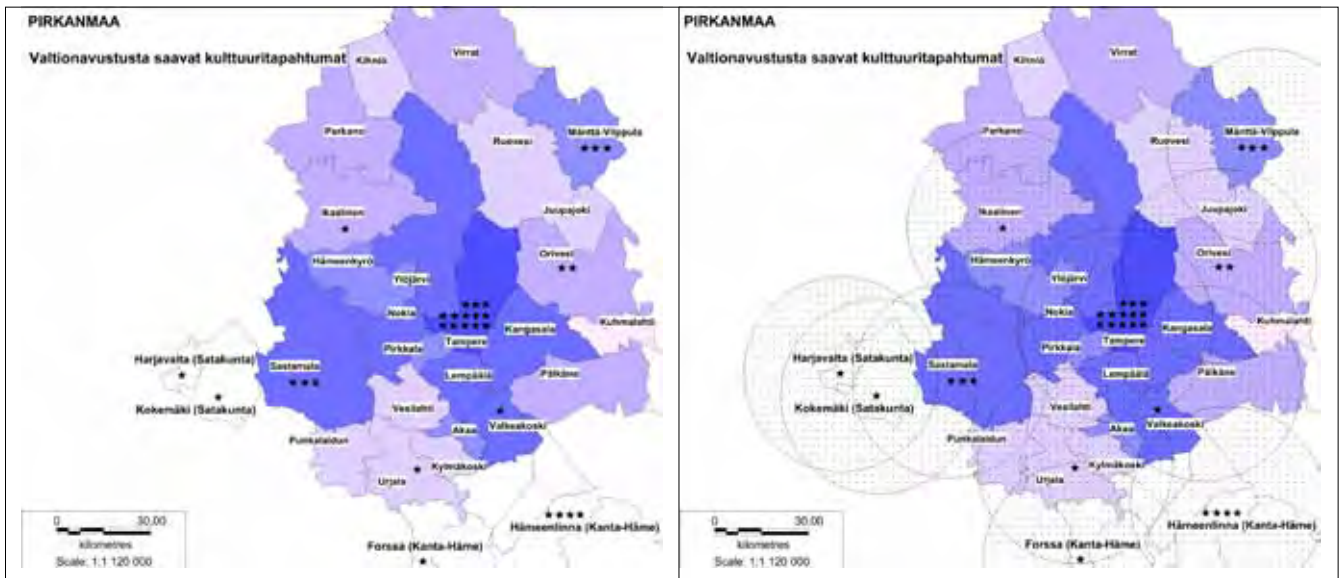
Pirkanmaalla yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimi eniten maakuntakeskus Tampereella, jossa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat (45 €/asukas) (Kartta 12.12). Tampereella yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvien henkilötyövuosien määrä on huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeampi.

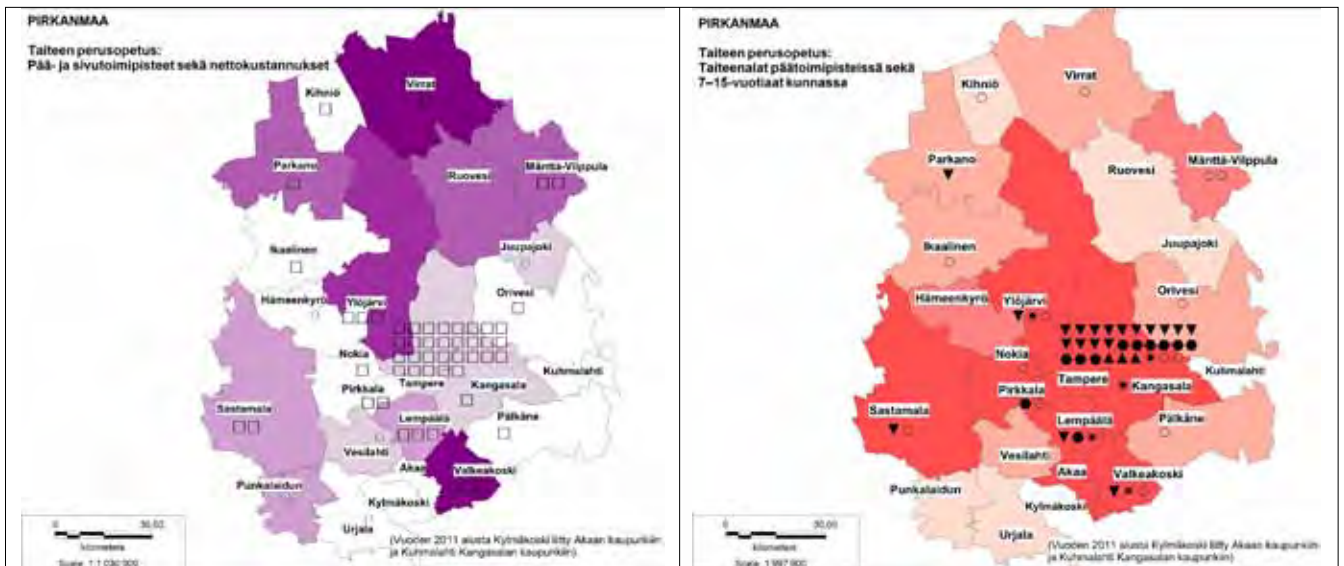
Lähteet: Kunnat.net: Kunnat suuruusjärjestyksessä asukasluvun 31.12.2010 mukaan; Valtionosuusovella 2011; Museotilasto 2009.

Kartat 12.3–12.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Pirkanmaalla ja lähikunnissa: 12.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 12.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä¹¹, 12.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 12.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

Kartat 12.7–12.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Pirkanmaalla ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä¹³

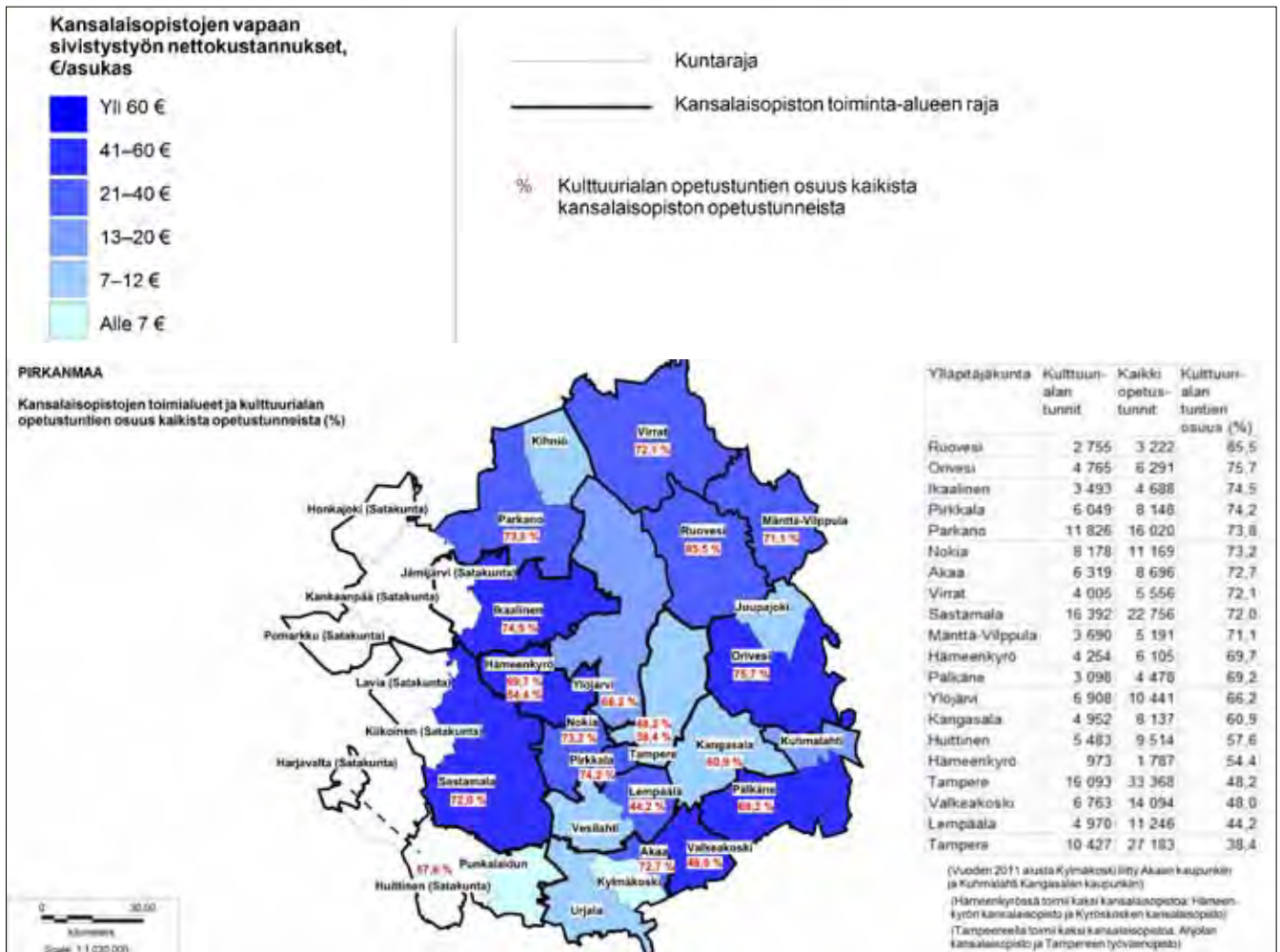

Kartat 12.9–12.10. Taiteen perusopetus Pirkanmaalla: 12.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 12.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa toimi yksi tai useampi yleisen kulttuuritoimen päätoiminen työntekijä Kangasalaa, Lempäälää ja Pirkkalaa lukuun ottamatta (Kartta 12.13). Kangasala on asukasluvultaan maakunnan neljänneksi suurin kunta, jossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat (0 €/asukas). Kunnassa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,15 henkilötyövuotta.

12.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 12.14) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Tampereella (45 €/asukas), jossa myös yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 12.15) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat (153 €/asukas). Kaupungissa

Kartta 12.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Pirkanmaalla

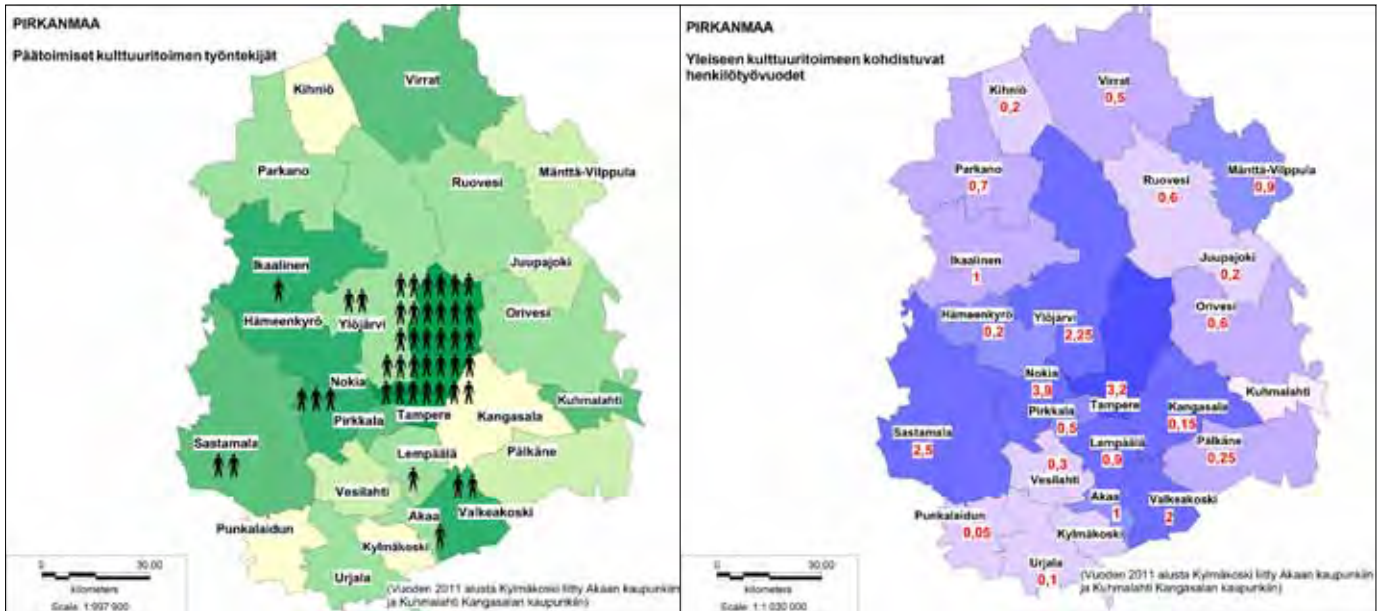
toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista, ja museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannusten osuus kustannuksista olikin 108 €/asukas. Toiseksi korkeimmat museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat Valkeakoskella (28 €/asukas), jossa toimii yksi valtionosuusmuseo.

Yhteenlasketut kustannukset (Kartta 12.15) olivat maakunnan matalimmat Kangasalan, Kylmäkosken ja Punkalaitumen kunnissa (1 €/asukas). Kylmäkoskella ja Punkalaitumella kustannuksia ei ollut lainkaan museoiden, teattereiden ja orkestereiden luokassa. Kylmäkoski liittyi vuoden 2011 alusta osaksi Akaan kaupunkia.

Tampereella yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden lisäksi myös kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (59 €/asukas) kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Korkeimmat kir-

jaston nettokustannukset (Kartta 12.16) olivat Kuhmalahden kunnassa (88 €/asukas), joka liittyi vuoden 2011 alussa Kangasalan kaupunkiin.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 12.17) olivat maakunnan kunnista korkeimmat Tampereella (212 €/asukas). Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Valkeakoskella, jossa asukaskohtaiset kustannukset olivat lähes puolta pienemmät kuin Tampereella (111 €/asukas). Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Juupajoella (48 €/asukas). Ruoveden kunnassa, jossa ei ollut tarjolla kartoissa 12.1 ja 12.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja, yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan neljänneksi korkeimmat (81 €/asukas). Kunnassa etenkin kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin.

Kartat 12.12–12.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Pirkanmaalla: 12.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 12.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskoh-
taiset nettokustannukset (Kartta 12.9) olivat maakunnan
korkeimpia Virroilla (81 €/asukas) ja Valkeakoskella (67
€/asukas). Valkeakoskella myös yhteenlasketut netto-
kustannukset (Kartta 12.17) olivat maakunnan toiseksi
korkeimmat. Taiteen perusopetuksen asukaskoh-
taiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimpia Tam-
pereella, jossa yhteenlasketut kustannukset olivat kunnis-
ta korkeimmat, sekä Juupajoella, jossa taas yhteenlasketut
kustannukset olivat maakunnan matalimmat.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskoh-
taiset nettokustannukset (Kartta 12.11) olivat maa-
kunnan korkeimpia Sastamalassa ja Valkeakoskel-
la, jossa myös yhteenlasketut kustannukset (Kartta
12.17) sekä yleisen kulttuuritoimen nettokustannuk-
set olivat korkeita. Matalimmat kansalaisopistojen
vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Punka-
laitumella, jossa myös yleisen kulttuuritoimen netto-
kustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Kartat 12.14–12.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Pirkanmaalla: 12.14) yleinen kulttuuritoimi, 12.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 12.16) kirjasto, 12.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 12.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kulttuuri- toimi	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orke- sterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Akaa	7	15	50	65	Ei tietoa	32	17 012	1582	1	1
Hämeenkyrö	17	17	46	63	Ei tietoa	43	10 489	1185	-	0,2
Ikaalinen	20	30	41	71	Ei tietoa	42	7 428	657	1	1
Juupajoki	3	3	45	48	4	8	2 094	224	-	0,2
Kangasala	0	1	48	49	5	12	29 675	3323	-	0,15
Kihniö	Ei tietoa	4	53	57	Ei tietoa	10	2 226	196	-	0,2
Kuhmalahti	14	14	88	102	Ei tietoa	13	1 040	103	-	-
Kylmäkoski	1	1	51	52	Ei tietoa	5	2 606	268	-	-
Lempäälä	7	7	44	51	7	26	20 588	2674	1	0,9
Mänttä- Vilppula	5	8	47	55	9	35	11 413	1006	-	0,9
Nokia	21	28	38	66	1	22	31 647	3498	3	3,9
Orivesi	8	8	44	52	Ei tietoa	46	9 617	941	-	0,6
Parkano	8	10	45	55	15	23	6 978	631	-	0,7
Pirkkala	14	16	45	61	Ei tietoa	30	17 237	2121	-	0,5
Punkalaidun	1	1	56	57	5	3	3 281	293	-	0,05
Pälkäne	5	5	48	53	3	48	6 950	760	-	0,25
Ruovesi	9	14	67	81	8	40	5 038	456	-	0,6
Sastamala	15	24	55	79	7	56	24 495	2552	2	2,5
Tampere	45	153	59	212	4	11	213 217	16209	32	32
Urjala	7	12	53	65	Ei tietoa	11	5 335	445	-	0,1
Valkeakoski	26	54	57	111	67	53	20 844	2019	2	2
Vesilahti	5	5	52	57	5	7	4 345	630	-	0,3
Virrat	14	14	48	62	81	38	7 514	637	-	0,5
Ylöjärvi	9	10	53	63	21	20	30 500	3881	2	2,25

13 Pohjanmaa

13.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Pohjanmaan maakunta koostuu 16 kunnasta, joista kaupunkeja on kuusi. Pohjanmaan maakuntakeskus on Vaasa. Maakunnassa vuonna 2010 asuneista hie- man yli puolet (50,8 %) oli ruotsinkielisiä.

Vähäkyrö on maakunnan ainoa kunta, jossa ei ole tarjolla kartassa 13.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Pohjanmaalla valtionosuuslaitokset ovat keskitty- neet kaupunkimaisista kunnista Vaasaan ja Pietarsaa- reen (Kartta 13.1). Kolmannessa maakunnan kaupun- gissa Kaskisissa ei toimi yhtään valtionosuuslaitosta. Sen sijaan taajaan asutussa Mustasaassa sijaitsee val- tionosuusmuseo (Stundarsin museo).

Vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää avustusta aluetatteritoimintaan sai Svens- ka Österbottens förbund för utbildning och kultur/ Wasa Teater ja alueelliseen orkesteritoimintaan Vaasan kaupunki/kaupunginorkesteri. Vuonna 2009 Wasa Teaterin esityksistä 19 % oli kotikunnan ulkopuolel- la¹⁵. Siten alueellisten valtionosuuslaitosten palveluja on käytännössä tarjolla kartalla esitettyä kattavammin.

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia jär- jestetään Vaasassa (Vaasan kuorofestivaali) ja Musta- saassa (Korsholman Musiikkijuhlat). Tapahtumat järjestävät konsertteja myös muissa Pohjanmaan maa- kunnan kunnista. Vastuullinen järjestäjä on sen sijaan rekisteröity vain yhteen kuntaan.

Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii niin kaupunkimaisissa (Vaasa, Pietarsaari), taajaan asutuissa (Mustasaari) kuin maaseutumaisissakin (Kristiinankau- punki, Närpiö, Uusikaarlepyy, Vöyri) kunnissa. Muissa maakunnan kunnissa Vähäkyröä lukuun ottamatta si-

Taulukko 13.1.

POHJANMAA	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 3 kpl Taajaan asutut: 2 kpl Maaseutumaiset: 11 kpl Yhteensä: 16 kpl ¹⁴
Väkiluku	178 117
Väestötiheys	23,0 as./km ²
Kokonaispinta-ala	18 190,8 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 4 kpl (44 529,3 as./museo) Valtionosuusteatterit: 2 kpl (89 058,5 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (178 117 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	2 kpl (89 058,5 as./ tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	13 kpl (13 701,3 as./ päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	3 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Pohjanmaan taidetoimikunta (toimialue: Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,88 %

jaitsee taiteen perusopetuksen sivutoimipiste. Yhdessä maakunnan kolmesta kaupunkimaisesta kunnasta, Kaskisten kaupungissa, toimi vuonna 2008 taiteen perusopetuksen päätoimipisteen sijaan sivutoimipiste.

Pohjanmaalla toimii kaksi taiteen aluekeskusta: Elokvakeskus Botnia ja Pohjanmaan tanssin keskus. Pohjanmaan taidetoimikunta toimii alueellisena taide-toimikuntana Pohjanmaan lisäksi Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnissa.

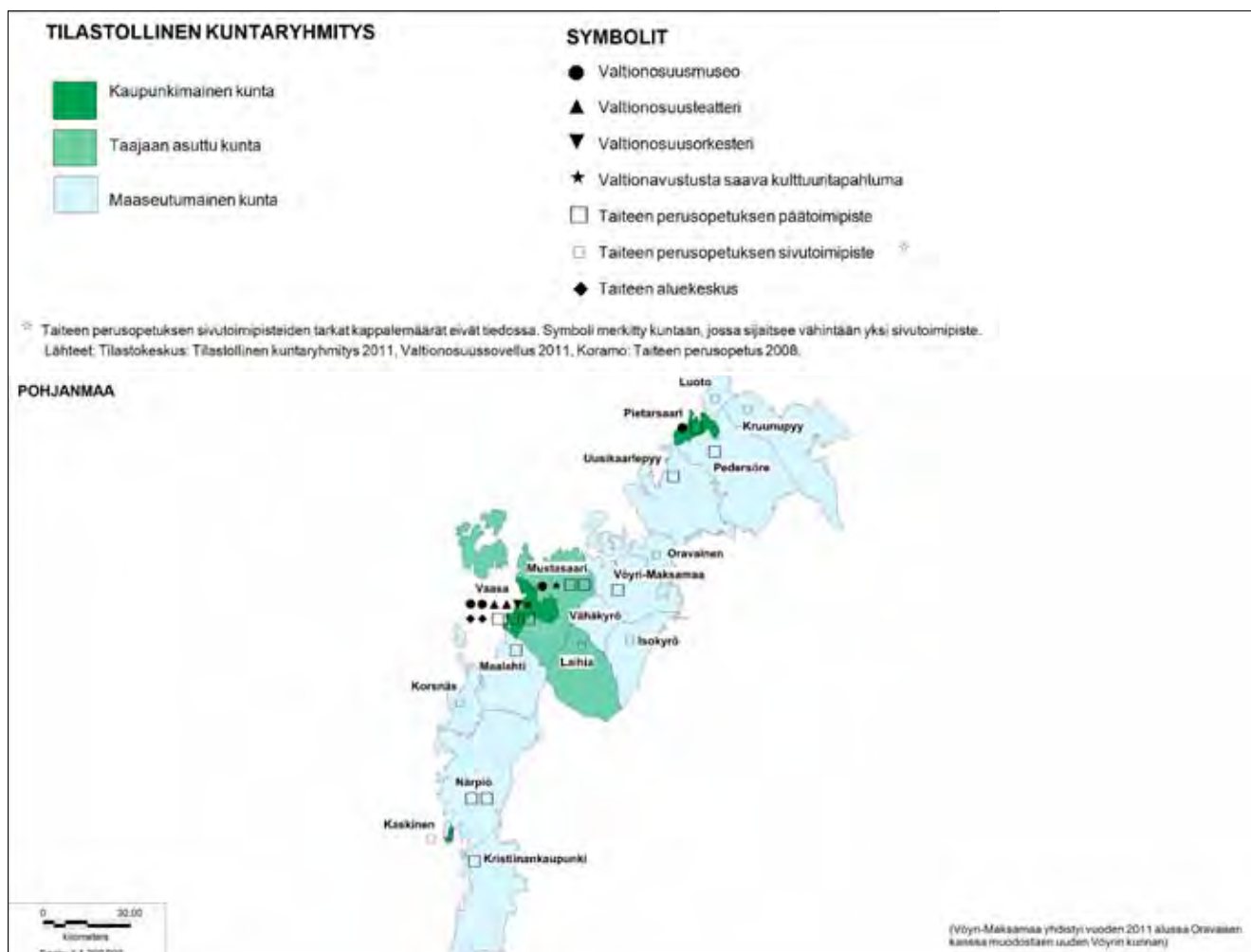
13.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 Pohjanmaan kunnista korkeimmat Kristiinankaupungissa (34 €/asukas), jossa

sijaitsee tässä tarkasteltavista kulttuuripalveluista vain yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste (Kartta 13.2). Kuntatyypiltään Kristiinankaupunki on maaseutumainen kunta. Maakunnan kolmen kaupunkimaisen kunnan (Kaskinen, Pietarsaari ja Vaasa) yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset eivät kuulu maakunnan korkeimpien joukkoon.

Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Laihialla (2 €/asukas). Vähänkyrön kunnassa, jossa ei ole tarjolla kartassa 13.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja, yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ovat maakunnan kolmanneksi matalimmat (4 €/asukas).

Kaikkiaan yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset Pohjanmaalla (11,9 €/asukas) olivat hieman koko maan kuntien keskiarvoa (11,6 €/asukas) korkeammat.

Kartta 13.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Pohjanmaalla

13.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

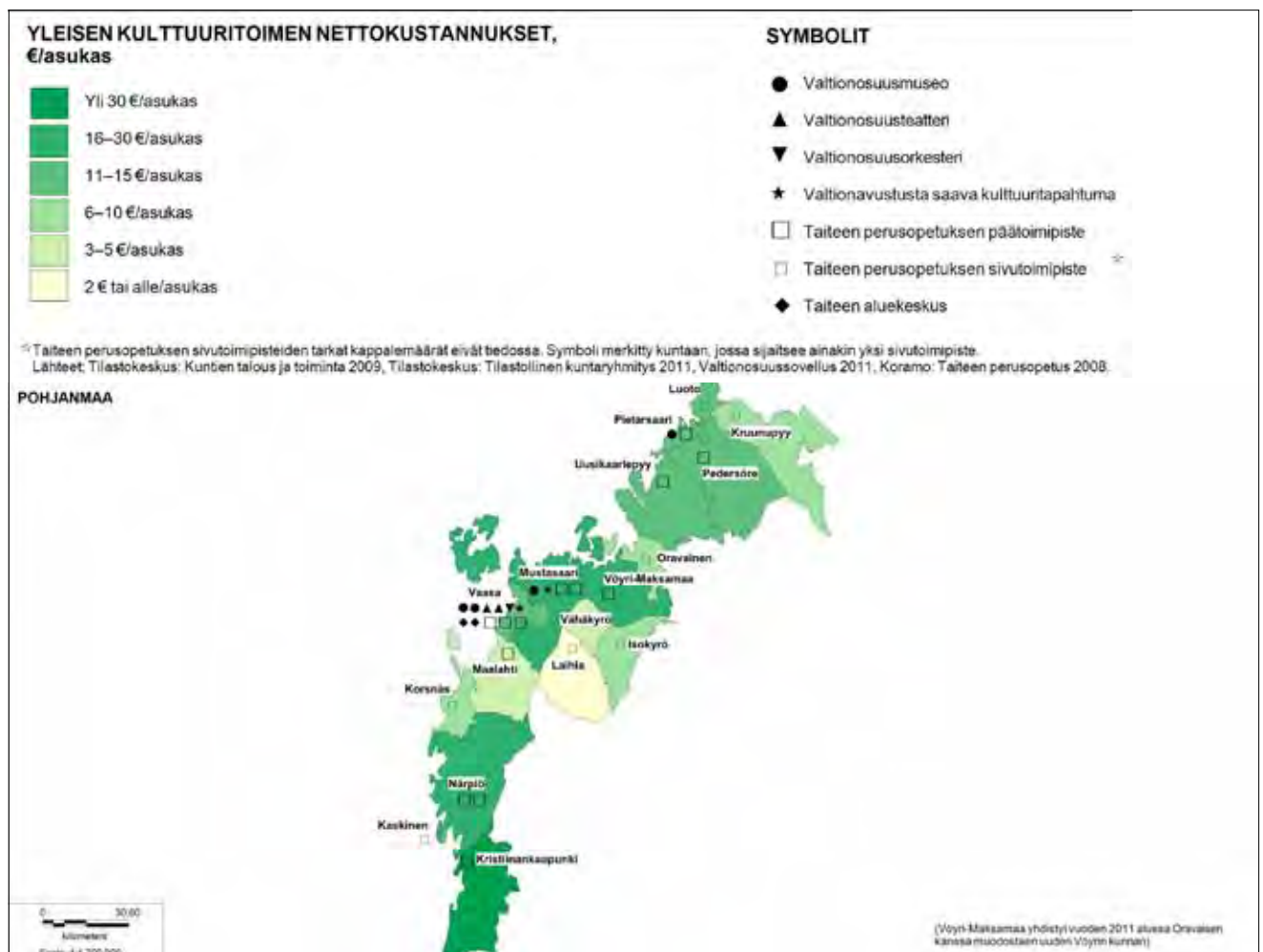
Valtaosa Pohjanmaan valtionosuuslaitoksista toimii maakuntakeskus Vaasassa (Kartta 13.3). Wasa Teater saa avustusta alueteatteritoimintaan ja Vaasan kaupunginorkesteri alueelliseen konserttitoimintaan, joten niiden palveluja on tarjolla myös kotikunnan ulkopuolella. Useita valtionosuuslaitoksia toimii myös maakunnan lähikunnissa Kokkolassa, Kaustisilla ja Seinäjoella, joiden tarjoamat palvelut ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa osasta Pohjanmaan maakuntaa.

Alueellista saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä kuvaavat kehät kattavat valtionosuuslaitosten osalta lähinnä Vaasan ja osan kaupungin naapurikunnista

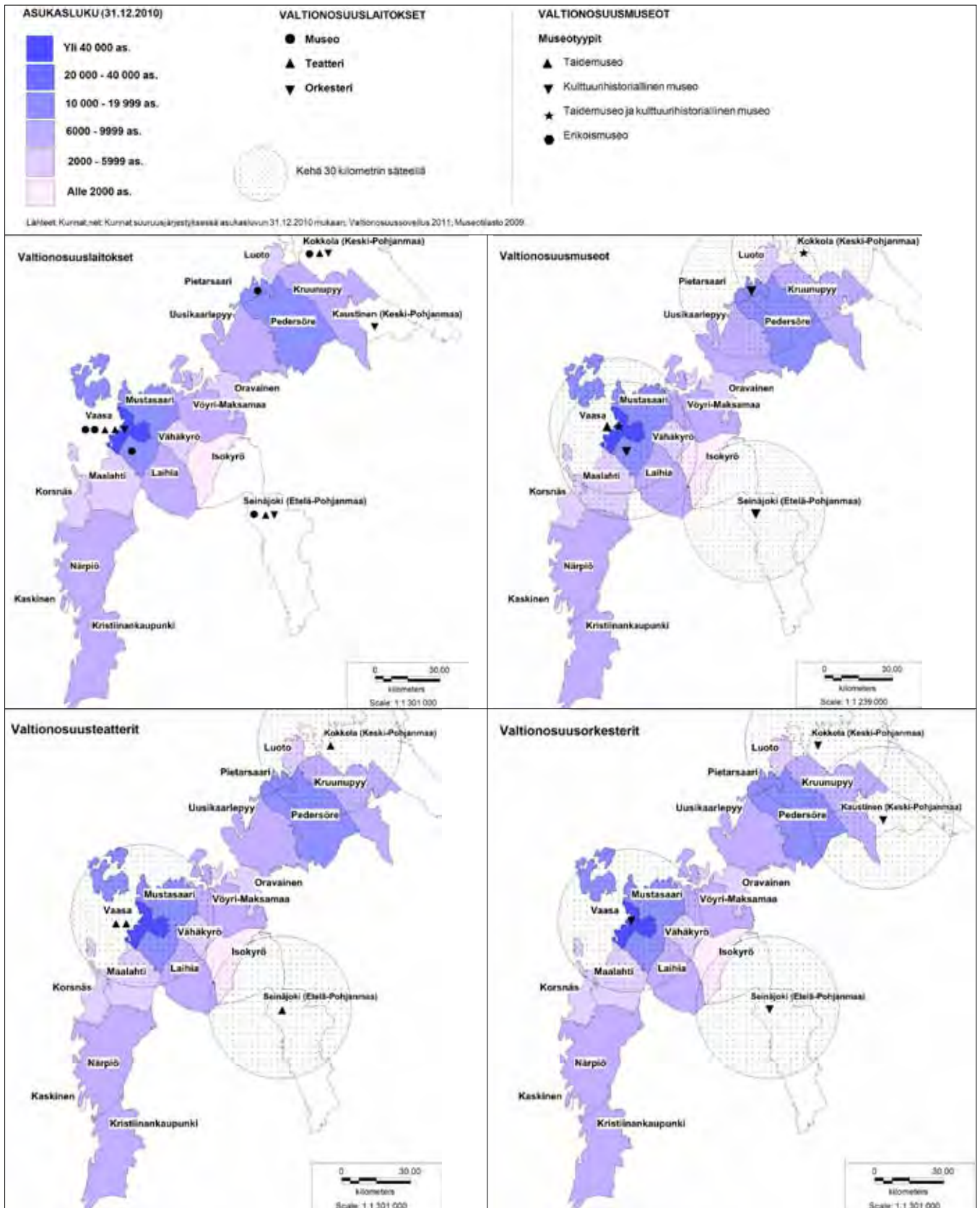
(Kartat 13.4–13.6). Koko maakunnan osalta suurin osa kunnista jää kokonaan tai osittain saavutettavuutta kuvaavien kehien ulkopuolelle.

13.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Pohjanmaalla maakuntakeskus Vaasassa sekä naapurikunta Mustasaassa (Kartta 13.7). Yksittäisiä konsertteja järjestetään kuitenkin myös muissa maakunnan kunnissa; tässä symbolit on merkitty vain järjestäviin kuntiin. Asukasluvultaan Vaasa on maakunnan suurin ja Mustasaari kolmanneksi suurin kunta.

Kartta 13.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kartat 13.3–13.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Pohjanmaalla ja lähikunnissa: 13.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 13.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 13.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 13.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä.

Useissa Pohjanmaan naapurikunnissa järjestetään lukuisia valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia, jotka ovat saavutettavissa Pohjanmaan kunnista käsin 30 kilometrin säteellä (Kartta 13.8). Saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavatkin suuren osan maakunnan kunnista. Oravaisen kunta ja Vöyri-Maksamaa yhdistyivät vuoden 2011 alussa muodostaen uuden Vöyrin kunnan.

13.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Useimmissa Pohjanmaan kunnissa toimii taiteen perusopetuksen päätoimipiste (Kartta 13.9). Useampia päätoimipisteitä sijaitsee maakuntakeskus Vaasassa sekä Mustasaassa ja Närpiössä, joissa myös taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Kustannustieto puuttui lähes puolesta maakunnan kunnista.

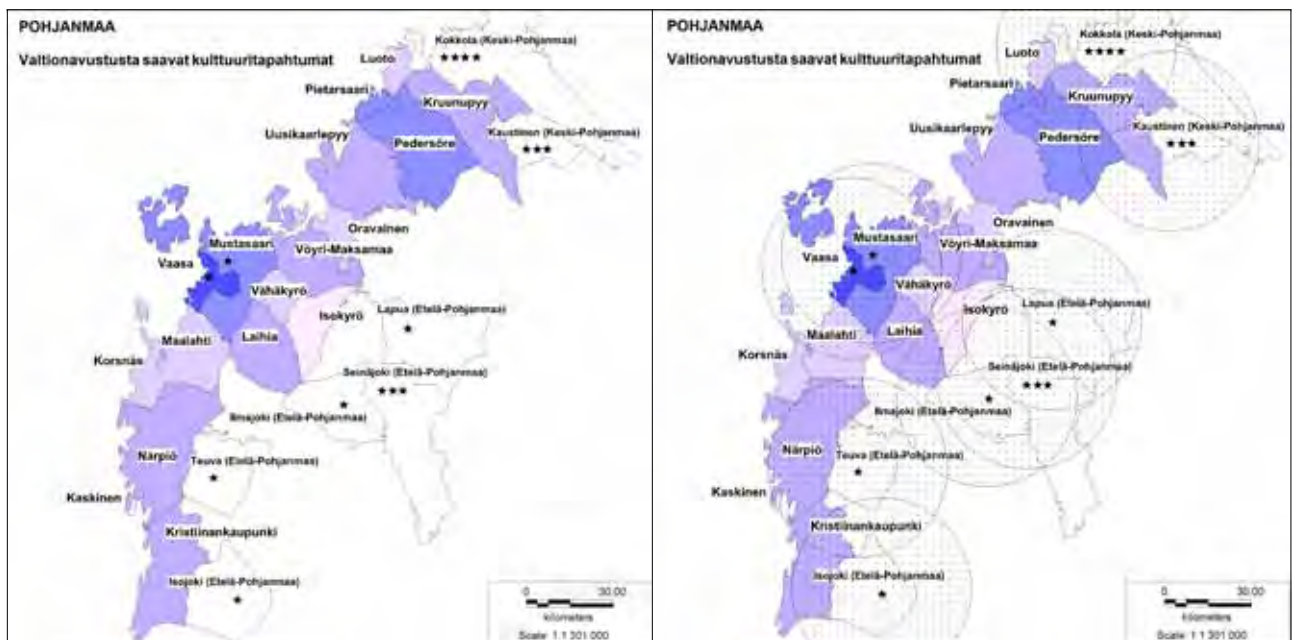
Useimpien maakunnassa toimivien taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat eivät ole tiedossa: opetusta annetaan esimerkiksi useissa kansalais- ja työväenopistoissa (Kartta 13.10). Tiedossa olevista musiikin alan perusopetusta tarjotaan Mustasaassa ja Närpiössä.

13.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

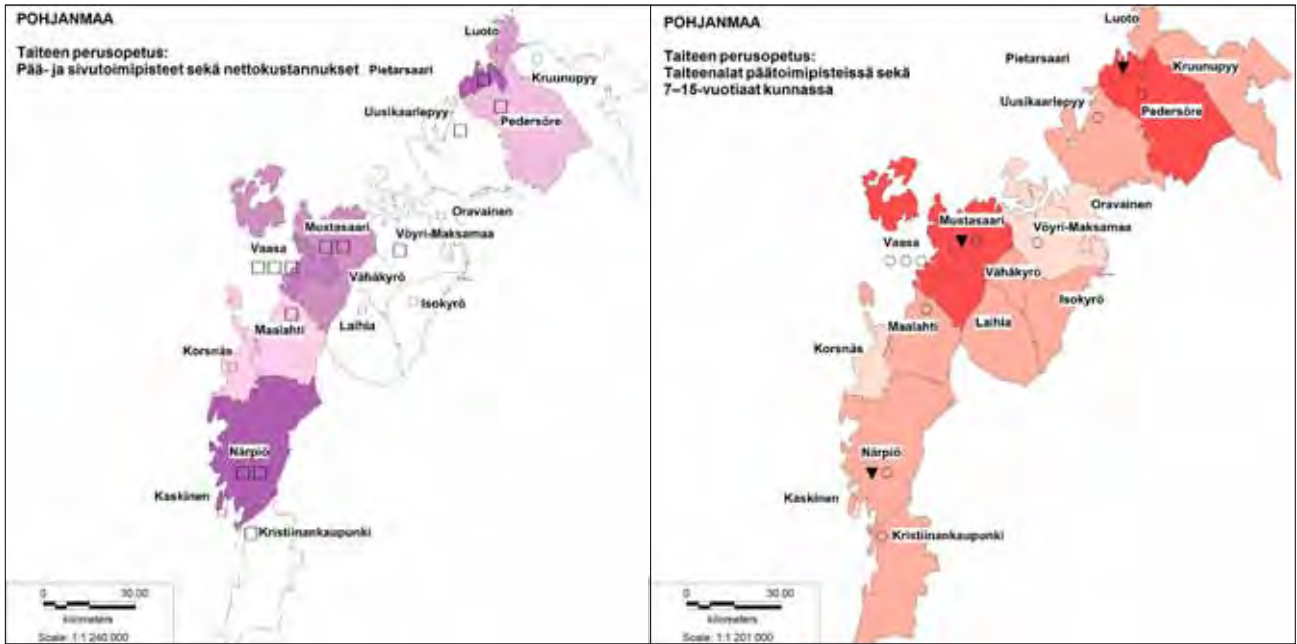
Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 13.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Kaskisten kunnassa (102 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 13.17) kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Kaskisten kansalaisopistossa myös kulttuurialan osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan kansalaisopistoista korkein (74,6 %).

Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli matalin Kristiinankaupungin kansalaisopistossa (41,8 %). Maakuntakeskus Vaasassa kulttuurialan opetustuntien osuus oli 59,2 %. Kaupungin kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (32 €/asukas) kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Pohjanmaan kuntien kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat kaikkiaan verraten korkeat: maakunnan kuntien kustannusten keskiarvo oli 41,7 €/asukas, kun taas kaikissa maan kunnissa nettokustannukset olivat keskimäärin 29,2 €/asukas.

Kartat 13.7–13.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Pohjanmaalla ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä¹⁶

Kartat 13.9–13.10. Taiteen perusopetus Pohjanmaalla: 13.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 13.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.¹⁷

13.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

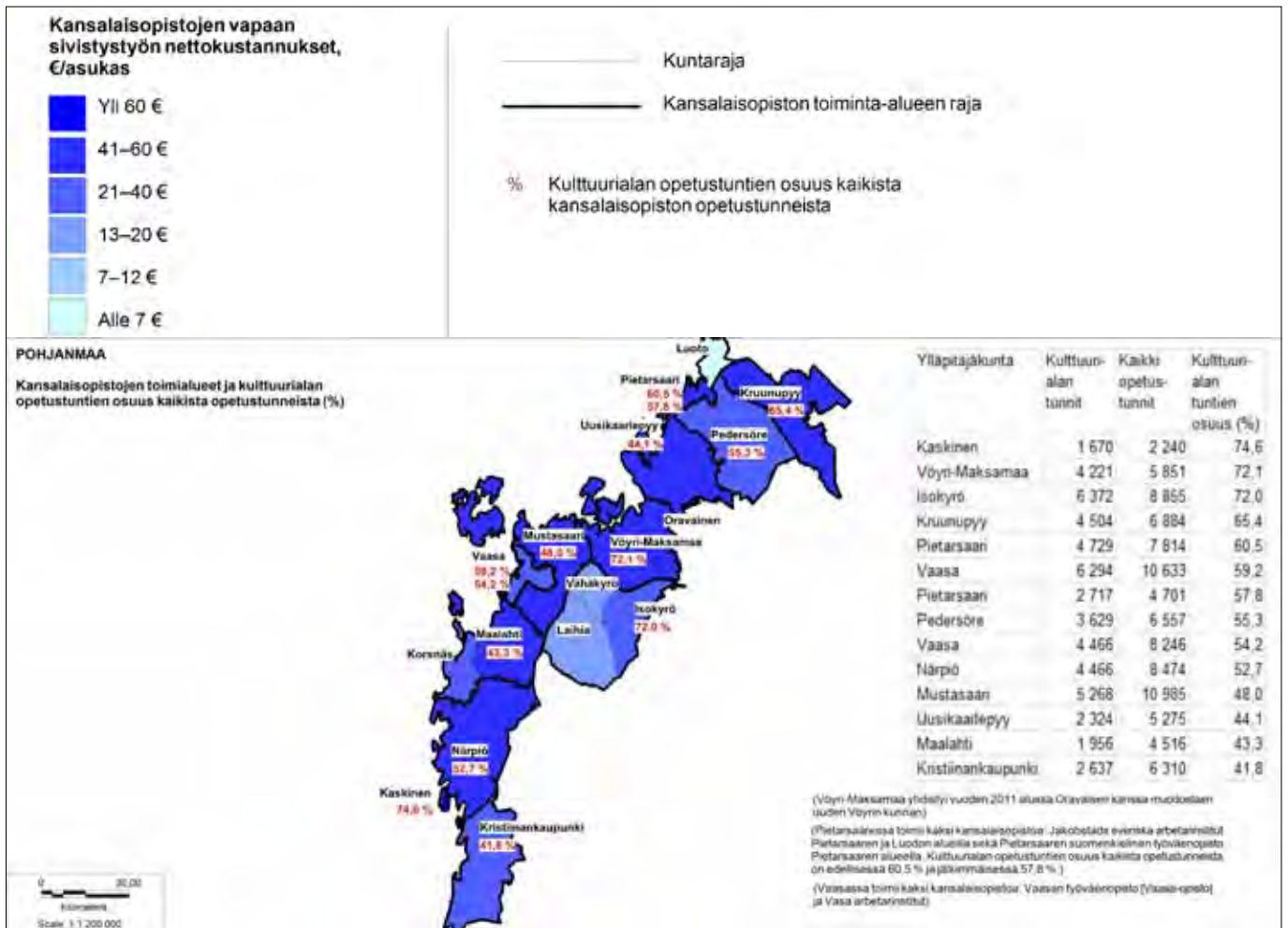
Pohjanmaalla yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimi asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa, joissa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia – Pietarsaaren ja Pedersören kuntia lukuun ottamatta (Kartta 13.12).

Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui eniten henkilötyövuosia asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa Vaasassa ja Pietarsaassa (Kartta 13.13). Matalin yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvien henkilötyövuosien määrä oli Korsnäsissä kunnassa (0,08), joka on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi pienin kunta. Toiseksi pienimmässä Kaskisten kunnassa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,25 ja asukasluvultaan pienimmässä Isonkyrön kunnassa 0,55 henkilötyövuotta.

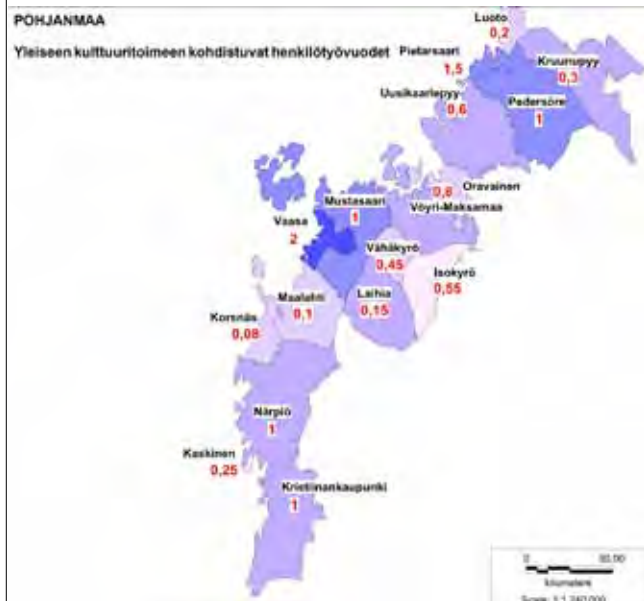
13.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset (Kartta 13.14) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Kristiinankaupungissa (34 €/asukas). Maakuntakeskus Vaasassa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 11 €/asukas. Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Laihian (2 €/asukas), Maalahden (3 €/asukas) ja Vähänkyrön (4 €/asukas) kunnissa. Kukaan kunnista sijaitsee lähellä runsaasti kulttuuripalveluita tarjoavaa Vaasan kaupunkia.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 13.15) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Vaasassa (165 €/asukas), jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Pietarsaassa (56 €/asukas), jossa taas sijaitsee yksi valtionosuusmuseo. Valtionosuusmuseo toimii myös Mustasaassa, jossa yhteenlasketut kustannukset olivat 17 €/asukas. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Laihiolla (2 €/asukas), jossa ei ollut lainkaan kustannuksia museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta.

Kartta 13.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Pohjanmaalla

Kartat 13.12–13.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Pohjanmaalla: 13.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 13.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)¹⁸

Kirjaston nettokustannukset (Kartta 13.16) olivat maakunnan korkeimmat Kaskisten kunnassa (123 €/asukas) ja toiseksi korkeimmat maakuntakeskus Vaasassa (65 €/asukas). Matalimmat kirjaston asukaskohittaiset nettokustannukset olivat Laihialla (44 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohittaiset nettokustannukset olivat maakunnan pienimmät.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 13.17) olivat maakunnan korkeimmat Vaasassa (230 €/asukas). Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Laihialla (46 €/asukas), jossa kustannukset olivat kaikkien tarkasteltavien alojen osalta maakunnan matalimmat.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohittaiset nettokustannukset (Kartta 13.9) olivat maakunnan korkeimmat Närpiössä ja Pietarsaareissa, joista etenkin Pietarsaaren kohdalla yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset (Kartta 13.14) kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Matalimmat taiteen perusopetuksen asukaskohittaiset nettokustannukset olivat Korsnäsin, Maalahden ja Kristiinankaupungin kunnissa. Maalahden ja Korsnäsin yleisen kulttuuritoimen asukaskohittaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimpia, kun taas Kristiinankaupungissa kustannukset olivat maakunnan korkeimmat.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohittaiset nettokustannukset (Kartta 13.11) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Kaskisissa, jossa yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 13.17) olivat maakunnan toiseksi korkeimmat. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohittaiset nettokustannukset olivat Laihian ja Luodon kunnissa, joissa yhteenlasketut kustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Kartat 13.14–13.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Pohjanmaalla: 13.14) yleinen kulttuuritoimi, 13.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 13.16) kirjasto, 13.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit

Taulukko 13.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Pää- toimiset yl. kulttuuri- toimen- työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kan- salais- opis- tojen vapaa sivis- tystyö				
Isokyrö	6	12	52	64	Ei tietoa	21	4 965	528	-	0,55
Kaskinen	13	13	123	136	Ei tietoa	102	1 429	106	-	0,25
Korsnäs	7	22	61	83	2	36	2 260	210	-	0,08
Kristiinankaupunki	34	44	61	105	0	40	7 157	596	1	1
Kruunupyö	6	6	61	67	Ei tietoa	50	6 731	753	-	0,3
Laihia	2	2	44	46	Ei tietoa	14	7 870	820	-	0,15
Luoto	12	14	47	61	6	5	4 816	797	-	0,2
Maalahti	3	13	51	64	1	42	5 605	518	-	0,1
Mustasaari	17	17	52	69	20	45	18 637	2069	1	1
Närpiö	20	31	51	82	37	55	9 435	813	1	1
Pedersöre	11	11	49	60	4	39	10 893	1572	1	1
Pietarsaari	12	56	61	117	36	44	19 656	2049	1	1,5
Uusikaarlepyy	14	20	47	67	Ei tietoa	46	7 458	764	-	0,6
Vaasa	11	165	65	230	23	32	59 587	5473	2	2
Vähäkyrö	4	5	58	63	Ei tietoa	20	4 758	578	-	0,45
Vöyri-Maksamaa ¹	20	26	62	88	Ei tietoa	59	6 689	449	-	0,8
Oravainen	10	14	46	60	Ei tietoa	59				

¹ Vöyri-Maksamaa ja Oravainen muodostivat vuoden 2011 alusta Vöyrin kunnan.

14 Pohjois-Karjala

14.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Pohjois-Karjala on asukasluvultaan maan viidenneksi pienin maakunta. Kokonaispinta-alaltaan maakunta on maan neljänneksi suurin. Pohjois-Karjala jakautuu 14 kuntaan, joista kaupunkeja on viisi. Pohjois-Karjalan maakuntakeskus on Joensuu.

Kaikissa Pohjois-Karjalan kunnissa on tarjolla joi-takin tässä kartoituksessa tarkasteltavista kulttuuri-palveluista.

Pohjois-Karjalan ainoa kaupunkimainen kunta on Joensuu, johon tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat keskittyneet (Kartta 14.1). Joensuussa toimivat kaksi valtionosuusmuseota (Joensuun taidemuseo ja Pohjois-Karjalan taidemuseo), maakunnan ainoa valtionosuusteatteri (Joensuun kaupunginteatteri) sekä maakunnan ainoa valtionosuusorkesteri (Joensuun kaupunginorkesteri). Valtionosuusmuseoita toimii Joensuun ohella myös Lieksassa (Pielisen museo), Nurmeksessa (Nurmeksen kaupunginmuseo) ja Outokummussa (Outokummun kaivosmuseo). Kaikki maakunnan valtionosuuslaitokset toimivat kaupunkimaisessa tai taajaan asutuissa kunnissa: maaseutumaisissa kunnissa valtionosuuslaitoksia ei sijaitse lainkaan.

Valtaosa maakunnan valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista järjestetään kaupunkimaisessa Joensuussa: kaupungissa järjestetään viittä avustettavaa tapahtumaa, joista Irish Festival in Finland -tapahtumaa järjestetään myös useissa muissa Suomen kunnissa. Pohjois-Karjalan kunnista myös taajaan asutussa Lieksassa ja maaseutumaisessa Rääkkylässä toimii valtionavustusta saava kulttuuritapahtuma.

Taulukko 14.1.

POHJOIS-KARJALA	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 1 kpl Taajaan asutut: 4 kpl Maaseutumaiset: 9 kpl Yhteensä: 14 kpl
Väkiluku	165 747
Väestötiheys	9,3 as./km ²
Kokonaispinta-ala	21 583,7 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 5 kpl (33 149,4 as./museo) Valtionosuusteatterit: 1 kpl (165 747 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (165 747 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	7 kpl (Irish Festival in Finland -tapahtuma eri puolilla Suomea, Pohjois-Karjalassa Joensuussa) (23678,1 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	13 kpl (12 749,8 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	1 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Pohjois-Karjalan taidetoimikunta
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,57 %

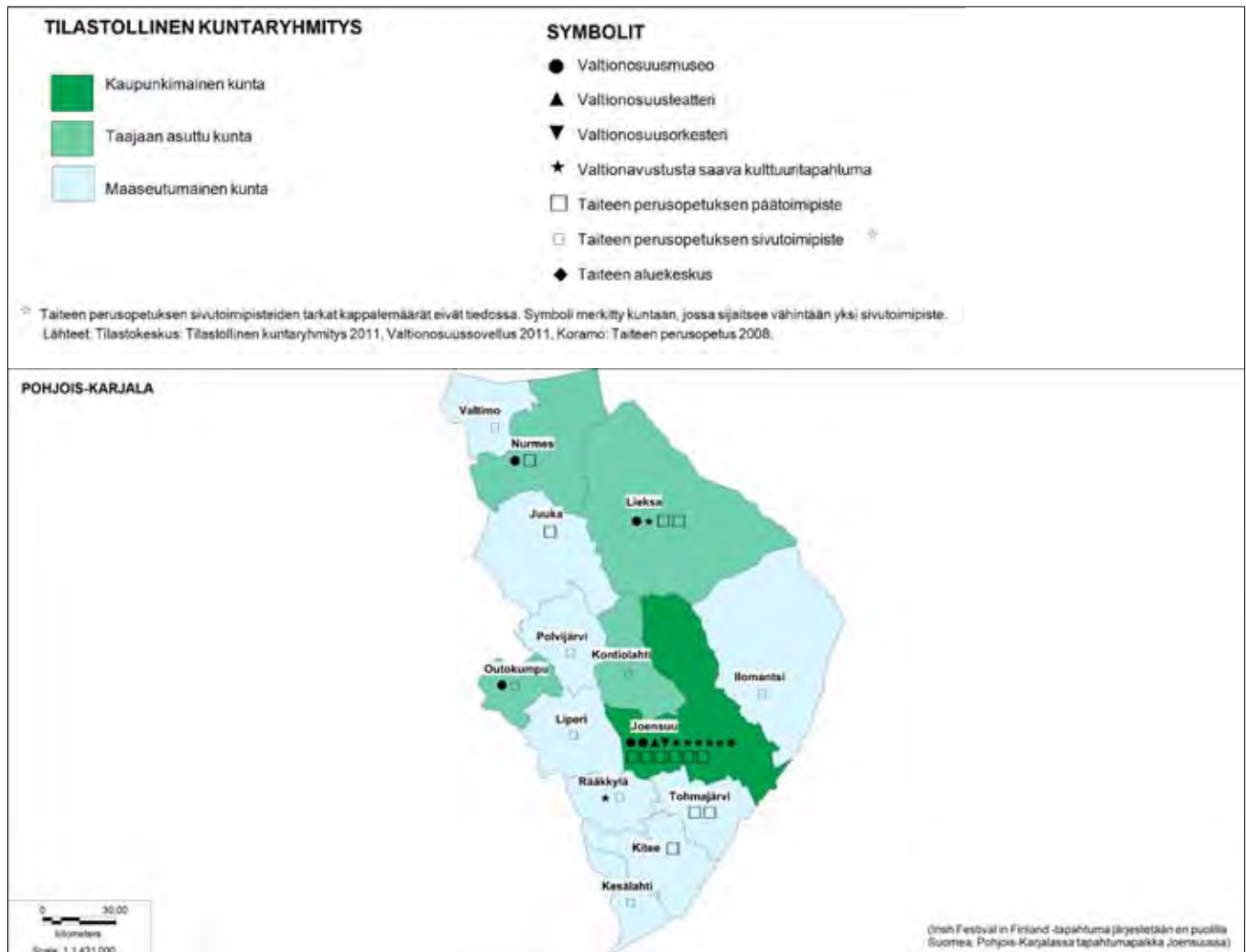
Valtaosa maakunnassa toimivista taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä sijoittuu kaupunkimaiseen Joensuuhun (kuusi päätoimipistettä). Useampia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii lisäksi Joensuun naapurikunnissa Lieksassa ja Tohmajärvellä (kummassakin kaksi päätoimipistettä).

Taiteen aluekeskuksista Pohjois-Karjalassa sijaitsee Pohjois-Karjalan alueellinen erokuvayhdistys ry (PKEY). Lisäksi Itäisen tanssin aluekeskuksen toiminta-alueeseen kuuluvat Etelä-Savo, Pohjois-Savo sekä Pohjois-Karjala. Aluekeskuksen symboli on merkitty Kuopioon Pohjois-Savo.

14.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 14.2) olivat vuonna 2009 Pohjois-Karjalan kunnista korkeimmat Nurmeksessa (45 €/asukas). Nurmes on taajaan asuttu kunta, jossa tarkasteltavista kulttuuripalveluista toimivat yksi valtionosuusmuseumo sekä taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat maaseutumaisissa Rääkkylässä ja Tohmajärvellä (3 €/asukas), joista kumpikin on maakuntakeskus Joensuun naapurikunta. Kunnissa on tarkasteltavista kulttuuripalveluista tarjolla taiteen perusopetusta. Rääkkylässä

Kartta 14.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Pohjois-Karjalassa.

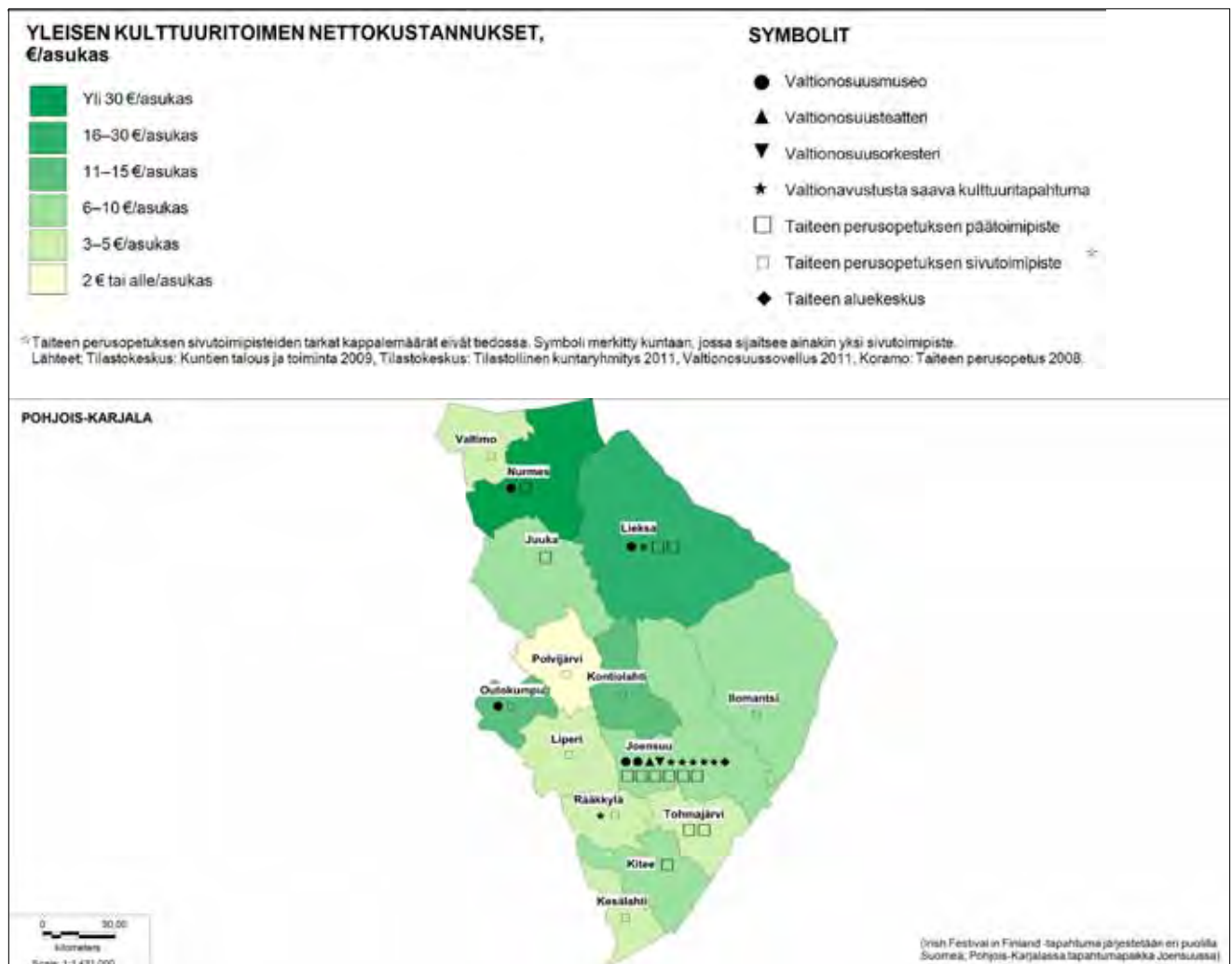
järjestetään myös yhtä valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa. Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakuntakeskus Joensuussa maakunnan matalimpiin (6 €/asukas). Kaikkiaan asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan eteläosassa pohjoisosaa matalammat.

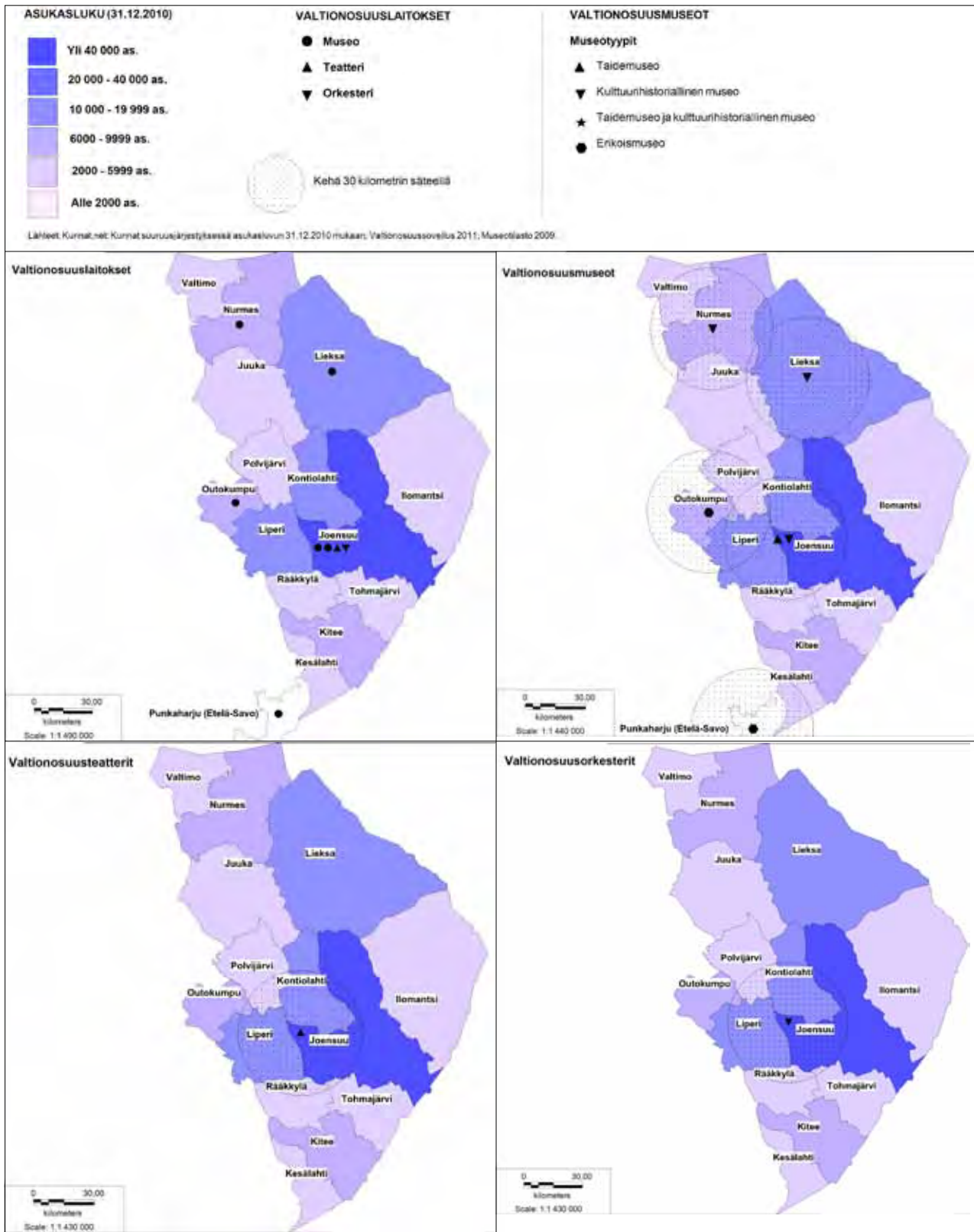
Pohjois-Karjalan kuntien yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat hieman keskimääräistä matalammat: maakunnan kuntien asukaskohtaisten kustannusten keskiarvo oli 10,2 €/asukas, kun taas koko maan kuntien asukaskohtaisten kustannusten keskiarvo oli 11,6 €/asukas.

14.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista toimii maakuntakeskus Joensuussa (Kartta 14.3). Joensuun Kaupunginteatteri sai vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön avustusta alueteatteritoimintaan ja Joensuun kaupunginorkesteri alueelliseen konsertti-toimintaan, joten niiden palveluja on tarjolla myös kotikunnan ulkopuolella. Vuonna 2009 Joensuun Kaupunginteatterin esityksistä 7 % järjestettiin kotikunnan ulkopuolella.

Valtionosuusmuseoiden palvelut ovat valtionosuuslaitoksista parhaiten maakunnan asukkaiden alueellisesti saavutettavissa (Kartta 14.4). Joensuun lisäksi valtionosuusmuseoita toimii maakunnan kunnista

Kartat 14.3–14.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Pohjois-Karjalassa ja lähikunnissa: 14.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 14.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 14.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 14.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

Lieksassa, Nurmeksessa ja Outokummussa. Maakunnan valtionosuusmuseoiden lisäksi lähikunta Punkaharjun museon palvelut ovat saavutettavissa tarkasteltavalla etäisyydellä maakunnan eteläosasta käsin. Valtionosuusmuseoiden saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat pääosin maakunnan pohjois- ja keskiosien kuntia.

Valtionosuusteattereiden ja -orkestereiden palvelut ovat kiertuetoimintaa lukuun ottamatta saavutettavissa 30 kilometrin säteellä pääosin kaupungin naapurikunnista käsin (Kartat 14.5 ja 14.6). Joensuun laajasta pinta-alasta johtuen saavutettavuutta kuvaavat kehät eivät kuitenkaan kata kokonaan edes koko sijaintikuntaa.

14.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Pohjois-Karjalan valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista valtaosa järjestetään Joensuussa, joka on asukasluvultaan maakunnan suurin kunta (Kartta 14.7). Lisäksi yhtä tapahtumaa järjestetään asukasluvultaan kolmanneksi suurimmassa Lieksassa sekä kolmanneksi pienimmässä Rääkkylässä.

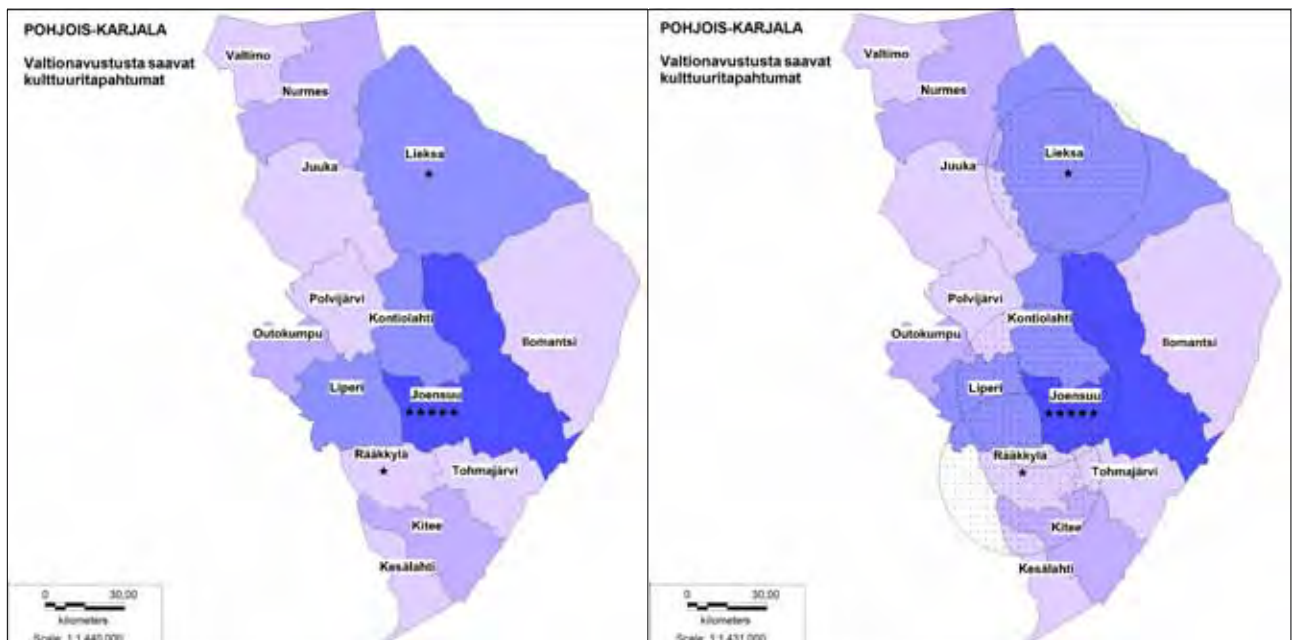
Saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat pääosin maakunnan keskiosan kuntia (Kartta 14.8). Pohjois-

Karjalasta tarkasteltavalla 30 kilometrin etäisyydellä saavutettavia valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia ei järjestetä maakunnan naapurikunnissa.

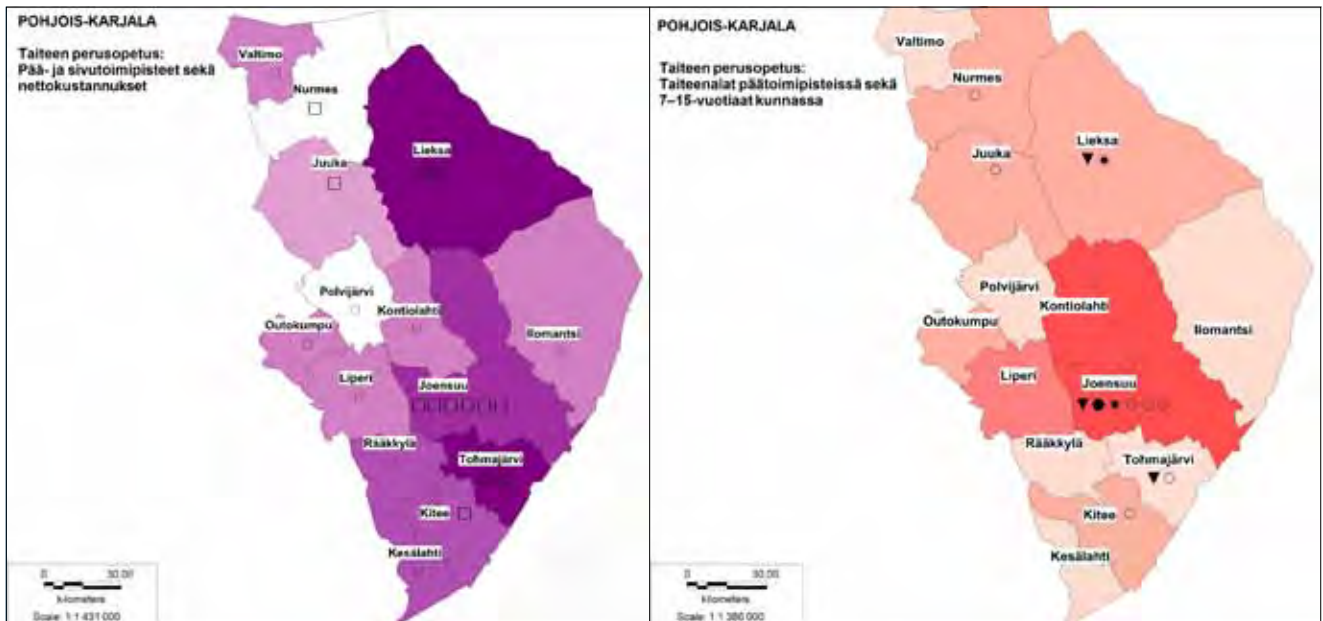
14.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Kaikissa Pohjois-Karjalan kunnissa toimii taiteen perusopetuksen pää- tai sivutoimipiste (Kartta 14.9). Eniten päätoimipisteitä toimi Joensuussa, jossa asuu maakunnan kunnista eniten 7–15-vuotiaita (Kartta 14.10). Useampia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä sijaitsee myös Lieksassa, jossa ikäryhmään kuuluvia asuu maakunnan kunnista neljänneksi eniten, sekä Tohmajärvellä, jossa 7–15-vuotiaita on maakunnan kunnista yhdeksänneksi eniten.

Tohmajärvellä taiteen perusopetuksen asukaskoh- taiset nettokustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat (139 €/asukas). Toiseksi korkeimmat kustannukset olivat Lieksassa (67 €/asukas) ja kolmanneksi korkeimmat Joensuussa (22 €/asukas), jossa taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii kuusi. Matalimmat taiteen perusopetuksen nettokustannukset olivat Juuan kunnassa (3 €/asukas), jossa toimi yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

Kartat 14.7–14.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Pohjois-Karjalassa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.¹⁹

Kartat 14.9–14.10. Taiteen perusopetus Pohjois-Karjalassa: 14.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 14.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.

14.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 14.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Juuan kunnassa (64 €/asukas), jossa edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen nettokustannukset (Kartta 14.9) olivat maakunnan matalimmat. Toiseksi korkeimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Ilomantsissa (61 €/asukas). Ilomantsin kansalaisopistossa myös kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan kansalaisopistoista korkein (72,0 %).

Nurmeksessa, jossa yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 14.17) olivat maakunnan korkeimmat, kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan toiseksi matalimmat (11 €/asukas). Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Valtimossa (6 €/asukas). Nurmeksen ja Valtimon alueella toimii Ylä-Karjalan kansalaisopisto, jossa kulttuurialan opetustuntien määrä kaikista opetustunneista oli maakunnassa toimivista kansalaisopistoista kolmanneksi matalin (59,6 %).

14.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Pohjois-Karjalassa useampia yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimii vain maakuntakeskus Joensuussa, joka on myös asukasluvultaan maakunnan suurin kunta. Joensuun yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (6 €/asukas) kuuluivat vuonna 2009 kuitenkin maakunnan matalimpiin. Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat Nurmeksessa (45 €/asukas). Nurmes on asukasluvultaan maakunnan kuudenneksi suurin kunta, jossa toimi vuonna 2011 yksi päätoiminen yleisen kulttuuritoimen työntekijä. Yksi yleisen kulttuuritoimen päätoiminen työntekijä toimi lisäksi Kontiolahdella ja Outokummussa, joista kummassakin kunnassa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin.

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan kunnista matalimmat Tohmajärvellä ja Rääkkylässä, joissa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Pohjois-Karjalassa vähiten henkilötyövuosia: Tohmajärvellä yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,15 ja Rääkkylässä 0,05 henkilötyövuotta. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat ma-

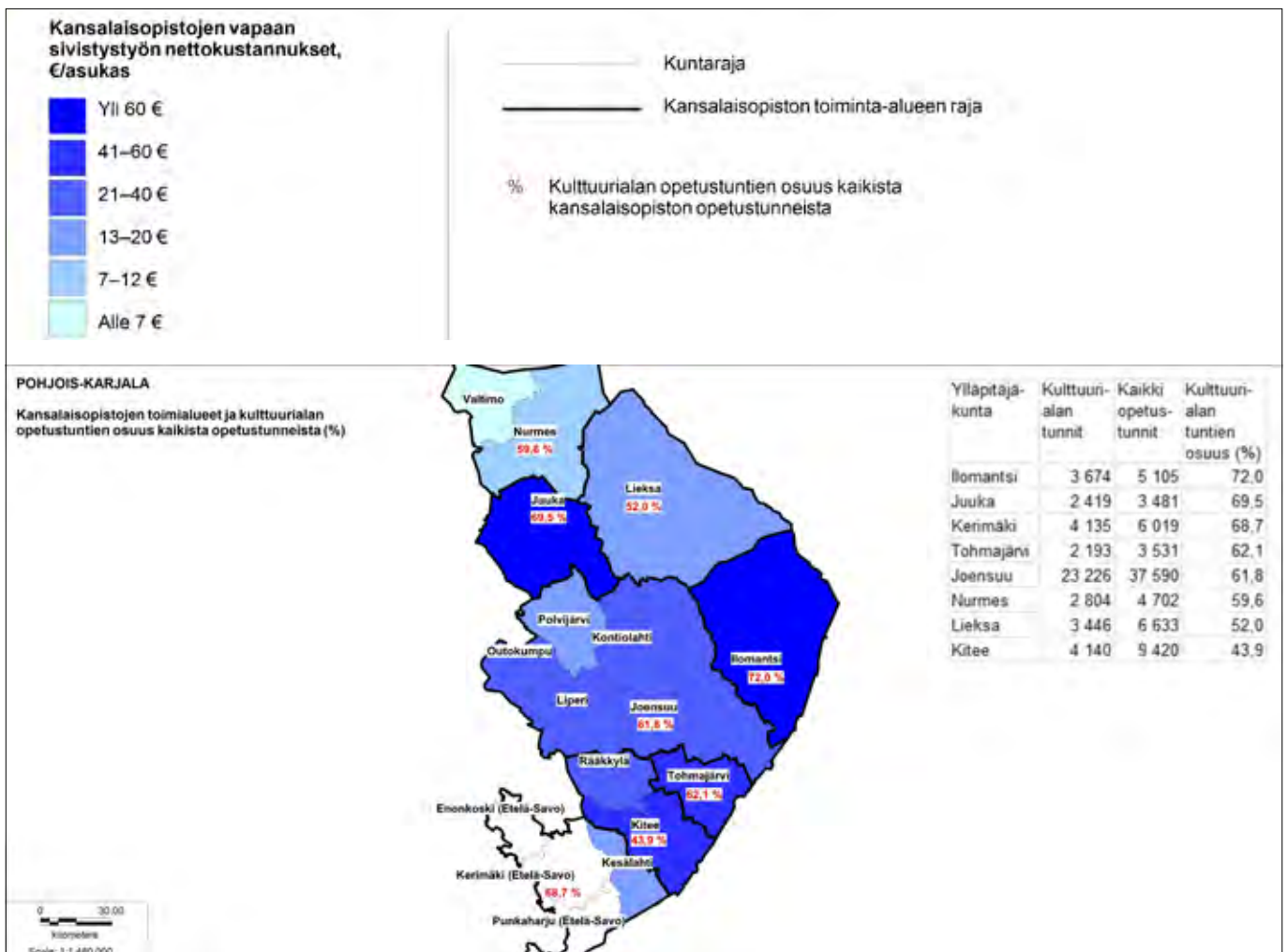
ralat myös Valtimossa ja Kesälähdellä, joissa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Polvijärven ohella maakunnan kunnista kolmanneksi vähiten henkilötyövuosia (0,2). Asukasluvultaan kunnat kuuluivat maakunnan pienimpiin.

14.8 Kulttuurin nettokustannukset

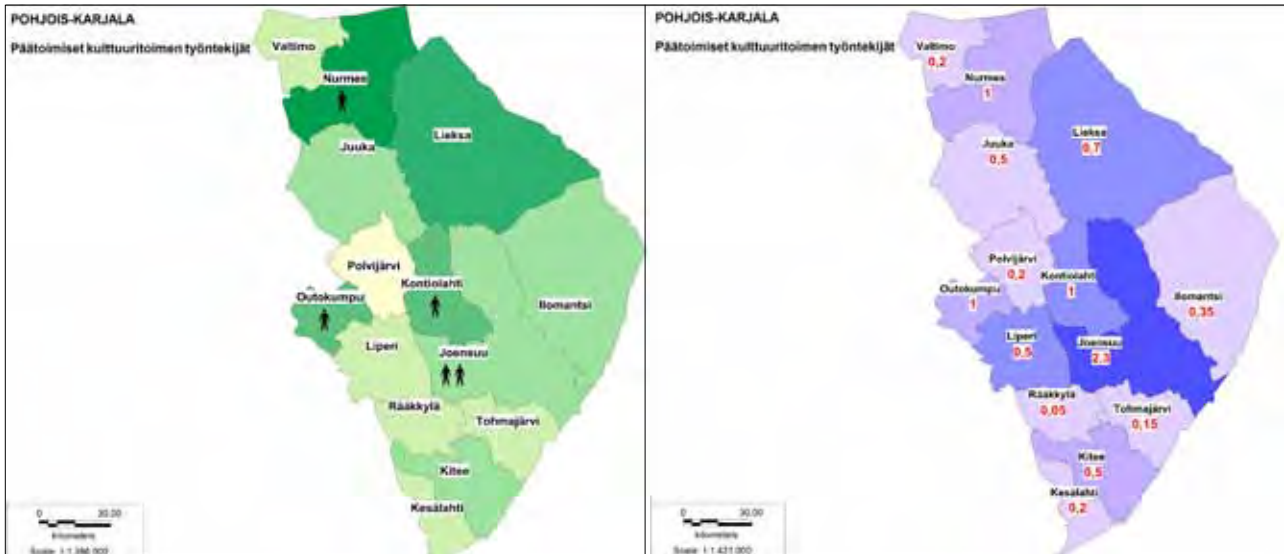
Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 14.14) olivat maakunnan korkeimmat Nurmeksessa (45 €/asukas), jossa myös yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 14.15) olivat maakunnan kunnista korkeimmat (72 €/asukas). Valtionosuuslaitoksista Nurmeksessa toimii yksi valtionosuusmuseo. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden

luokassa asukaskohtaiset nettokustannukset olivat kuitenkin huomattavasti muita kuntia korkeammat Joensuussa (62 €/asukas), jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Yleisen kulttuuritoimen kustannukset taas olivat Joensuussa varsin matalat (6 €/asukas).

Kirjaston nettokustannukset (Kartta 14.16) olivat maakunnan korkeimmat Rääkkylän ja Valtimon kunnissa (72 €/asukas), joissa taas yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan matalimpia. Kirjaston nettokustannukset kuuluivat kuitenkin korkeimpiin myös Nurmeksessa, jossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat. Kirjaston nettokustannukset olivat matalimmat Kiteellä (40 €/asukas). Maakuntakeskus Joensuun kirjaston nettokustannukset olivat 54 €/asukas.

Kartta 14.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Pohjois-Karjalassa

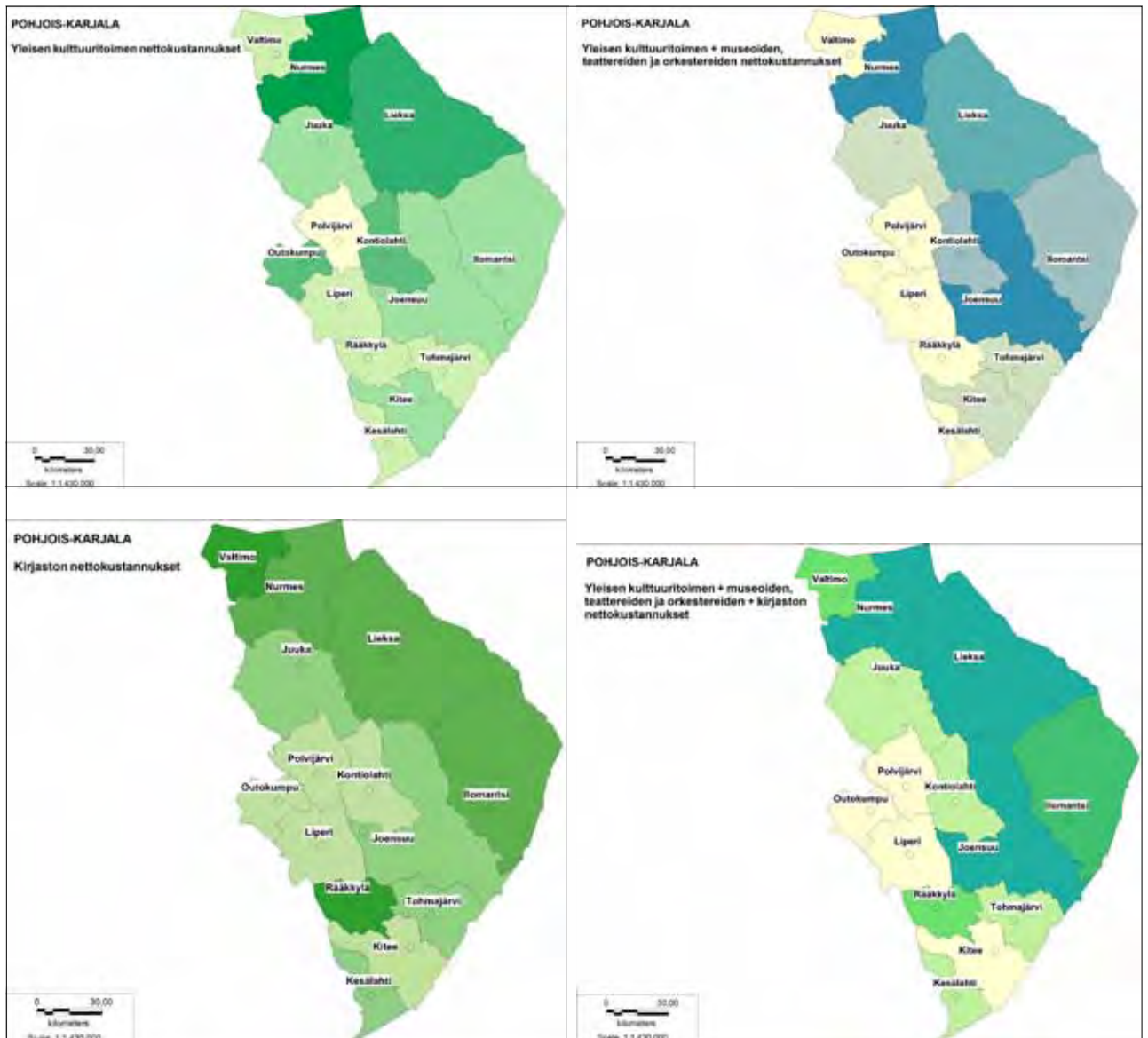
Kartat 14.12–14.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Pohjois-Karjalassa: 14.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 14.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 14.17) olivat korkeimmat Nurmeksessa (138 €/asukas), jossa myös pelkät yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat. Yhteenlasketut nettokustannukset olivat maakunnan toiseksi korkeimmat Joensuussa (122 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen tai kirjaston nettokustannukset eivät kuuluneet maakunnan korkeimpiin. Matalimmat yhteenlasketut nettokustannukset olivat Outokummussa (-13 €/asukas), jossa museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivat -25 €/asukas²⁰.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen nettokustannukset (Kartta 14.9) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Tohmajärvellä, jossa taas yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Rääkkylän ohella maakunnan matalimmat. Kunnassa myös kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Kiteen ohella maakunnan kolmanneksi korkeimmat.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 14.11) olivat maakunnan matalimmat Nurmeksessa, jossa taas yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset

(Kartta 14.17) olivat maakunnan korkeimmat. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön kustannukset olivat Valtimolla, jossa yleisen kulttuuritoimen kustannukset olivat matalat, mutta kirjaston nettokustannukset taas maakunnan kunnista korkeimmat.

Kartat 14.14–14.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Pohjois-Karjalassa: 14.14) yleinen kulttuuritoimi, 14.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 14.16) kirjasto, 14.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 14.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Aukkaat 31.12.2010	7-15- vuotiaat	Pää- toimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kulttuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orkes- terit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kan- salais- opis- tojen vapaa sivistys- työ				
Ilomantsi	6	14	67	81	6	61	5 883	472	-	0,35
Joensuu	6	68	54	122	22	31	73 305	6680	2	2,3
Juuka	6	6	52	58	3	64	5 589	503	-	0,5
Kesälahti	4	4	59	63	16	18	2 403	232	-	0,2
Kitee	9	9	40	49	12	43	9 263	856	-	0,5
Kontiolahdi	14	14	47	61	6	24	13 722	1930	1	1
Lieksa	16	38	63	101	67	16	12 687	995	-	0,7
Liperi	4	4	45	49	6	29	12 271	1394	-	0,5
Nurmes	45	72	66	138	Ei tietoa	11	8 508	723	1	1
Outokumpu	12	-13	48	35	6	34	7 411	603	1	1
Polvijärvi	Ei tietoa	Ei tietoa	42	42	Ei tietoa	18	4 804	475	-	0,2
Rääkkylä	3	3	72	75	20	23	2 554	220	-	0,05
Tohmajärvi	3	5	57	62	139	43	5 008	492	-	0,15
Valtimo	4	4	72	76	6	6	2 458	198	-	0,2

15 Pohjois-Pohjanmaa

15.1 Kuntatypit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Pohjois-Pohjanmaa on väkiluvultaan maan neljänneksi suurin ja kokonaispinta-alaltaan maan toiseksi suurin maakunta. Maakunta koostuu 34 kunnasta, joista kaupunkeja on 11. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakeskus on Oulu.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa sijaitsee kolme kuntaa joissa ei ole tarjolla kartassa 15.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Pyhäntä, Siikajoki ja Utajärvi ovat kaikki tyypiltään maaseutumaisia kuntia.

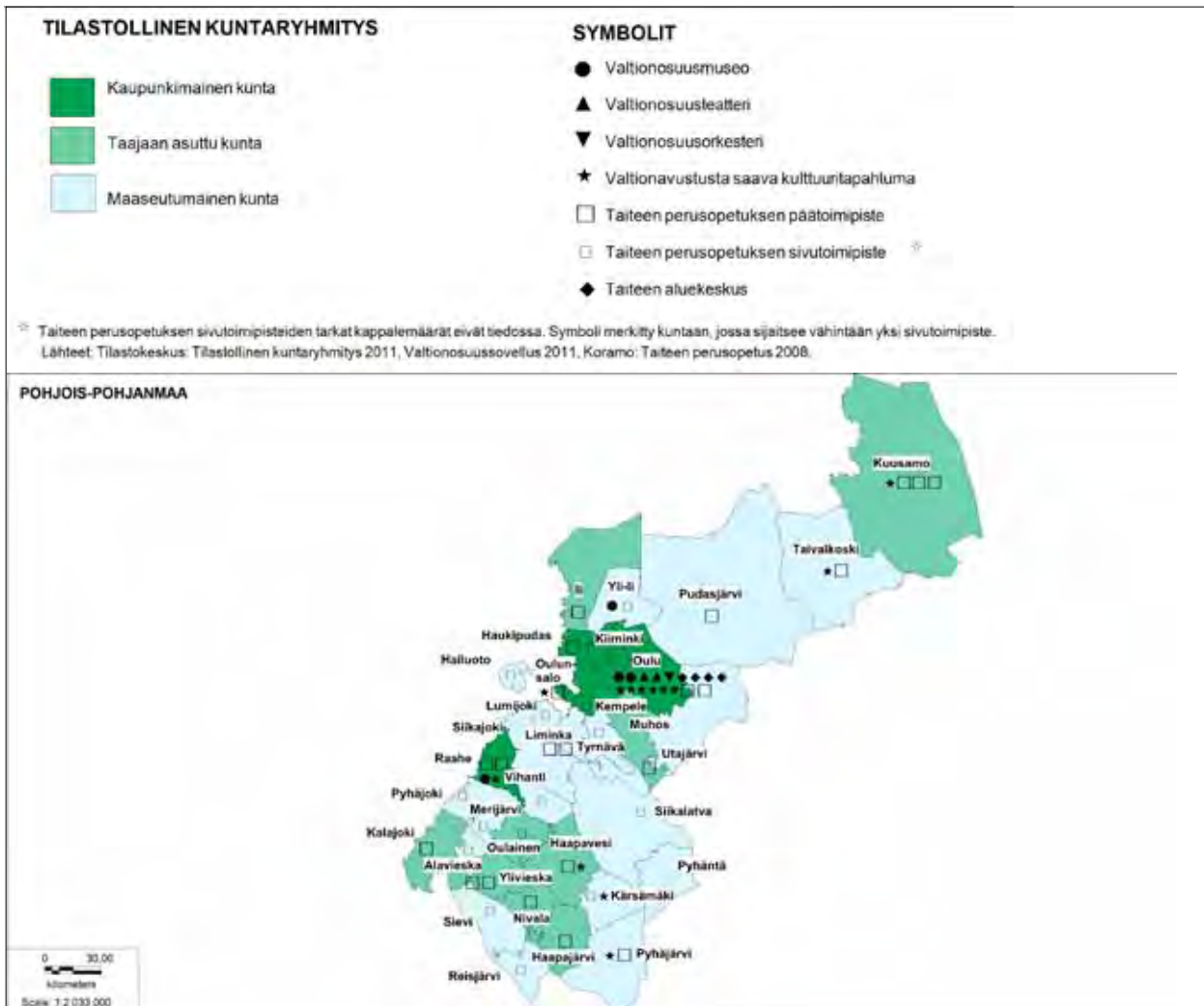
Pohjois-Pohjanmaan valtionosuuslaitokset ovat keskittyneet maakunnan kaupunkimaisista kunnista Ouluun, jossa toimivat kaksi valtionosuusmuseota sekä maakunnan molemmat valtionosuusteatterit ja ainoa valtionosuusorkesteri (Kartta 15.1). Valtionosuusmuseoita toimii Oulun lisäksi kaupunkimaisessa Raahessa ja maaseutumaisessa Yli-Iissä.

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään niin kaupunkimaisissa (Oulu, Raahes, Oulunsalo), taajaan asutuissa (Haapavesi, Kuusamo) kuin maaseutumaisissa (Kärsämäki, Pyhäjärvi, Taivalkoski) kunnissa. Tarkasteltavia kulttuuritapahtumia järjestetään melko kattavasti ympäri maakuntaa.

Taiteen perusopetuksen oppilaitosten päätoimipisteitä sijaitsee kaiken tyyppisissä kunnissa. Kaupunkimaisissa Oulussa ja Raahessa perusopetuksen päätoimipisteitä on kummassakin saman verran kuin taajaan asutussa Ylivieskassa ja maaseutumaisessa Limingassa. Eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii kaupunkimaisten kuntien sijaan taajaan asutussa Kuusamossa (kolme päätoimipistettä).

Taulukko 15.1.

POHJOIS-POHJANMAA	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 6 kpl Taajaan asutut: 9 kpl Maaseutumaiset: 19 kpl Yhteensä: 34 kpl
Väkiluku	395 922
Väestötiheys	11,2 as./km ²
Kokonaispinta-ala	44 088,4 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 4 kpl (98 980,5 as./museo) Valtionosuusteatterit: 2 kpl (197 961 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (395 922 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	13 kpl (30 455,5 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	22 kpl (17 996,5 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	4 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Oulun läänin taidetoimikunta (toimialue: Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,38%

Kartta 15.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Pohjois-Pohjanmaalla.

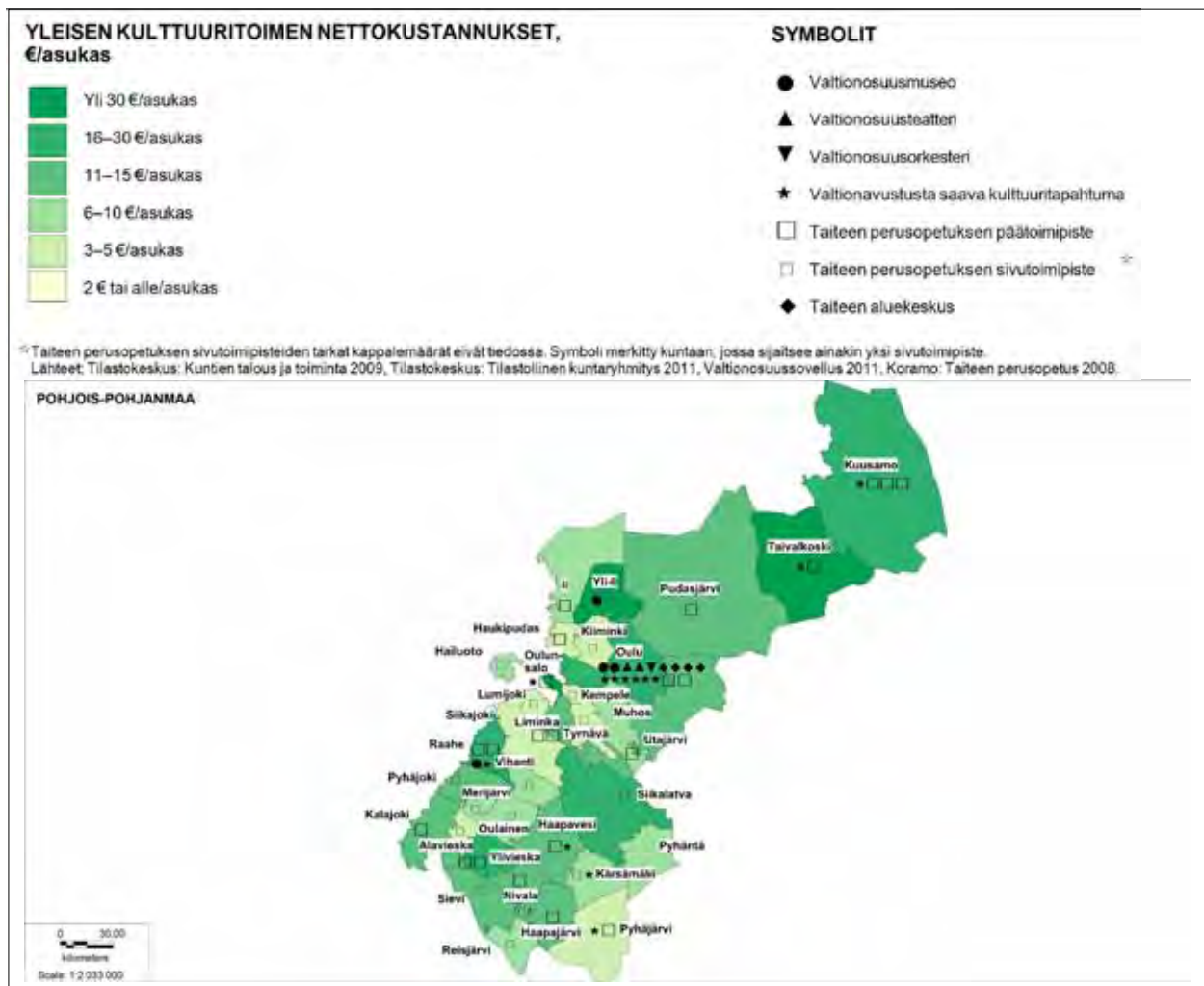
15.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 15.2) olivat vuonna 2009 maakunnan kunnista korkeimmat Oulunsalossa (45 €/asukas) ja Taivalkoskella (43 €/asukas). Oulunsalo on maakuntakeskus Oulun naapurikunta, jossa toimivat tarkasteltavista kulttuuripalveluista valtionavustusta saava kulttuuritapahtuma sekä taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Vastaavat kulttuuripalvelut ovat tarjolla Taivalkoskella.

Maakunnassa sijaitsee kolme kuntaa, joissa ole tarjolla kartassa 15.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Näistä kunnista yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan kaikkiin kuntiin verraten melko alhaiset Pyhännän kunnassa (6 €/asukas) ja Siikajoen kunnassa (4 €/asukas) Sen sijaan asukaskohtaiset yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset Utajärvellä (13 €/asukas) olivat maakunnan keskitasoa.

Pohjois-Pohjanmaan kuntien yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat kaikkiaan hieman keskimääräistä korkeammat: maakunnan kuntien nettokustannusten keskiarvo oli 13,4 €/asukas, kun taas kaikkien maan kuntien keskiarvo oli 11,6 €/asukas.

Kartta 15.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti.

15.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

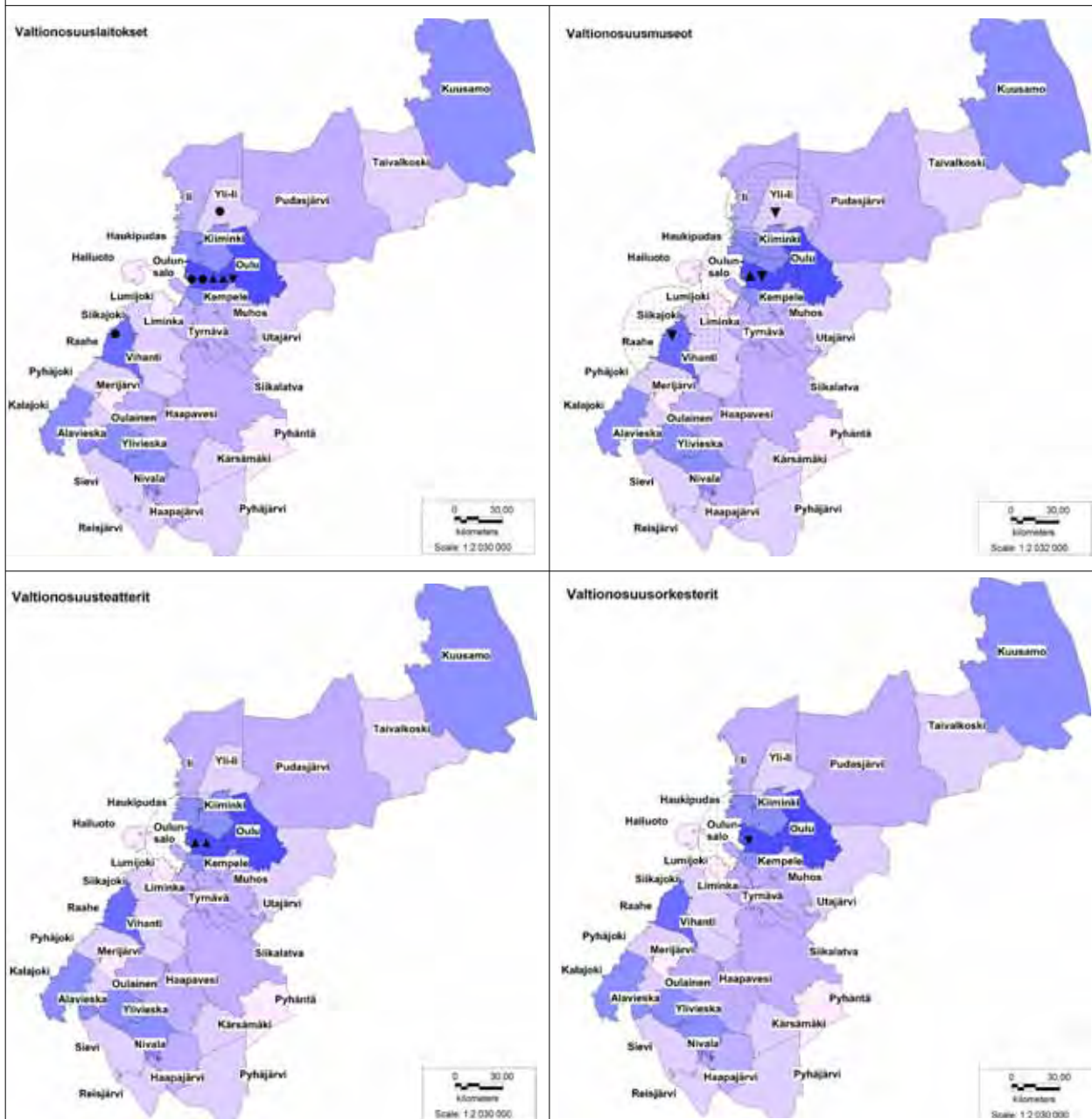
Valtaosa Pohjois-Pohjanmaan valtionosuuslaitoksista toimii asukasluvultaan maakunnan suurimmassa kunnassa Oulussa (Kartta 15.3). Oulun lisäksi valtionosuusmuseoita sijaitsee asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa Raahessa sekä asukasluvultaan viidenneksi pienimmässä Yli-Iissä. Valtionosuusteattereita ja -orkestereita toimii maakunnan kunnista vain Oulussa.

Valtionosuusmuseoiden palvelut ovat valtionosuuslaitoksista kattavimmin maakunnan asukkaiden alueellisesti saavutettavissa (Kartta 15.4). Suurin osa maakunnan kunnista jää kuitenkin valtionosuuslaitosten alueellista saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä kuvaavien kehien ulkopuolelle.

Pohjois-Pohjanmaan lähikunnissa ei toimi valtionosuuslaitoksia joiden palvelut olisivat maakunnasta käsin saavutettavissa tarkasteluetäisyydellä.

15.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtaosa Pohjois-Pohjanmaan valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista järjestetään maakuntakeskus Oulussa (Kartta 15.7). Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään kuitenkin myös useissa asukasluvultaan pienemmissä kunnissa: Haapavedellä, Kuusamossa, Kärämäellä, Oulunsalossa, Pyhäjärvellä, Raahessa ja Taivalkoskella. Kunnista pienin on Kärämäki, jossa asukkaita oli maakunnan kunnista seitsemänneksi vähiten.

Kartat 15.3–15.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Pohjois-Pohjanmaalla (lähikunnissa ei valtionosuuslaitoksia): 15.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 15.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 15.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 15.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

Saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä kuvaavat kehät kattavat useita maakunnan kuntia (Kartta 15.8). Kuitenkin esimerkiksi maakunnan pohjoisosan (Pudasjärvi, Yli-Ii, Utajärvi) ja eteläosan (Kalajokinen, Sievi, Reisjärvi) kuntia jää kokonaan tai osittain kehien ulkopuolelle.

15.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

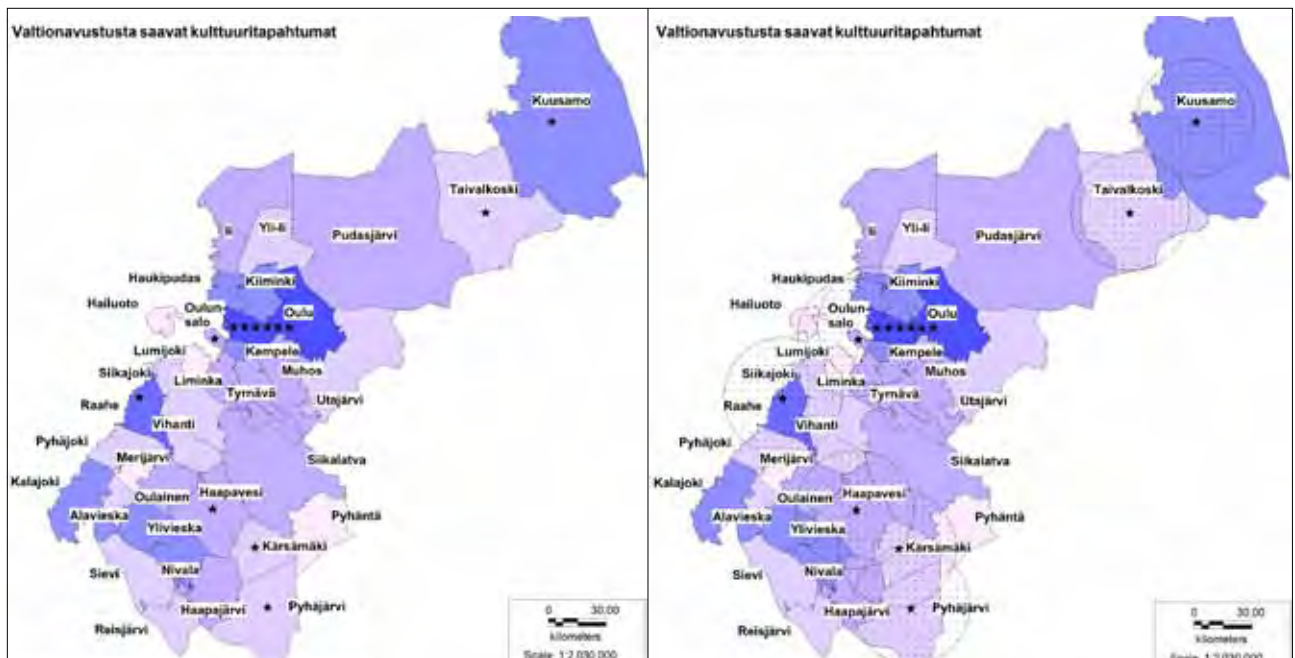
Useita taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii Pohjois-Pohjanmaalla asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa (Kartta 15.9). Eniten päätoimipisteitä sijaitsee maakuntakeskus Oulun sijaan asukasluvultaan maakunnan neljänneksi suurimmassa kunnassa Kuusamossa, jossa asuu maakunnan kunnista kuudenneksi eniten 7–15-vuotiaita (Kartta 15.10). Pohjois-Pohjanmaan kunnissa tarjotaan tiedossa olevista taiteenaloista eniten musiikin perusopetusta.

Tieto taiteen perusopetuksen asukaskohtaisista nettokustannuksista puuttuu 15:stä maakunnan kunnasta. Tiedossa olevat kustannukset olivat maakunnan korkeimpia kunnissa, joissa toimii useampia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä: Raahessa (40 €/

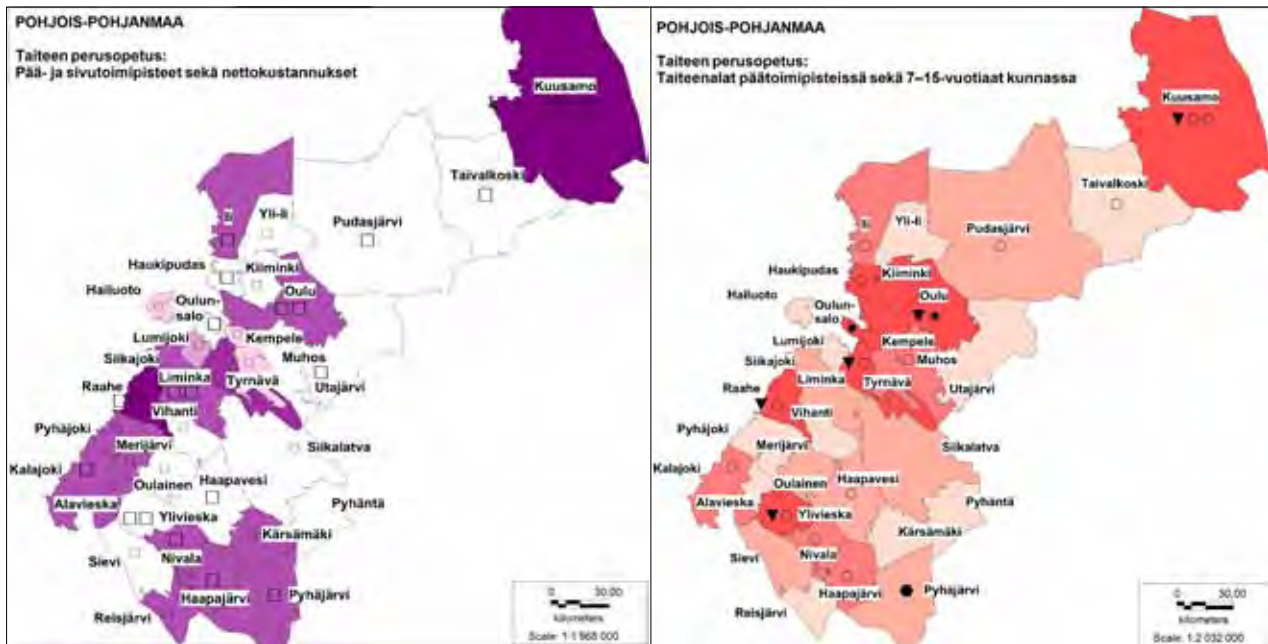
asukas), Kuusamossa (32 €/asukas), Limingassa (24 €/asukas) ja Oulussa (17 €/asukas). Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Kempeleen kuntaa lukuun ottamatta matalimmat asukasluvultaan pienemmissä kunnissa, joissa asuu maakunnan kunnista vähiten 7–15-vuotiaita. Kempele (nettokustannukset 3 €/asukas) on asukasluvultaan maakunnan kunnista viidenneksi suurin.

15.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 15.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Haapavedellä (138 €/asukas), joka on kuuden kunnan alueella toimivan Jokiheimen opiston ylläpitäjäkunta. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Tyrnävällä (5 €/asukas) sekä Nivalan, Utajärven, Pyhäjoen ja Alavieskan kunnissa (6 €/asukas). Nivalassa ja Tyrnävällä myös yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 15.17) kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Kartat 15.7–15.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Pohjois-Pohjanmaalla ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.

Kartat 15.9–15.10. Taiteen perusopetus Pohjois-Pohjanmaalla: 15.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 15.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Pohjois-Pohjanmaan kunnissa hieman keskimääräistä matalammat: maakunnan kuntien keskiarvo vuonna 2009 oli 28,2 €/asukas ja koko maan kuntien keskiarvo 29,2 €/asukas.

Maakuntakeskus Oulussa toimii kaksi kansalaisopistoa, joista Oulu-opisto toimii Oulun alueella ja Oulun kansalaisopisto Oulun sekä Hailuodon alueella. Kulttuurialan opetustuntien osuudet kaikista opetustunneista olivat molemmissa opistoissa maakunnan matalimpia. Oulu-opistossa kulttuurialan opetustuntien osuus oli 60,3 % ja Oulun kansalaisopistossa 42,9 %. Suurimmassa osassa maakunnassa toimivista kansalaisopistoista yli puolet kaikista opetustunneista annettiin kulttuurialalla.

15.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

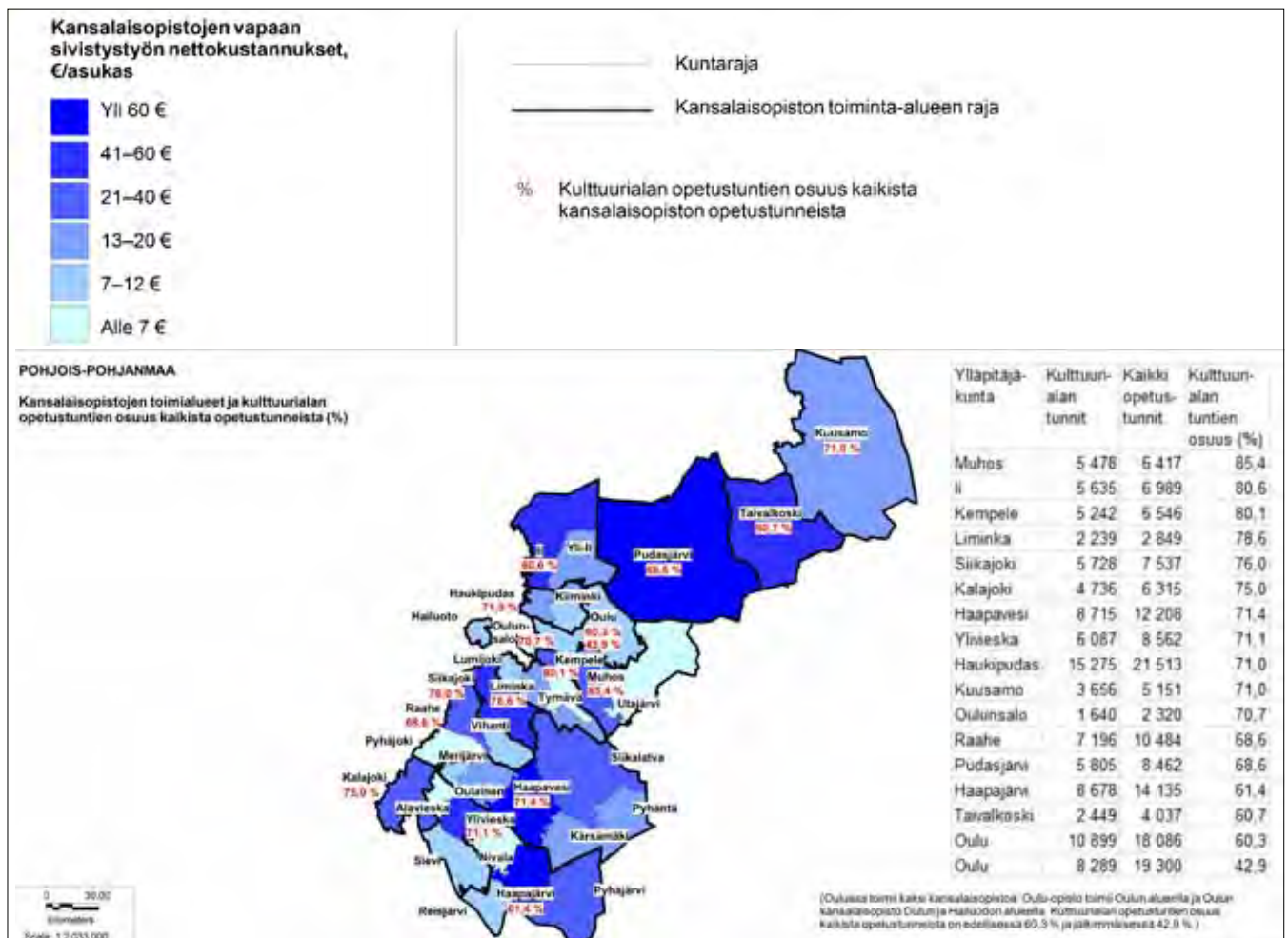
Pohjois-Pohjanmaalla useimpia yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimi maakuntakeskus Oulussa, joka on myös asukasluvultaan maakunnan suurin kunta (Kartat 15.12. ja 15.13). Oulun yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (18 €/asukas) eivät vuonna 2009 kuuluneet maakun-

nan korkeimpiin. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat Oulunsalossa (45 €/asukas), jossa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,6 henkilötyövuotta. Toiseksi korkeimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Taivalkoskella (43 €/asukas), jossa toimi kaksi päätoimista yleisen kulttuuritoimen työntekijää. Asukasluvultaan Taivalkoski kuuluu maakunnan pienimpiin kuntiin.

Pohjois-Pohjanmaalla yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui pääsääntöisesti vähiten henkilötyövuosia asukasluvultaan maakunnan pienimmässä kunnassa. Kuitenkin myös asukasluvultaan viidenneksi suurimmassa Kempeleessä yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,1 henkilötyövuotta.

15.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 15.14) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Oulunsalon (45 €/asukas) ja Taivalkosken (43 €/asukas) kunnissa. Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Alavieskan, Haukiputaan, Kempeleen, Kiimingin ja Lumijoen kunnissa (nettokustannukset kussakin 3 €/asukas).

Kartta 15.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Pohjois-Pohjanmaalla.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 15.15) olivat maakunnan korkeimmat Yli-Iissä (138 €/asukas) ja Oulussa (126 €/asukas). Maakuntakeskus Oulussa, jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista, kustannukset museoiden, teattereiden ja orkestereiden luokassa olivat 108 €/asukas. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat 104 €/asukas Yli-Iissä, jossa toimii yksi valtionosuusmuseo. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Haukiputaalla ja Lumijoella (3 €/asukas), joissa kustannuksia ei museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta ollut lainkaan.

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat matalat Alavieskassa ja Lumijoella, jossa taas kirjaston nettokustannukset (Kartta 15.16) kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Korkeimmat kirjaston nettokustan-

nukset olivat Pyhännän kunnassa (93 €/asukas), jossa taas yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat varsin matalat. Kempeleen kunnassa sekä yleisen kulttuuritoimen (3 €/asukas) että kirjaston (34 €/asukas) nettokustannukset olivat maakunnan matalimpia.

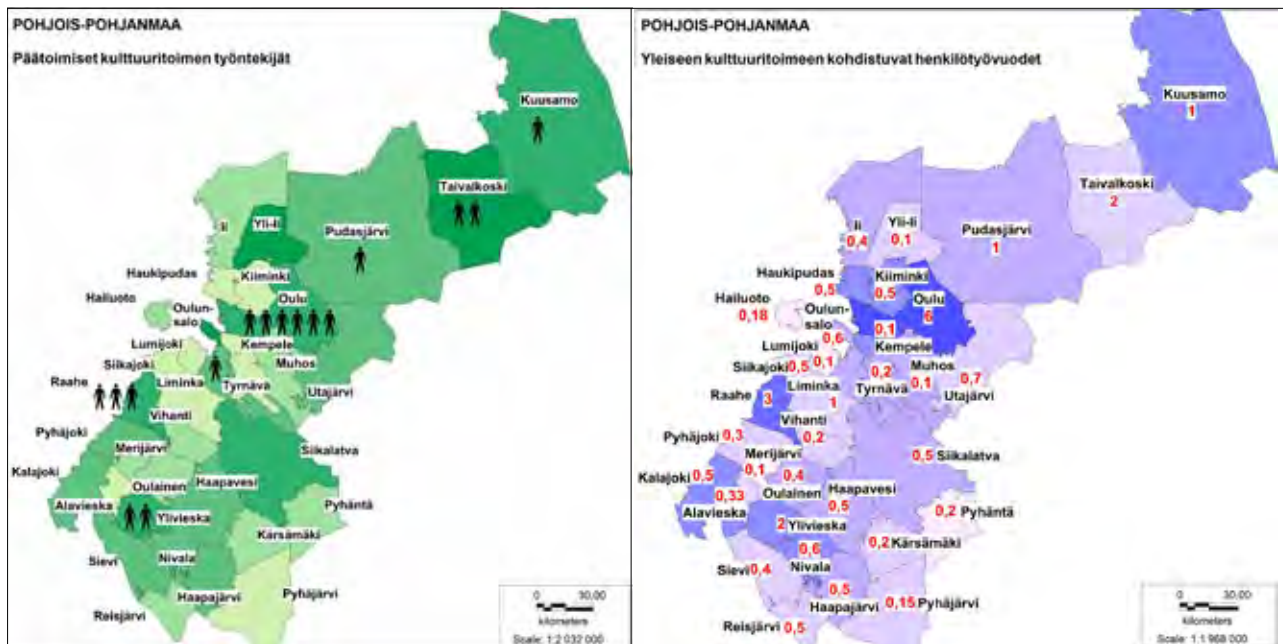
Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 15.17) olivat maakunnan korkeimmat Yli-Iissä (202 €/asukas), Oulussa (181 €/asukas) ja Oulunsalossa (100 €/asukas) – samoissa kunnissa, joissa yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen ja museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat korkeimmat (Kartta 15.15). Yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut nettokustannukset olivat korkeat myös Siikalatvan kunnassa (100 €/asukas). Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat maa-

kuntakeskus Oulun lähistöllä sijaitsevilla Kempeleen (38 €/asukas), Haukiputaan (41 €/asukas), Limingan (49 €/asukas) ja Kiimingin (56 €/asukas) kunnissa.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 15.9) olivat maakunnan korkeimpia Raahessa, Kuusamossa ja Limingassa. Kuusamossa yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 15.17) kuuluivat maakunnan korkeimpiin, kun taas Limingassa

yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan kunnista kolmanneksi matalimmat.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 15.11) olivat maakunnan korkeimmat Haapavedellä ja Haapajärvellä, joissa taas yhteenlasketut kustannukset (Kartta 15.17) kuuluivat maakunnan matalimpiin. Yhteenlasketut kustannukset olivat matalia myös niissä kunnissa, joissa kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat matalat – muun muassa Nivalan ja Tyrnävän kunnissa.

Kartat 15.12–15.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Pohjois-Pohjanmaalla: 15.12) päätoimiset työntekijät, 15.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet

Kartat 15.14–15.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Pohjois-Pohjanmaalla: 15.14) yleinen kulttuuritoimi, 15.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 15.16) kirjasto, 15.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 15.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Alavieska	3	4	64	68	9	6	2 770	370	-	0,33
Haapajärvi	12	13	51	64	9	103	7 639	1003	-	0,5
Haapavesi	12	17	51	68	Ei tietoa	138	7 418	994	-	0,5
Hailuoto	10	13	57	70	1	9	1 004	76	-	0,18
Haukipudas	3	3	38	41	Ei tietoa	13	18 872	2812	-	0,5
Ii	7	9	64	73	9	58	9 382	1240	-	0,4
Kalajoki	12	12	52	64	11	39	12 562	1428	-	0,5
Kempele	3	4	34	38	3	24	15 864	2278	-	0,1
Kiiminki	3	9	47	56	Ei tietoa	11	13 088	2190	-	0,5
Kuusamo	28	41	55	96	32	20	16 492	1777	1 1	
Kärsämäki	6	6	58	64	14	19	2 872	337	-	0,2
Liminka	12	12	37	49	24	18	9 037	1679	1 1	
Lumijoki	3	3	77	80	3	12	1 994	294	-	0,1
Merijärvi	7	7	88	95	9	11	1 202	174	-	0,1
Muhos	8	8	53	61	Ei tietoa	39	8 857	1310	-	0,1
Nivala	12	12	46	58	13	6	11 025	1489	-	0,6
Oulainen	6	13	51	64	Ei tietoa	16	7 889	960	-	0,4
Oulu	18	126	55	181	17	10	141 671	13013	6	6
Oulunsalo	45	45	55	100	Ei tietoa	Ei tietoa	9 599	1592	-	0,6
Pudasjärvi	15	19	52	71	Ei tietoa	68	8 827	962	1	1
Pyhäjoki	14	15	65	80	12	6	3 393	390	-	0,3
Pyhäjärvi	5	5	55	60	12	21	5 946	527	-	0,15
Pyhäntä	6	6	93	99	Ei tietoa	20	1 633	230	-	0,2
Raahe	23	36	44	80	40	25	22 562	2577	3 3	
Reisjärvi	10	10	59	69	14	9	2 973	368	-	0,5
Sievi	11	24	49	73	Ei tietoa	9	5 310	858	-	0,4
Siikajoki	4	4	67	71	10	60	5 682	764	-	0,5
Siikalatva	25	26	74	100	Ei tietoa	31	6 179	641	-	0,5
Taivalkoski	43	43	55	98	Ei tietoa	55	4 459	493	2	2
Tyrnävä	5	5	55	60	2	5	6 416	1072	-	0,2
Utajärvi	13	13	67	80	Ei tietoa	6	2 998	330	-	0,7
Vihanti	9	9	68	77	Ei tietoa	8	3 094	335	-	0,2
Yli-Ii	34	138	64	202	Ei tietoa	14	2 189	318	-	0,1
Ylivieska	28	30	42	72	Ei tietoa	42	14 067	1644	2 2	

16 Pohjois-Savo

16.1 Kuntatyypit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Pohjois-Savo on väkiluvultaan maan kuudenneksi suurin maakunta. Maakunta koostuu 21 kunnasta, joista kaupunkeja on seitsemän. Vuonna 2010 kuntia oli 23. Pohjois-Savon maakuntakeskus on Kuopio.

Pohjois-Savon kunnista Tervossa ja Karttulassa ei ole tarjolla kartassa 16.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Karttulan kunta liittyi Kuopioon vuoden 2011 alusta.

Pohjois-Savossa tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat keskittyneet maakuntakeskus Kuopioon, jossa toimivat kolme valtionosuusmuseota, kaksi valtionosuusteatteria (Kuopion kaupunginteatteri ja Tanssiteatteri Minimi) ja maakunnan ainoa valtionosuusorkesteri (Kuopion kaupunginorkesteri) (Kartta 16.1). Valtionosuusmuseoita sijaitsee Kuopion ohella kaupunkimaisessa Varkaudessa (Varkauden museo ja taidemuseo) sekä maaseutumaisissa Lapinlahden (Lapinlahden taidemuseo) ja Rautalammin (Rautalammin museo) kunnissa. Maakunnan kolmas valtionosuusteatteri toimii Varkaudessa (Varkauden teatteri).

Kuten valtionosuuslaitokset, myös valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat ovat Pohjois-Savossa keskittyneet kahteen kaupunkimaisista kunnista: Kuopiossa järjestetään kahta (ANTI – Contemporary Art Festival ja Kuopio tanssii ja soi) ja Varkaudessa yhtä valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa (Vekara-Varkaus Festivaaliviikko).

Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä sijaitsee Pohjois-Savossa kaikkentyyppisissä kunnissa. Päätoimi-

Taulukko 16.1.

POHJOIS-SAVO	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 3 kpl Taajaan asutut: 2 kpl Maaseutumaiset: 16 kpl Yhteensä: 21 kpl
Väkiluku	247 628
Väestötiheys	14,8 as./km ²
Kokonaispinta-ala	20 365,8 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 6 kpl (41 271,3 as./museo) Valtionosuusteatterit: 3 kpl (82 543 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (247 628 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	3 kpl (82 542,7 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	25 kpl (9 905,1 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	4 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Pohjois-Savon taidetoimikunta
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,33%

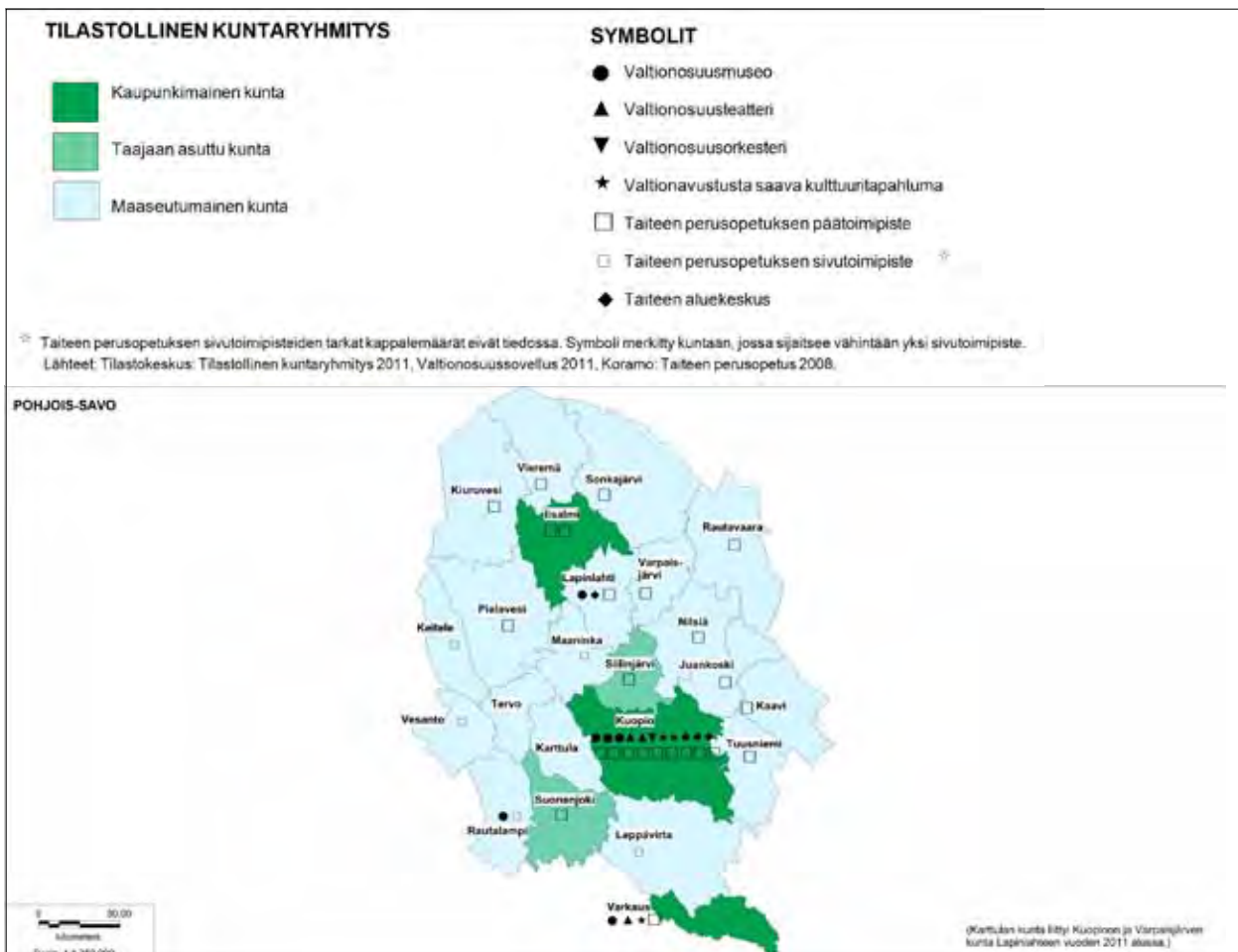
pisteistä valtaosa toimii Kuopiossa, mutta jokaisessa maakunnan kaupunkimaisessa ja taajaan asutussa kunnassa toimii vähintään yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

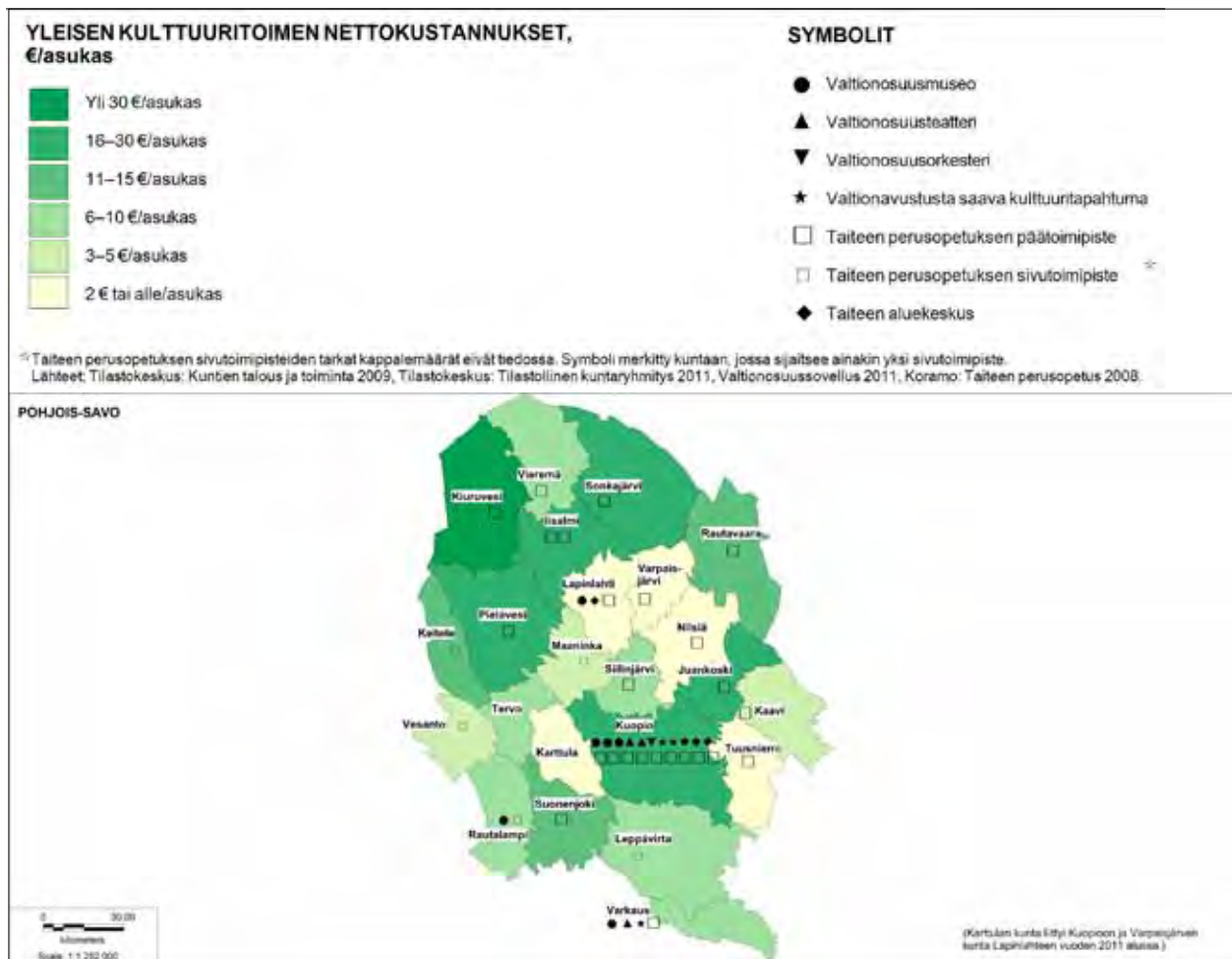
16.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 16.2) olivat vuonna 2009 Pohjois-Savon kunnista korkeimmat Kiuruvedellä (34 €/asukas), Juankoskella (25 €/asukas) ja Sonkajärvellä (20 €/asukas), joissa toimi tarkasteltavista kulttuuripalveluista taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä. Maakunnan tarkasteltavien kulttuuripalvelujen keskittymässä Kuopiossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan kunnista neljänneksi korkeimmat yhdessä Iisalmen ja Pielaveden kanssa (17 €/asukas).

Kuopion ympäryskunnissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat suhteellisen matalat maakunnan kaikkiin kuntiin nähden (Pohjois-Savon kuntien nettokustannusten keskiarvo 10,8 €/asukas). Kahdeksasta ympäryskunnasta kustannukset nousivat maakunnan keskiarvon yli vain kahdessa kunnassa (Juankoski 25 €/asukas, Suonenjoki 14 €/asukas). Koko maan tasoon nähden Pohjois-Savon kaikkien kuntien keskiarvo oli hieman keskimääräistä matalampi: Suomen kaikkien kuntien asukaskohtaisten yleisen kulttuuritoimen nettokustannusten keskiarvo oli 11,6 €/asukas.

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Varpaisjärven kunnassa (1 €/asukas). Kustannukset olivat matalat (2 €/asukas) myös Karttulassa, joka liittyi vuoden 2011 alusta osaksi Kuopion kaupunkia.

Kartta 16.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

16.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

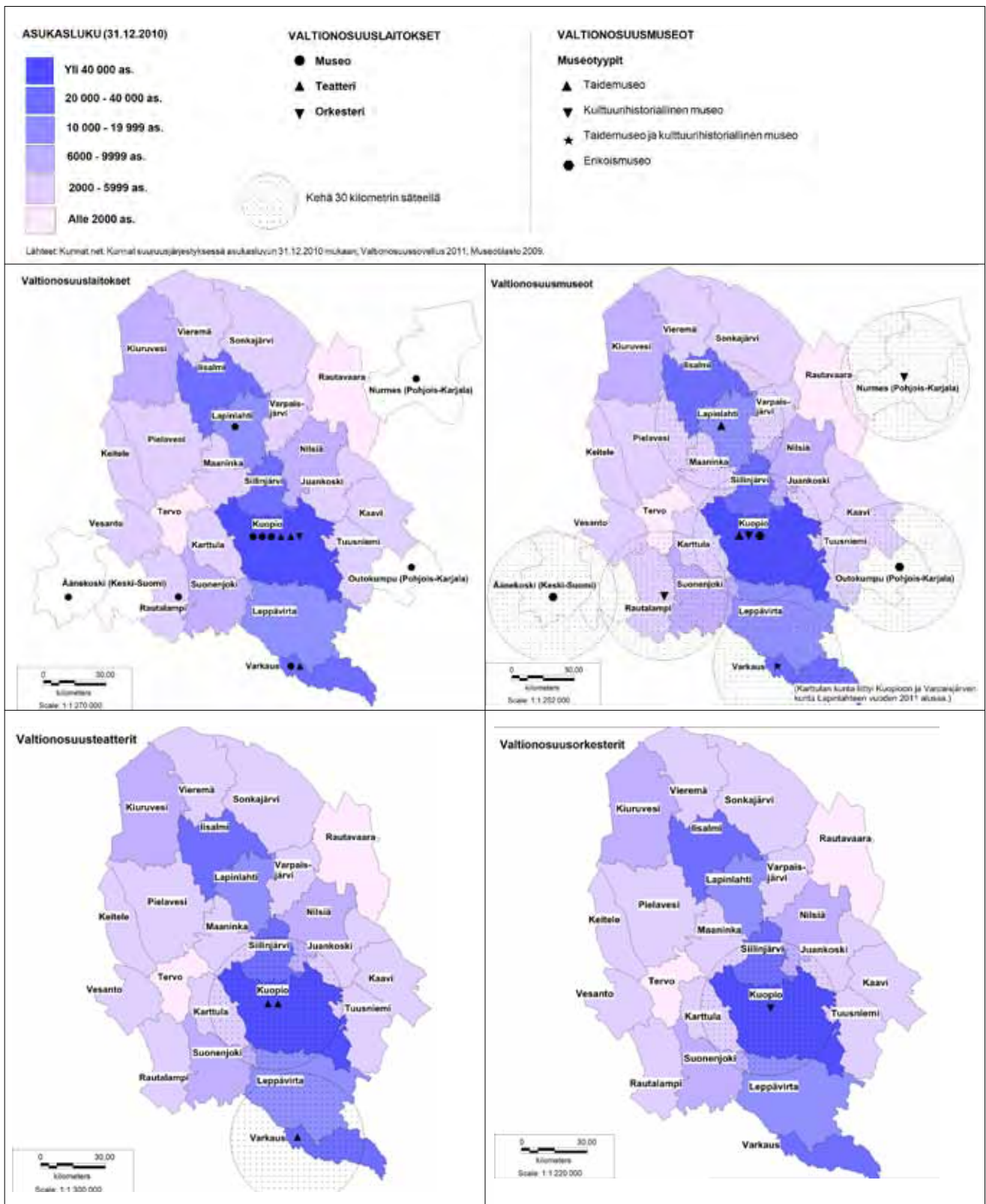
Maakuntakeskus Kuopiossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista (Kartta 16.3). Useampi valtionosuuslaitos toimii myös asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa kunnassa Varkaudessa. Lisäksi valtionosuusmuseoita sijaitsee asukasluvultaan maakunnan kuudenneksi suurimmassa Lapinlahden kunnassa ja kahdeksanneksi pienimmässä Rautalammin kunnassa.

Valtionosuusmuseoiden osalta alueellista saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä kuvaavat kehät kattavat useimpia Pohjois-Savon kuntia: valtionosuusmuseoita toimii useita sekä maakunnassa että useissa maakunnan lähikunnissa (Kartta 16.4). Suuri osa maakunnan kunnista jää kuitenkin saavutettavuutta kuvaavien kehien ulkopuolelle.

Valtionosuusteattereiden ja -orkestereiden kohdalla kehät kattavat lähinnä vain laitosten sijaintikunnat (Kartat 16.5 ja 16.6). Kuitenkin käytännössä valtionosuuslaitosten palveluja on tarjolla muissakin maakunnan kunnissa: esimerkiksi vuonna 2009 Tanssiteatteri Minimien esityksistä 39 % järjestettiin kotipaikkakunnan ulkopuolella.

16.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Pohjois-Savossa väkiluvultaan maakunnan suurimmassa kunnassa (Kartta 16.7). Lisäksi useat maakunnan lähikunnissa järjestettävät tapahtumat ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä Pohjois-Savon kunnista käsin (Kartta 16.8).

Kartat 16.3–16.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Pohjois-Savossa ja lähikunnissa: 16.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 16.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 16.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 16.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat lähinnä maakunnan eteläosan kuntia. Lisäksi lähikuntien tapahtumat ovat saavutettavissa tarkastelualueella osasta Pohjois-Savon länsiosan kuntia. Suuri osa etenkin maakunnan pohjoisosissa sijaitsevista kunnista jää kokonaan tai osittain kehien ulkopuolelle.

16.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Pohjois-Savossa useimpia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä sijaitsee maakuntakeskus Kuopiossa, jossa asuu noin kolmasosa kaikista maakunnan 7–15-vuotiaista (Kartat 16.9 ja 16.10). Kuopiossa perusopetusta tarjotaan maakunnan kunnista useimmalla taiteenalalla. Eniten niin Kuopiossa kuin koko maakunnassakin on tarjolla perusopetusta visuaalisissa taiteissa. Kuitenkaan usean päätoimipisteen kohdalla opetettavat taiteenalat eivät ole tiedossa.

Kuopion lisäksi useampia taiteen perusopetuksen toimipisteitä sijaitsee asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurimmassa kunnassa Iisalmessa. Pohjois-Savon toiseksi suurimmassa kunnassa Siilinjärvellä toimii yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

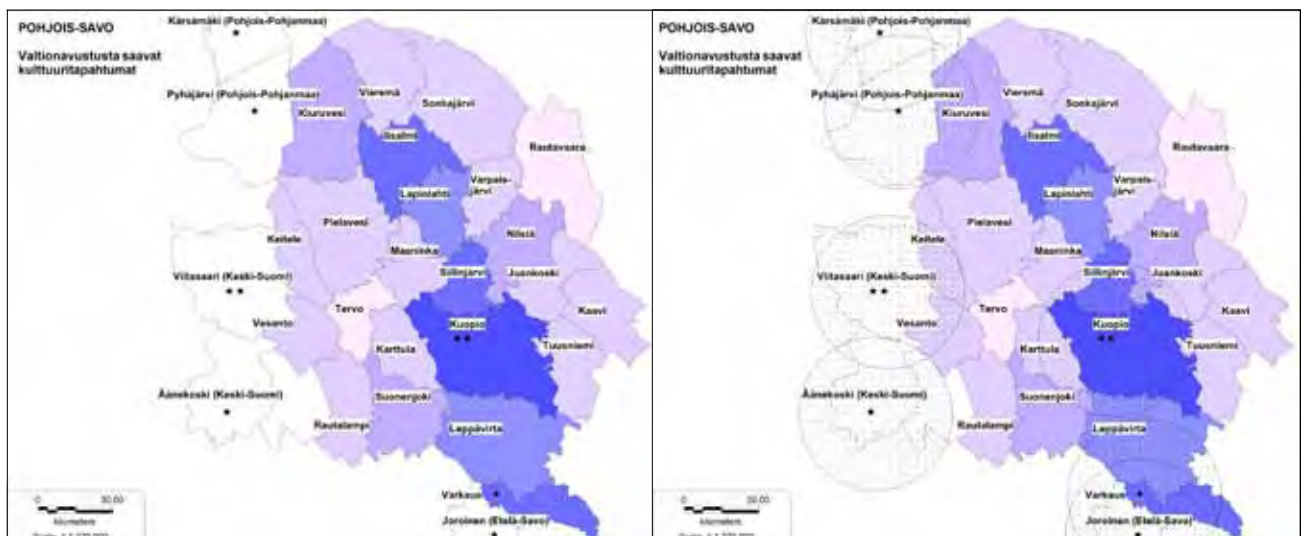
Tieto taiteen perusopetuksen asukaskohtaisista nettokustannuksista puuttui lähes puolesta maakunnan kunnista. Tiedossa olevat kustannukset olivat maakunnan korkeimmat Varkaudessa (33 €/asukas), Iisalmessa (24 €/asukas) ja Lappilahdella (20 €/asukas),

joissa kaikissa toimii yksi tai useampi taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Matalimmat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Kuopiossa (0 €/asukas). Kunnan kustannukset taiteen perusopetuksen osalta lienee kuitenkin käytännössä kirjattu johonkin muista kulttuurin kustannusluokista.

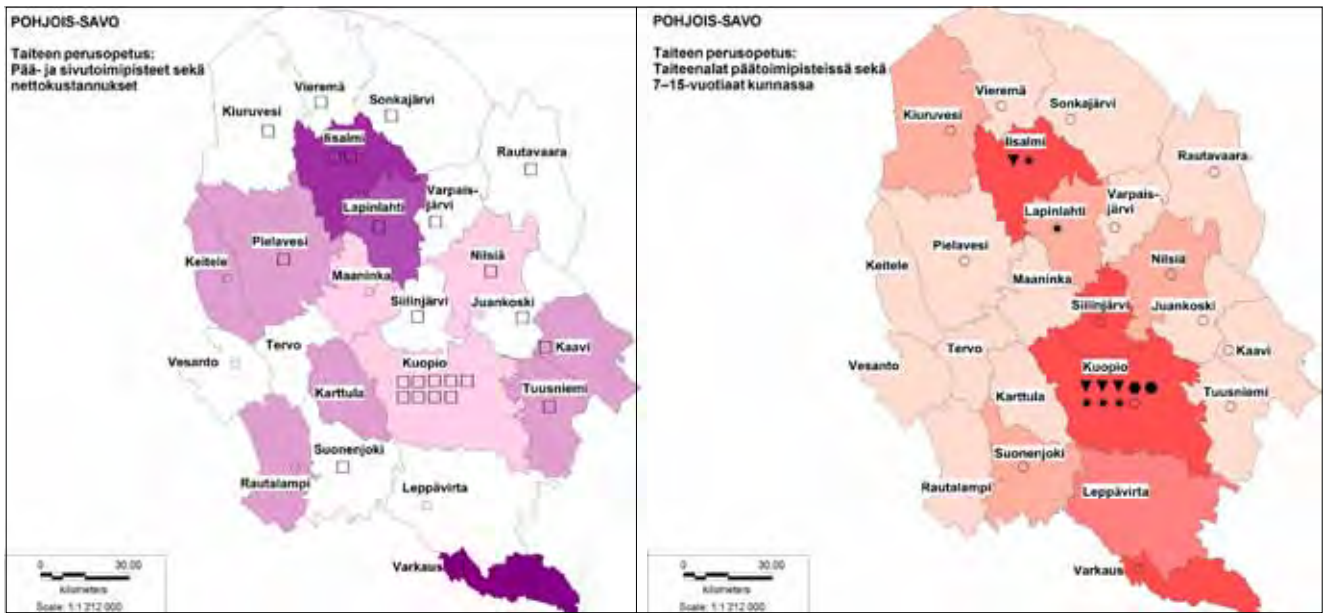
16.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 16.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Varpaisjärvellä (132 €/asukas), jossa taas yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 16.17) olivat maakunnan kolmanneksi matalimmat. Maakuntakeskus Kuopiossa kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan kunnista seitsemänneksi matalimmat (26 €/asukas). Matalimmat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Tervon (7 €/asukas) ja Rautalammin (9 €/asukas) kunnissa, joista kummassakin toimi Suomenjoen kunnan ylläpitämä Sisä-Savon kansalaisopisto.

Kaikkiaan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Pohjois-Savon kunnissa verrattain korkeat: maakunnan kunnissa asukaskohtaiset nettokustannukset olivat keskimäärin 41,2 €/asukas, kun koko maan kunnissa kustannukset olivat keskimäärin 29,2 €/asukas.

Kartat 16.7–16.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Pohjois-Savossa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä²¹

Kartat 16.9–16.10. Taiteen perusopetus Pohjois-Savossa: 16.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 16.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnassa toimivista kansalaisopistoista matalin Kuopion kansalaisopistossa (50,0 %). Korkeimmillaan kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli Kaavin kansalaisopistossa (84,6 %) ja Tuusniemen kansalaisopistossa (80,8 %), joista kumpikin toimii vain yhden kunnan alueella.

16.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Pohjois-Savossa useampia päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi kahdessa asukasluvultaan maakunnan suurimmassa kunnassa Kuopiossa ja Varkaudessa (Kartat 16.12 ja 16.13). Kolmanneksi suurimmassa Iisalmessa toimi yksi päätoiminen kulttuuritoimen työntekijä, samoin kuin pienemmissä Kiuruveden, Juankosken ja Suonenjoen kunnissa. Juankoskella ja Kiuruvedellä yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimpia.

Vähiten henkilötyövuosia yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Vesannolla (0,05) sekä Rautavaaran, Maaningan ja Kaavin kunnissa (kussakin 0,1), jotka kuuluivat asukasluvultaan maakunnan pienempiin kuntiin. Asukasluvultaan maakunnan pienimmässä

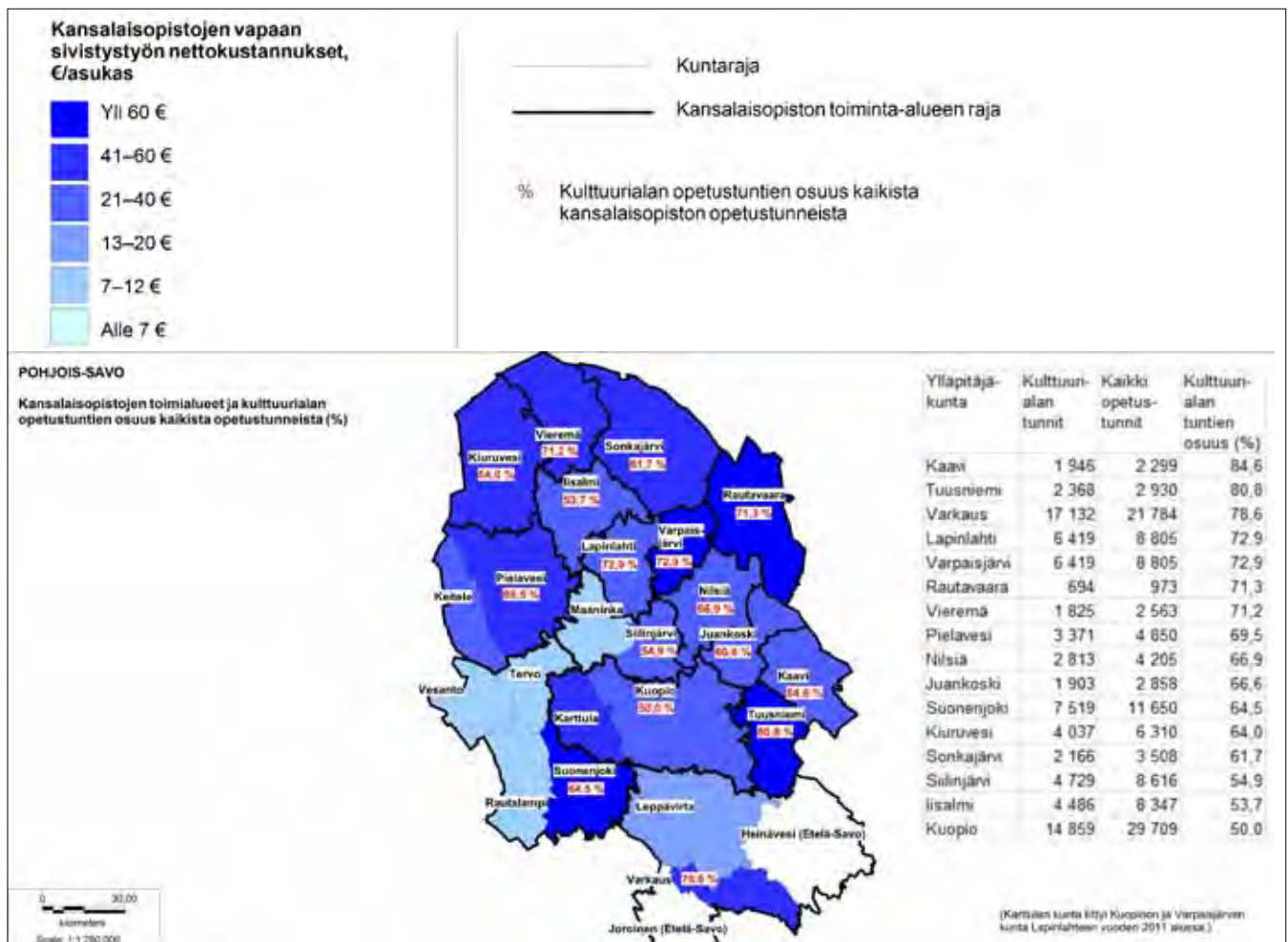
Tervon kunnassa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,33 henkilötyövuotta – saman verran kuin asukasluvultaan yli puolet suuremmissa Pielaveden kunnassa.

Yleisen kulttuuritoimen palvelut toteutetaan os-topalveluna asukasluvultaan maakunnan viidenneksi suurimmassa Leppävirran kunnassa.

16.8 Kulttuurin nettokustannukset

Pohjois-Savon kunnista yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset (Kartta 16.14) olivat vuonna 2009 korkeimmat Kiuruvedellä (34 €/asukas). Tarkasteltavien kulttuuripalvelujen maakunnallisessa keskittymässä Kuopiossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 17 €/asukas. Matalimmat nettokustannukset olivat Varpaisjärvellä (1 €/asukas).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 16.15) taas olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Kuopiossa, jossa toimii valtaosa Pohjois-Savon valtiosuuslaitoksista. Kuopion yhteenlasketut kustannukset olivat 129 €/asukas, kun seuraavaksi korkeimmat kustannukset olivat Kiuruvedellä 39 €/asukas. Samoin kuin yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, myös yhteenlasketut kustannukset olivat matalimmat Varpaisjärvellä

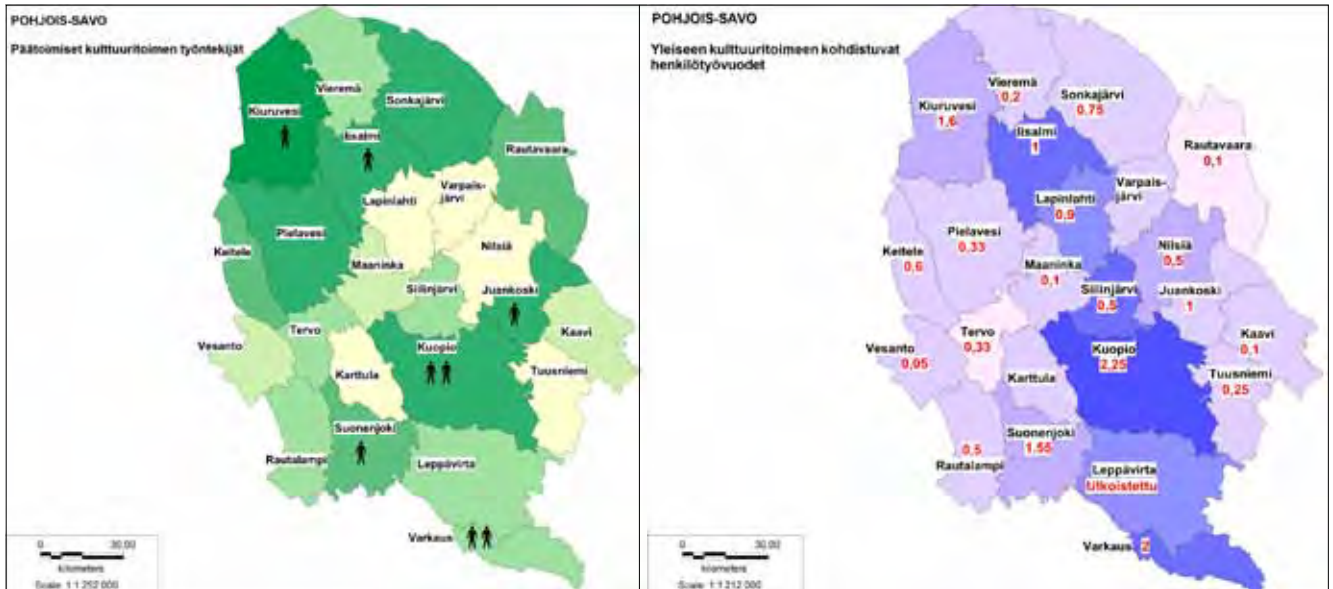

Kartta 16.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Pohjois-Savossa

– kunnassa ei ollut lainkaan kustannuksia museoiden, teattereiden ja orkestereiden luokassa.

Kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 16.16) vaihtelivat Pohjois-Savon kunnissa välillä 41–71 €/asukas. Maakunnan kunnissa asukaskohtaiset nettokustannukset olivat 56,5 €/asukas, kun kaikkien Suomen kuntien keskiarvo oli 57,3 €/asukas. Kuten yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, myös kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan kunnista korkeimmat Kiuruvedellä (71 €/asukas). Kirjaston nettokustannukset olivat korkeimpia kunnissa, joissa muita tarkasteltavia kulttuuripalveluja oli niukasti tarjolla. Kuitenkin myös runsaasti tarkasteltavia palveluja tarjoavissa Kuopiossa ja Varkaudessa kirjaston nettokustannukset olivat muihin maakunnan kuntiin verrattuna matalat – Varkaudessa maakunnan matalimmat (41 €/asukas).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 16.17) olivat korkeimmat maakuntakeskus Kuopiossa (178 €/asukas). Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Kiuruvedellä (110 €/asukas). Kunnassa etenkin yleisen kulttuuritoimen ja kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia. Tarkasteltavista kulttuuripalveluista Kiuruvedellä toimii taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Yhteenlasketut kustannukset olivat matalimmat Nilsissä. Käytännössä kustannukset voivat kuitenkin olla korkeammat, sillä kunnan osalta ei ollut saatavissa tietoa yleisen kulttuuritoimen tai museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannuksista.

Kartat 16.12–16.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Pohjois-Savossa: 16.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 16.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 16.9) olivat maakunnan kunnista korkeimpia Varkaudessa, Iisalmessa ja Lapinlahdella, joissa taas yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 16.17) eivät kuuluneet maakunnan korkeimpiin. Iisalmessa ja Lapinlahdella myös kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 16.11) olivat maakunnan kunnista matalimpia. Iisalmi on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurin kunta, jossa toimii tarkasteltavista kulttuuripalveluista kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä.

Kartat 16.14–16.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Pohjois-Savossa: 16.14) yleinen kulttuuritoimi, 16.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 16.16) kirjasto, 16.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 16.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätöimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kulttuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistys- työ				
Iisalmi	17	20	51	71	24	26	22 095	2078	1	1
Juankoski	25	25	53	78	Ei tietoa	37	5 170	456	-	1
Kaavi	3	3	56	59	5	39	3 377	334	-	0,1
Karttula	2	2	49	51	3	41	3 498	449	-	-
Keitele	11	11	62	73	5	39	2 542	211	-	0,6
Kiuruvesi	34	39	71	110	Ei tietoa	51	9 157	928	1	1,6
Kuopio	17	129	49	178	0	26	96 793	8515	2	2,25
Lapinlahti	2	11	57	68	20	23	10 412	783	-	0,9
Leppävirta	9	10	48	58	Ei tietoa	16	10 556	1054	-	Ulkoistettu
Maaninka	5	5	69	74	2	11	3 833	431	-	0,1
Nilsia	Ei tietoa	Ei tietoa	45	45	2	40	6 540	610	-	0,5
Pielavesi	17	20	52	72	3	46	5 087	496	-	0,33
Rautalampi	8	8	65	73	4	9	3 475	314	-	0,5
Rautavaara	12	12	44	56	Ei tietoa	61	1 872	115	-	0,1
Siilinjärvi	8	15	57	72	Ei tietoa	40	21 010	2715	-	0,5
Sonkajärvi	20	27	58	85	Ei tietoa	54	4 671	430	-	0,75
Suonenjoki	14	14	60	74	Ei tietoa	70	7 598	704	1	1,55
Tervo	9	9	65	74	Ei tietoa	7	1 706	153	-	0,33
Tuusniemi	2	2	64	66	4	73	2 864	243	-	0,25
Varkaus	10	37	41	78	33	46	22 777	2073	2	2
Varpaisjärvi	1	1	53	54	Ei tietoa	132	2 905	264	-	-
Vesanto	5	9	66	75	Ei tietoa	12	2 426	192	-	0,05
Vieremä	7	14	65	79	Ei tietoa	49	3 982	401	-	0,2

17 Päijät-Häme

17.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Päijät-Hämeen maakunta koostuu 11 kunnasta, joista kolme on kaupunkia. Vuonna 2010 kuntia oli 12. Väkiluvultaan maakunta on maan kahdeksanneksi suurin. Päijät-Hämeen maakuntakeskus on Lahti.

Maakunnan kunnista vain Artjärvellä ei ole tarjolla kartassa 17.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluita. Artjärvestä tuli vuoden 2011 alusta osa Orimattilan kaupunkia.

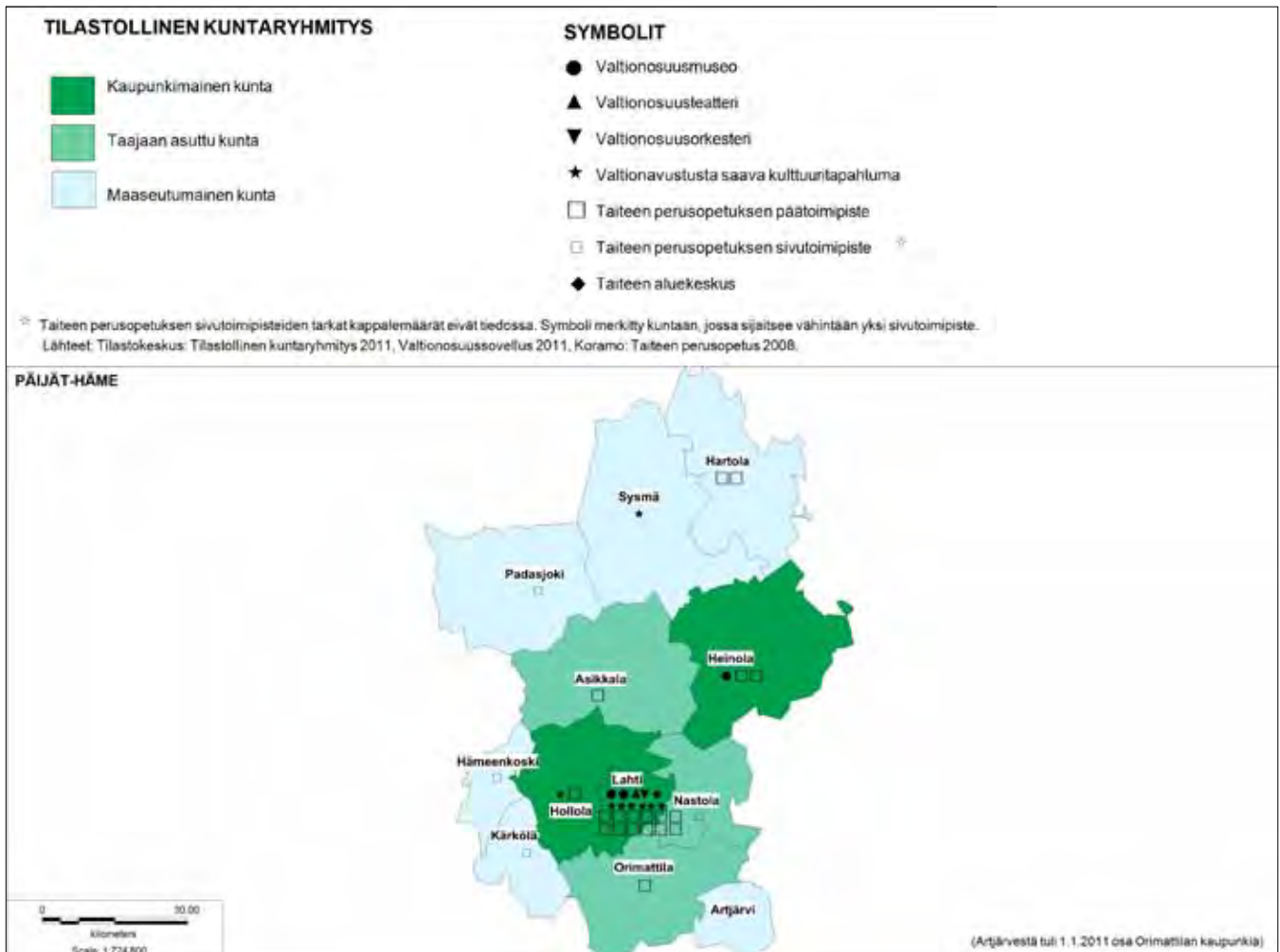
Päijät-Hämeen valtionosuuslaitokset ovat keskittyneet maakuntakeskus Lahteen, jossa toimivat kaksi valtionosuusmuseota sekä maakunnan ainoat valtionosuusteatteri ja -orkesteri (Kartta 17.1). Valtionosuusmuseoita toimii muista maakunnan kunnista Heinolassa (Heinolan kaupunginmuseo).

Kuten valtionosuuslaitokset, myös valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat ovat keskittyneet maakunnan kaupunkimaisiin kuntiin: suurin osa tapahtumista järjestetään Lahdessa, mutta yksi valtionavustusta saava kulttuuritapahtuma toimii myös Lahden naapurikunnassa Hollolassa. Lisäksi maaseutumaisessa Sysmässä järjestetään yhtä valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa.

Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä sijaitsee maakunnan kaupunkimaisten kuntien ohella taajaan asutuissa (Asikkala, Orimattila) ja maaseutumaisessa (Hartola) kunnassa.

Taulukko 17.1.

PÄIJÄT-HÄME	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 3 kpl Taajaan asutut: 3 kpl Maaseutumaiset: 5 kpl Yhteensä: 11 kpl
Väkiluku	201 930
Väestötiheys	39,4 as./km ²
Kokonaispinta-ala	6 254,7 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 3 kpl (67 310 as./museo) Valtionosuusteatterit: 1 kpl (201 930 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (201 930 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	8 kpl (25 241,3 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	19 kpl (10 627,9 kpl/päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	1 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Hämeen taidetoimikunta (toimialue: Kanta-Häme, Päijät-Häme)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	3,75 %

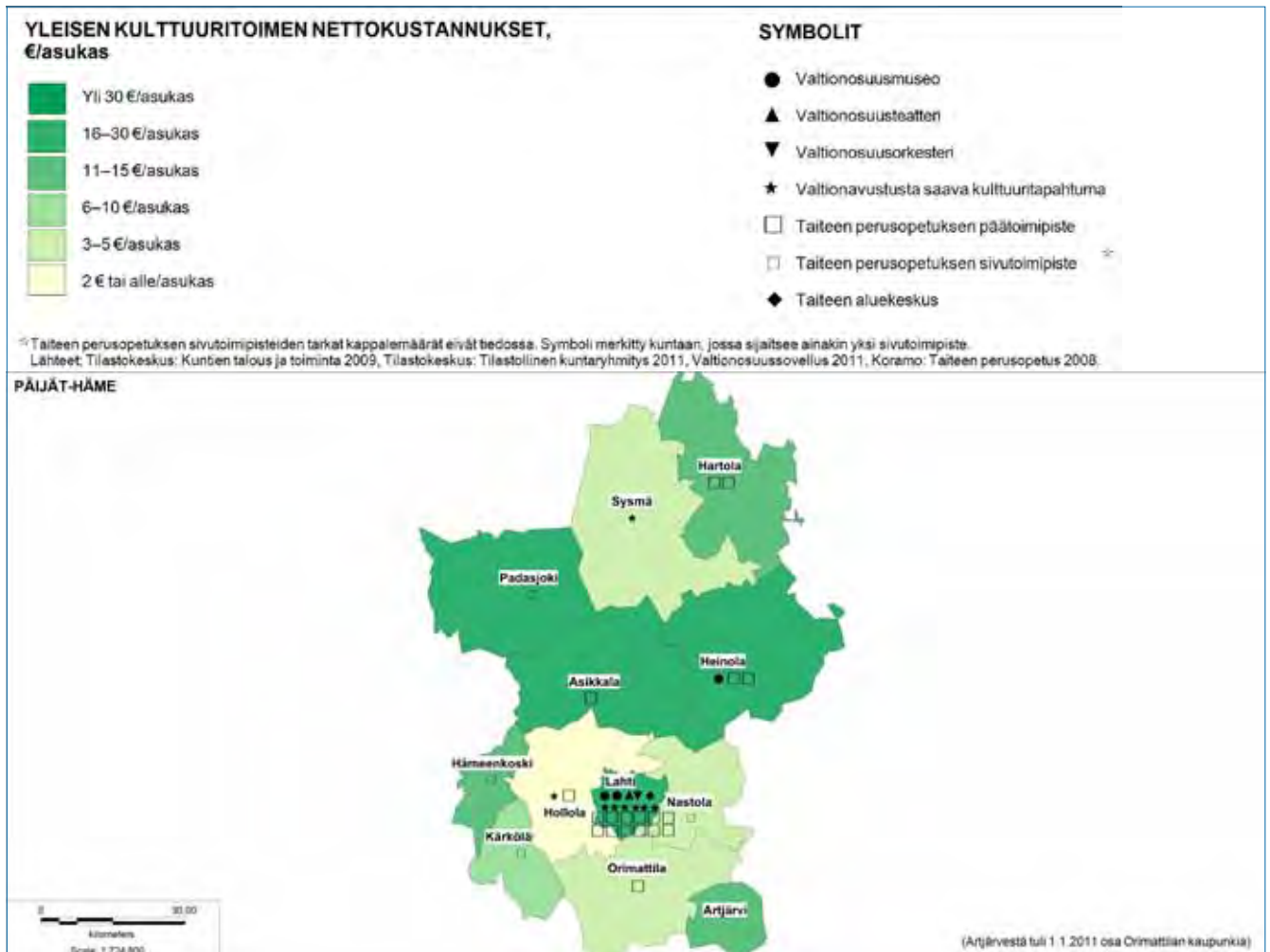
Kartta 17.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Päijät-Hämeessä

17.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 17.2) olivat vuonna 2009 Päijät-Hämeen kunnista korkeimmat taajaan asutussa Asikkalassa (24 €/asukas), jossa toimii tarkasteltavista kulttuuripalveluista taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Tarkasteltavien kulttuuripalvelujen maakunnallisessa keskittymässä Lahdessa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan kunnista toiseksi korkeimmat (22 €/asukas). Kolmanneksi korkeimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Heinolassa (19 €/asukas), jossa toimivat yksi valtionosuusmuseo sekä kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä.

Matalimmat maakunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Lahden ympäryskunnissa Hollolassa (1 €/asukas), Nastolassa (3 €/asukas) ja Orimattilassa (4 €/asukas), joissa on tarkasteltavista palveluista tarjolla taiteen perusopetusta. Hollolassa järjestetään lisäksi yhtä valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa. Kunta on Heinolan ja Lahden ohella kolmas maakunnan kaupunkimaisista kunnista.

Päijät-Hämeen kuntien yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo (11,8 €/asukas) oli hieman korkeampi kuin kaikkien maan kuntien keskiarvo (11,6 €/asukas).

Kartta 17.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

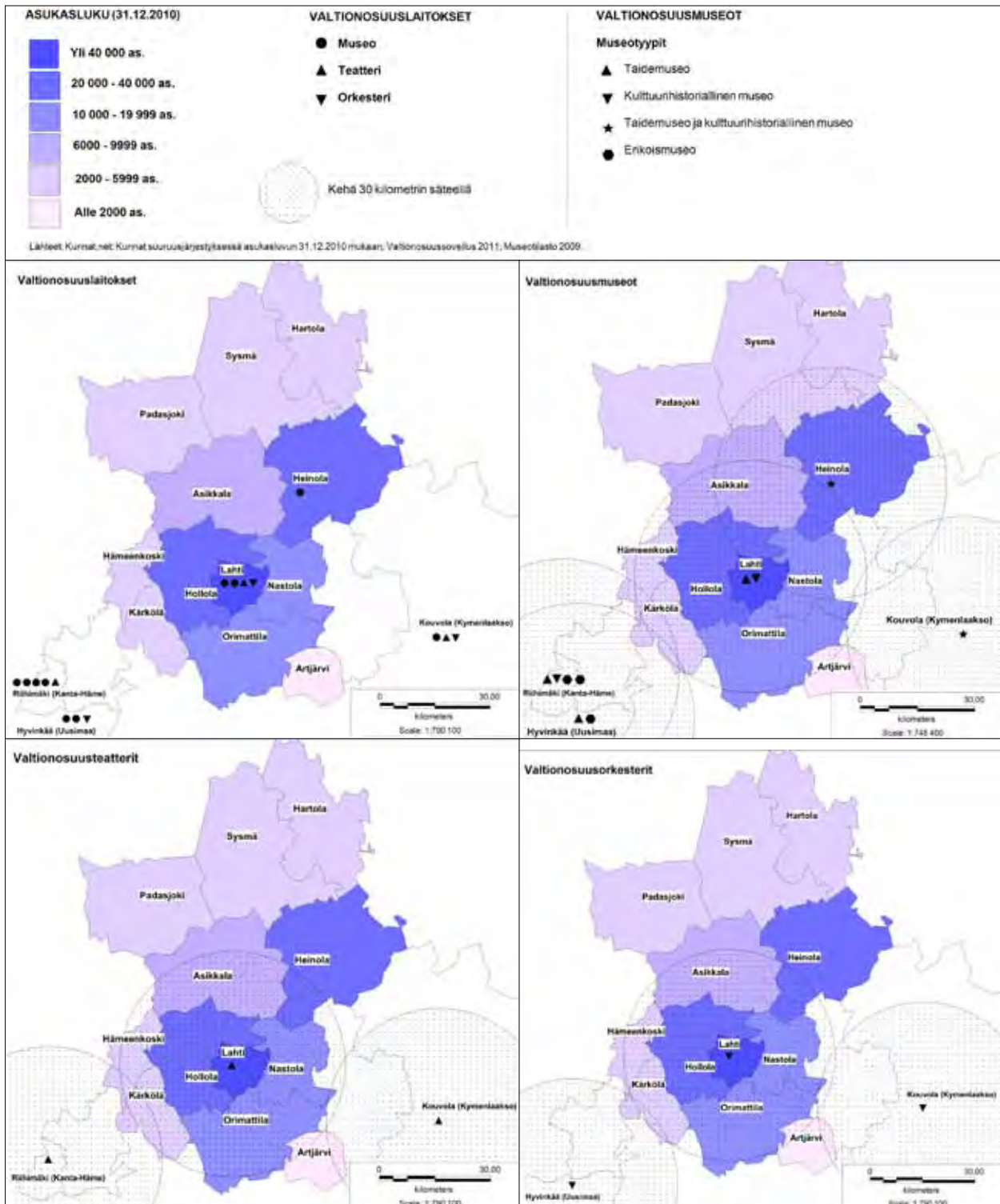
17.3. Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista toimii maakuntakeskus Lahdessa (Kartta 17.3). Lisäksi valtionosuuslaitoksia toimii Heinolassa sekä maakunnan lähikunnissa Hyvinkäällä, Kouvolassa ja Riihimäellä, joissa toimivien laitosten palvelut ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa osasta Päijät-Hämeen kuntia.

Valtionosuusmuseoiden alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat osittain tai kokonaan maakunnan eteläosan kunnat (Kartta 17.4). Etenkin valtionosuusteattereiden ja -orkestereiden kohdalla (Kartat 17.5 ja 17.6) valtaosa maakunnan pohjoisosan kunnista jää kehien ulkopuolelle.

Lahden kaupunki/kaupunginorkesteri sai vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää

avustusta alueelliseen konserttitoimintaan. Avustusta myönnetään valtionosuuden piirissä oleville alueellisesti merkittävälle orkestereille, jotka voivat järjestää muun muassa kiertuotoimintaa. Siten alueellisen valtionosuusorkesterin palveluja on käytännössä Päijät-Hämeen kunnissa tarjolla kartalla esitettyä kattavammin. Säännöllisesti Sinfonia Lahti konsertoi Hämeenlinnan Verkatehtaalla.

Kartat 17.3–17.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Päijät-Hämeessä ja lähikunnissa: 17.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 17.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 17.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 17.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

17.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtaosa Päijät-Hämeen valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista järjestetään maakuntakeskus Lahdessa. Lisäksi valtionavustusta saavia tapahtumia järjestetään asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa kunnassa Hollolassa sekä kahdeksanneksi suurimmassa Sysmässä.

Maakunnan kunnissa järjestettävien tapahtumien lisäksi useat maakunnan lähikunnissa toimivat valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat ovat Päijät-Hämeessä asuvien kuntalaisten saavutettavissa 30 kilometrin säteellä. Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat osittain tai kokonaan valtaosan Päijät-Hämeen kunnista.

17.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Viidessä Päijät-Hämeen kunnassa toimii yksi tai useampi taiteen perusopetuksen päätoimipiste (Kartta 17.9). Valtaosa maakunnan päätoimipisteistä sijaitsee Lahdessa, jossa asuu lähes puolet maakunnan 7–15-vuotiaista (Kartta 17.10). Lahdessa, kuten koko maakunnassa, taiteen perusopetusta päätoimipisteis-

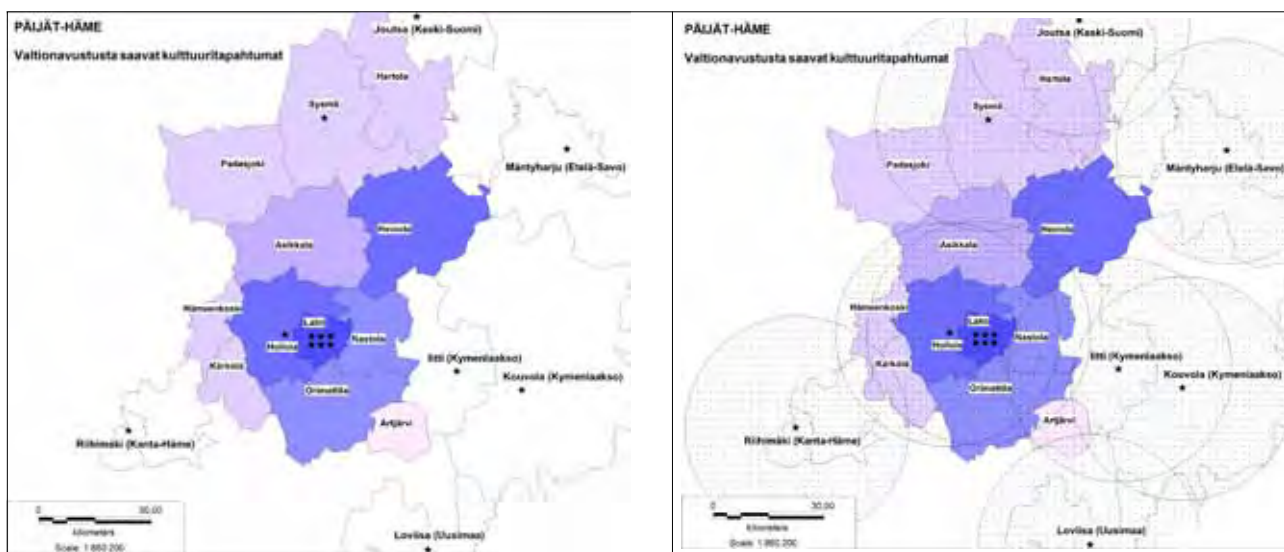
sä tarjotaan tiedossa olevista aloista eniten musiikissa. Lahden lisäksi useampia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurimmassa kunnassa Heinolassa sekä kolmanneksi pienimmässä Hartolassa.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Heinolassa (22 €/asukas). Eniten päätoimipisteitä omaavassa Lahdessa taiteen perusopetuksen nettokustannukset olivat 7 €/asukas. Matalimmat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Lahden naapurikunnassa Orimattilassa (1 €/asukas), jossa asuu maakunnan kunnista neljänneksi eniten 7–15-vuotiaita. Orimattila on myös asukasluvultaan maakunnan neljänneksi suurin kunta.

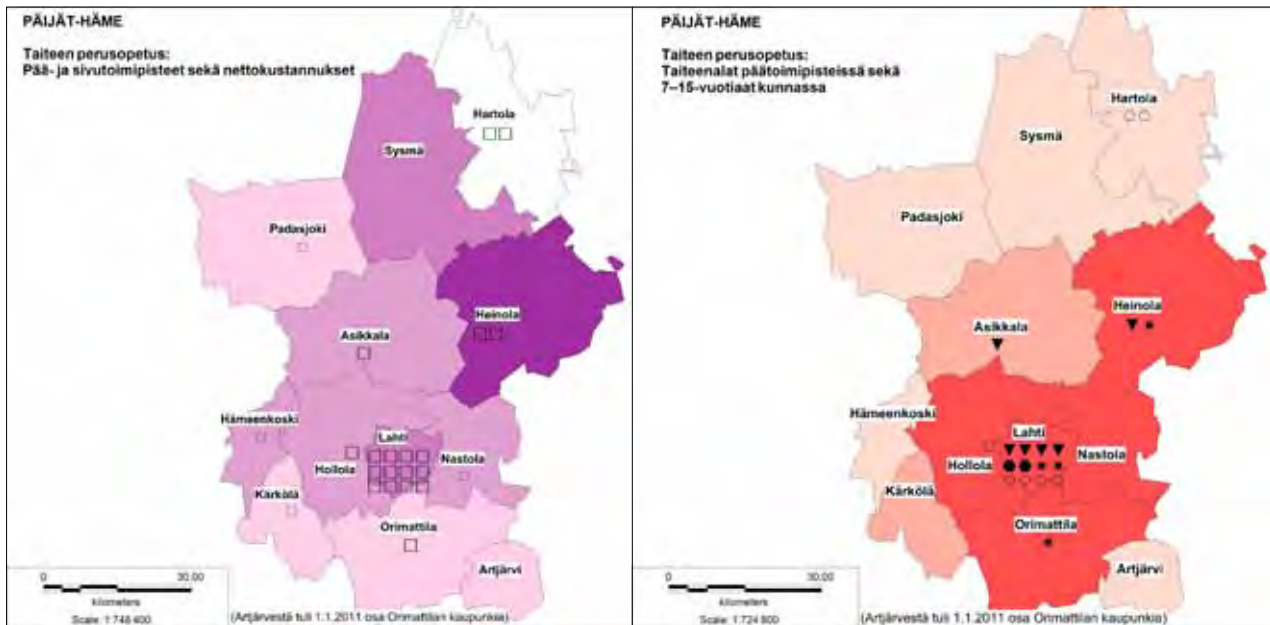
17.6 Kulttuuriala kansalaispistoissa

Kansalaispistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 17.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Lahdessa (24 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 17.17) olivat maakunnan korkeimmat.

Kansalaispistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Artjärven ja Kärkölän (5 €/asukas) sekä Heinolan, Sysmän ja Hämeenkosken (4 €/asukas) kunnissa.

Kartat 17.7–17.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Päijät-Hämeessä ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä

Kartat 17.9–17.10. Taiteen perusopetus Päijät-Hämeessä: 17.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset²², 17.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Heinolassa taas edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 17.9) olivat maakunnan kunnista korkeimmat. Artjärvellä (vuodesta 2011 osa Orimattilaa), Kärkölässä sekä Hämeenkoskella toimii Lahden ylläpitämä Wellamo-opisto, jonka toiminta kattaa yhteensä yhdeksän kuntaa.

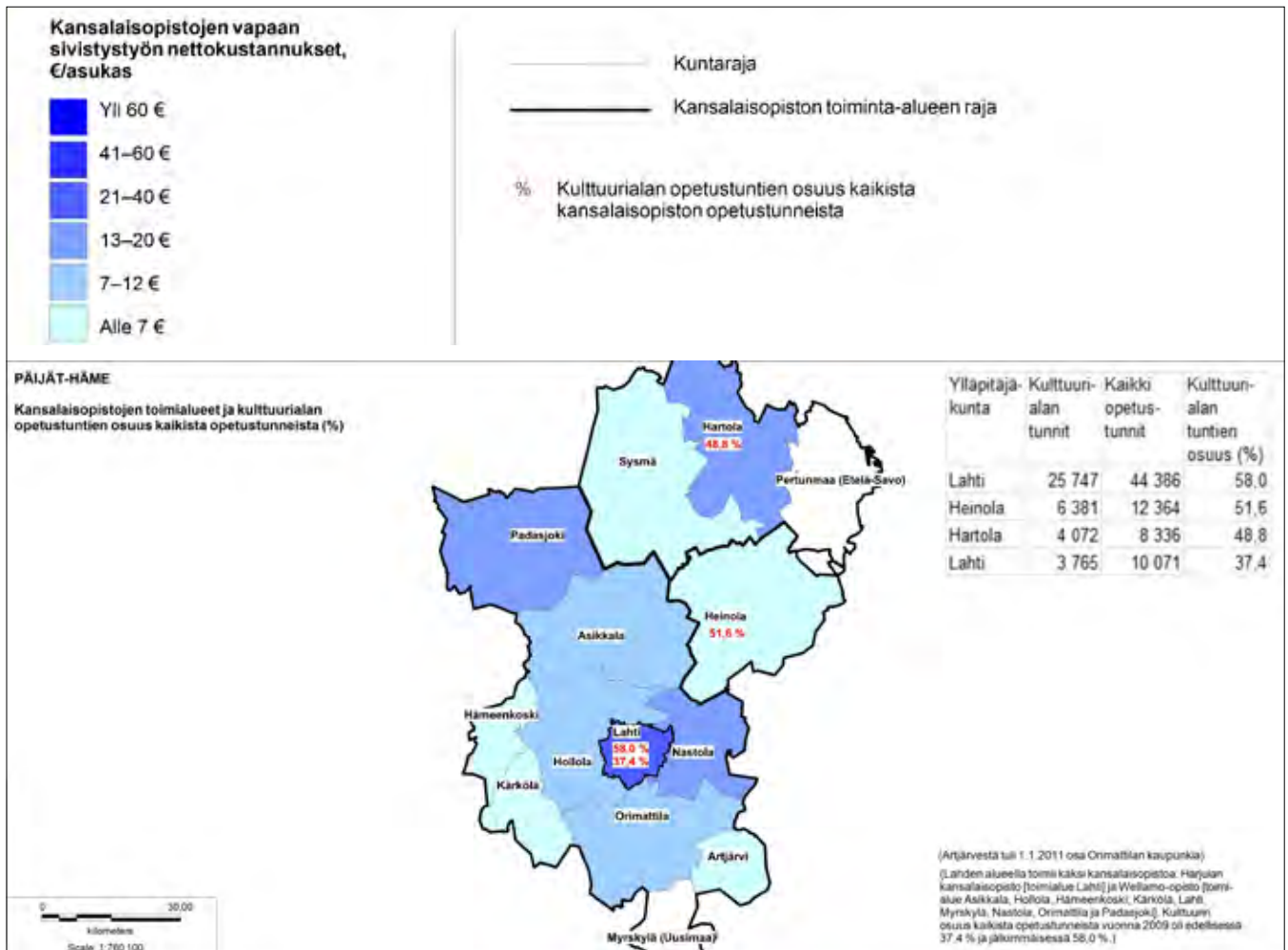
Wellamo-opiston lisäksi Lahdessa toimii Harjulan kansalaisopisto. Wellamo-opistossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan kansalaisopistoista korkein (58,0 %). Harjulan kansalaisopistossa taas kulttuurialan tuntien osuus oli maakunnan matalin (37,4 %).

Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli kaikissa Päijät-Hämeen alueella toimivissa kansalaisopistoissa varsin matala. Myös kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnassa matalat: Päijät-Hämeen kuntien asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo oli 10,1 €/asukas, kun taas kaikkien Suomen kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

17.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Päijät-Hämeessä päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimii Lahdessa, Heinolassa, Padasjoella ja Orimattilassa, joissa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Orimattilaa lukuun ottamatta maakunnan korkeimpia (Kartta 17.12). Korkeimmat yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Asikkalassa, jossa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 0,25 henkilötyövuotta (Kartta 17.13).

Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Päijät-Hämeessä huomattavasti muita maakunnan kuntia enemmän henkilötyövuosia asukasluvultaan maakunnan suurimmassa kaupungissa Lahdessa (10 henkilötyövuotta). Asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa kunnassa Hollolassa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Kärkölän ohella maakunnan toiseksi vähiten henkilötyövuosia (0,1). Kärkölässä on yli neljä kertaa vähemmän asukkaita kuin Hollolassa, jossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan kunnista matalimmat (1 €/asukas).

Kartta 17.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Päijät-Hämeessä²³

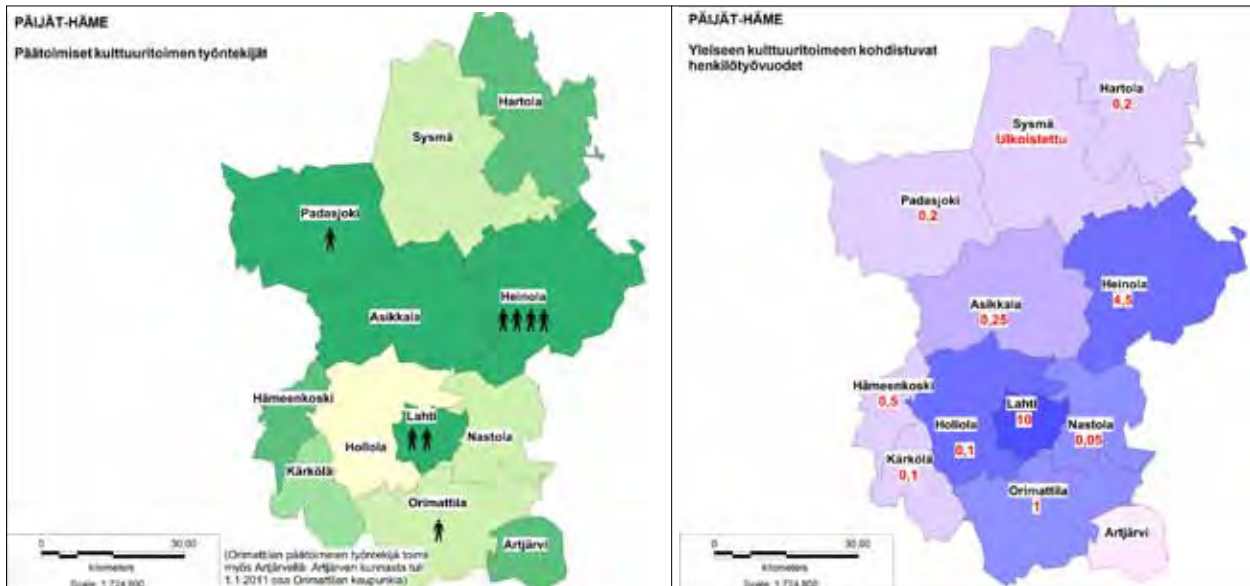
Yleisen kulttuuritoimen palvelut toteutetaan ostopalveluna Sysmässä, joka on asukasluvultaan maakunnan neljänneksi pienin kunta.

17.8. Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 17.14) olivat vuonna 2009 Päijät-Hämeen kunnista korkeimmat Asikkalassa (24 €/asukas) ja toiseksi korkeimmat Lahdessa (22 €/asukas), jossa taas yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 17.15) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat (111 €/asukas). Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset

olivat Heinolassa (38 €/asukas), jossa sijaitsee valtionosuuslaitoksista yksi valtionosuusmuseumo. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Lahden naapurikunnissa Hollolassa (1 €/asukas) ja Nastolassa (3 €/asukas), joissa myös pelkät yleisen kulttuuritoimen kustannukset olivat maakunnan matalimpia. Kunnissa ei ollut lainkaan kustannuksia museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta.

Kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 17.16) olivat maakunnan kunnista korkeimmat Padasjoella (75 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan neljänneksi korkeimmat. Toiseksi korkeimmat kirjaston nettokustannukset olivat Sysmässä (67 €/asukas), jossa taas yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset

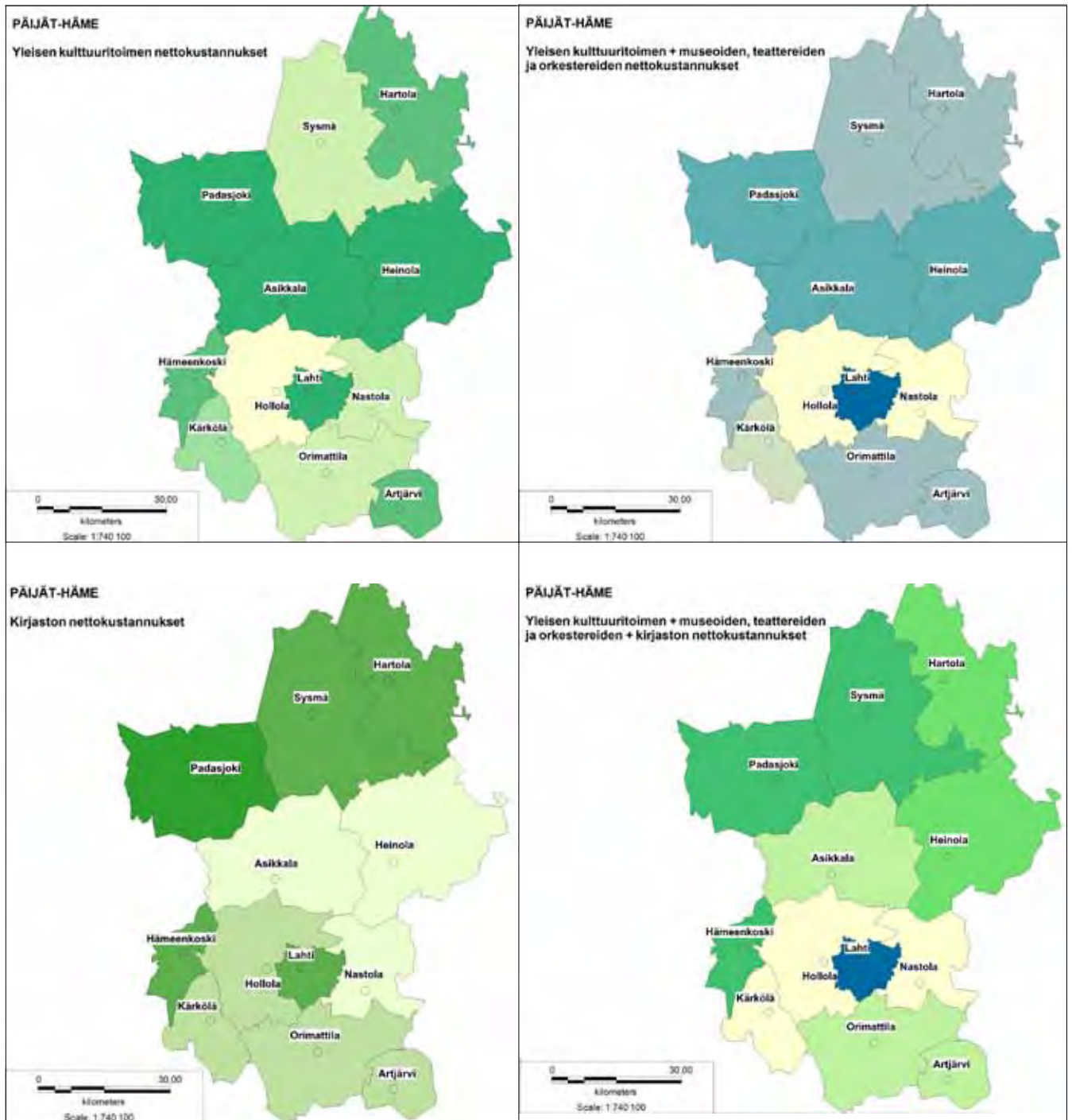
Kartat 17.12–17.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Päijät-Hämeessä: 17.12) päätöiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset²⁴, 17.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

olivat maakunnan kunnista neljänneksi matalimmat. Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Nastolassa (34 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 17.17) olivat maakunnan korkeimmat Lahdessa (173 €/asukas), jossa etenkin museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohdittaiset nettokustannukset olivat korkeat. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Kärkölässä (47 €/asukas) sekä Lahden naapurikunnissa Nastolassa (37 €/asukas) ja Hollolassa (48 €/asukas).

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohdittaiset nettokustannukset (Kartta 17.9) olivat maakunnan korkeimmat Heinolassa, jossa myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Sen sijaan kirjaston nettokustannukset olivat Heinolassa Asikkalan ohella maakunnan toiseksi matalimmat. Matalimpia taiteen perusopetuksen nettokustannukset olivat Padasjoella lukuun ottamatta niissä kunnissa, joissa myös yhteenlasketut kustannukset (Kartta 17.17) olivat maakunnan matalimpia: Orimattilassa, Kärkölässä, Artjärvellä ja Nastolassa. Padasjoella yhteenlasketut nettokustannukset olivat maakunnan toiseksi korkeimmat.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohdittaiset nettokustannukset (Kartta 17.11) olivat maakunnan korkeimmat Asikkalassa, Heinolassa, Lahdessa ja Padasjoella, joista yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 17.17) olivat korkeita etenkin kahdessa jälkimmäisessä. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohdittaiset nettokustannukset olivat Heinolassa, Sysmässä ja Hämeenkoskella, joissa taas yhteenlasketut kustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin.

Kartat 17.14–17.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Päijät-Hämeessä: 17.14) yleinen kulttuuritoimi, 17.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 17.16) kirjasto, 17.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 17.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Pää- toimiset yl. kulttuuri- toimen- työn- tekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistys- työ				
Artjärvi	12	12	48	60	3	5	1 407	130	-	-
Asikkala	24	24	38	62	4	10	8 552	818	-	0,25
Hartola	12	12	64	76	Ei tietoa	13	3 355	273	-	0,2
Heinola	19	38	38	76	22	4	20 258	1861	4	4,5
Hollola	1	1	47	48	5	9	21 962	2716	-	0,1
Hämeenkoski	15	20	61	81	5	4	2 144	203	-	0,5
Kärkölä	7	7	40	47	3	5	4 882	529	-	0,1
Lahti	22	111	62	173	7	24	101 588	8801	10	10
Nastola	3	3	34	37	3	18	14 994	1640	-	0,05
Orimattila	4	13	40	53	1	12	16 309	1692	1	1
Padasjoki	17	21	75	96	3	13	3 423	306	1	0,2
Sysmä	5	14	67	81	6	4	4 305	373	-	Ulkoistettu

18 Satakunta

18.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Satakunnan 21 kuntaa muodostavat kolme seutukuntaa. Väkiluvultaan Satakunta on maan seitsemänneksi suurin maakunta. Satakunnan maakuntakeskus ja väkiluvultaan maakunnan suurin kaupunki on Pori, jonka lisäksi muita maakunnan kaupunkimaisia kuntia ovat Rauma ja Harjavalta.

Satakunnassa on kuusi kuntaa, joissa ei ole tarjolla kartassa 18.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja: Eurajoki, Jämijärvi, Köyliö, Lavia, Merikarvia ja Siikainen. Kaikki näistä kunnista ovat tyypiltään maaseutumaisia. Vain kahdella, Eurajoella ja Merikarviolla, on naapurinaan runsaasti tarkasteltavia palveluja tarjoava, kaupunkimainen kunta.

Valtaosa Satakunnan valtionosuuslaitoksista toimii Porissa ja Raumalla (Kartta 18.1). Valtionosuusmuseota sijaitsee Raumalla kolme ja Porissa kaksi. Maakunnan kolmannessa kaupunkimaisessa kunnassa Harjavallassa toimii yksi valtionosuusmuseo. Yksi museo sijaitsee myös taajaan asutussa Kankaanpäässä. Valtionosuusteattereita ja -orkestereita toimii vain Porissa (Porin teatteri ja Pori Sinfonietta) ja Raumalla (Rauman kaupunginteatteri).

Kuten valtionosuuslaitoksia, myöskään valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia ei toimi maakunnan maaseutumaisissa kunnissa. Porissa järjestetään kahta ja Harjavallassa, Kokemäellä sekä Raumalla yhtä valtionavustusta saavaa tapahtumaa. Tarkasteltavat tapahtumat ovat Kokemäkeä lukuun ottamatta keskittyneet kaupunkimaisiin kuntiin.

Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet ovat keskittyneet asukasluvultaan maakunnan suurimpaan kuntaan Poriin, jossa päätoimipisteitä toimii seitsemän.

Taulukko 18.1.

SATAKUNTA	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 3 kpl Taajaan asutut: 6 kpl Maaseutumaiset: 12 kpl Yhteensä: 21 kpl
Väkiluku	227 031
Väestötiheys	28,5 as./km ²
Kokonaispinta-ala	11 636,9 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 7 kpl (32 433 as./museo) Valtionosuusteatterit: 2 kpl (113 515 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (227 031 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	4 kpl (Satasoitto-tapahtuma sekä Harjavallassa että Kokemäellä) (56 758 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	16 kpl (14 189 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	2 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Satakunnan taidetoimikunta (Pori)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	2,73 %

Kaupunkimaisessa Rauman kunnassa sekä maaseutu-
maisissa Kankaanpäässä ja Huittisissa taiteen perus-
opetuksen päätoimipisteitä sijaitsee kussakin kaksi.
Valtaosa taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä si-
jaitsee kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa.

Taiteen aluekeskuksia toimii Satakunnassa kaksi:
Satakunnan Elävän Kuvan Keskus ry:n (SEKK) ja Po-
rin lastenkulttuurikeskus. Porin lastenkulttuurikeskus
on verkostoitunut Taikalamppu-lastenkulttuuriver-
koston yhteistyössä usean Satakunnan kunnan kanssa.
Taidetoimikuntana maakunnan alueella toimii Sata-
kunnan taidetoimikunta.

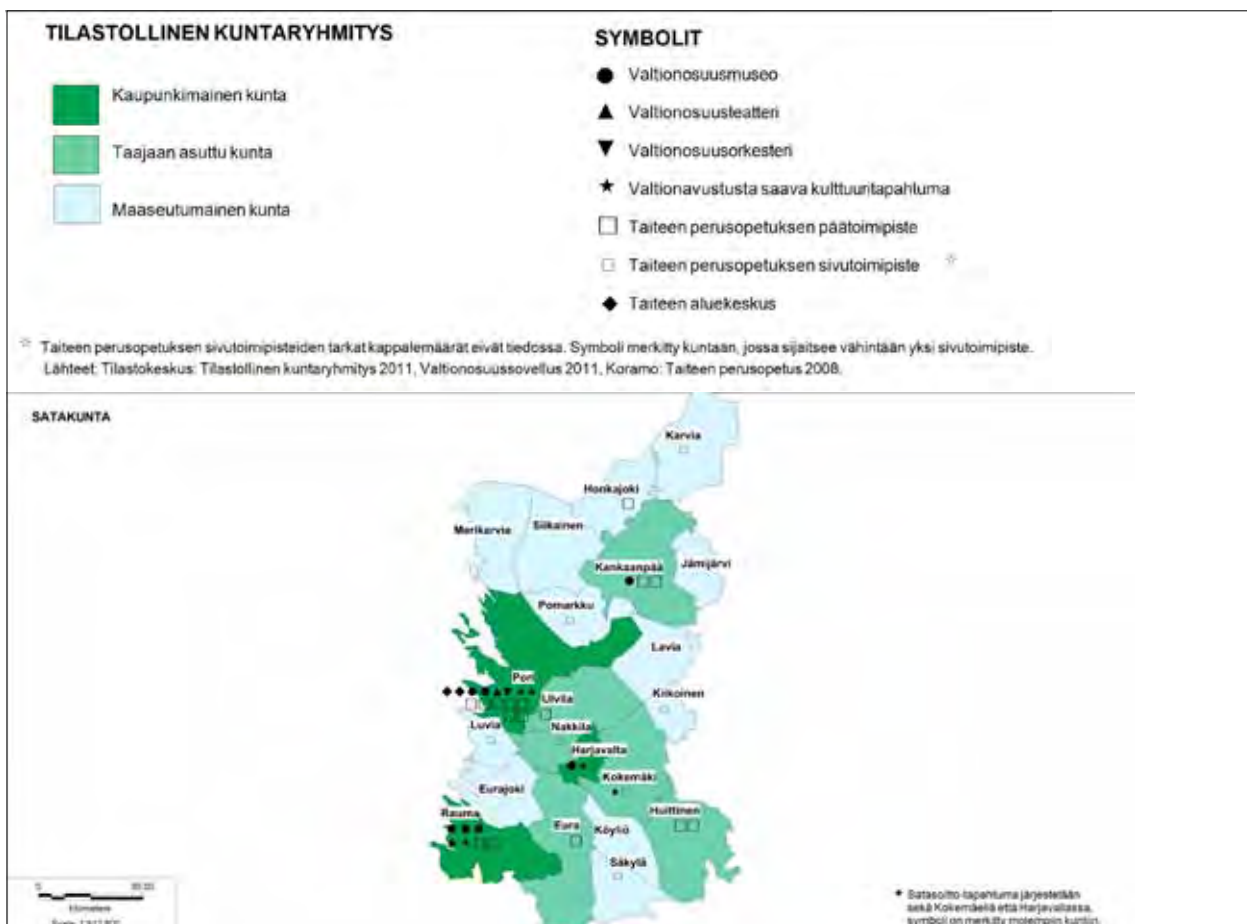
18.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustan-
nukset olivat vuonna 2009 Satakunnan kunnista kor-

keimmat muissa kuin maakunnan kaupunkimaisissa
kunnissa (Kartta 18.2). Kaupunkimaisista kunnista
nettokustannukset olivat korkeimmat Raumalla (13
€/asukas), kun kaikista maakunnan kunnista nettokus-
tannukset olivat korkeimmat Eurajoella (27 €/asukas).

Eurajoki kuuluu niihin kuuteen kuntaan, jossa ei
ole tarjolla kartoissa 18.1 ja 18.2 tarkasteltavia kult-
tuuripalveluja. Muista Eurajoen kaltaisista, tarkastel-
tavalta palvelutarjonnaltaan suppeista kunnista yleisen
kulttuuritoimen nettokustannukset olivat muita kor-
keammat Jämijärven ja Siikaisten kunnissa (nettokus-
tannukset 12 €/asukas). Sen sijaan Lavian, Kiikoisten
ja Köyliön kunnissa tarkasteltavat nettokustannukset
olivat varsin matalat.

Kaikkiaan yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset
nettokustannukset olivat Satakunnassa verraten ma-
talat: Satakunnan kuntien asukaskohtaisten nettokus-
tannusten keskiarvo oli 8,4 €/asukas, kun kaikkien
maan kuntien keskiarvo oli 11,6 €/asukas.

Kartta 18.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Satakunnassa

18.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit, orkesterit) sijainti

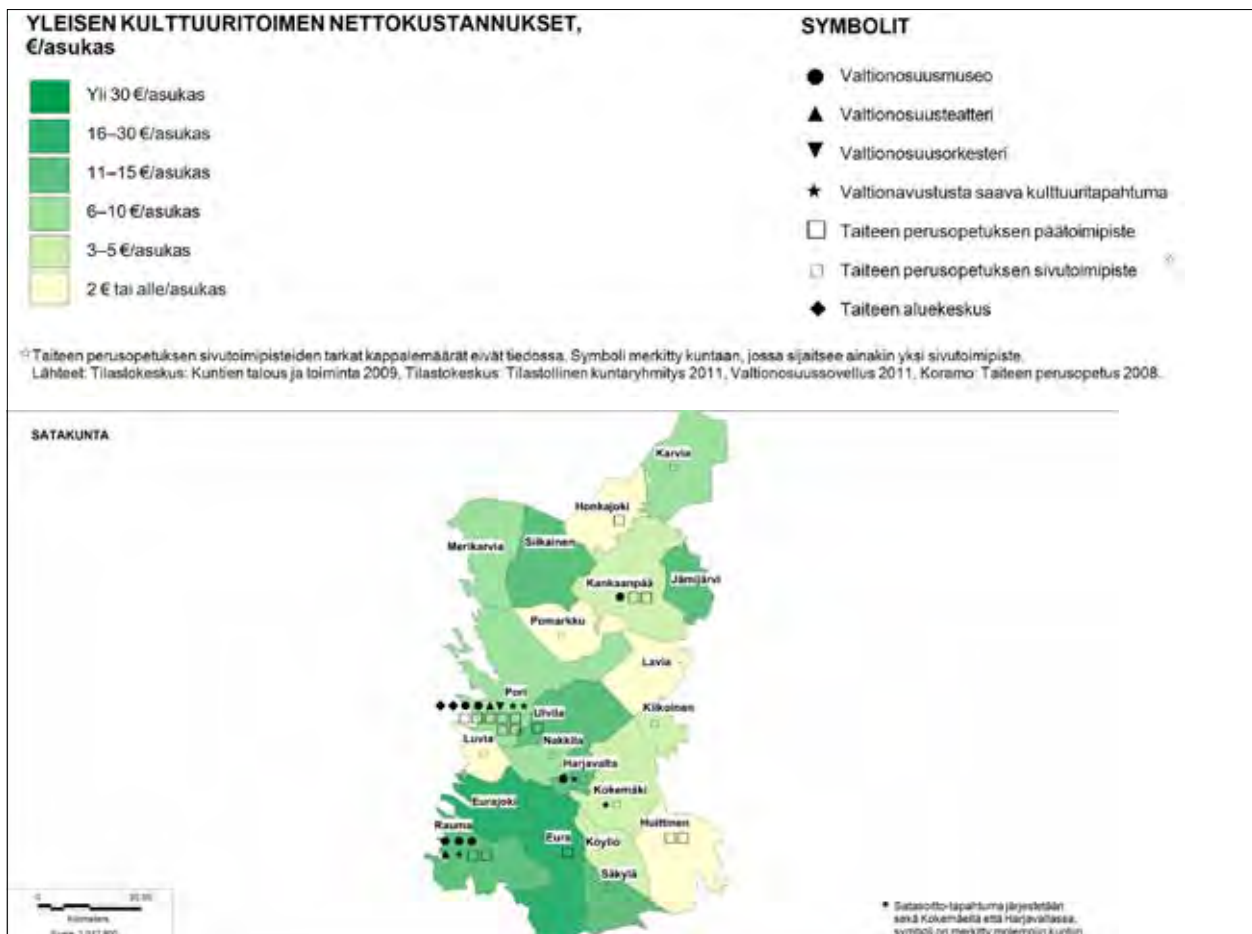
Suurin osa Satakunnan valtionosuuslaitoksista toimii maakuntakeskus Porissa ja asukasluvultaan toiseksi suurimmassa kaupungissa Raumalla (Kartta 18.3). Näissä kahdessa kunnassa asuu yli puolet koko maakunnan asukkaista. Eniten Satakunnassa toimii taidemuseoita ja kulttuurihistoriallisia museoita. Valtionosuusmuseoita sijaitsee Porin ja Rauman ohella asukasluvultaan maakunnan viidenneksi suurimmassa Kankaanpäässä ja kahdeksanneksi suurimmassa Harjavallassa. Satakunnan lähikunnista Sastamalassa, Loimaalla ja Uudessakaupungissa sijaitsee kussakin yksi valtionosuusmuseo, joka on saavutettavissa tarkastelettaisiydydellä osasta Satakunnan kuntia.

Valtionosuusmuseoiden saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat valtaosan Satakunnan kunnista (Kartta 18.4). Valtionosuusteattereiden ja -orkestereiden alu-

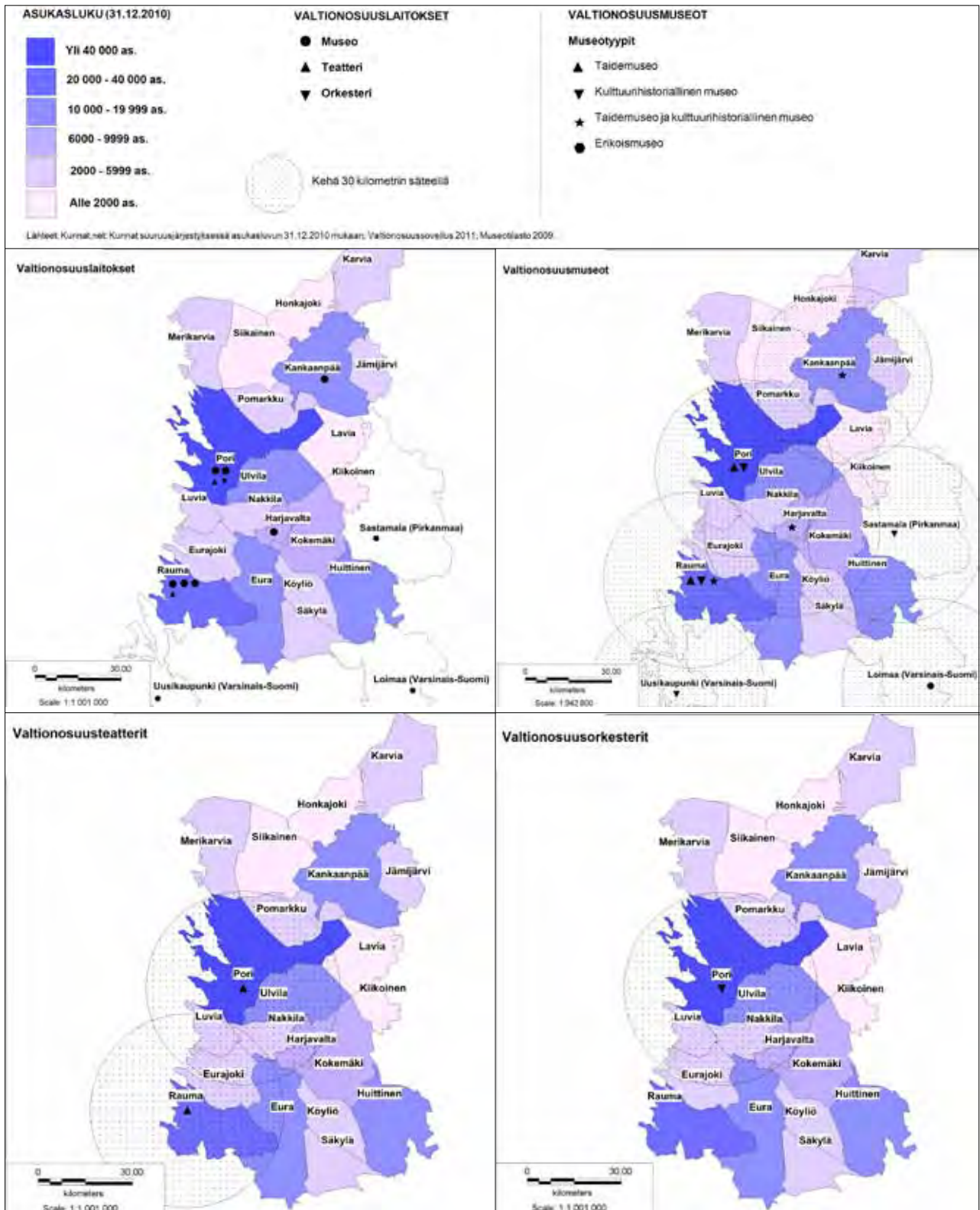
eellinen saavutettavuus on suppeampi: niiden palvelut ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa lähinnä Porin ja Rauman naapurikunnista (Kartat 18.5 ja 18.6). Käytännössä alueellisten valtionosuuslaitosten palveluita on maakunnan kunnissa tarjolla kartalla esitettyä kattavammin: Porin kaupunki/Pori Sinfonietta sai vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää avustusta alueelliseen konserttitoimintaan. Avustusta myönnetään valtionosuuden piirissä oleville alueellisesti merkittävälle teattereille ja orkestereille muun muassa kiertuetoiminnan järjestämiseen.

18.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Useita valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään maakunnan kunnista Porissa (Pori Jazz ja Lainsuojattomat -teatterifestivaali) (Kartta 18.7).

Kartta 18.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kartat 18.3–18.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Satakunnassa ja lähikunnissa: 18.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 18.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 18.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 18.6) valtion-osuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

Muissa maakunnan kunnissa tapahtumia järjestetään Harjavallassa ja Kokemäellä (Satasoitto) sekä Raumalla (Rauman Festivo -musiikkipäivät)²⁵. Satakunnan valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat sijoittuivat maakunnan keski- ja eteläosiin.

Pohjois-Satakunnassa ei tarkasteltavia tapahtumia järjestetä, mutta lähikuntien tapahtumatarjontaa on saavutettavissa osasta maakuntarajalla sijaitsevia kuntia (Kartta 18.8). Lähikunnista yhtä valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa järjestetään Kauhajoella (Etelä-Pohjanmaa), Ikaalisissa (Pirkanmaa) ja Uudessakaupungissa (Varsinais-Suomi). Sastamalassa (Pirkanmaa) järjestetään kolme valtionavustusta saavaa kulttuuritapahtumaa.

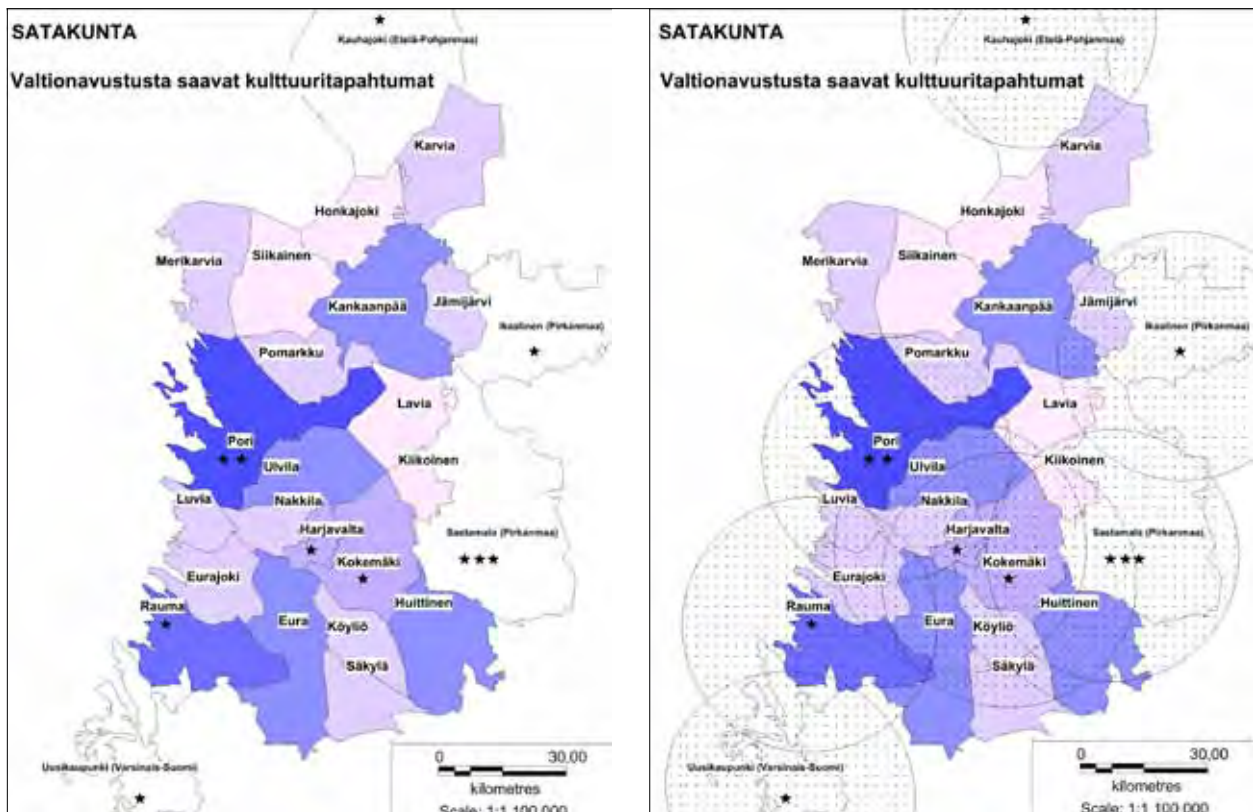
18.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Valtaosa Satakunnan taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä sijaitsee asukasluvultaan maakunnan suurimmassa kunnassa Porissa (Kartat 18.9 ja 18.10).

Useampia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii myös asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa Rauman kunnassa, viidenneksi suurimmassa Kankaanpään kunnassa ja kuudenneksi suurimmassa Huittisten kunnassa. Kolmanneksi suurimmassa Ulvilassa ja neljänneksi suurimmassa Eurassa toimii kummassakin yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

Porissa tarjottiin taiteen perusopetusta tiedossa olevista taiteenaloista kattavimmin: kaupungissa toimi oppilaitoksia musiikin, visuaalisten taiteiden ja tanssin aloilta. Suurin osa taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden antamasta opetuksesta tarjottiin Satakunnassa musiikin alalla.

Tieto taiteen perusopetuksen nettokustannuksista puuttui Satakunnassa kahdeksan kunnan osalta. Tiedossa olevat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan kunnista korkeimmat Huittisissa (63 €/asukas) ja Kankaanpäässä (47 €/asukas), joissa kummassakin toimii kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Sekä Porissa että Raumalla taiteen perusopetuksen nettokustannukset olivat 24 €/asukas.

Kartat 18.7–18.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Satakunnassa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä²⁶

Matalimmat taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Satakunnassa kunnissa, joissa ei toiminut taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä.

18.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Satakunnassa sijaitsee yhteensä 12 kansalaisopistoa, joista osa toimii vain Satakunnan alueella ja osa maakuntarajojen yli (Kartta 18.11). Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat vuonna 2009 huomattavasti muita kuntia korkeammat Merikarviolla (84 €/asukas). Kunnassa myös yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 18.17) kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Nakkilassa (3 €/asukas) ja Luvialla (5 €/asukas), joissa taas yhteenlasketut kustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnassa verraten matalat: Satakunnan kuntien asukaskohtaisten netto-

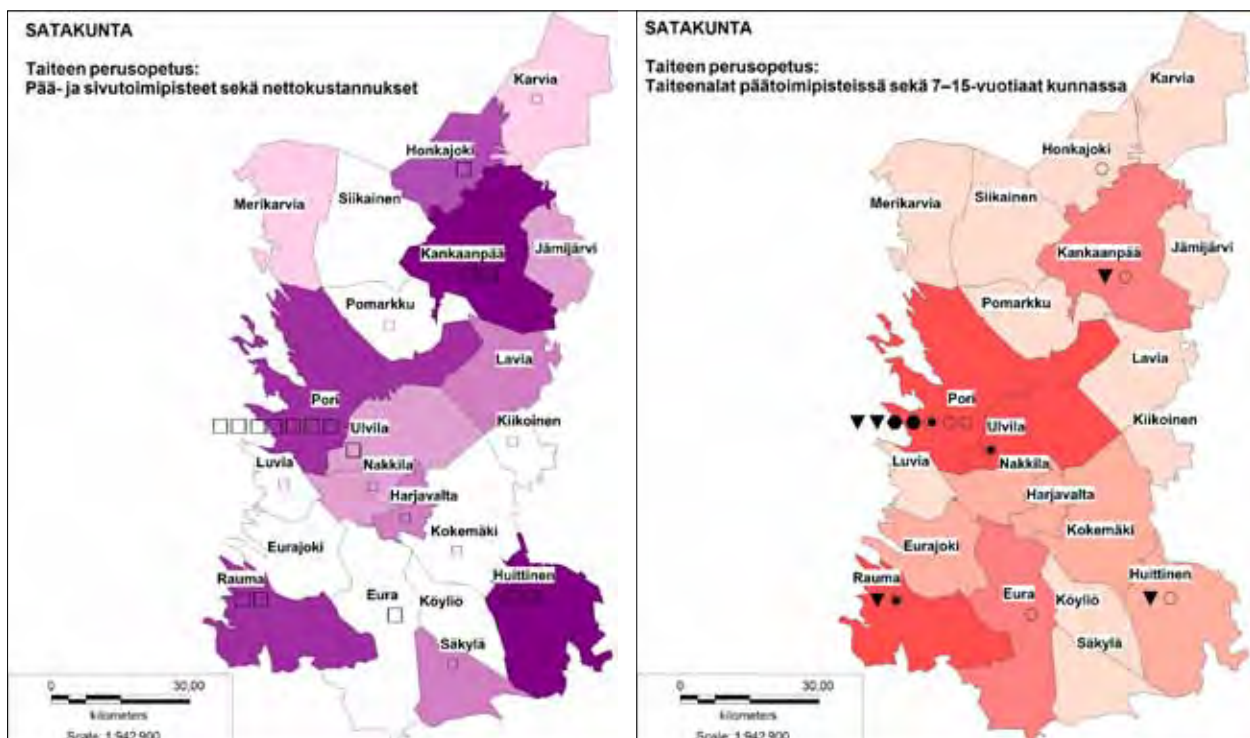
kustannusten keskiarvo oli 19,8 €/asukas, kun taas kaikkien Suomen kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnassa toimivista kansalaisopistoista korkein Ulvilassa (76,9 %). Matalin kulttuurialan opetustuntien osuus oli Huittisissa (57,6 %), jossa vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan kunnista toiseksi korkeimmat (46 €/asukas).

18.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Viidessä Satakunnan kunnassa toimi vuonna 2011 yksi tai useampi päätoiminen yleisen kulttuuritoimen työntekijä (Kartta 18.12). Poria lukuun ottamatta yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat näissä kunnissa maakunnan korkeimpiin. Porissa, jossa päätoimisia kulttuuritoimen työntekijöitä oli yhdeksän, yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 10 €/asukas.

Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui eniten henkilötyövuosia asukasluvultaan maakunnan suurimmissa

Kartat 18.9–18.10. Taiteen perusopetus Satakunnassa: 18.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 18.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

kunnissa (Kartta 18.13). Kuitenkin esimerkiksi viidenneksi suurimmassa Kankaanpäässä ja kuudenneksi suurimmassa Huittisissa yleisen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet olivat maakunnan matalimpia. Näissä kunnissa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat varsin matalat.

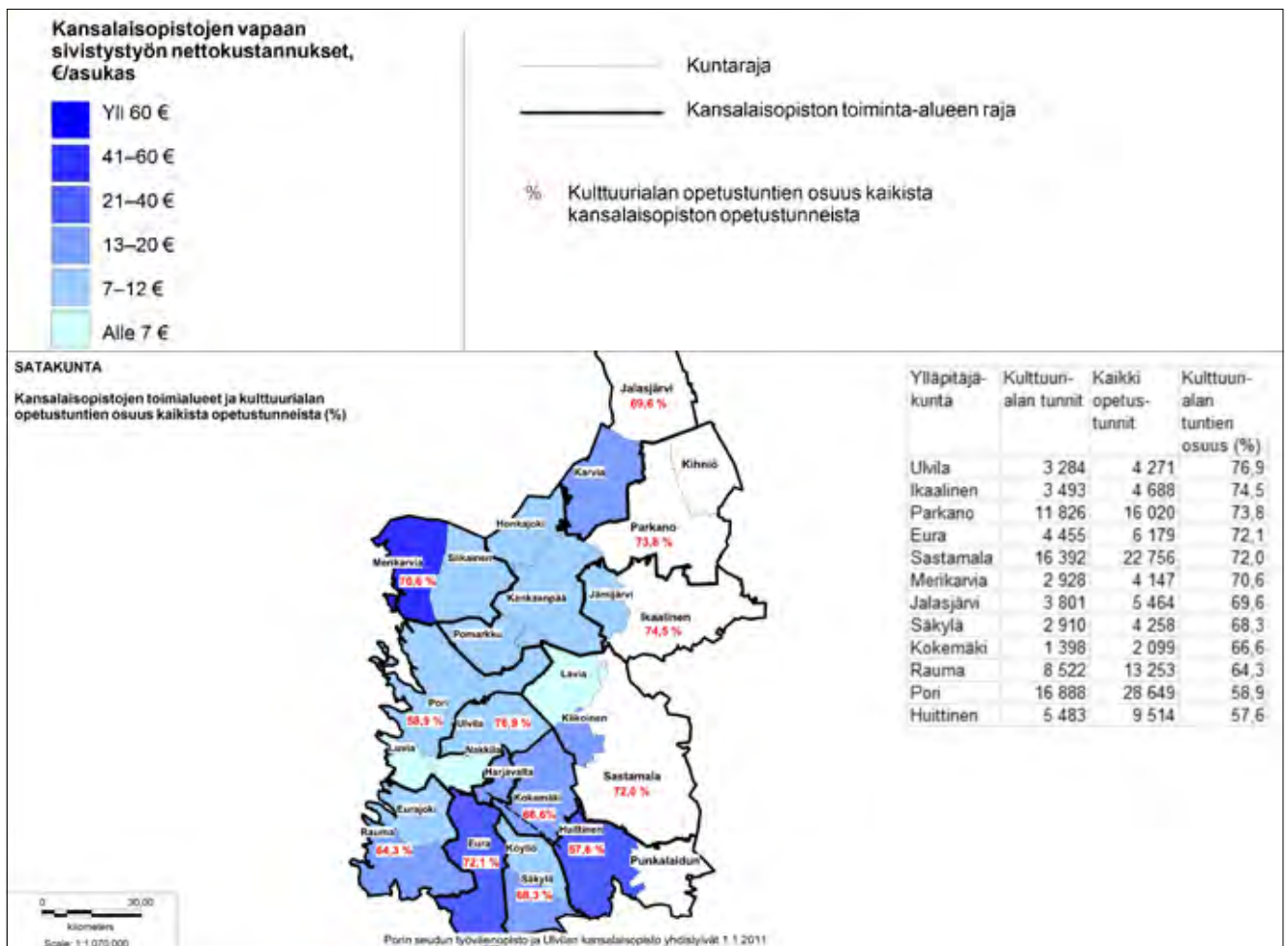
Yleisen kulttuuritoimen palvelut toteutetaan ostopalveluna asukasluvultaan maakunnan toiseksi pienimmässä Siikaisten kunnassa.

18.8 Kulttuurin nettokustannukset

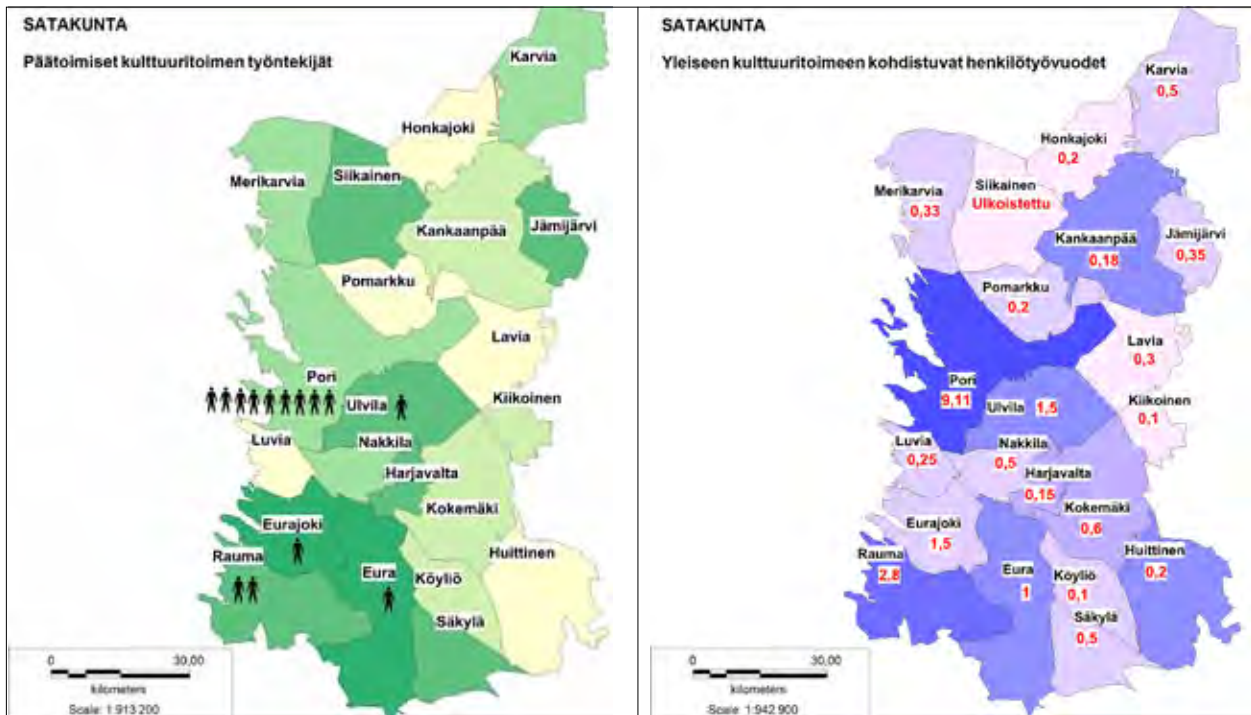
Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 18.14) olivat Satakunnassa vuonna 2009 korkeimmat asukasluvultaan pienissä, maa-seutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa, joissa on niukasti tarjolla tarkasteltavia kulttuuripalveluita. Runsaasti palveluja tarjoavassa Porissa taas yleisen kulttuu-

ritoimen nettokustannukset olivat keskitasoa maakunnan kaikkiin kuntiin nähden (Porin nettokustannukset 10 €/asukas, maakunnan keskiarvo 8,4 €/asukas).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset (Kartta 18.15) taas olivat maakunnan kunnista korkeimmat Porissa (105 €/asukas), jossa toimii saman verran valtionosuuslaitoksia kuin väkiluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa kaupungissa Raumalla. Raumalla yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat (56 €/asukas). Toiseksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Harjavallassa (68 €/asukas), jossa toimii yksi valtionosuusmuseo. Matalimmat yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivat niissä kunnissa, joissa myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat matalat: Pomarkun ja Lavian kunnissa ei ollut lainkaan

Kartta 18.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Satakunnassa

Kartat 18.12–18.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Satakunnassa: 18.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 18.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

kustannuksia museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta.

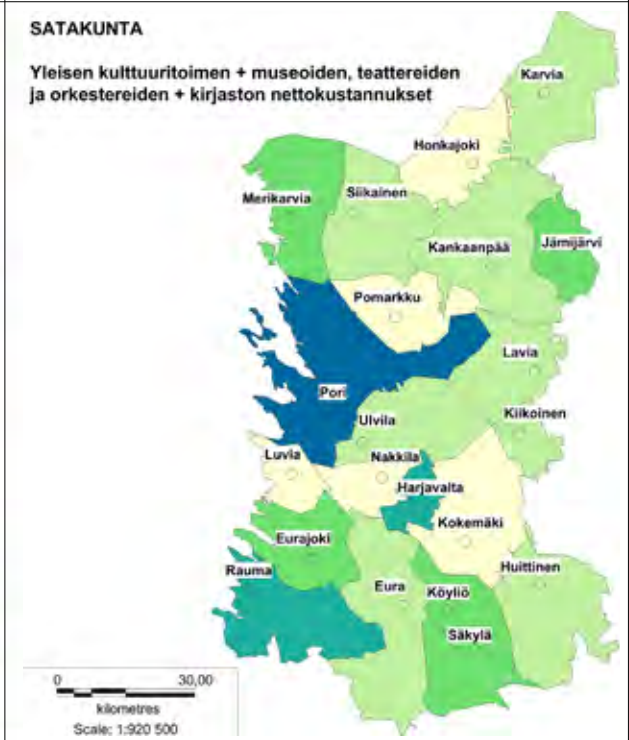
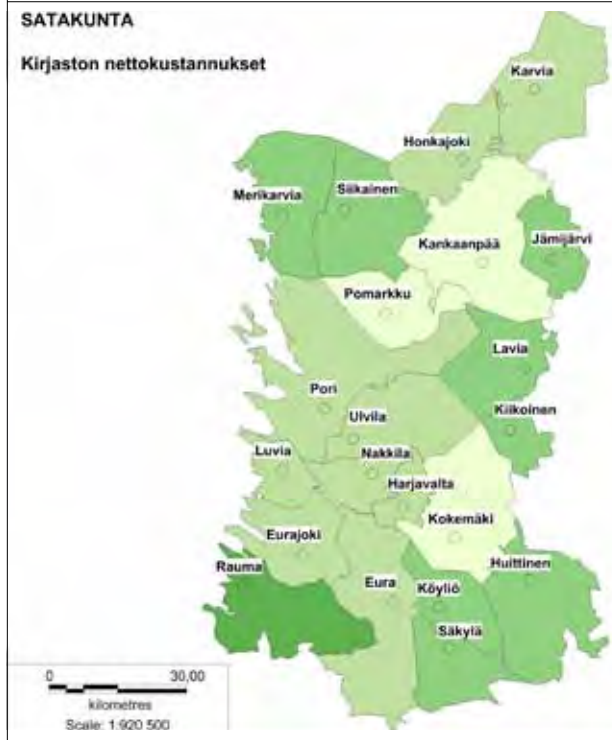
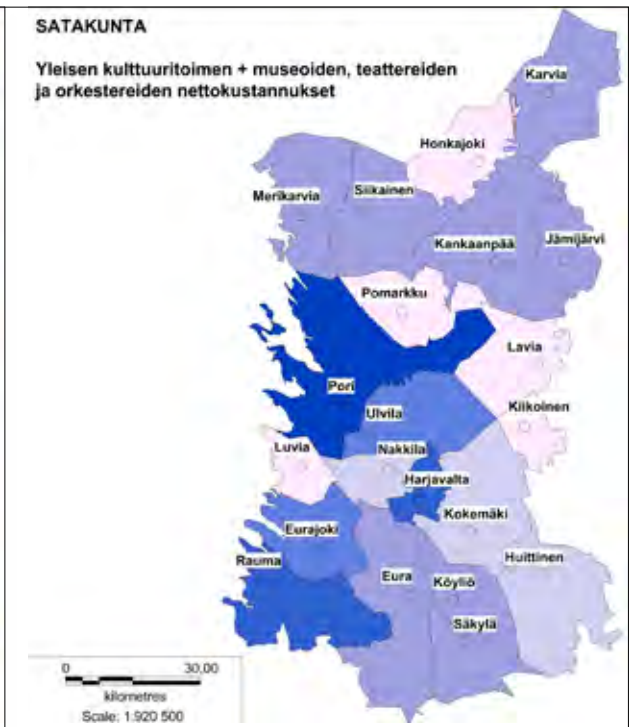
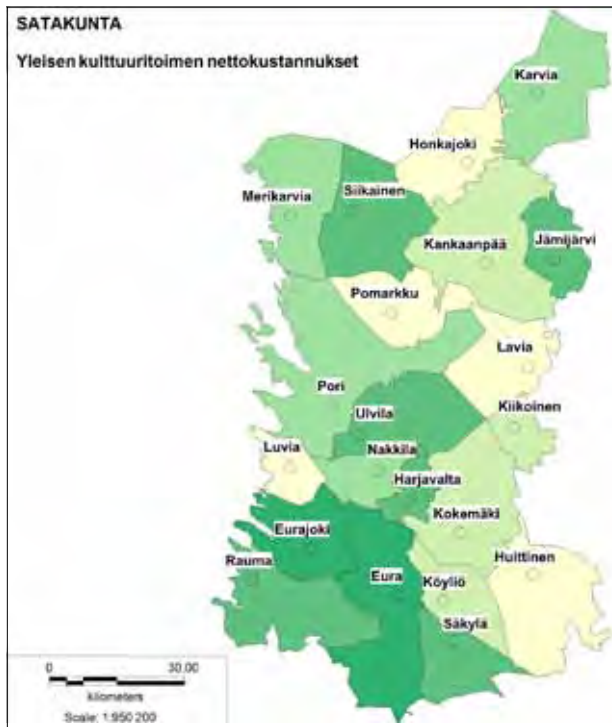
Kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 18.16) olivat maakunnan korkeimmat runsaasti tarkasteltavia kulttuuripalveluja tarjoavassa Rauman kaupungissa (65 €/asukas). Sen sijaan Porissa kirjaston nettokustannukset (50 €/asukas) olivat maakunnan keskitasoa. Useissa maakunnan kunnissa, joissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat matalat (Köyliö, Kiikoinen, Lavia, Huittinen), kirjaston nettokustannukset olivat varsin korkeat. Kuitenkin osassa kunnista sekä yleisen kulttuuritoimen että kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin (Pomarkku, Kokemäki, Kankaanpää, Honkajoki).

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 18.17) olivat korkeimpia kolmessa maakunnan kaupunkimaisessa kunnassa: Porissa (155 €/asukas), Raumalla (121 €/asukas) ja Harjavallassa (111 €/asukas). Neljänneksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Köyliössä (70 €/asukas), jossa ei toimi kartoissa 18.1 ja 18.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja, mutta jossa kir-

jaston nettokustannukset olivat Rauman jälkeen maakunnan toiseksi korkeimmat. Yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan matalimpia kunnissa, joissa toimii niukasti tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 18.9) olivat maakunnan korkeimmat Huittisissa ja Kankaanpäässä, joissa taas yhteenlasketut kustannukset (Kartta 18.17) kuuluivat maakunnan matalimpiin. Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin myös Porissa ja Raumalla, joissa myös yhteenlasketut nettokustannukset olivat maakunnan kunnista korkeimmat. Näistä kunnista Raumalla myös kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 18.11) kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Porissa taas kustannukset alittivat maakunnan kuntien keskiarvon.

Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Lavian, Luvian ja Nakkilan kunnissa, joissa myös yhteenlasketut kustannukset (Kartta 18.17) olivat maakunnan kunnista matalimpia.

Kartat 18.14–18.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Satakunnassa: 18.14) yleinen kulttuuritoimi, 18.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 18.16) kirjasto, 18.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 18.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7-15- vuotiaat	Pää- toimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Eura	20	20	45	65	Ei tietoa	34	12 507	1303	1	1
Eurajoki	27	27	42	69	Ei tietoa	11	5 923	642	1	1,5
Harjavalta	12	68	43	111	7	18	7 540	711	-	0,15
Honkajoki	2	3	40	43	10	14	1 878	155	-	0,2
Huittinen	2	6	51	57	63	46	10 663	983	-	0,2
Jämijärvi	12	12	57	69	3	10	2 041	231	-	0,35
Kankaanpää	4	17	36	53	47	12	12 135	1159	-	0,18
Karvia	8	12	44	56	3	17	2 643	245	-	0,5
Kiikoinen	3	3	58	61	Ei tietoa	16	1 269	135	-	0,1
Kokemäki	3	9	39	48	Ei tietoa	19	7 987	714	-	0,6
Köyliö	4	11	59	70	Ei tietoa	12	2 824	292	-	0,1
Lavia	1	1	58	59	5	7	1 994	166	-	0,3
Luvia	2	4	43	47	Ei tietoa	5	3 322	337	-	0,25
Merikarvia	6	12	57	69	2	84	3 347	280	-	0,33
Nakkila	7	7	43	50	3	3	5 788	647	-	0,5
Pomarkku	2	2	33	35	Ei tietoa	12	2 460	252	-	0,2
Pori	10	105	50	155	24	14	83 032	7593	9	9,11
Rauma	13	56	65	121	24	27	39 715	3660	2	2,8
Siikainen	12	11	52	63	Ei tietoa	11	1 654	171	-	Ulkoistettu
Säkylä	12	12	55	67	6	30	4 703	434	-	0,5
Ulvila	15	21	43	64	4	14	13 606	1530	1	1,5

19 Uusimaa

19.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Uusimaa on väkiluvultaan Suomen suurin maakunta, joka jakautuu neljään seutukuntaan ja 28 kuntaan. Kunnista 15 on kaupungeja. Uudenmaan maakuntakeskus on Helsinki.

Uudenmaan kunnista Myrskylässä ja Karjalohjalla ei ole tarjolla kartassa 19.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Kumpikin kunnista sijaitsee maakuntarajan tuntumassa yli 30 kilometrin päässä pääkaupunkiseudun palveluista. Sen sijaan naapurikuntien (Karjalohjalla Lohja ja Raasepori, Myrskylällä mm. Porvoo ja Loviisa) palvelut ovat kunnista saavutettavissa tarkasteluetäisyydellä.

Lähes puolen Uudenmaan maakunnan kunnista on tyyppiltään kaupunkimaisia. Kulttuuripalvelut ovat keskittyneet näihin kuntiin ja etenkin pääkaupunki Helsinkiin, jossa sijaitsee koko maan kunnista eniten valtionosuuslaitoksia: kaupungissa on 14 valtionosuusmuseota, 13 valtionosuusteatteria ja 5 valtionosuusorkesteria (Kartta 19.1). Tarkasteltavien valtionosuusmuseoiden lisäksi Helsingissä toimii lukuisia valtion museota. Valtionosuuslaitoksia toimii runsaasti myös Helsingin lähikunnissa, etenkin naapurikaupungeissa Espoossa ja Vantaalla.

Suurin osa maakunnan valtionosuuslaitoksista sijaitsee kaupunkimaisissa kunnissa. Taajaan asutuista kunnista valtionosuutta saavia taide- ja kulttuurilaitoksia toimii Karkkilassa (Karkkilan ruukkimuseo Senkka), Raaseporissa (Fiskars museum – Fiskarsin museo, Västra Nylands Landskapsmuseum) ja Vihdissä (Vihdin museo). Uudenmaan maaseutumaisissa kunnissa ei toimi valtionosuuslaitoksia.

Taulukko 19.1.

UUSIMAA	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 13 kpl Taajaan asutut: 6 kpl Maaseutumaiset: 9 kpl Yhteensä: 28 kpl
Väkiluku	1 539 152
Väestötiheys	169,2 as./km ²
Kokonaispinta-ala	16 057,9 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 34 kpl (45 269,2 as./museo) Valtionosuusteatterit: 18 kpl (85 508,4 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 9 kpl (171 016,9 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	44 kpl (Irish Festival in Finland -tapahtuma eri puolilla Suomea, Uudellamaalla Espoossa, Helsingissä, Keravalla ja Vantaalla) (34 980,7 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	120 kpl (12 826,3 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	4 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Uudenmaan taidetoimikunta
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	6,76 %

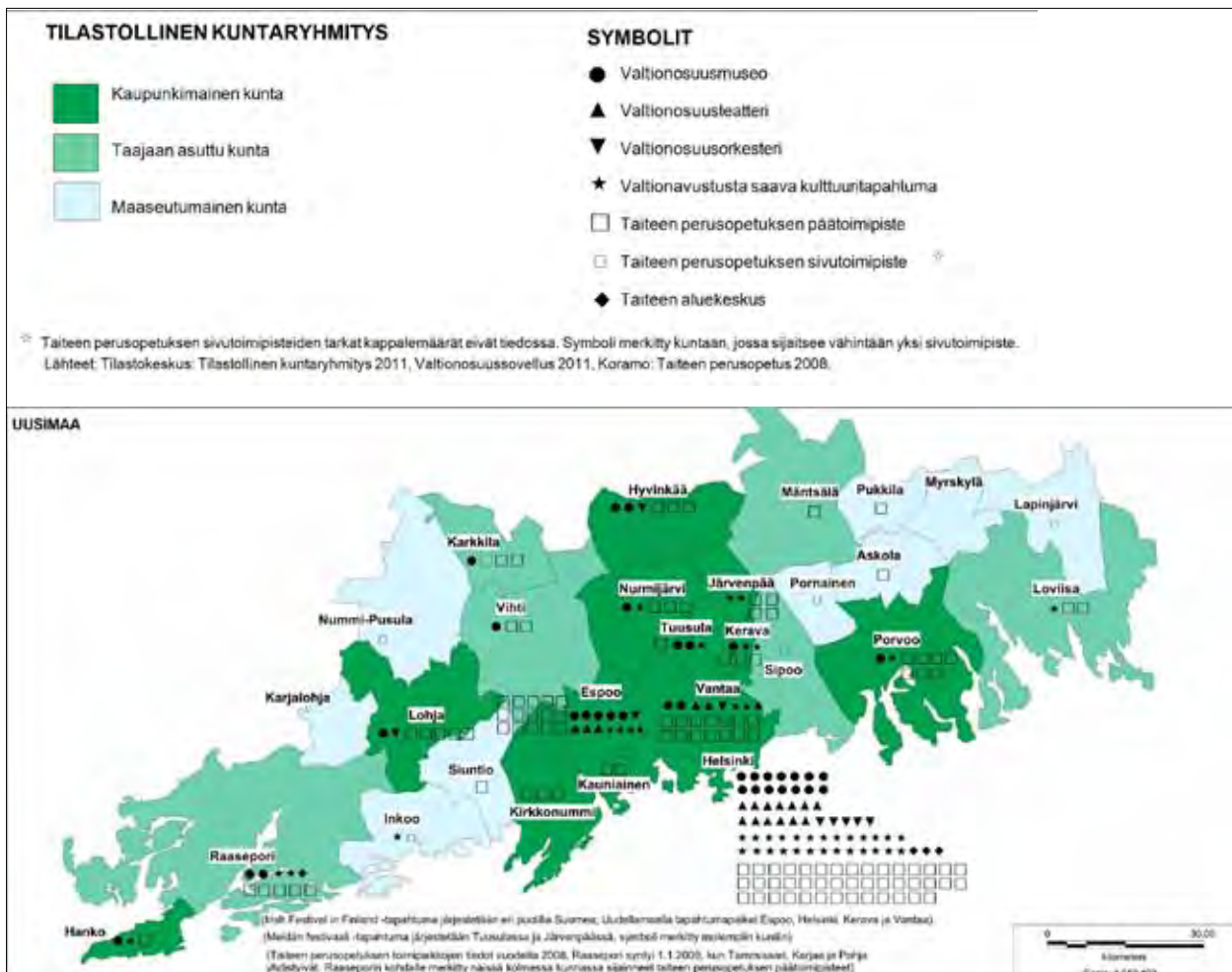
Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat ovat keskittyneet Uudellamaalla pääkaupunkiseudulle: Helsinkiin, Espooseen ja Vantaalle. Tarkasteltavia tapahtumia järjestetään asukasluvultaan pienemmistä kunnista muassa taajaan asutuissa Loviisassa (yksi tapahtuma) ja Raaseporissa (kaksi tapahtumaa) sekä maaseutumaisessa Inkoossa (yksi tapahtuma). Valtaosa valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista toimii kaupunkimaisissa kunnissa.

Kuten valtionosuuslaitokset ja valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat, myös taiteen perusopetuksen päätoimipisteet ovat keskittyneet Uudellamaalla Helsinkiin ja sen naapurikuntiin. Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii Helsingissä 43, Espoossa 15 ja Vantaalla 14 kappaletta. Taajaan asuttua Sipoota lukuun ottamatta kaikissa Uudenmaan kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa toimii vähintään yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

19.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat maakuntakeskus Helsingissä (53 €/asukas) (Kartta 19.2). Tarkasteltavia kulttuuripalveluja on tarjolla runsaasti myös Espoossa (yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset 42 €/asukas), Vantaalla (30 €/asukas), Hyvinkäällä (17 €/asukas) ja Raaseporissa (15 €/asukas). Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan toiseksi korkeimmat Kauniaisissa (46 €/asukas), jossa toimii tarkasteltavista kulttuuripalveluista kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä.

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan kunnista matalimmat

Kartta 19.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Uudellamaalla

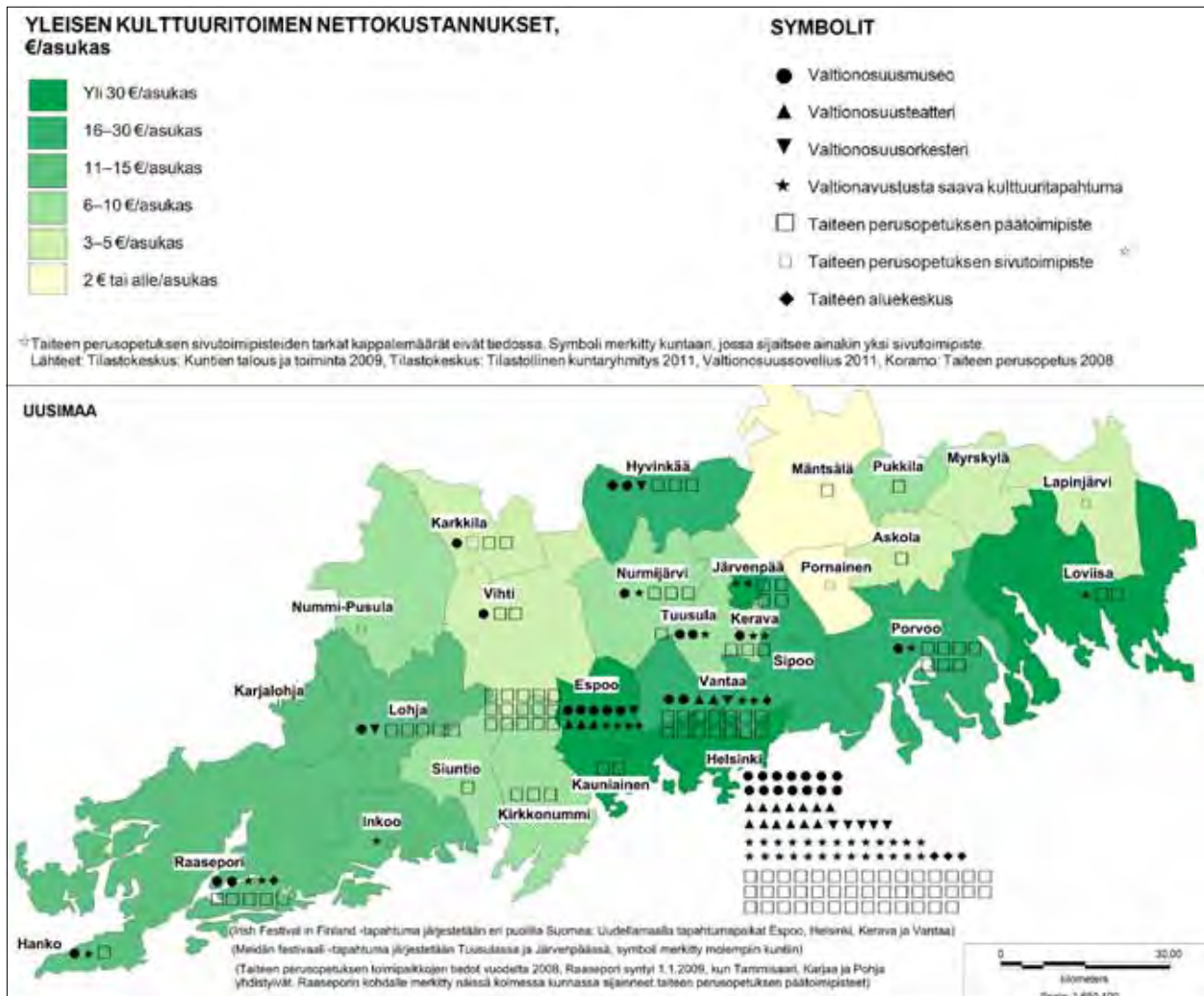
Pornaisissa ja Mäntsälässä (1 €/asukas). Näissä kunnissa myös tarkasteltava palvelutarjonta on niukkaa: Mäntsälässä sijaitsee taiteen perusopetuksen päätoimipiste ja Pornaisissa ainakin yksi taiteen perusopetuksen sivutoimipiste. Kustannukset olivat matalat myös Myrskylässä (5 €/asukas), jossa ei ole tarjolla kartassa 19.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Toisessa vastaavassa kunnassa Karjalohjalla yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 11 €/asukas.

Kaikkiaan yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Uudellamaalla keskimääräistä korkeammat: Uudenmaan kuntien asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo oli 16,0 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 11,6 €/asukas. Helsingissä yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maan kaikista kunnista toiseksi korkeimmat.

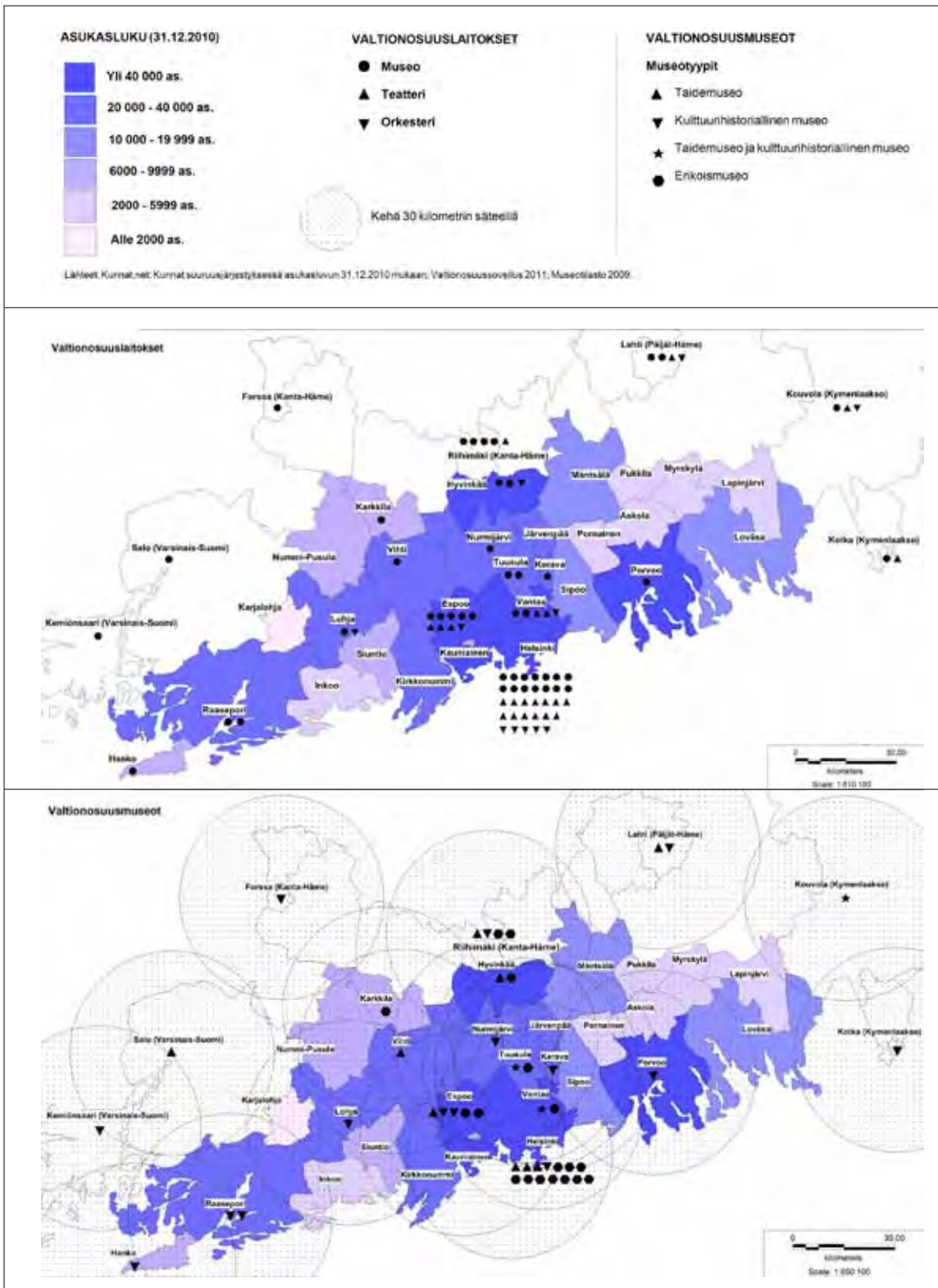
19.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Uudenmaan kunnista eniten valtionosuuslaitoksia toimii Helsingissä: kaupungissa sijaitsee 14 valtionosuusmuseota, 13 valtionosuusteatteria ja 5 valtionosuusorkesteria (Kartta 19.3). Useampia valtionosuuslaitoksia toimii myös Helsingin naapurikunnissa Espoossa ja Vantaalla sekä Hyvinkäällä, Lohjalla, Raaseporissa ja Tuusulassa. Valtaosa valtionosuuslaitoksista on keskitynyt pääkaupunkiseudulle.

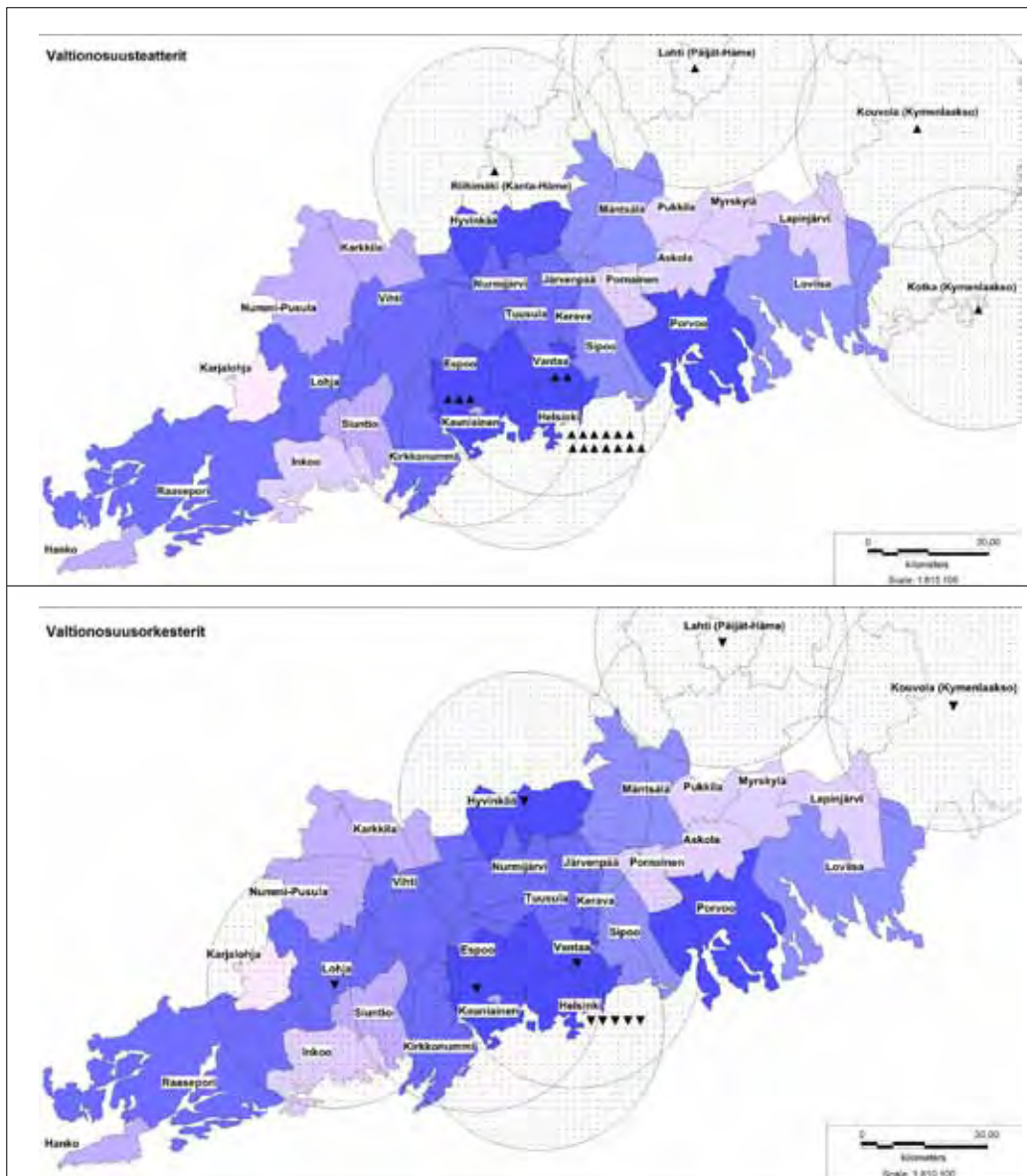
Uudenmaan lähikunnissa toimii myös useita valtionosuuslaitoksia, joiden palvelut ovat Uudeltamaalta saavutettavissa 30 kilometrin säteellä. Lähikuntien palvelutarjonta on hyvin saavutettavissa etenkin maakuntarajalla sijaitsevista kunnista, joista useassa oma valtionosuuslaitosten tarjonta on niukkaa tai olematonta.

Kartta 19.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kartat 19.3–19.4. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Uudellamaalla ja lähikunnissa: 19.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 19.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 19.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 19.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

Kartat 19.5–19.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Uudellamaalla ja lähikunnissa: 19.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 19.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 19.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 19.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

Valtaosa valtionosuusmuseoista (Kartta 19.4) on Uudellamaalla keskittynyt maakunnan keskiosaan ja etenkin pääkaupunki Helsinkiin. Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat valtionosuusmuseoiden osalta lähes kaikki Uudenmaan kunnat. Kuitenkin osa maakunnan itäosan kunnista jää osittain kehien ulkopuolelle. Maakunnan keskiosaan kehii taas on keskittynyt hyvin runsaasti.

Valtionosuusteattereita (Kartta 19.5) toimii Uudellamaalla vain pääkaupunkiseudulla: Helsingissä sekä

naapurikaupungeissa Espoossa ja Vantaalla. Lähikunnista Kotkan ja Kouvolan valtionosuusteatterit ovat joidenkin maakunnan itäosan asukkaiden saavutettavissa 30 kilometrin säteellä. Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat valtionosuusteattereiden osalta lähinnä maakunnan keskiosan. Usealla Uudenmaan valtionosuusteatterilla on kuitenkin kattavaa kiertue-toimintaa: esimerkiksi vuonna 2009 kotikunnan ulkopuolella oli Teatteri Hevosenkengän esityksistä 30 %, Tanssiteatteri Hurjaruuthin esityksistä 28 %, Teatteri

Rollon esityksistä 84 %, Tero Saarinen Companyn esityksistä 66 % ja Zodiakin esityksistä 26 %. Siten valtionosuusteattereiden palveluita on käytännössä tarjolla maakunnan kunnissa kartalla esitettyä kattavammin.

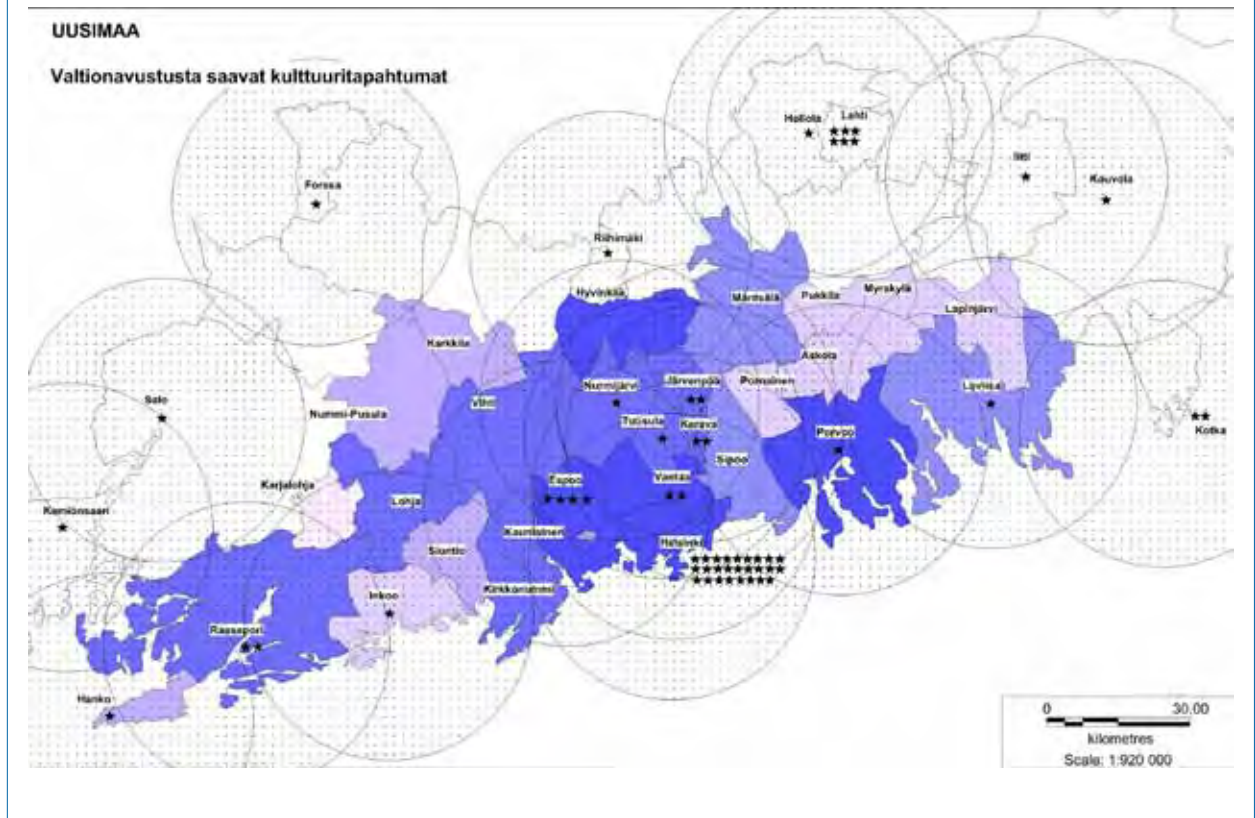
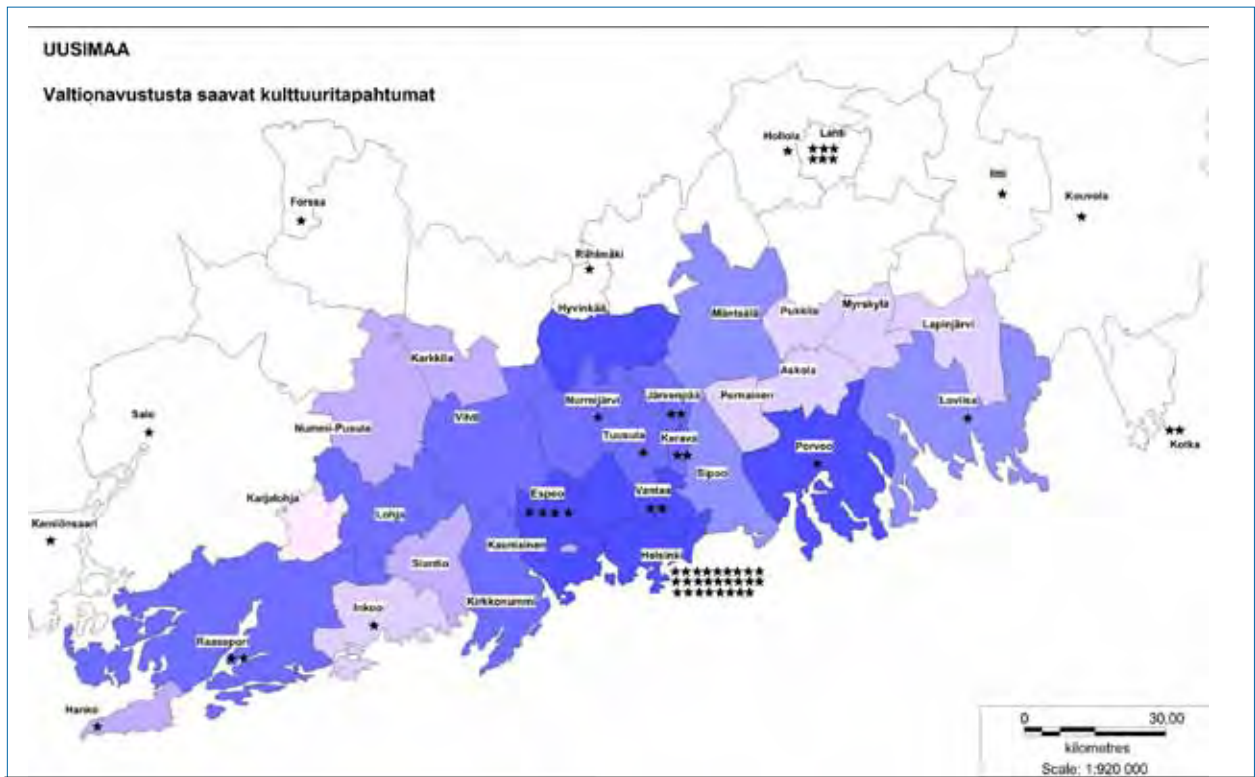
Valtionosuusorkestereita (Kartta 19.6) toimii Uudellamaalla useammassa kunnassa kuin valtionosuusteattereita. Useampia valtionosuusteattereita toimii maakunnassa vain Helsingissä, mutta laitoksia sijaitsee myös Espoossa, Hyvinkäällä, Lohjalla ja Vantaalla. Valtionosuusorkestereiden kohdalla alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat lähinnä maakunnan keskiosan.

19.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtaosa maakunnan valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista toimii pääkaupunki Helsingissä

(Kartta 19.7). Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään myös useissa muissa kunnissa ympäri maakuntaa. Useampia tapahtumia toimii Helsingin lisäksi Espoossa, Järvenpäässä, Keravalla, Raaseporissa ja Vantaalla. Taajaan asuttua Raaseporia lukuun ottamatta kaikki näistä kunnista ovat tyypiltään kaupunkimaisia. Yhtä tapahtumaa järjestetään myös asukasluvultaan maakunnan pienemmissä kunnissa.

Valtionavustusta saavien kulttuuritapahtumien alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat lähes kaikki Uudenmaan kunnat (Kartta 19.8). Eriytyisen runsaasti tapahtumia järjestetään maakunnan keskiosassa. Lisäksi lukuisat naapurikuntien tapahtumat ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä osasta Uudenmaan kuntia. Kuitenkin esimerkiksi Nummi-Pusulän ja Karkkilän kunnat jäävät suurilta osin saavutettavuutta kuvaavien kehien ulkopuolelle.

Kartat 19.7–19.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Uudellamaalla ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä²⁷

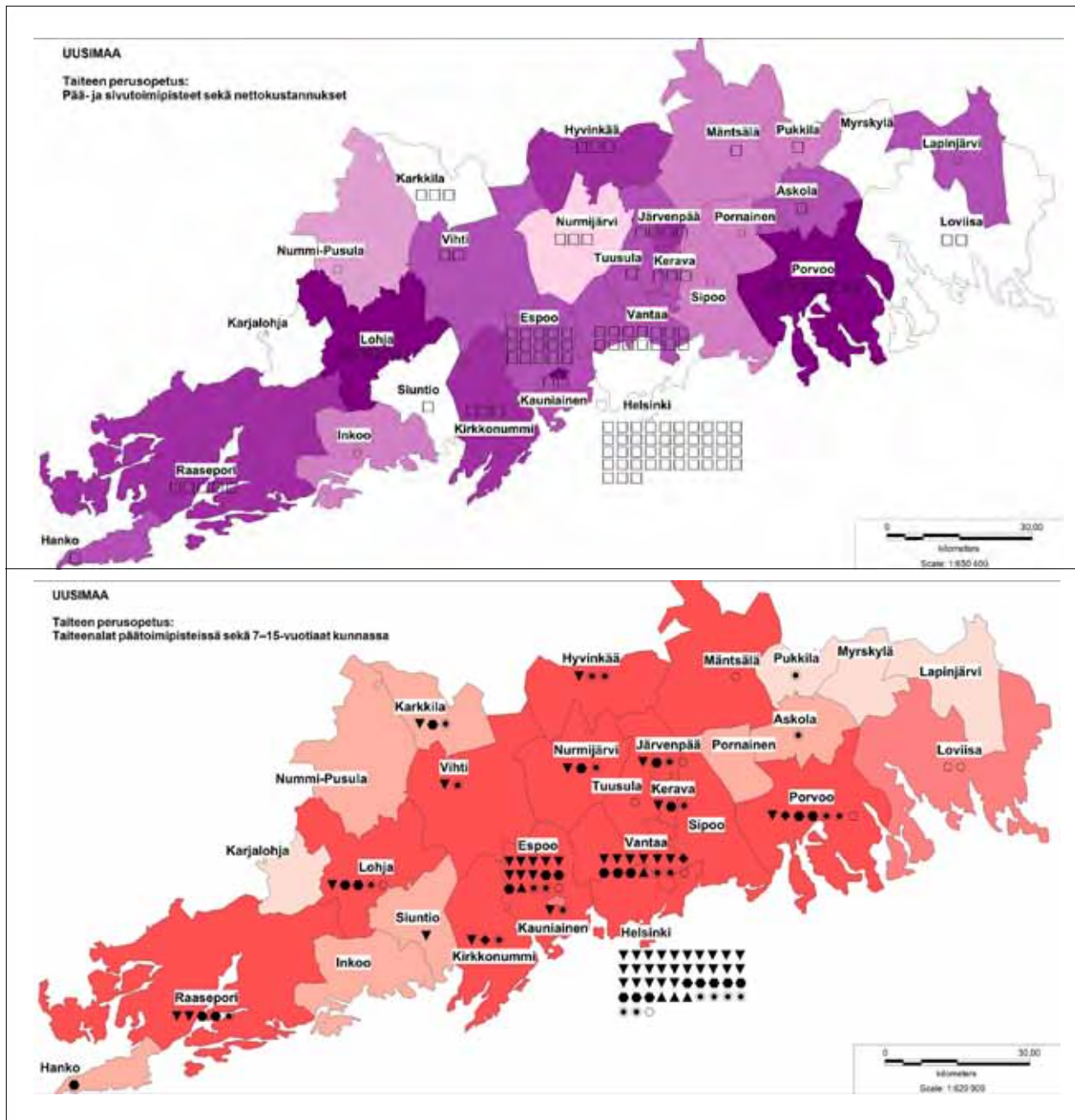
19.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Suurimmassa osassa Uudenmaan kuntia toimii lukuisia taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä (Kartta 19.9). Eniten päätoimipisteitä sijaitsee asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa Helsingissä (43 päätoimipistettä), Espoossa (15 päätoimipistettä) ja Vantaalla (14 päätoimipistettä). Näissä kunnissa asuu suurin osa maakunnan 7–15-vuotiaista.

Valtaosa opetuksesta annettiin Uudellamaalla toimivissa taiteen perusopetuksen päätoimipisteissä musiikin alalla (Kartta 19.10). Opetustarjonta oli runsasta myös tanssin osalta. Esittävien taiteiden ope-

tustarjonta painottui Uudellamaalla asukasluvultaan suurimpiin kaupunkeihin.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia Porvoossa (42 €/asukas), Kauniaisissa (42 €/asukas) ja Lohjalla (40 €/asukas), joissa taiteen perusopetusta tarjotaan useilla aloilla. Espoossa ja Vantaalla, joissa päätoimipisteitä toimi runsaasti, taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset eivät kuitenkaan kuuluneet maakunnan korkeimpiin: Espoossa asukaskohtaiset nettokustannukset olivat 18 €/asukas ja Vantaalla 16 €/asukas. Helsinki oli yksi viidestä maakunnan kunnasta, joiden kohdalla taiteen perusopetuksen kustannukset eivät olleet tiedossa.

Kartat 19.9–19.10. Taiteen perusopetus Uudellamaalla: 19.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 19.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

19.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

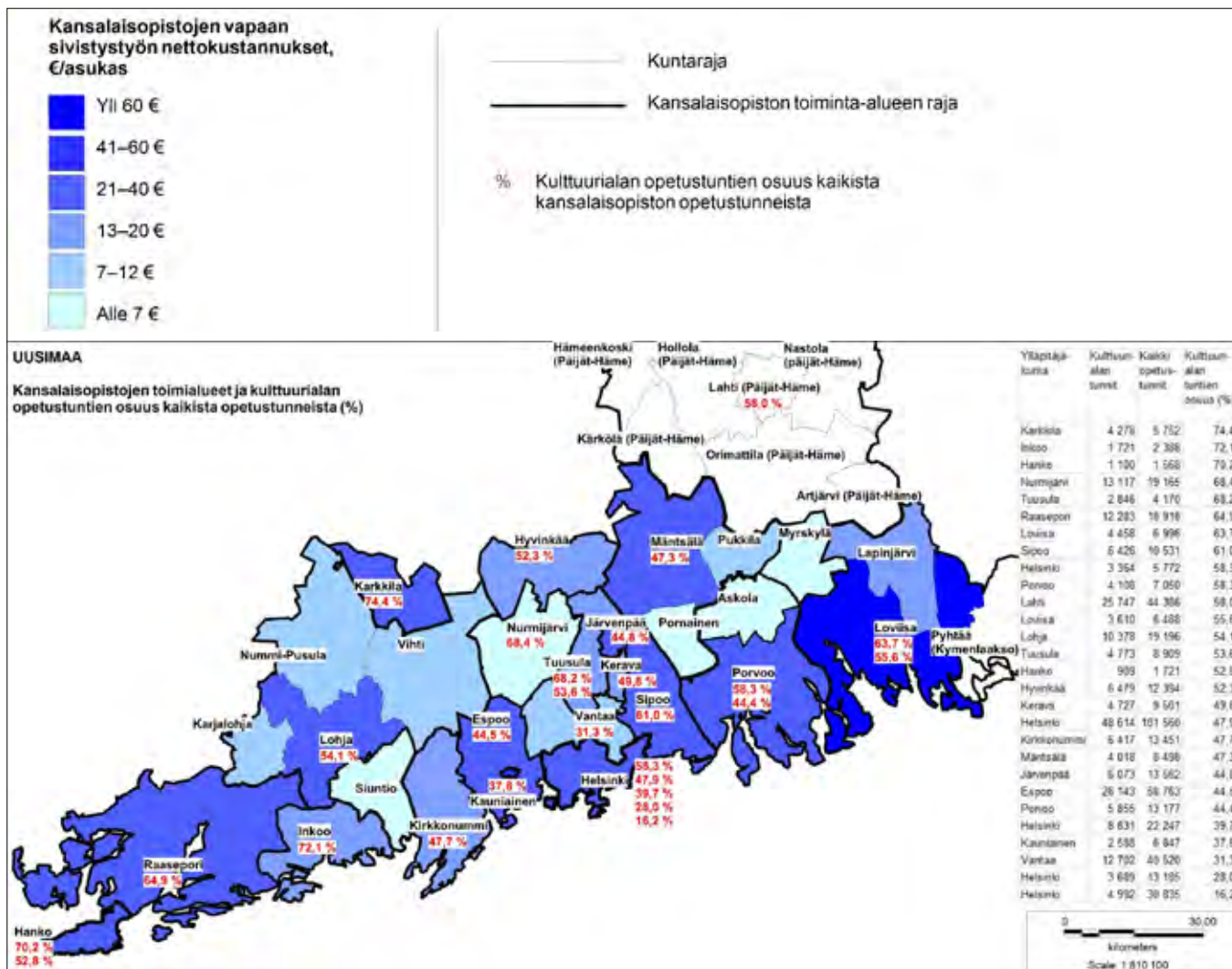
Useissa Uudenmaan kunnissa toimii useampi kuin yksi kansalaisopisto (Kartta 19.11). Eniten kansalaisopistoja toimii pääkaupunki Helsingissä, jossa kansalaisopistojen opetustunteja annettiin Uudenmaan kunnista ylivoimaisesti eniten. Useimmassa Helsingin kansalaisopistoissa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista kuului kuitenkin maakunnassa toimivista kansalaisopistoista matalimpiin.

Helsingissä kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset vuonna 2009 olivat 25 €/asukas. Asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurimmassa kunnassa Espoossa kustannukset olivat 22 €/asukas. Kol-

manneksi suurimmassa kunnassa Vantaalla kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat lähes puolta pienemmät (12 €/asukas)

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Loviisassa (111 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 19.17) kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Nurmijärvellä (2 €/asukas), jossa kulttuurialan osuus kaikista opetustunneista oli kuitenkin maan kansalaisopistoista korkeimpia (68,4 %)

Kaikkiaan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Uudellamaalla keskimääräis-

Kartta 19.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Uudellamaalla²⁸

tä matalammat: maakunnan kuntien asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo oli 22,1 €/asukas, kun taas kaikkien maan kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

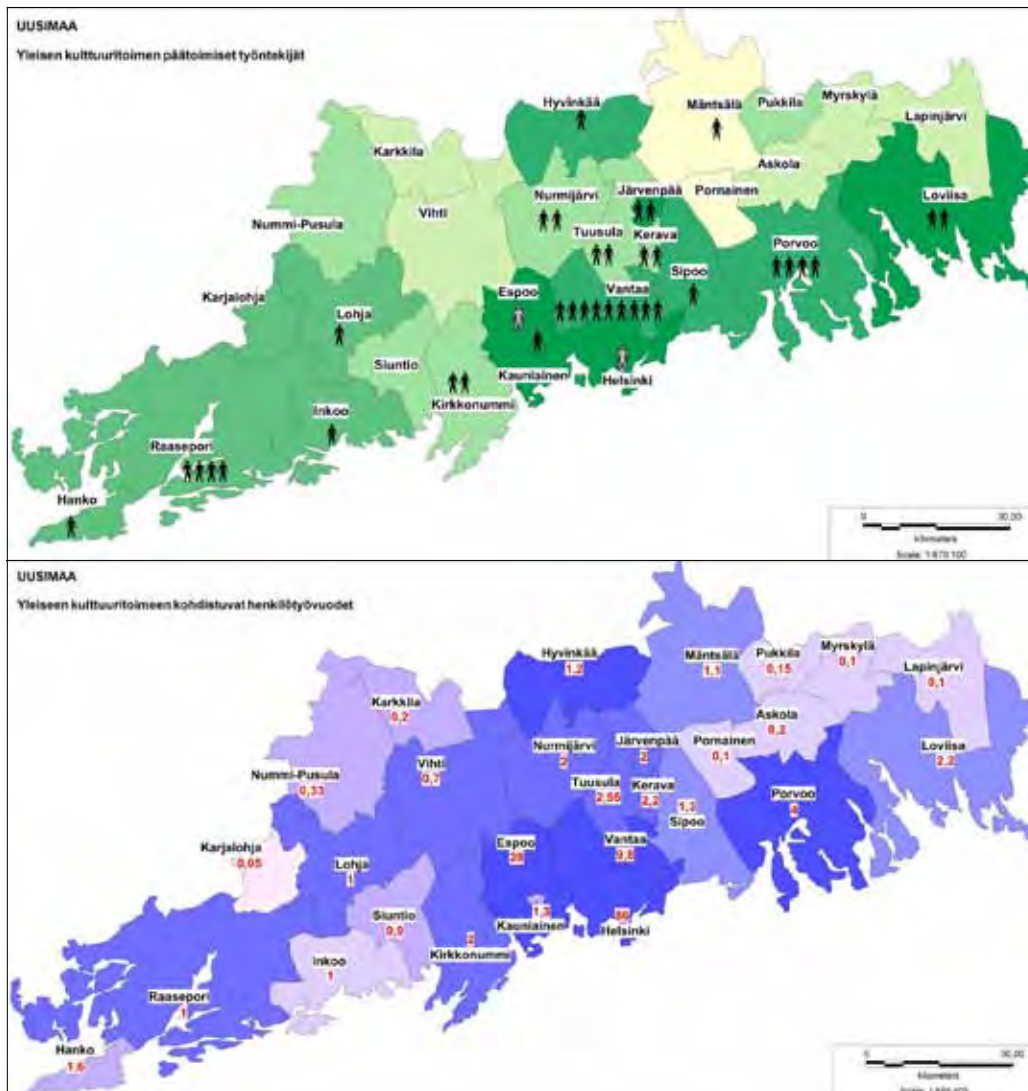
Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan korkein Karkkilan työväenopistossa (74,4 %). Karkkilan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat (36 €/asukas).

19.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Uudellamaalla eniten päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi asukasluvultaan maakun-

nan suurimmissa kaupungeissa Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla (Kartta 19.12). Vantaalla päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi yhdeksän, Espoossa 28 ja Helsingissä 86. Näissä kunnissa myös yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat vuonna 2009 maakunnan korkeimpiin. Päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi myös muun muassa Mäntsälässä, Kirkkonummella ja Nurmijärvellä, joissa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimpia.

Suurimmassa osassa maakunnan kuntia yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui yli yksi henkilötyövuosi (Kartta 19.13). Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui

Kartat 19.12–19.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Uudellamaalla: 19.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset²⁹, 19.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

vähiten henkilötyövuosia asukasluvultaan maakunnan pienimmissä kunnissa. Vähiten henkilötyövuosia yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Karjalohjalla (0,05), joka on asukasluvultaan maakunnan pienin kunta.

19.8 Kulttuurin nettokustannukset

Uudellamaalla yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset (Kartta 19.14) olivat vuonna 2009 maakunnan kunnista korkeimmat Helsingissä (53 €/asukas), Kauniaisissa (46 €/asukas) ja Espoossa (42 €/asukas). Kaikki ovat pääkaupunkiseudun kaupunkimaisia kuntia, joista etenkin Helsingissä ja Espoossa on runsaasti tarjolla tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Kauniaisissa toimii tarkasteltavista palveluista kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ovat matalimmat maakunnan pohjoisosassa sijaitsevissa Mäntsälän ja Pornaisten kunnissa (1 €/asukas), joissa tarkasteltavia palveluja on tarjolla niukasti.

Yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yhteenlasketut kustannukset (Kartta 19.15) olivat Uudenmaan kunnista korkeimmat Espoossa ja Helsingissä (111 €/asukas), joissa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Näissä kunnissa etenkin museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset olivat korkeat: Helsingissä kustannukset olivat 58 €/asukas ja Espoossa 69 €/asukas. Kolmanneksi korkeimmat yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat Loviisassa (61 €/asukas), jossa ei toimi lainkaan valtionosuuslaitoksia.

Matalimmat yhteenlasketut nettokustannukset olivat Pornaisissa, jossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan matalimpia (1 €/asukas). Pornaisten ohella yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Mäntsälässä. Mäntsälässä kuitenkin museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat yleisen kulttuuritoimen kustannuksia korkeammat – yhteenlasketut kustannukset olivat kunnassa 6 €/asukas.

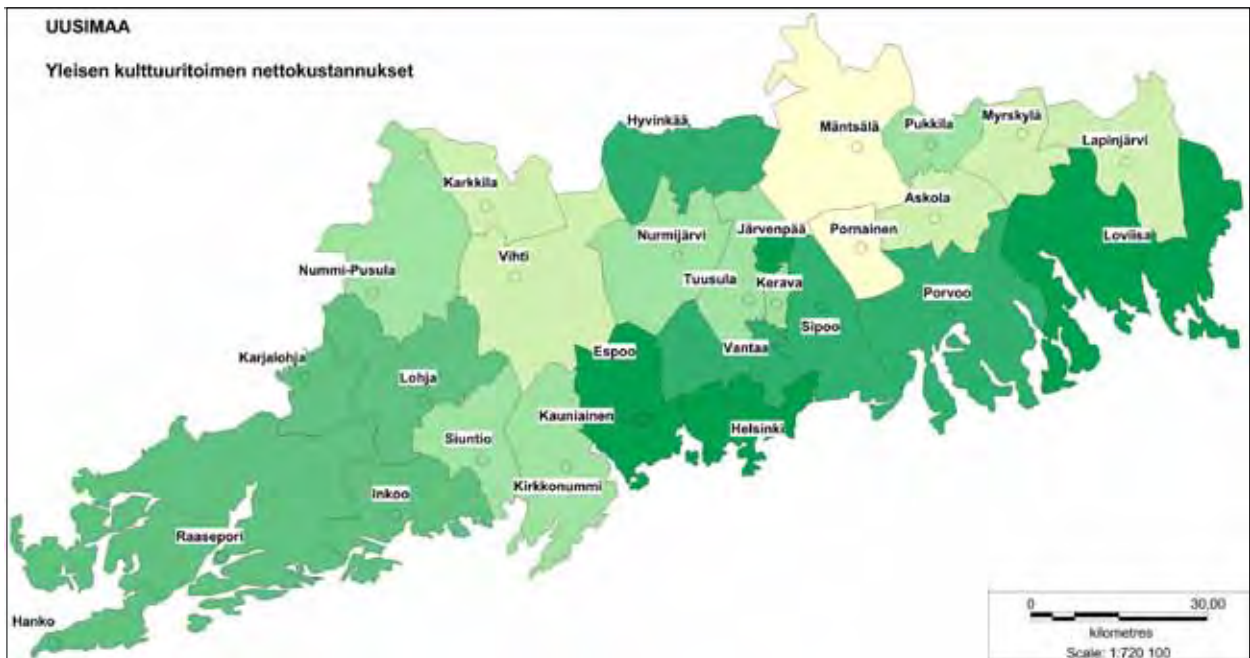
Kirjaston nettokustannukset (Kartta 19.16) olivat Uudenmaan kunnista korkeimmat Kauniaisissa (102 €/asukas) ja Loviisassa (81 €/asukas), joissa myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia. Matalimmat kirjaston

nettokustannukset olivat Mäntsälässä (34 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Pornaisten ohella maakunnan matalimmat. Pornaisissa taas kirjaston nettokustannukset (49 €/asukas) olivat maakunnan keskitasoa. Asukasluvultaan suurimmissa kaupungeissa Helsingissä (59 €/asukas) ja Espoossa (68 €/asukas) kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 19.17) olivat maakunnan korkeimmat Espoossa (179 €/asukas), Helsingissä (170 €/asukas) ja Kauniaisissa (156 €/asukas). Näissä kunnissa myös pelkät yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat. Yhteenlasketut kustannukset olivat korkeat pääosin kaupunkimaisissa kunnissa. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat taajaan asutussa Mäntsälässä (40 €/asukas) sekä maaseutumaisissa Myrskylässä (44 €/asukas), Pukkilassa (49 €/asukas), Pornaisissa (50 €/asukas) ja Inkoossa (50 €/asukas). Matalimmat kustannukset omaavissa kunnissa on niukasti tarjolla tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 19.9) olivat maakunnan korkeimmat Porvoossa, Kauniaisissa ja Lohjalla, joissa myös yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 19.17) kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Kauniaisissa myös kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 19.11) olivat korkeat.

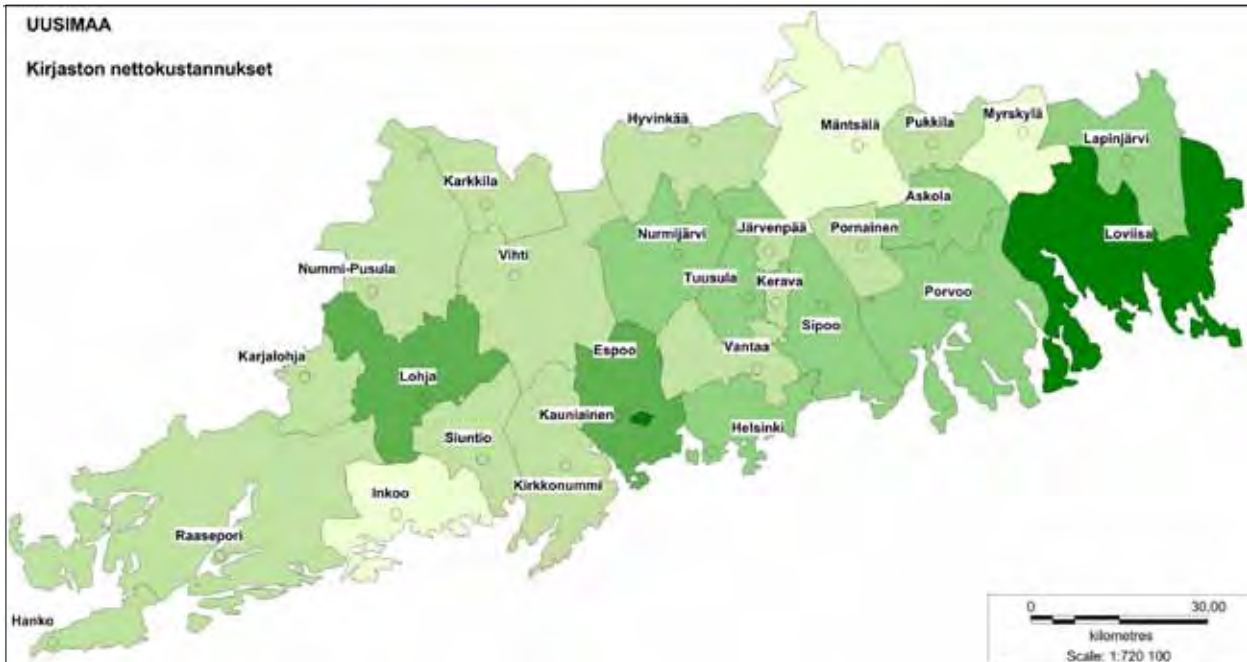
Korkeimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Loviisassa, jossa myös yhteenlasketut kustannukset (Kartta 19.17) olivat suuret. Loviisassa kuitenkin taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat. Pääosin kustannukset olivat kuitenkin kansalaisopistojen vapaan sivistystyön sekä taiteen perusopetuksen osalta maakunnan matalimpia niissä kunnissa, joissa myös muut tarkastellut kustannukset olivat matalat.

Kartta 19.14. Asukaskohtaiset nettokustannukset Uudellamaalla: yleinen kulttuuritoimi

Kartta 19.15. Asukaskohtaiset nettokustannukset Uudellamaalla: yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit

Kartta 19.16. Asukaskohtaiset nettokustannukset Uudellamaalla: kirjasto

Kartta 19.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Uudellamaalla: yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 19.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kulttuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Askola	3	3	54	57	8	6	4 864	625	-	0,2
Espoo	42	111	68	179	18	22	247 970	27291	28	28
Hanko	13	28	48	76	15	28	9 462	889	1	1,6
Helsinki	53	111	59	170	Ei tietoa	25	588 549	45158	86	86
Hyvinkää	17	43	43	86	25	17	45 489	4741	1	1,2
Inkoo	13	13	37	50	8	20	5 546	623	1	1
Järvenpää	38	50	43	93	26	22	38 680	4087	2	2
Karjalohja	11	11	49	60	Ei tietoa	9	1 493	183	-	0,05
Karkkila	5	47	40	87	Ei tietoa	36	9 209	926	-	0,2
Kauniainen	46	54	102	156	42	47	8 689	1124	1	1,3
Kerava	10	28	47	75	9	16	34 282	3417	2	2,2
Kirkkonummi	6	10	50	60	20	18	36 942	4942	2	2
Lapinjärvi	3	3	53	56	8	19	3 440	265	-	0,1
Lohja	13	50	63	113	40	30	39 714	4563	1	1
Loviisa	34	61	81	142	0	111	15 595	1496	2	2,2
Myrskylä	5	6	38	44	Ei tietoa	4	2 006	215	-	0,1
Mäntsälä	1	6	34	40	8	27	19 975	2676	1	1,1
Nummi- Pusula	7	8	45	53	4	12	6 134	694	-	0,33
Nurmijärvi	6	15	51	66	1	2	39 937	5753	2	2
Pornainen	1	1	49	50	8	5	5 107	825	-	0,1
Porvoo	20	40	55	95	42	30	48 768	5463	4	4
Pukkila	9	9	40	49	7	8	2 024	269	-	0,15
Raasepori	15	42	44	86	22	31	29 065	2906	4	1
Sipoo	24	24	57	81	7	33	18 253	2434	1	1,3
Siuntio	10	14	40	54	Ei tietoa	3	6 104	800	-	0,9
Tuusula	9	34	55	89	8	19	37 214	5091	2	2,55
Vantaa	30	43	49	92	16	12	200 055	20723	9	9,8
Vihti	5	12	47	59	9	8	28 311	3551	-	0,7

20 Varsinais-Suomi

20.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Varsinais-Suomi on väkiluvultaan maan kolmanneksi suurin ja väestötiheydeltään maan toiseksi suurin maakunta. Maakunnan 28 kunnasta kaupunkeja on 11. Turku on maakunnan maakuntakeskus ja asukasluvultaan Varsinais-Suomen suurin kunta.

Varsinais-Suomen kunnista Nousiaisissa, Ruskossa ja Sauvossa ei ole tarjolla kartassa 20.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Kukin näistä kunnista sijaitsee Varsinais-Suomen palvelukeskittymä Turun lähistöllä.

Varsinais-Suomessa tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat keskittyneet Turkuun, jossa toimii valtionosuuslaitoksista neljä valtionosuusmuseota, viisi valtionosuusteatteria ja maakunnan ainoa valtionosuusorkesteri (Kartta 20.1). Valtionosuusmuseot sijoittuvat valtionosuuslaitoksista kattavimmin maakunnan kuntiin: valtionosuutta saavia museoita toimii kaupunkimaisten Turun, Raision ja Salon ohella taajaan asutuissa Liedossa, Loimaalla ja Uudessakaupungissa sekä maaseutumaisessa Kemiönsaaressa.

Myös Varsinais-Suomessa järjestettävistä valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista valtaosa sijoittuu Turkuun. Turussa järjestettiin vuonna 2011 yhteensä 12 valtionavustusta saanutta kulttuuritapahtumaa, kun kullakin muulla maakunnan tapahtumapaikkakunnalla tapahtumia järjestettiin vain yksi. Kulttuuritapahtumia järjestettiin kaupunkimaisten kuntien (Turku, Salo) ohella myös taajaan asutuissa (Länsi-Turunmaa, Paimio, Uusikaupunki) ja maaseutumaisissa (Kemiönsaari, Kustavi) kunnissa.

Taulukko 20.1.

VARSINAIS-SUOMI	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 4 kpl Taajaan asutut: 9 kpl Maaseutumaiset: 15 kpl Yhteensä: 28 kpl
Väkiluku	465 544
Väestötiheys	43,7 as./km ²
Kokonaispinta-ala	20 537,8 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 11 kpl (42 322,2 as./museo) Valtionosuusteatterit: 5 kpl (93 108,8 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (465 544 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	19 kpl (Irish Festival in Finland -tapahtuma eri puolilla Suomea, Varsinais-Suomessa Turussa) (24502,3 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	35 kpl (13 301,3 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	4 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Varsinais-Suomen taidetoimikunta (Turku)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	4,24 %

Kuten valtionosuuslaitokset ja valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat, myös taiteen perusopetuksen päätoimipisteet ovat keskittyneet Turkuun. Päätoimipisteitä sijaitsee Varsinais-Suomessa kaikentyyppisissä kunnissa.

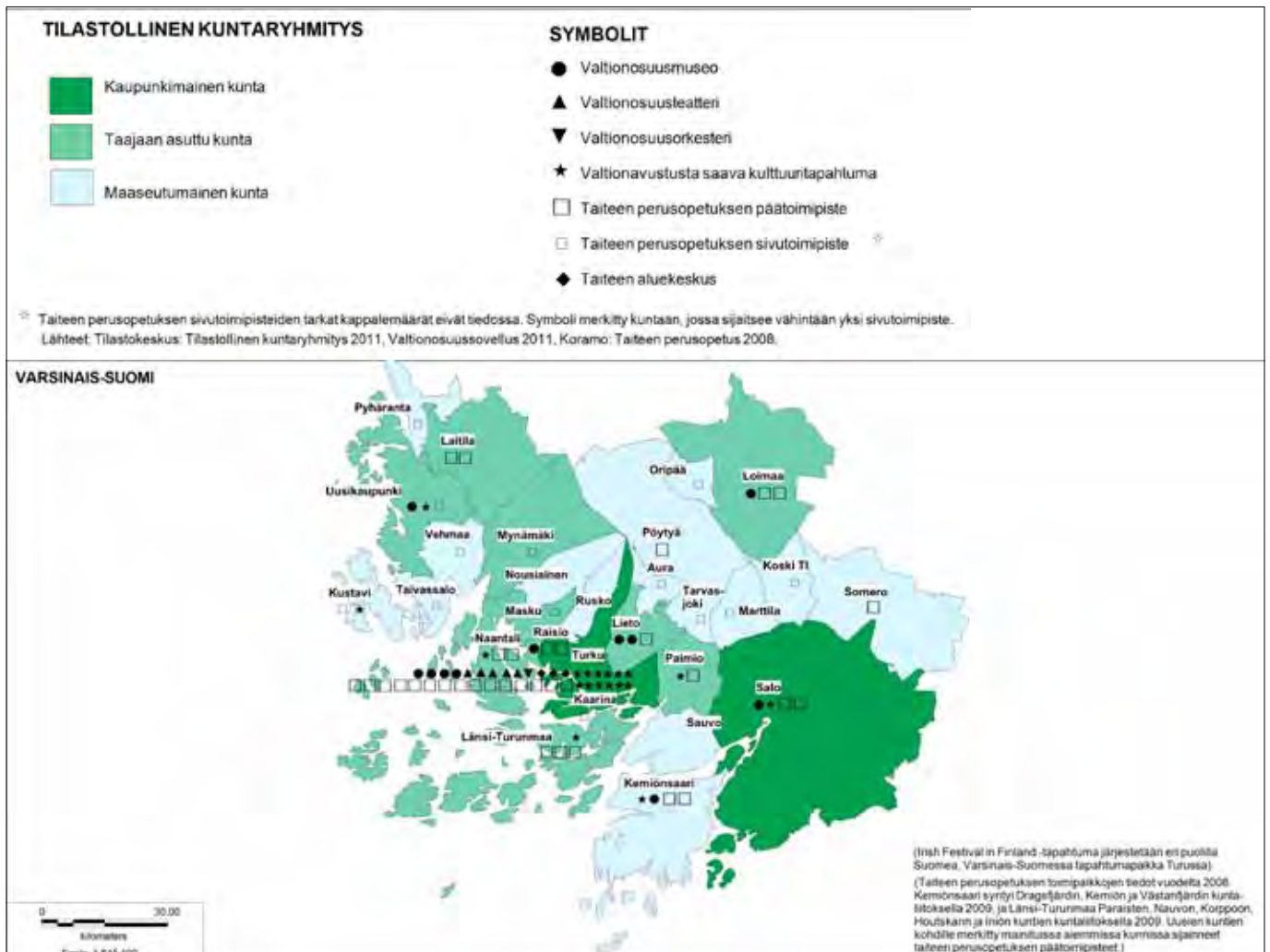
20.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Varsinais-Suomen kunnista yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.2) olivat vuonna 2009 korkeimmat Marttilassa (70 €/asukas). Tarkasteltavista kulttuuripalveluista maakunnassa on kansalaisopisto- ja kirjastopalvelujen ohella tarjolla taiteen perusopetusta. Toiseksi korkeimmat

yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakuntakeskus Turussa (30 €/asukas).

Varsinais-Suomen kunnista Nousiaisissa, Ruskossa ja Sauvossa ei ole tarjolla kartassa 20.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset näissä kunnissa olivat matalat: vuonna 2009 kustannukset olivat Nousiaisissa 5 €/asukas, Ruskossa 2 €/asukas ja Sauvossa 3 €/asukas. Ruskon yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat koko maakunnan matalimmat.

Kaikkiaan yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Varsinais-Suomessa hieman keskimääräistä korkeammat: maakunnan kuntien asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo oli 13,6 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 11,6 €/asukas. Marttilan kunnassa yleisen kulttuuritoimen

Kartta 20.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Varsinais-Suomessa

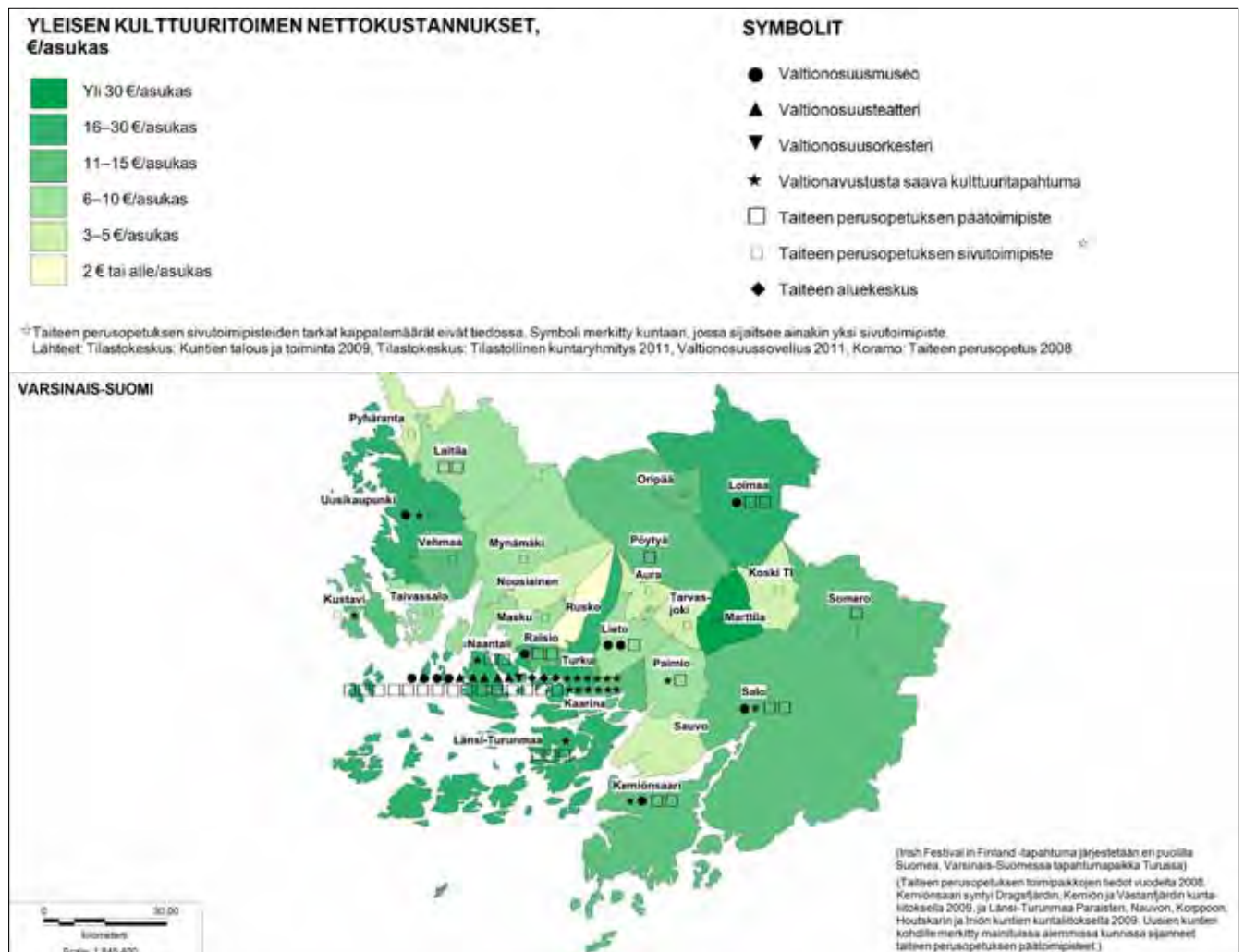
asukaskohtaiset nettokustannukset olivat kaikista maan kunnista korkeimmat (70 €/asukas).

20.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

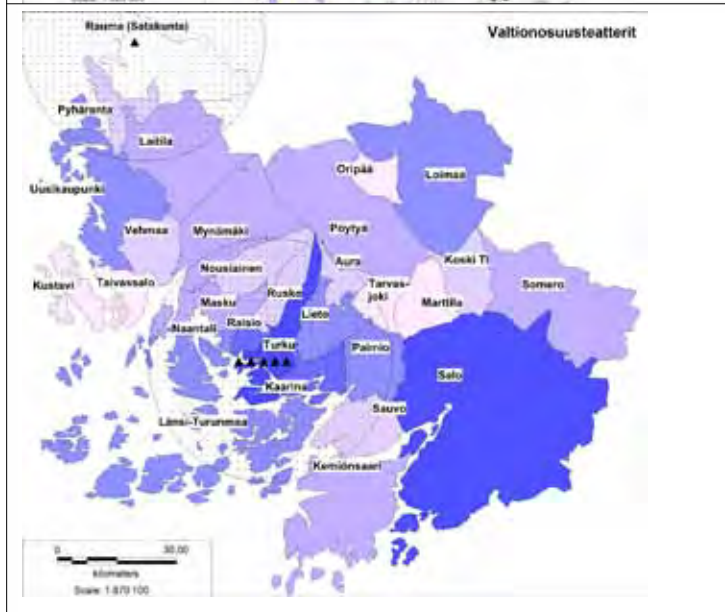
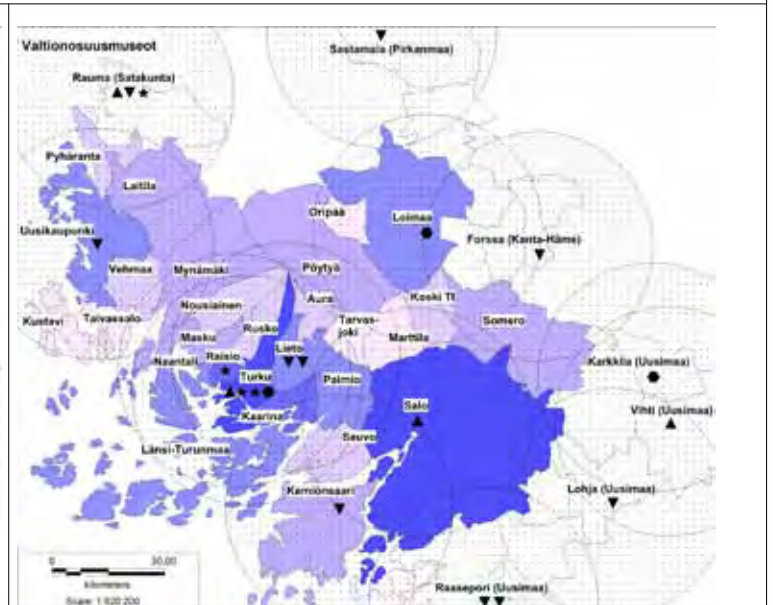
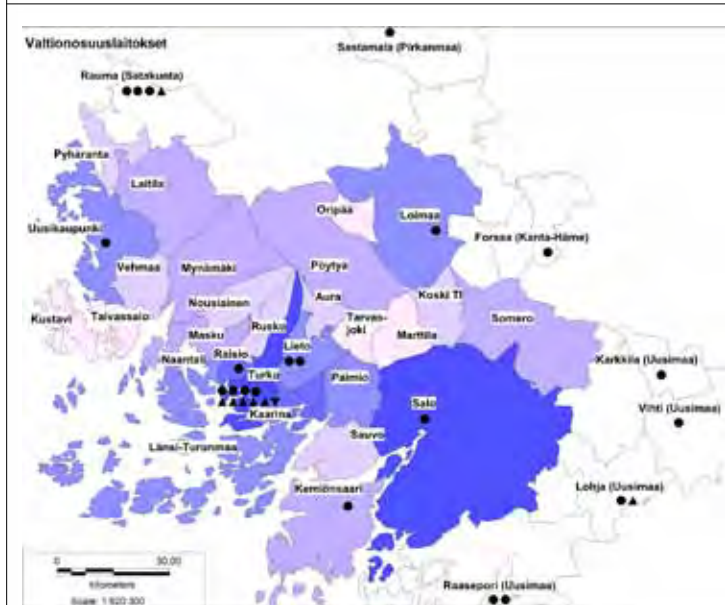
Varsinais-Suomessa eniten valtionosuuslaitoksia toimii maakuntakeskus Turussa. Useampia valtionosuuslaitoksia toimii maakunnan kunnista myös Turun naapurikunnassa Liedossa (Kartta 20.3). Turku on asukasluvultaan maakunnan suurin ja Lieto seitsemänneksi suurin kunta. Myös lukuisissa maakunnan lähikunnissa toimii valtionosuuslaitoksia, joiden palvelut ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä osasta Varsinais-Suomen kuntia.

Valtionosuusmuseoiden palvelut ovat kattavimmin maakunnan asukkaiden saavutettavissa: valtionosuusmuseoita toimii yhteensä seitsemässä Varsinais-Suomen kunnassa. Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat valtaosan maakunnan kunnista (Kartta 20.4).

Valtionosuusteattereita ja -orkestereita toimii Varsinais-Suomessa vain maakuntakeskus Turussa (Kartat 20.5 ja 20.6). Åbo Svenska Teater on ruotsinkielinen alueteatteri, joka sai vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää avustusta alueteatteritoimintaan. Lähikunnista yksi valtionosuusteatteri toimii Raumalla ja yksi valtionosuusorkesteri Lohjalla. Näiden alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät ulottuvat maakuntarajan pintaan.

Kartta 20.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

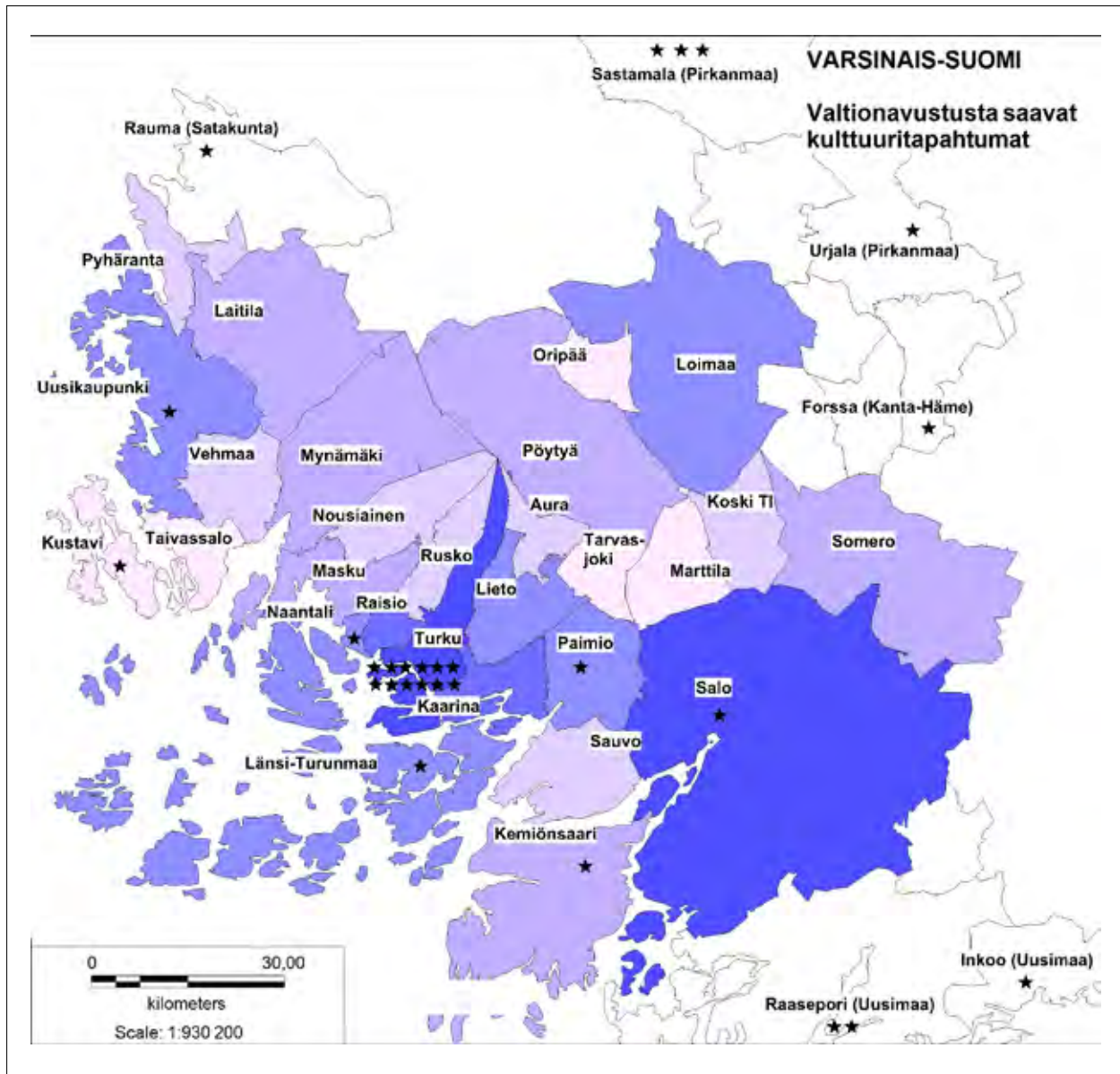
Kartat 20.3–20.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Varsinais-Suomessa ja lähikunnissa: 20.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 20.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 20.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 20.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

20.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

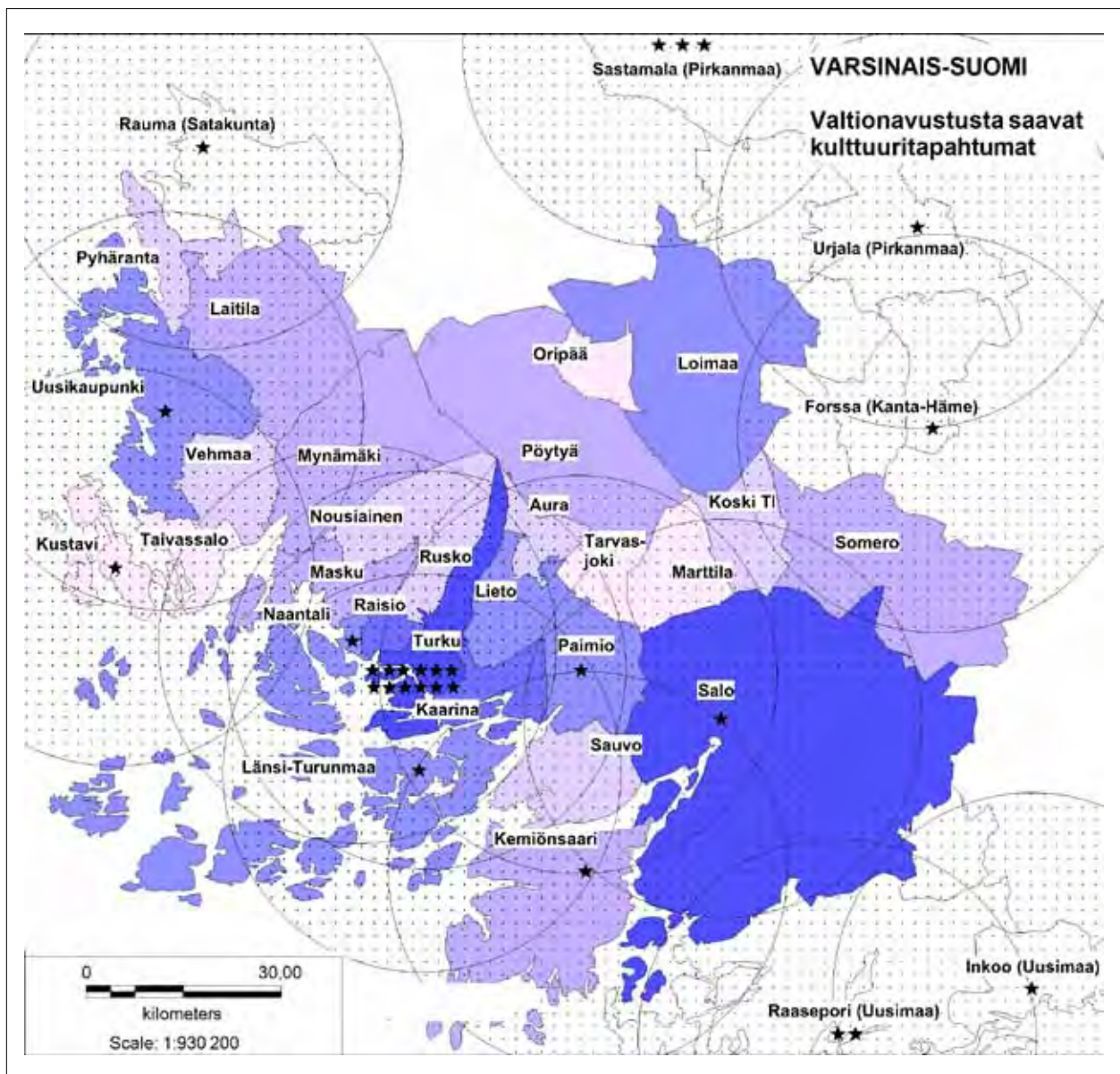
Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Varsinais-Suomessa asukasluvultaan monen kokoisissa kunnissa (Kartta 20.7). Eniten valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään asukasluvultaan suurimmassa Turussa, mutta myös

asukasluvultaan maakunnan pienimmässä Kustavissa järjestetään yhtä tapahtumaa (Volter Kilpi Kustavissa -kirjallisuusviikko).

Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat lähes kaikki Varsinais-Suomen kunnat (Kartta 20.8). Kuitenkin esimerkiksi maakunnan pohjoisosassa sijaitsevia kuntia jää kokonaan tai osittain alueellista saavutettavuutta kuvaavien kehien ulkopuolelle.

Kartta 20.7. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Varsinais-Suomessa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä³⁰

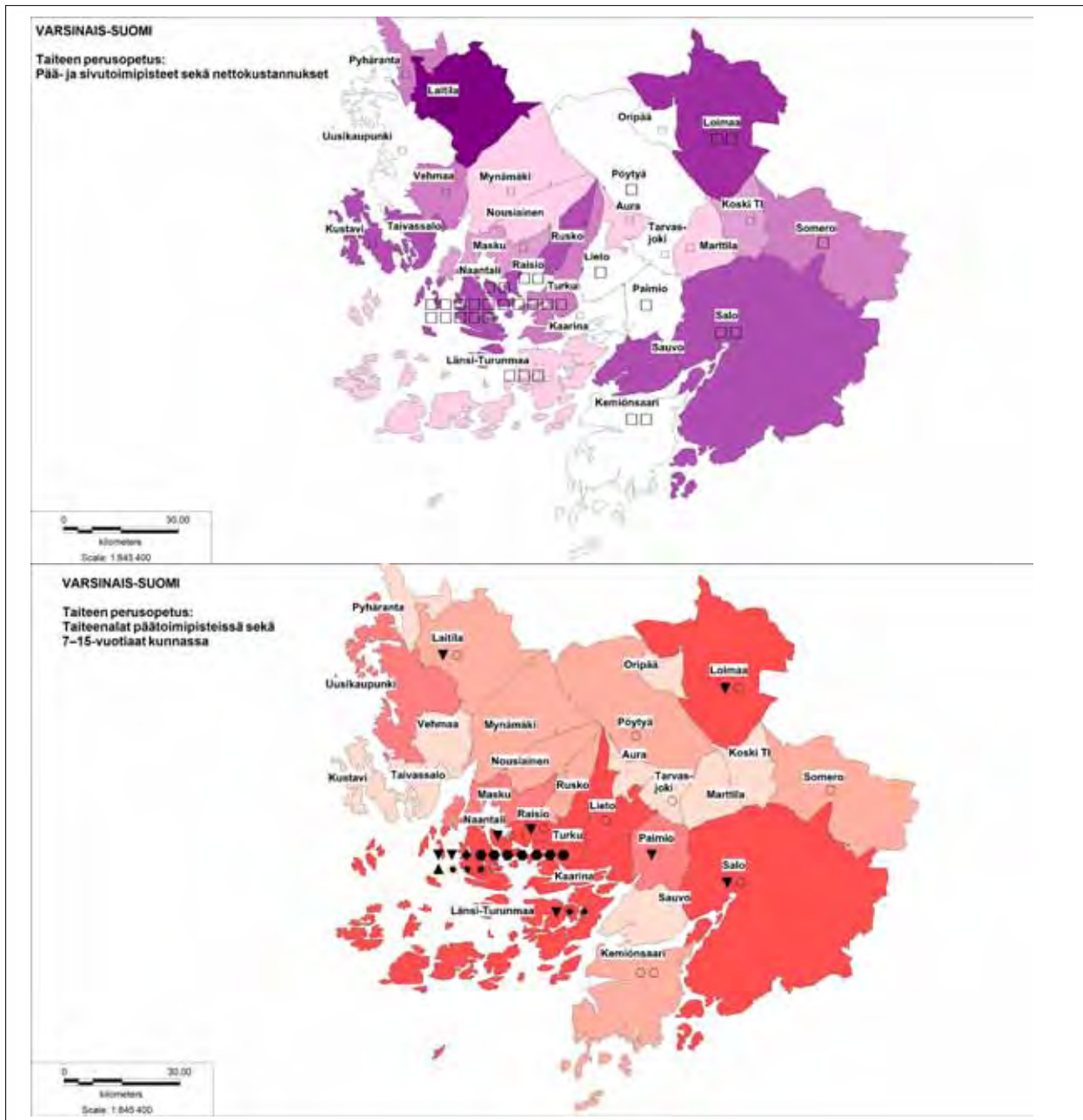
Kartta 20.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Varsinais-Suomessa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä⁹⁰

20.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

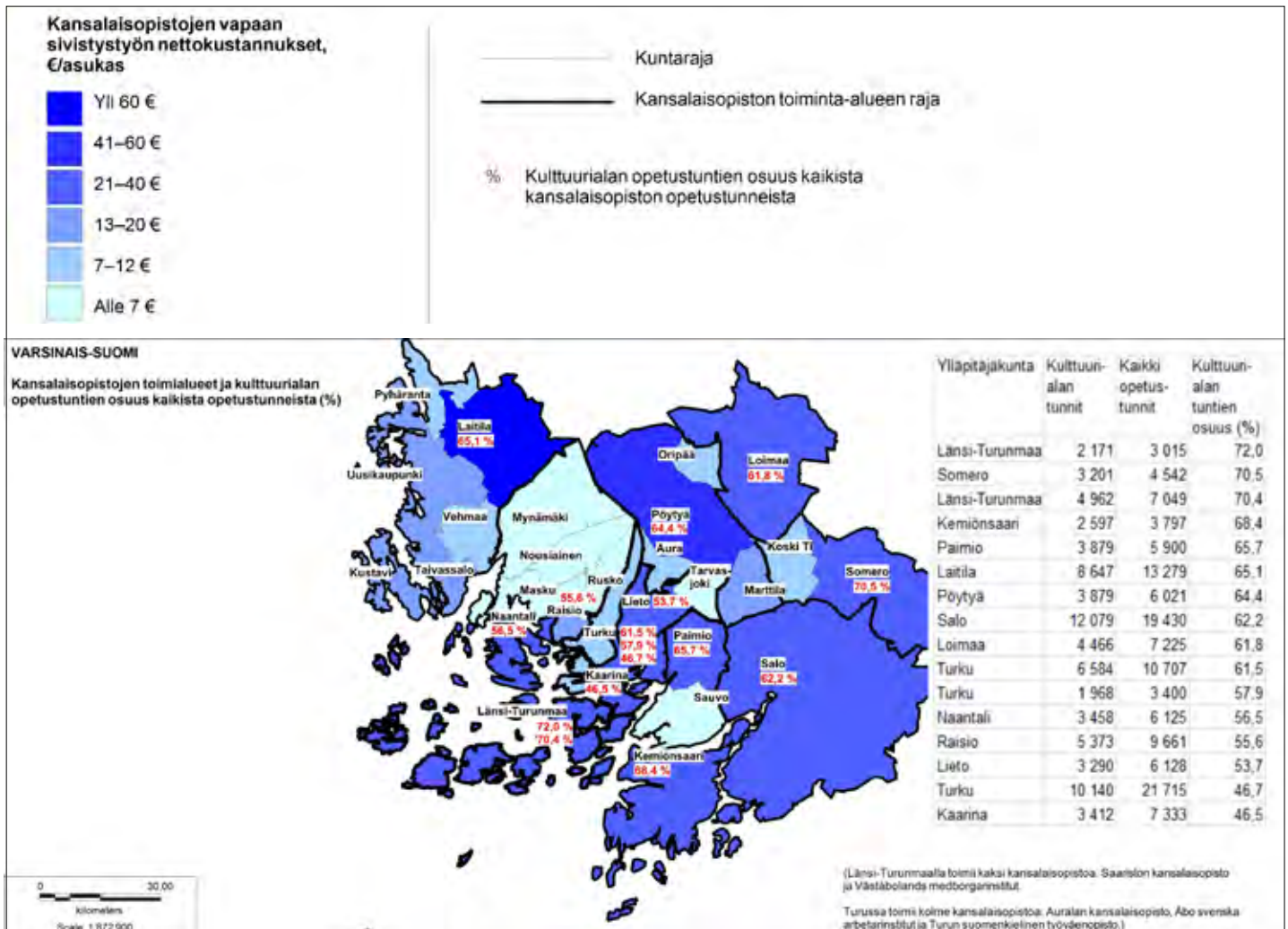
Eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä sijaitsee Varsinais-Suomen kunnista Turussa, jonka 15 päätoimipisteestä suurin osa tarjoaa tanssin perusopetusta (Kartat 20.9 ja 20.10). Useampia päätoimipisteitä toimii maakunnan kunnista myös Kemiönsaaren, Laitilan, Loimaan, Länsi-Turunmaan, Naantalinn, Raision ja Salon kunnissa. Näissä kunnissa suurin osa taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä on musiikkiopistoja

sekä kansalaisopistoja, joiden kohdalla tarjottavat taiteenalat eivät ole tiedossa.

Tieto taiteen perusopetuksen kustannuksista puuttuu yhdeksän Varsinais-Suomen kunnan osalta. Tiedossa olevista korkeimmat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Laitilassa (52 €/asukas), Loimaalla (25 €/asukas) sekä Kustavissa ja Naantalissa (18 €/asukas), joissa toimii Kustavia lukuun ottamatta kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Kustavi on asukasluvultaan maakunnan pienin kunta, jossa sijaitsee ainakin yksi taiteen perusopetuksen sivutoimipis-

206 Kartat 20.9–20.10. Taiteen perusopetus Varsinais-Suomessa: 20.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 20.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Kartta 20.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Varsinais-Suomessa

te. Päätoimipisteiden keskittymässä Turussa taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat 7 €/asukas.

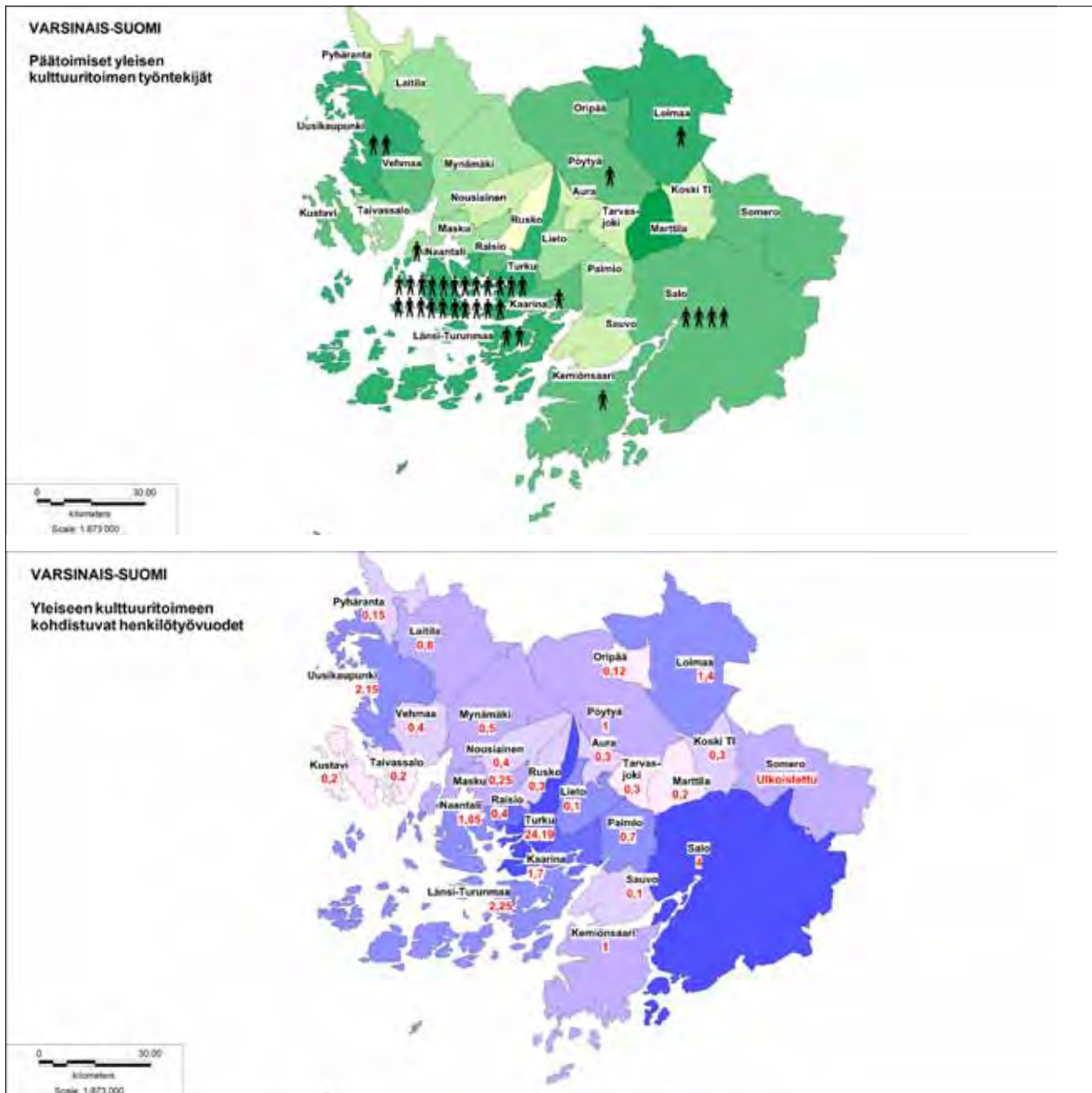
20.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Laitilassa (80 €/asukas), jossa kulttuurialan tuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan kansalaisopistoista kuudenneksi suurin (65,1 %). Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat matalimmat Nousiaisten (0 €/asukas), Tarvasjoen (5 €/asukas) ja Mynämäen (5 €/asukas) kunnissa. Nousiaisten ja

Mynämäen sekä Maskun, Ruskon ja Raision kuntien alueella toimii Raision työväenopisto, jonka päätoimipiste sijaitsee Raisiossa. Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opiston opetustunneista (55,6 %) kuului maakunnan kansalaisopistoista matalimpiin.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Varsinais-Suomen kunnissa kaikkiaan keskimääräistä matalammat: maakunnan kuntien asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo oli 21,6 €/asukas, kun taas koko maan kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan korkein Länsi-Turunmaalla toimivassa Saariston kansalaisopistossa (72 %). Molemmilla Länsi-Turunmaalla toimivissa kansalais-

Kartat 20.12–20.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Varsinais-Suomessa: 20.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 20.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

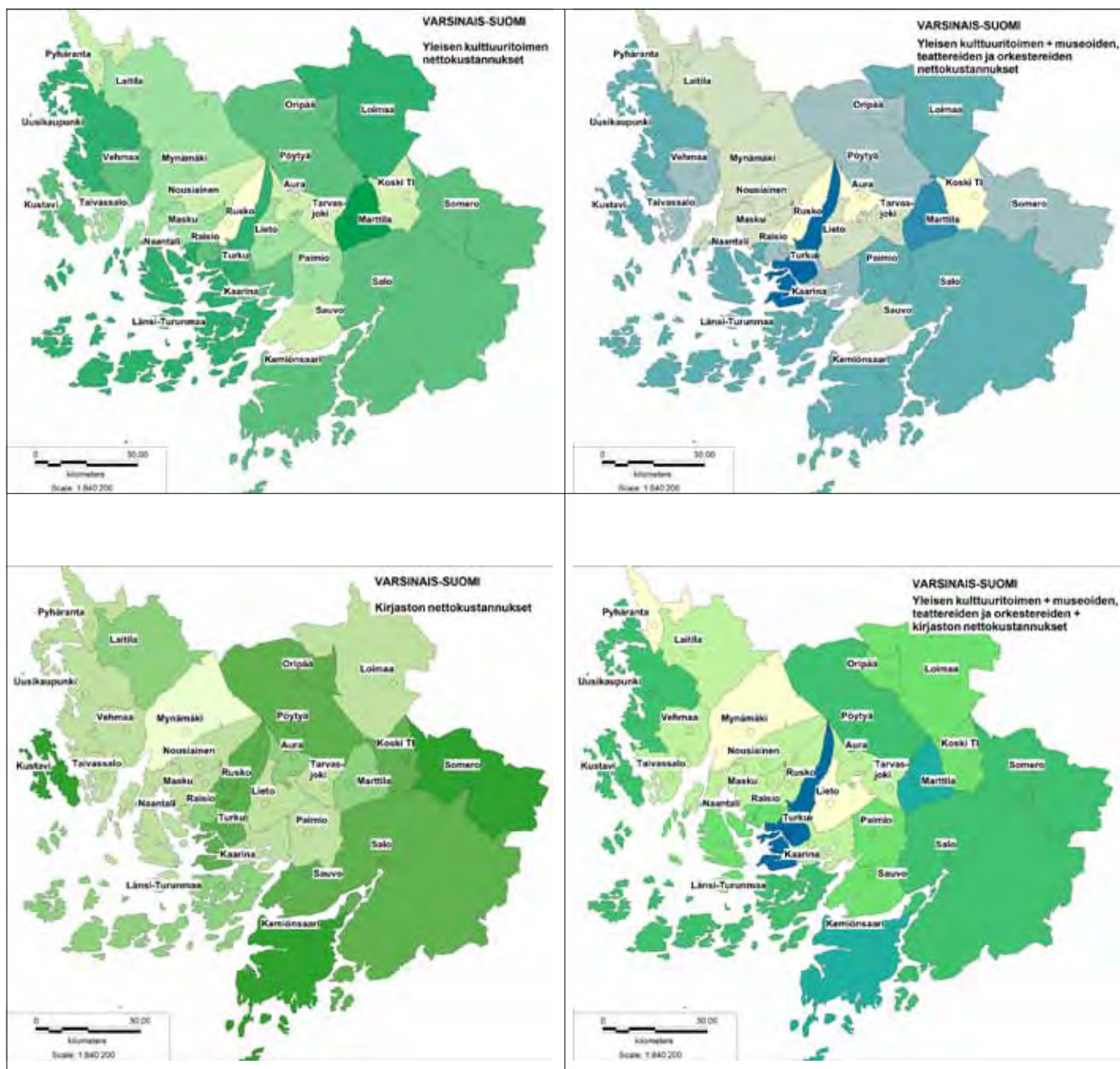
opistoissa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista kuului maakunnan opistoista korkeimpiin. Myös kunnan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia (34 €/asukas).

Maakuntakeskus Turussa toimi kolme kansalaisopistoa, joissa kulttuurialan opetustuntien osuus kuului maakunnan matalimpiin etenkin Turun suomenkielisessä työväenopistossa, jossa kulttuurialan opetusta kaikista opetustunneista oli 46,7 %. Matalin kulttuurialan

tuntien osuus kaikista opetustunneista oli Kaarinan kansalaisopistossa (46,5 %).

20.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Varsinais-Suomessa yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimii eniten maakuntakeskus Turussa, jossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan

Kartat 20.14–20.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Varsinais-Suomessa: 20.14) yleinen kulttuuritoimi, 20.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 20.16) kirjasto, 20.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

toiseksi korkeimmat (30 €/asukas) (Kartta 20.12). Korkeimmat kustannukset olivat Marttilassa (70 €), jossa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistettujen henkilötyövuosien määrä (0,2) kuului maakunnan matalimpiin (Kartta 20.13).

Eniten henkilötyövuosia yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Turun jälkeen Salossa, Länsi-Turunmaalla ja

Uudessakaupungissa. Asukasluvultaan Salo on maakunnan toiseksi suurin, Uusikaupunki kahdeksanneksi suurin ja Länsi-Turunmaa yhdeksänneksi suurin kunta. Kolmanneksi suurimmassa Kaarinassa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 1,7 henkilötyövuotta ja neljänneksi suurimmassa Raisiossa 0,4 henkilötyövuotta.

Lietoa lukuun ottamatta yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvien henkilötyövuosien määrä oli matala asukasluvultaan maakunnan pienimmissä kunnissa. Lieto on asukasluvultaan maakunnan seitsemänneksi suurin kunta.

20.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan ja myös koko maan korkeimmat Marttilassa (70 €/asukas) (Kartta 20.14). Matalimmat nettokustannukset olivat Auran (3 €/asukas), Sauvon (3 €/asukas) ja Ruskon (2 €/asukas) kunnissa, joissa kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.16) kuitenkin kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Mynämäellä (37 €/asukas), jossa myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat varsin matalat.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.15) olivat maakunnan korkeimmat Turussa (143 €/asukas), jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Aurassa (3 €/asukas) ja Ruskossa (2 €/asukas), joissa kustannuksia ei museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta ollut lainkaan.

Myös yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 20.17) olivat maakunnan korkeimmat Turussa (204 €/asukas). Seuraavaksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Marttilassa (126 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset kustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat, mutta kirjaston nettokustannukset maakunnan keskitasoa. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Mynämäellä (43 €/asukas), jossa kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.9) olivat maakunnan korkeimpia Laitilassa, Loimaalla, Kustavissa ja Naantalissa, joissa yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 20.17) eivät

Kustavia lukuun ottamatta kuuluneet maakunnan korkeimpiin. Matalimmat taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Mynämäen, Marttilan ja Nousiaisten kunnissa. Mynämäellä myös yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan matalimmat, kun taas Marttilassa yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan kunnista toiseksi korkeimmat.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.11) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Laitilassa (80 €/asukas), jossa yhteenlasketut kustannukset (61 €/asukas) eivät olleet maakunnan korkeimpia. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Mynämäellä, Tarvasjoella ja Nousiaisissa, joissa myös yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan matalimpia.

Taulukko 20.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kan- salais- opistojen vapaa sivistys- työ				
Aura	3	3	53	56	1	9	3 911	478	-	0,3
Kaarina	13	13	40	53	Ei tietoa	25	30 911	3666	1	1,7
Kemionsaari	14	36	71	107	Ei tietoa	40	7 191	671	1	1
Koski tl	4	4	65	69	5	11	2 436	252	-	0,3
Kustavi	15	25	73	98	18	20	874	67	-	0,2
Laitila	9	9	52	61	52	80	8 440	871	-	0,8
Lieto	6	6	41	47	Ei tietoa	36	16 260	2186	-	0,1
Loimaa	27	27	49	76	25	26	16 916	1625	1	1,4
Länsi-Turunmaa	26	37	59	96	3	34	15 501	1727	2	2,25
Marttila	70	74	52	126	2	13	1 994	199	-	0,2
Masku	8	8	45	53	3	Ei tietoa	9 455	1301	-	0,25
Mynämäki	6	6	37	43	2	5	8 041	926	-	0,5
Naantali	20	32	47	79	18	25	18 807	2090	1	1,85
Nousiainen	5	5	50	55	2	0	4 865	641	-	0,4
Oripää	14	15	63	78	Ei tietoa	11	1 414	157	-	0,12
Paimio	10	28	44	72	Ei tietoa	33	10 402	1154	-	0,7
Pyhäranta	5	5	40	45	6	11	2 236	243	-	0,15
Pöytyä	13	18	64	82	Ei tietoa	42	8 494	973	1	1
Raisio	12	20	57	77	Ei tietoa	18	24 427	2653	-	0,4
Rusko	2	2	62	64	8	Ei tietoa	5 816	861	-	0,3
Salo	11	34	62	96	14	28	55 235	5661	4	4
Sauvo	3	7	67	74	8	6	3 045	331	-	0,1
Somero	11	11	76	87	6	32	9 330	905	-	Ulkoistettu
Taivassalo	8	12	41	53	15	15	1 700	125	-	0,2
Tarvasjoki	5	6	48	54	Ei tietoa	5	1 945	273	-	0,3
Turku	30	143	61	204	7	12	177 326	13086	22	24,19
Uusikaupunki	19	42	48	90	Ei tietoa	14	15 833	1405	2	2,15
Vehmaa	12	12	47	59	7	10	2 378	237	-	0,4

21 Lopuksi

Edellä on tarkasteltu Manner-Suomen maakuntien osalta valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijaintia ja alueellista saavutettavuutta sekä kulttuurin rahoitusta. Työn tavoitteena oli kuvata kartoilla tarkasteluun valittujen valtion osarahoittamien kulttuuripalveluiden sijaintia ja alueellista saavutettavuutta sekä kulttuurin kustannuksia kunnissa.

Karttojen avulla on pyritty vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Asukasluvultaan ja kuntatyyppiltään millaisissa kunnissa tarkasteltavat kulttuuripalvelut sijaitsevat? Millainen on valtionosuuslaitosten ja valtionavustusta saavien kulttuuritapahtumien alueellinen saavutettavuus 30 kilometrin säteellä? Miten kulttuurin rahoitus vaihtelee erikokoisissa ja -tyyppisissä kunnissa? Seuraavassa nostetaan esiin huomioita kulttuuripalvelujen sijoittumisesta sekä kulttuuripalvelujen rahoituksesta valtakunnallisesti.

21.1 Kulttuuripalvelut

Valtionosuuslaitoksista museoiden palvelut olivat kartoituksen perusteella kattavimmin kuntalaisten saavutettavissa alueellisesti. Valtionosuutta saavia museoita toimi valtionosuuslaitoksista useimmin maakuntakeskusten ulkopuolella: niitä sijaitsee niin kaupunkimaisissa, taajaan asutuissa kuin maaseutumaisissa kunnissa (Kartat 21.1. ja 21.2.). Useimmat valtionosuusmuseot sijaitsevat kuitenkin maakuntien suurimmissa kaupungeissa. Valtionosuuslaitoksia toimii määrällisesti eniten pääkaupunkiseudulla ja etenkin Helsingissä.

Valtionosuusmuseoiden saavutettavuutta 30 kilometrin säteellä kuvaavat kehät (Kartta 21.2) kattavat valtaosan etenkin maan etelä- ja lounaisosissa sijaitsevista maakunnista.

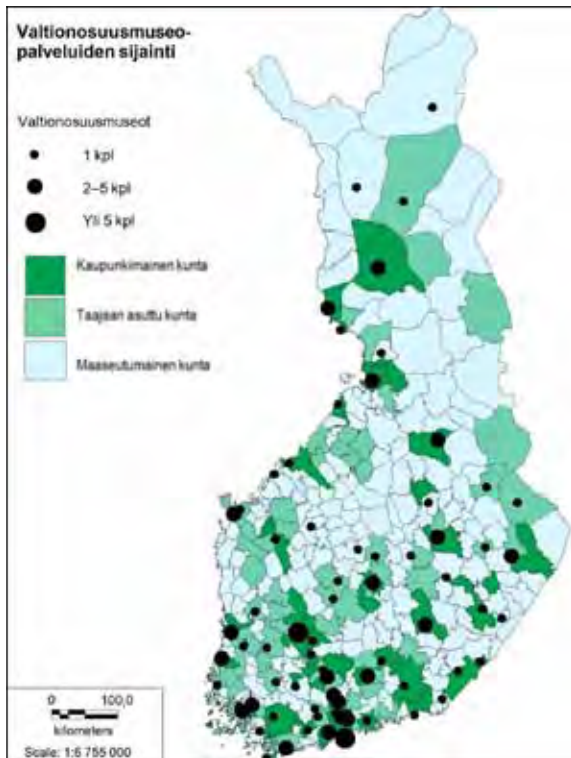
Valtionosuusmuseoiden tapaan valtionosuusteatterit ja -orkesterit (Kartat 21.3 ja 21.4) keskittyivät pääasiassa maakuntakeskuksiin. Valtionosuusorkestereita toimi kaikissa maakuntakeskuksissa lukuun ottamatta Kainuun ja Kanta-Hämeen maakuntia.

Valtionosuusteattereiden ja -orkestereiden kohdalla kehät keskittyivät maakuntakeskusten ja muiden kaupunkien ympärille. Pinta-alaltaan suurissa maakunnissa, kuten Lapissa ja Kainuussa, kuntien keskuksiin sijoitettujen, valtionosuuslaitoksia kuvaavien symbolien ympärille piirretyt kehät eivät välttämättä kata kokonaan edes laitoksen sijaintikunnan aluetta.

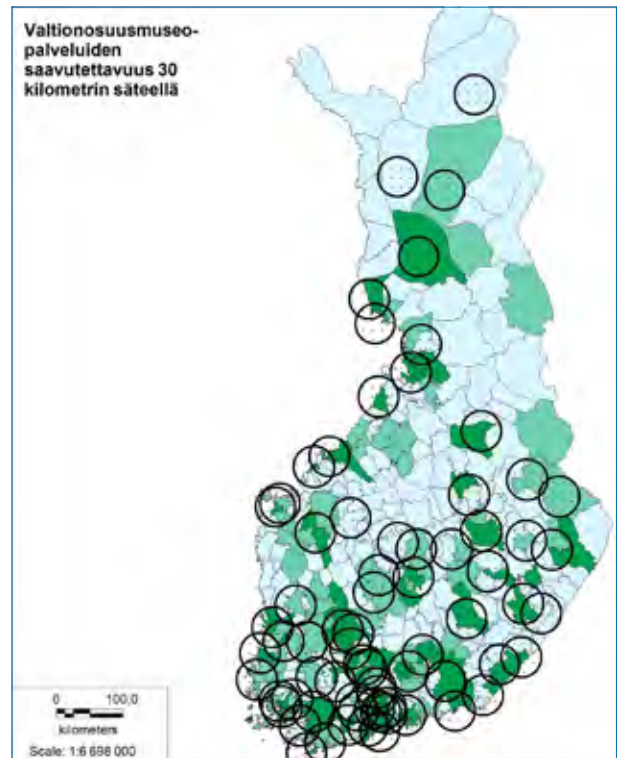
Valtionosuuslaitosten tapaan valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat toimivat pääosin asukasluvultaan suurissa kunnissa.

Valtaosassa Suomen kunnista sijaitsee yksi tai useampi taiteen perusopetuksen pää- tai sivutoimipiste. Useimpia päätoimipisteitä sijaitsee asukasluvultaan maakuntien suurimmissa kunnissa. Päätoimipisteitä toimii pääasiassa muissa kuin maaseutumaisissa kunnissa. Tiedossa olleista aloista taiteen perusopetusta järjestettiin eniten musiikin alalla. Opetusta esittävässä ja visuaalisissa taiteissa tarjottiin pääosin asukasluvultaan suurissa kaupungeissa.

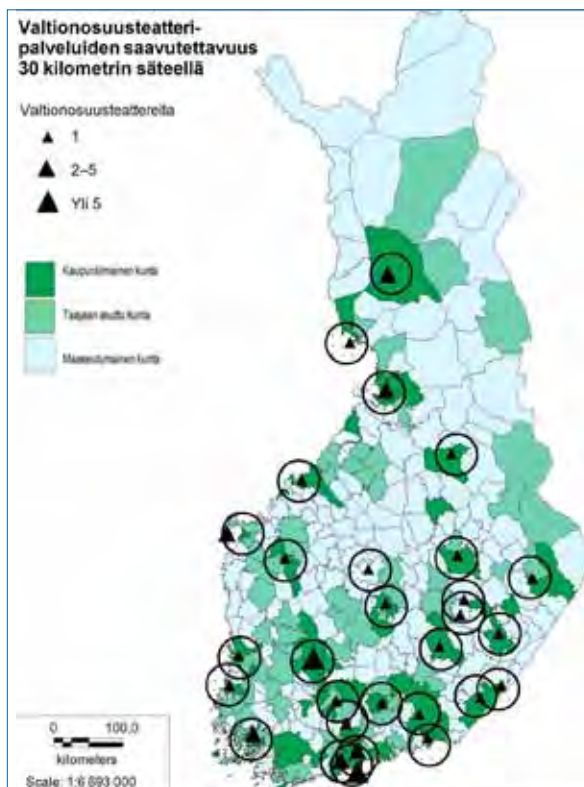
Kansalaisopistotoimintaa on kirjastopalvelujen ohella tarjolla kaikissa Suomen kunnissa. Kansalaisopistotoiminta on useissa maakunnissa järjestetty kuntien yhteistyönä. Useampia kansalaisopistoja toimii lähinnä maakuntakeskuksissa ja muissa asukasluvultaan suurissa kaupungeissa.

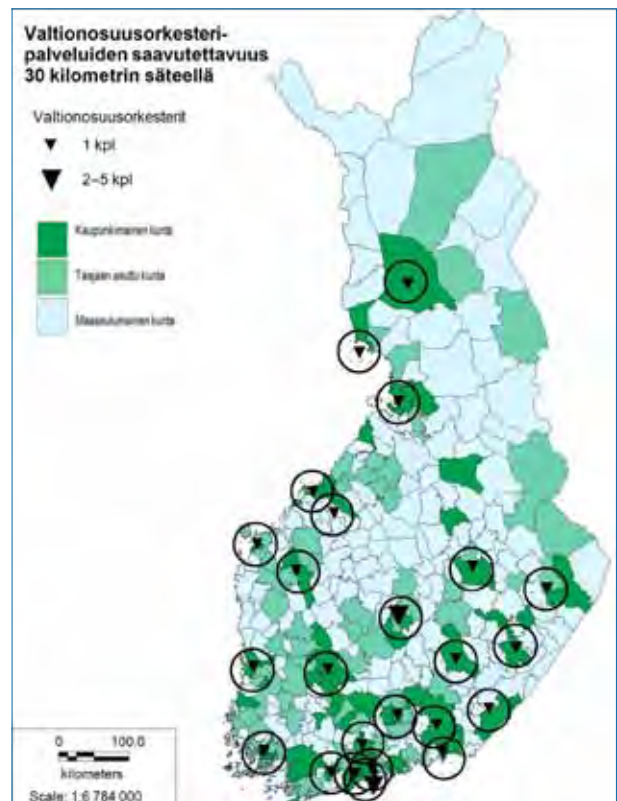
Kartta 21.1. Valtionosuusmuseoiden sijainti.

Kartta 21.2. Valtionosuusmuseoiden alueellinen saavutettavuus 30 kilometrin säteellä.

Kartta 21.3 Valtionosuusteattereiden sijainti ja saavutettavuus 30 kilometrin säteellä

Kartta 21.4 Valtionosuusorkestereiden sijainti ja saavutettavuus 30 kilometrin säteellä

Kulttuurialan opetustuntien osuus kansalaisopistojen kaikista opetustunneista vaihteli Manner-Suomen kunnissa välillä 16,2–92,6 %. Matalin kulttuurialan opetustuntien osuus oli pääsääntöisesti asukasluvultaan suurissa kaupungeissa toimivissa kansalaisopistoissa, kun taas korkein kulttuurialan tuntien osuus oli asukasluvultaan pienemmissä kunnissa toimivissa opistoissa.

Kirjasto- ja kansalaisopistopalveluja tarjotaan kaikissa maan kunnissa. Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset sekä valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat keskittyivät etenkin asukasluvultaan suuriin, kaupunkimaisiin kuntiin. Kartoituksessa esiin noussut ongelma oli tilastoidun tiedon puute. Olisi tärkeää, että tilastointia laajennettaisiin kattamaan laajemmin kunnissa tapahtuvaa kulttuuri-toimintaa.

21.2 Kulttuuripalvelujen rahoitus

Kulttuurin asukaskohtaiset nettokustannukset vaihtelivat koko maassa huomattavasti. Asukaskohtaisilla nettokustannuksilla ei ollut havaittavissa suoraa yhteyttä kunnan tyyppiin tai asukasmääräiseen kuntakokoon.

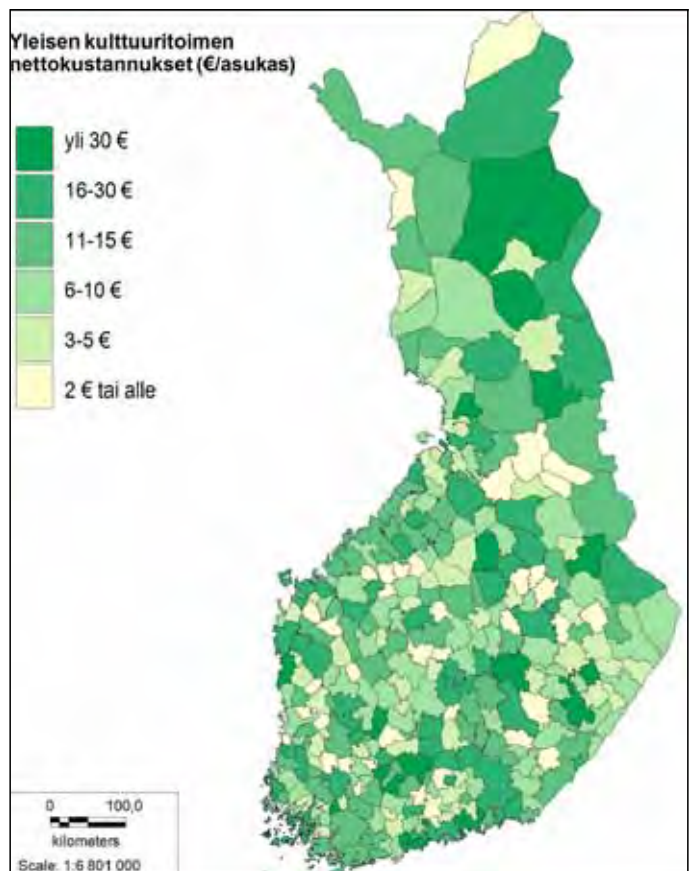
Esimerkiksi yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 21.5) olivat Kymenlaakson ja Uudenmaan maakunnissa korkeimmat kaupunkimaisissa kunnissa. Etelä-Pohjanmaalla, Lapissa, Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa taas asukaskohtaiset yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat korkeimmat kaupunkimaisten kuntien sijaan taajaan asutuissa tai maaseutumaisissa kunnissa. Korkeimmat yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 Varsinais-Suomessa sijaitsevassa Marttilassa, joka kuului asukasluvultaan maan pienimpiin kuntiin. Maan toiseksi korkeimmat yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Helsingissä (53 euroa/asukas), joka on pääkaupunkina maan kulttuuripalvelujen keskittymä.

Kunnissa, joissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat korkeat, oli yleensä myös yksi tai useampi yleisen kulttuuritoimen päätoiminen työntekijä (Kartta 21.6) Kuitenkin yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä työskenteli myös sellaisissa kunnissa, joissa yleisen kulttuuritoimen nettokustan-

nukset olivat keskimääräistä matalammat (alle 10 euroa/asukas). Osassa kunnista yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat keskimääräistä korkeammat, mutta yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui alle yksi henkilötyövuosi (Kartta 21.6).

Eniten yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä työskenteli asukasluvultaan suurimmissa maakuntakeskuksissa. Yleisen kulttuuritoimen päätoimisten työntekijöiden määrä ei ole kuitenkaan suoraan verrannollinen asukaslukuun. Esimerkiksi Lapissa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui maakunnan kolmanneksi eniten henkilötyövuosia Sallassa, joka kuului asukasluvultaan maakunnan pienimpiin kuntiin, mutta jossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat keskimääräistä korkeammat. Poiketen muista asukasluvultaan suurimmista kaupungeista maakuntakeskus Kuopiossa taas päätoimisia työntekijöitä toimi kaksi.

Eri puolilla maata erottuu alueita, joissa ei toimi lainkaan yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä. Näitä ovat esimerkiksi Suomenselän alue ja Oulunjär-

Kartta 21.5 Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset

ven seutu. Kaikkiaan 208 Manner-Suomen kunnassa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui vuonna 2011 alle yksi henkilötyövuosi. Yleisen kulttuuritoimen palvelut toteutettiin ostopalveluna yhdeksässä kunnassa.

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 21.7) olivat korkeimmat suurimmissa kunnissa. Kartoista erottuu joitakin väkiluvultaan maan suurimpiin kuuluvia kuntia (Rovaniemi, Joensuu, Lappeenranta), joissa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 21.5) ovat maan keskitasoa matalammat, mutta museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 21.7) keskimääräistä korkeammat.

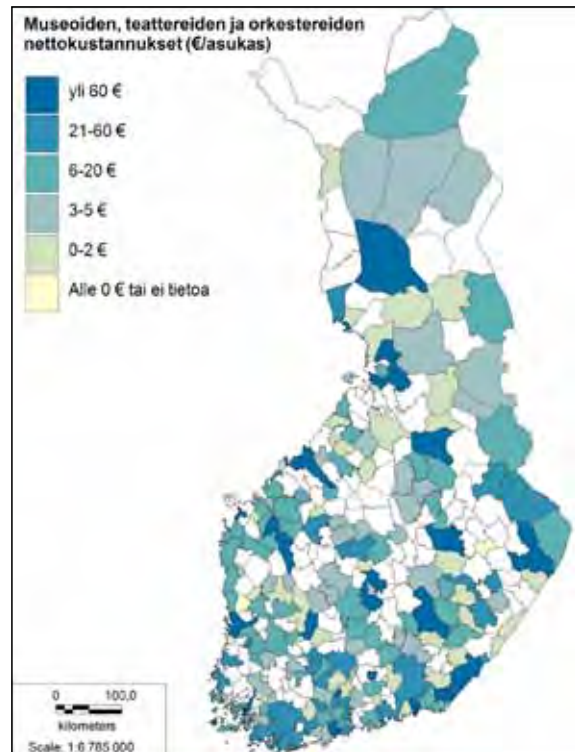
Kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset olivat kunnissa keskimäärin muita tarkasteltuja kustannuksia korkeammat (Kartta 21.8). Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 21.9) olivat korkeimpia maakuntakeskuksissa, joissa etenkin kustannukset museoiden, teattereiden ja orkestereiden luokassa olivat usein muita kuntia korkeammat. Kuitenkin esimerkiksi Lapissa yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan toiseksi korkeimmat maaseutumaisessa Savukosken kunnassa, jossa museoiden, teattereiden ja orkestereiden kustannukset olivat matalat, mutta yleisen kulttuuritoimen ja kirjaston nettokustannukset korkeat.

Tieto taiteen perusopetuksen asukaskohtaisista nettokustannuksista (Kartta 21.10) puuttui yli kolmasosasta maan kunnista. Siten taiteen perusopetuksen asukaskohtaisista kustannustiedoista ei juuri voida tehdä kattavia johtopäätöksiä. Tiedossa olleet kustannukset vaihtelivat kunnissa välillä -1–139 euroa/asukas. Kattava tarkastelu edellyttäisi jatkossa kustannustilastoinnin parantamista ja tarkentamista taiteen perusopetuksen luokassa.

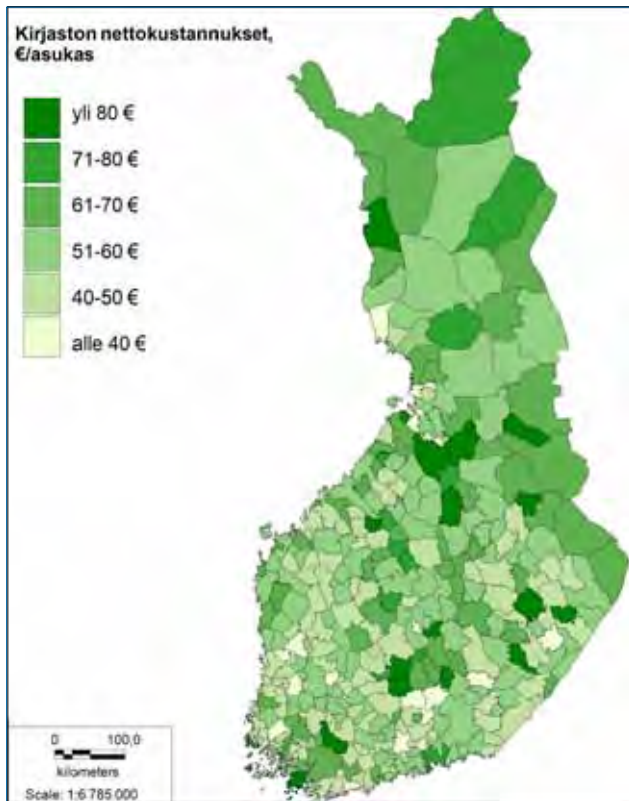
Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaisten nettokustannusten (Kartta 21.11) vaihteluväli oli tarkastelluista kustannuksista suurin: 0–263 euroa/asukas. Kulttuurialan opetustuntien osuus oli korkea niin kustannuksiltaan matalissa kuin korkeissa kunnissa. Kartassa näkyviin kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannuksiin sisältyvät kaikkien opetusalojen kustannukset. Tämän kartoituksen kanalta ongelma on, että kulttuurialaa ei ole tilastoitu erikseen.

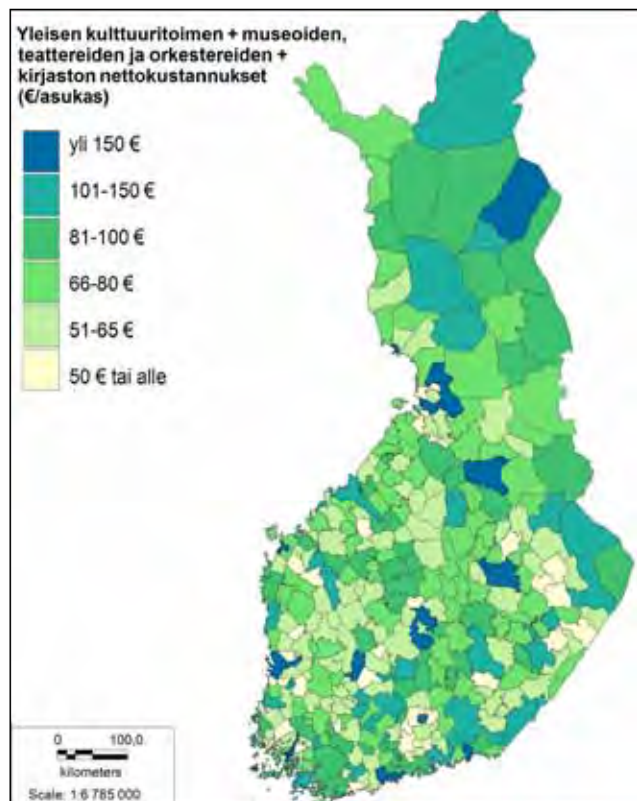
Kartta 21.6. Päätoimiset yleisen kulttuuritoimen työntekijät.

Kartta 21.7. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset

Kartta 21.8 Kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset

Kartta 21.9 Yleisen kulttuuritoimen + museoiden, teattereiden ja orkestereiden + kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset

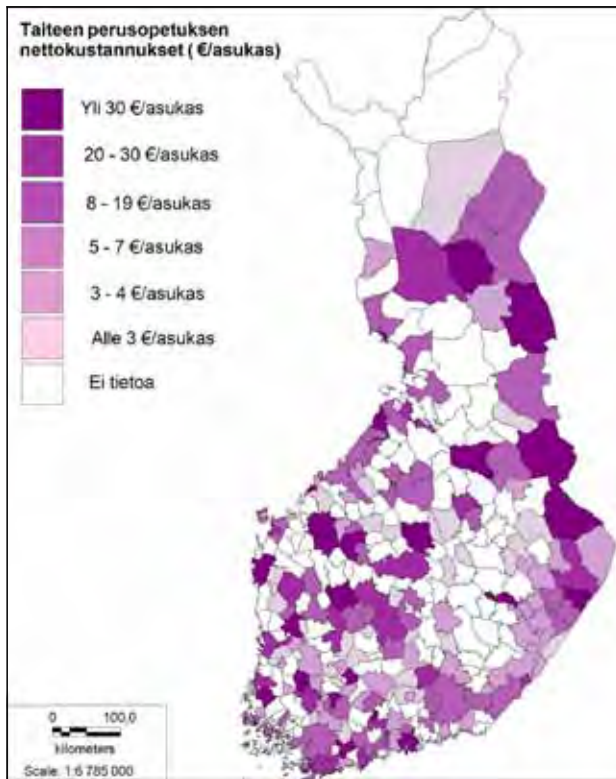
Kartoituksessa on tarkasteltu valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijaintia, alueellista saavutettavuutta sekä kulttuurin rahoitusta Suomen maakunnissa sekä valtakunnallisesti. Palvelujen sijainnissa on eroja: esimerkiksi valtionosuutta saavia taide- ja kulttuurilaitoksia toimii pääasiassa asukasluvultaan suurissa ja tyypiltään kaupunkimaisissa kunnissa. Vastaavia huomioita nousi esiin jo Kankaan (1991) ja Mitchelin (1978) karttaperusteisissa tutkimuksissa. Eri vuosikymmenien kartat mahdollistavat jatkossa laajemman ajallisen tarkastelun. Esimerkiksi kulttuuripalvelujen sijaintitietoja olisi mahdollista vertailla aiemmin kerätyn aineiston kanssa.

Kulttuuripalvelujen sijainnin ja kulttuurin kustannusten tarkastelussa nousivat esille tilastoinnin ongelmat ja puutteet. Kulttuuripalvelujen kohdalla etenkin kolmannen sektorin tarjoamien kulttuuripalvelujen tarkastelu edellyttäisi kattavampaa tilastointia. Kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamien kulttuuripalvelujen merkitys on oleellinen etenkin pienten

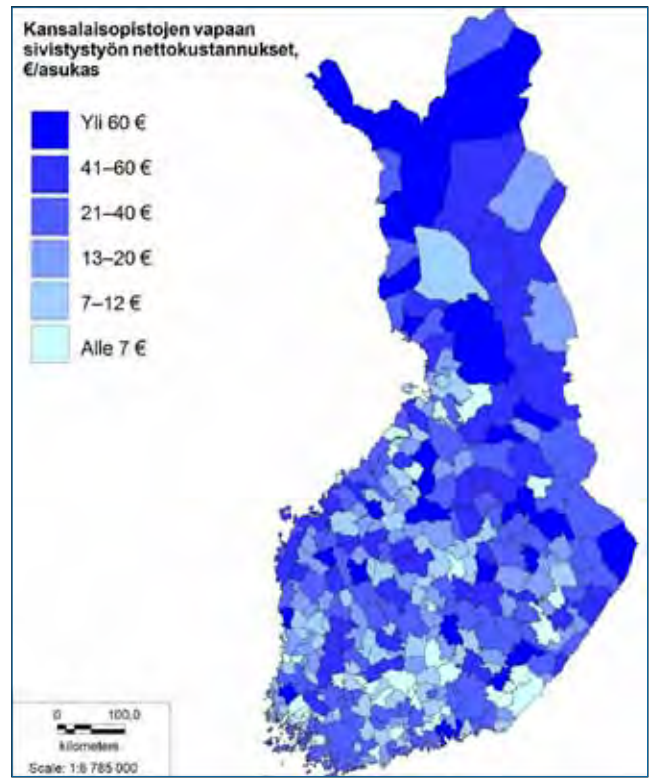
kuntien kulttuuritarjonnan luojina ja ylläpitäjinä. Kulttuurin rahoituksen kohdalla tulisi yhtenäistää tilastointia. Lisäksi tulisi saada tietoa rahoituksen tosiasiallisista vaikutuksista eli siitä, miten palveluja käytännössä tuotetaan.

Karttaperusteinen tarkastelu havainnollistaa lähinnä palvelujen sijaintia ja alueellista saavutettavuutta. Kulttuuritoiminnan sisältöjen kuvaamiseen taas soveltuu enemmän esimerkiksi taulukkopohjainen tarkastelu, jolla voidaan esittää palvelujen sijainnin lisäksi muun muassa palvelutarjonnan tiheyttä, hinnastoa ja sisältöjä.

Jatkossa olennaista on materiaalin päivittäminen ja kehittäminen vuorovaikutuksessa paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Kommentit kartoituksesta ovatkin tärkeitä kulttuuripalvelujen sijoittumisen sekä kulttuurin kustannusten jatkotarkastelun kannalta.

Kartta 21.10 Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset.

Kartta 21.11 Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset.

Alaviitteet, luvut 3–20

- 1 Miehikkälän museoiden museokohteet ovat Miehikkälän kotiseutumuseo ja Miehikkälän Salpalinjamuseo. Kotiseutumuseo on tyypiltään kulttuurihistoriallinen museo, Salpalinja-museo taas erikoismuseo. Kartassa Miehikkälän museoita kuvattu kulttuurihistoriallisen museon symbolilla.
- 2 Ruokolahden sopimus ostopalveluista Kulttuuripalvelu Kaikun kanssa päättyi vuoden 2012 alussa.
- 3 Eteläpohjalaiset Spelit -tapahtuma järjestetään Kauhajoella, Teuvalla ja Isojoella. Symboli merkitty kuhunkin kuntaan.
- 4 Etelä-Pohjanmaan liitto julkaisi vuonna 2010 selvityksen taiteen perusopetuksesta maakunnassa. Julkaisussa esitettiin kartalla muun muassa taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä eri taiteenaloilla tarjottu opetus. Kts. "Synergia syntyy yhteistyöstä" – Selvitys taiteen perusopetuksesta Etelä-Pohjanmaalla 2010, 10.
- 5 Irish Festival in Finland -tapahtuma järjestetään eri puolilla Suomea. Kanta-Hämeessä tapahtumapaikat ovat Forssassa ja Hämeenlinnassa. Symboli on merkitty molempiin kuntiin.
- 6 Valtionosuutta saava Teatteri Eurooppa Neljä on valtionosuussovelluksessa merkitty sijaitseväksi Saarijärvellä. Kuitenkin teatterin toiminta painottuu Saarijärven sijaan Jyväskylään: esimerkiksi teatterin toimisto sijaitsee Jyväskylässä. Teatteri Eurooppa Neljällä on kesäisin toimivan kotinäyttämötoiminnan lisäksi kattavaa kiertue-toimintaa: vuonna 2009 66 % teatterin esityksistä oli kotikunnan ulkopuolella. Tässä teatteria kuvaava symboli on merkitty Jyväskylään.
- 7 Irish Festival in Finland -tapahtuma järjestetään eri puolilla Suomea. Keski-Suomessa tapahtumapaikka on Viitasaarella.
- 8 Valtionosuutta saava Kymi Sinfonietta toimii tasavertaisesti sekä Kotkassa että Kouvolassa. Orkesteria kuvaava symboli on merkitty molempiin kuntiin.
- 9 Miehikkälän museoiden museokohteet ovat Miehikkälän kotiseutumuseo ja Miehikkälän Salpalinja-museo. Kotiseutumuseo on tyypiltään kulttuurihistoriallinen museo, Salpalinja-museo taas erikoismuseo. Kartassa Miehikkälän museoita on kuvattu kulttuurihistoriallisen museon symbolilla.
- 10 Haminassa järjestetään joka toinen vuosi Hamina Tattoo -tapahtuma. Tapahtumaa ei järjestetty vuonna 2011, mutta se kuului valtionavustusta saaneisiin valtakunnallisiin kulttuuritapahtumiin vuosina 2010 ja 2012.
- 11 Tampereen museot käsittää viisi museokohdetta, joista kolme on kulttuurihistoriallisia, yksi luonnonhistoriallinen ja yksi erikoismuseo. Eri museokohteita ei ole merkitty karttaan omalla symbolillaan. Tampereen museoita kuvaa kulttuurihistoriallisen museon symboli.
- 12 Tampereella järjestetään joka toinen vuosi Tampere Biennale -tapahtuma. Tapahtumaa ei järjestetty vuonna 2011, mutta se kuului valtionavustusta saaneisiin valtakunnallisiin kulttuuritapahtumiin vuosina 2010 ja 2012.
- 13 Irish Festival in Finland –tapahtuma järjestetään eri puolilla Suomea. Pirkanmaalla tapahtumapaikkana Tampere. Naapurimaakunta Kanta-Hämeessä tapahtumapaikat Forssa ja Hämeenlinna. Symboli merkitty kuhunkin kuntaan.
- 14 1.1.2011 alkaen kuntia on 16. Vuonna 2010 niitä oli 17. Vöyri-Maksamaa yhdistyi vuoden 2011 alussa Oravaisen kanssa muodostaen uuden Vöyrin kunnan.
- 15 Teatteritilastot 2011, 82.
- 16 Irish Festival in Finland -tapahtuma järjestetään eri puolilla Suomea. Etelä-Pohjanmaalla tapahtumapaikka on Lapua. Naapurimaakunta Etelä-Pohjanmaalla Eteläpohjalaiset Spelit -tapahtumaa järjestetään Kauhajoella, Teuvalla ja Isojoella. Symboli on merkitty kuhunkin kuntaan.
- 17 Vuonna 2012 taiteen perusopetusta tarjotaan Vaasassa musiikin, tanssin, teatteritaiteen, kuvataiteen ja käsityön aloilla, Mustasaarella musiikin ja tanssin aloilla ja Pietarsaarella musiikin ja kuvataiteen aloilla.
- 18 Vuonna 2010 Vaasassa oli kolme päätoimista yleisen kulttuuritoimen työntekijää. 1.3.2011 alkaen päätoimisia työntekijöitä oli kaksi.
- 19 Irish Festival in Finland -tapahtumaa järjestetään eri puolilla Suomea. Pohjois-Karjalassa tapahtumapaikka Joensuussa.
- 20 Nettokustannukset lasketaan vähentämällä käyttökustannuksista käyttötuotot. Siten kustannukset ovat miinusmerkkiset, kun käyttötuotot ylittävät käyttökustannukset: taustalla voi olla esimerkiksi kunnan kulttuuritoimen saama avustus tai muu suurempi tuloerä.
- 21 Irish Festival in Finland -tapahtuma järjestetään eri puolilla Suomea. Pohjois-Savon naapurimaakunnassa Keski-Suomessa tapahtumapaikka Viitasaarella.
- 22 Vuonna 2012 Hartolassa toimii yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste: Itä-Hämeen opisto tarjoaa taiteen perusopetusta musiikin alalla.

- 23 Vuonna 2011 Lahti sai Wellamo-opiston kautta valtionosuuteen oikeuttavia tunteja yhteensä 46 926.
- 24 Orimattilan päätoiminen työntekijä toimii myös Artjärvellä; Artjärven kunnasta tuli vuoden 2011 alusta osa Orimattilan kaupunkia.
- 25 Raumalla järjestetään joka toinen vuosi Rauma Biennale Balticum -tapahtuma. Tapahtumaa ei järjestetty vuonna 2011, mutta se kuului valtionavustusta saaneisiin valtakunnallisiin kulttuuritapahtumiin vuosina 2010 ja 2012.
- 26 Satasoitto-tapahtuma järjestetään sekä Harjavallassa että Kokemäellä. Symboli merkitty molempiin kuntiin.
- 27 Irish Festival in Finland -tapahtumaa järjestetään eri puolilla Suomea. Uudellamaalla tapahtumapaikat ovat Espoo, Helsinki, Kerava ja Vantaa, lähimaakunnissa Forssa ja Hämeenlinna. Symboli on merkitty kuhunkin kuntaan.
- 28 Useassa Uudenmaan kunnassa toimi useampi kuin yksi kansalaisopisto: Lapinjärven, Loviisan ja Pyhtään alueella toimivat Lovisa svenska medborgarinstitut ja Valkon kansalaisopisto, Tuusulassa Jokelan kansalaisopisto ja Tuusulan kansalaisopisto, Porvoossa Borgå medborgarinstitut ja Porvoon kansalaisopisto (myös Askolassa) sekä Hangossa Hangö svenska medborgarinstitut ja Hangon suomalainen kansanopisto. Helsingissä toimi neljä kansalaisopistoa: Toimelan opisto, Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto, Helsingfors stads svenska arbetarinstitut, Kalliolan kansalaisopisto (myös Järvenpäässä) ja Helsingin aikuisopisto. Wellamo-opisto toimii kartassa näkyvien kuntien lisäksi Asikkalan ja Padasjoen kunnissa. Opiston päätoimipaikka on Lahti, ja se toimii kaikkiaan yhdeksän kunnan alueella (Artjärvi liittyi vuoden 2011 alusta osaksi Orimattilan kuntaa).
- 29 Espoon ja Helsingin kohdalla yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä ei ole merkitty yksitellen karttaan symbolein. Vuonna 2011 Espoossa toimi 28 ja Helsingissä 86 yleisen kulttuuritoimen päätoimista työntekijää.
- 30 Irish Festival in Finland -tapahtumaa järjestetään eri puolilla Suomea. Varsinais-Suomessa tapahtumapaikka Turussa, naapurimaakunta Kanta-Hämeessä Forssassa. Symboli merkitty kuhunkin kuntaan.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

- Aluehallintovirasto (2011a): Aluehallintovirastojen keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2010. Aluehallintovirastojen suorittama toimialansa peruspalvelujen arviointi. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja.
- Aluehallintovirasto (2011b): Peruspalvelut Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa 2010. Lounais-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 1:2011.
- Kangas, Anita (1991): Kunta, taide ja markat. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 11. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- Kangas, Anita ja Kivistö, Kalevi (2011): Kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämiss politiikka. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:12.
- Koramo, Marika (2009): Taiteen perusopetus 2008. Selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä lukuvuonna 2007–2008. Opetushallituksen julkaisuja.
- Kumpulainen, Timo (toim.) (2008): Aikuiskoulutuksen vuosikirja. Tilastotietoja aikuisten opiskelusta 2006. Opetusministeriön julkaisuja 2008:22.
- Mitchell, Ritva (1978): Taidepohjaisen kulttuurin yhteiskunnallisen hallinnan kehityksestä ja kehittämisestä: tutkimus Suomen taidesektorin julkistumisesta ja julkistamisesta. Helsingin yliopisto.
- Palttila, Pertti (2009): Alueellinen taiteen edistäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:9. Ruokolainen, Vilja (2010): Alueellisten taiteen edistämisorganisaatioiden yhteistyön edut, haasteet ja mahdollisuudet. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:17.
- Ruusuvirta, Saukkonen, Selkee & Winqvist (2008a): Kulttuuritoiminnan kustannukset 14 kaupungissa vuonna 2006. Raportti tiedonkeruun pilottihankkeen tuloksista. Cupore ja Suomen Kuntaliitto.
- Ruusuvirta, Saukkonen, Selkee & Winqvist (2008b): Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa. Kulttuuritoiminnan kustannukset 23 kaupungissa vuonna 2007. Cupore ja Suomen Kuntaliitto.
- Sisäasiainministeriö (2006): Kuntien rahoitusjärjestelmän arviointi. Työryhmäraportti. Sisäasiainministeriön julkaisuja 52/2006.
- Suomen Kuntaliitto (2005): Kuntien talous- ja toimintatilaston luokitukset 2006.
- Tiainen ym. (2012): Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden ja pedagogiikan toimivuus. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 57.

Sähköiset lähteet

- Kunnat.net: Kulttuurihallinto, lainsäädäntö ja talous. <<https://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/kulttuuri/kultilaki/Sivut/default.aspx>>
- Opetushallitus: WERA - web-raportointipalvelu. <<https://www.data.oph.fi/werainfo/>>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö: Avustukset lastenkulttuuriverkoston jäsenille 2011. <https://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/Avustus_lastenkulttuurikeskusten_verkoston_jasenille_>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö: Avustukset tanssin aluekeskuksille 2011. <https://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/Avustus_tanssin_aluekeskuksille_>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö: Valtakunnalliset kulttuuritapahtumat. <http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/Avustus_valtakunnallisille_kulttuuritapahtumille_?lang=fi>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö: Valtionavustukset valtakunnallisille kulttuuritapahtumille 2010. <<https://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/kulttuuritapahtumat/myoennetyt/liitteet/festarit2010.pdf>>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö: Valtionavustukset valtakunnallisille kulttuuritapahtumille 2011. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/ky_avustukset/myonnetyt_avustukset/11fest_www.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö: Valtionavustukset valtakunnallisille kulttuuritapahtumille 2012. <https://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/ky_avustukset/myonnetyt_avustukset/12fest_www.pdf>
- Suomen Elokuvasäätiö: Tukipäätökset helmikuu 2011. <https://www.ses.fi/fi/ajankohtaista_asia.asp?id=3455>
- Taiteen keskustoimikunta, elokuvataidetoimikunta (2011): Avustukset elokuvan aluekeskuksille. <https://www.taiteenkeskustoimikunta.fi/fi/web/elokuvataide/uutinen/-/news/27157?p_p_auth=B9x9Gtwn>
- Taiteen keskustoimikunta, valokuvataidetoimikunta (2011): Avustukset valokuvan aluekeskuksille. <https://www.taiteenkeskustoimikunta.fi/fi/web/valokuvataide/uutinen/-/news/27054?p_p_auth=VF01gcg8>
- Taiteen perusopetuksen käsite, rakenne ja laajuus. Opetushallituksen tiedote 16/2008. <<https://www.mynamaki.fi/html/nousiainen/kokous/20111061-5-4116.PDF>>
- Tilastokeskus: Aluetietokanta Altika: Kuntien käyttötalous. <<https://www.tilastokeskus.fi/tup/altika/index.html>>
- Tilastokeskus: Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta 2009. <https://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/jul/ktt/2009/2009_fi.asp>
- Valtionosuussovellus: Museot, teatterit ja orkesterit 2011. <<https://vos.uta.fi/rap/vos/v11/v22yk6l11.html>>

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2012 ilmestyneet

- 1 Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016; Kehittämissuunnitelma
- 2 Utbildning och forskning 2011–2016; Utvecklingsplan
- 3 Education and Research 2011–2016; A development plan
- 4 Suomen kansainvälinen yhteisjulkaiseminen
- 5 Tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen kehittäminen 2007–2011; Kehittävän arvioinnin loppuraportti.
- 6 Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015
- 7 Barn- och ungdomspolitiskt utvecklingsprogram 2012–2015
- 8 Child and Youth Policy Programme 2012–2015
- 9 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2013–2016
- 10 Hitaasti mutta varmasti? Saavutettavuuden edistyminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000-luvulla
- 11 Kulttuurihankkeet EU-ohjelmissa; Kulttuuri Euroopan rakennerahastohankkeissa sekä Manner-Suomen maaseutuohjelman hankkeissa kaudella 2007–2013
- 12 Kestääkö osaamisen pohja – PISA 2009 Suomessa
- 13 Sport and Equality 2011
- 14 Koulutuksen arviointisuunnitelma vuosille 2012–2015
- 15 Utvärderingsplan för utbildningen 2012–2015
- 17 The National Policy Programme for Older People's Physical Activity; Health and well-being from physical activity
- 18 Finnish research organizations' publications and citations in the Web of Science, 1990–2009
- 19 International co-publishing in Finland
- 20 Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot vuodelta 2010
- 21 Yliopistolakiuudistuksen vaikutusten arviointi
- 22 Korkeakoulutettujen jatkokoulutuksen haasteet ja ehdotus järjestelmän kehittämiseksi – KYTKÖS-hanke
- 24 Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosikatsaus 2011
- 28 Osaava -ohjelman käynnistysvaiheen arviointi 2010–2011. Kehittämishankkeiden itsearviointeja ja hyviä käytänteitä
- 29 Perusopetuksen laatukriteerit. Perusopetuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit
- 30 Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen. Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen, morgon- och eftermiddagsverksamheten inom den grundläggande utbildningen och för skolans klubbverksamhet

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet
Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-186-2 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0351 (PDF)